

№ 9-10 (21-22)

ҚАРЖЫ ФИНАНСЫ

Құрметті әріптестер!

Қазақстан Республикасының ұлттық валютасы күні мерекесімен құттықтаймын!

Қазақстан Республикасының қаржы жүйесі тәуелсіздік жылдары ішінде қалыптасудан бастап, негізгі халықаралық қаржы институттарының мойындауына дейінгі жолды бастан өткен. Осы фактілерді құрғақ тіркеудің астарында Қазақстан Республикасының қаржы жүйесінің мыңдаған қызметкерлерінің, сондай-ақ әлемдік экономиканың жетекші қаржыгерлерінің еңбектері тұр.

Жеке мемлекеттік валютаның алғашқы купюраларын тәуелсіз Қазақстанның азаматтары 1993 жылы ұстады. Бүгінгі таңда біздің теңге дизайнын халықаралық қауымдастық ең әдемілердің бірі деп танып отыр.

Осы атаулы күні көптеген біздің әріптестеріміз адал және қажырлы еңбегі үшін «Қаржы қызметінің үздігі» ордендерімен және құрмет грамоталарымен марапатталады.

Құрметті қонақтар, әріптес қаржыгерлер!

Біздің әр күніміз арайлы болсын, өйткені біз мемлекет құру үдерісіне қатысқанымызды және қоғамдағы өз рөлімізді сезінеміз. Сіздерге және сіздің отбасы мүшелеріңізге зор денсаулық, амандық және бастамаларыңызға сәттілік тілеймін.

Мерекелеріңізбен!

*ҚР Қаржы министрі
Б. Сұлтанов*

Уважаемые коллеги!

Поздравляю вас с праздником – Днем национальной валюты Республики Казахстан!

Финансовая система Республики Казахстан за годы независимости прошла путь от становления до признания основными международными финансовыми институтами. За сухой констатацией фактов стоит труд тысяч работников финансовой системы Республики Казахстан, а также ведущих финансистов мировой экономики.

Первые купюры собственной государственной валюты граждане независимого Казахстана держали в руках в далеком 1993 году. Сегодня мы с гордостью говорим, что дизайн тенге признан мировым сообществом одним из самых красивых.

В этот знаменательный день многие наши коллеги будут отмечены орденами «Қаржы қызметінің үздігі» и почетными грамотами за свой благородный труд и самоотверженность в работе.

Уважаемые гости, коллеги-финансисты!

Пусть каждый прожитый нами день будет освещен радостью от осознания причастности к процессам создания государства и своей роли в обществе. Желаю вам и членам ваших семей крепкого здоровья, благополучия и успехов во всех начинаниях.

С праздником!

*Б. Сұлтанов,
Министр финансов РК*

Редакция мекенжайы:
«Қаржы академиясы» АҚ, Астана қ., Есенберлин көшесі, 25
Адрес редакции:
АО «Финансовая академия», г. Астана, ул. Есенберлина, 25
Edition address:
«Financial Academy» JSC, Astana, 25 Esenberlin street

Серіктестер - Партнеры - Partners
«Қазпошта» АҚ / АО «Казпочта» / «Kazpost» JSC
Қазақстанның тау-кен компаниясы / Горнорудная компания Казахстана / Mining company of Kazakhstan
«АртPrintXXI» ЖШС / TOO «АртPrintXXI» / «АртPrintXXI» LLP

№ 01590 тапсырыс. Таралымы 2 000 дана.
Заказ № 01590 Тираж 2 000 экз.
Order No. 01590 Circulation of 2 000 copies.

Басып шығаруға 26.06.15 ж. қол қойылған
Подписано в печать 26.06.15 г.
It is sent for the press 26.06.15.

ISSN 2409 - 4196

Мақалалардың мазмұны үшін авторлар жауапты.
За содержание статей ответственность несут авторы.
Authors is responsible for contents of articles.

Редакцияның жазбаша рұқсатынсыз материалдарды қайта басып шығаруға тыйым салынады.
Без письменного согласия редакции перепечатка материалов запрещена.
The reprint of materials is forbidden without written consent of edition.

Қолжазбалар қайтарылмайды
Рукописи не возвращаются
Manuscripts don't given back

Жарнама материалдардың мазмұны үшін редакция жауапты емес.
За содержание рекламных материалов редакция ответственности не несет.
Edition doesn't bear responsibility for contents of advertising materials

Журнал Қазақстан Республикасының Мәдениет және ақпарат министрлігінде тіркелген / Журнал зарегистрирован Министерством культуры и информации Республики Казахстан / The magazine is registered by the Ministry of Culture and Information of the Republic of Kazakhstan

№ 14087-Ж 10.01.2014 ж. БАҚ есепке қойылғаны туралы куәлік
Свидетельство о постановке на учет СМИ от 10.01.2014 № 14087-Ж
The certificate on registration of mass media dated 10.01.2014 № 14987-Ж

«Қаржы академиясы» АҚ меншік иесі / Собственник АО «Финансовая академия» / Owner of the «Financial Academy» JSC

Жазылуы:
• «Қазпошта» АҚ, «Евразия Пресс» Агенттігі» ЖШС, «Астана Пресс» ЖШС каталогы бойынша (жазылу индекстері 74734, 94734)
• financetad@mail.ru электрондық пошта бойынша
• Астана қ., Есенберлин көшесі, 25, «Қаржы академиясы» АҚ, +7 (7172) 38 31 59, орындаушы редакциясында рәсімдеуге болады

Подписку можно оформить:
• По каталогам АО «Казпочта», TOO «Агентство «Евразия Пресс», TOO «Астана Пресс» (подписные индексы 74734, 94734)
• По электронной почте financetad@mail.kz
• В исполнительной редакции: г. Астана, ул. Есенберлина, 25, АО «Финансовая академия», +7 (7172) 38 31 59

It is possible to subscribe:
• According to «Kazpost» JSC, «The Agency «Eurasia Press» LLP, «Astana Press» LLP catalogs (Subscription indexes 74734, 94734)
• By e-mail: financetad@mail.ru
• In executive edition: Astana, 25 Esenberlin street, «Financial Academy» JSC, 7 (7172) 38 31 59

«Қаржы» - «Финансы»
№ 9-10 (21-22)
қыркүйек-қазан 2015
Ай сайынғы мамандандырылған басылым

Бас редакторы
Яновская Ольга Алексеевна,
Экономика ғылымдарының докторы, профессор, PhD,
«Евразия» халықаралық Экономика Академиясының академигі;

Қоғамдық редакциялық кеңес
Максимцев Игорь Анатольевич,
экономика ғылымдарының докторы, Ресей жаратылыстану ғылымдары академиясының академигі, Жоғары мектеп ғылымдары халықаралық академиясының академигі, Бухарест экономикалық академиясының құрмет докторы, Санкт-Петербург мемлекеттік экономикалық университетінің ректоры (Ресей Федерациясы);

Карлик Александр Евсеевич,
экономика ғылымдарының докторы, профессор, ғылыми жұмыс және инновациялар жөніндегі проректор, Санкт-Петербургтік экономика және қаржы мемлекеттік университетінің кәсіпорын экономикасы және өндіріс менеджменті кафедрасының меңгерушісі (Ресей Федерациясы);

Делия Виктор Павлович,
экономика ғылымдарының докторы, философия ғылымдарының кандидаты, Энергоаппараттық ғылым Халықаралық академиясының МГРПА академигі, Бейнелеу академиясының вице-президенті, Әскери ғылым академиясының профессоры, Әлеуметтік-экономикалық болжамдау және үлгілеу институтының ректоры (Ресей Федерациясы);

Асанова Айсалқын Асанқызы,
Қырғыз Республикасының еңбек сіңірген қайраткері, экономика ғылымдарының докторы, профессор, Ресей педагогика және әлеуметтік ғылым академиясының қазіргі қызметкері, Ж. Баласағұн атындағы ҚҰУ-нің басқару және бизнес институтының директоры (Қырғыз Республикасы);

Лавриненко Анна Ростиславовна,
экономика ғылымдарының кандидаты, доцент, қаржы-экономика факультетінің деканы, Полоцк мемлекеттік университетінің «Экономика және басқарма» кафедрасының меңгерушісі (Беларусь Республикасы);

Коба Екатерина Евстафьева,
экономика ғылымдарының докторы, профессор, Мәскеу облысының жоғары білікті білім беру «Қаржы-технологиялық академиясы» Мемлекеттік бюджеттік білім беру мекемесінің «Бухгалтерлік есеп және аудит» кафедрасының меңгерушісі (Ресей Федерациясы);

Рамазанов Ельдос Муратович,
«Атамекен» Қазақстан Республикасының кәсіпкерлер аппаратының басшысы;

Рожкова Мария Васильевна,
«Қазақстанның Тау-кен рудасы компаниясы» ЖШС директоры;

Айкимбаева Бекзат Тулендиновна,
ҚР ҚМ Персоналды басқару департаментінің директоры;

Искакова Загира Дуйсембаевна,
экономика ғылымдарының докторы, ҚР ҚМ «Қаржы академиясы» АҚ «Қаржы» кафедрасының профессоры;

Нурғалиева Жанна Ергалиевна,
экономика ғылымдарының кандидаты, ҚР ҚМ «Қаржы академиясы» АҚ ғылыми-инновациялық қызмет және халықаралық байланыстар жөніндегі Проректоры;

Жұмағұл Ақмарал Нурланқызы,
хатшы, ҚР ҚМ «Қаржы академиясы» АҚ халықаралық бағдарламалар және академиялық ұтқырлық бөлімінің бас менеджері;

«Қаржы» - «Финансы»
№ 9-10 (21-22)
сентябрь-октябрь 2015
Ежемесячное специализированное издание

Главный редактор
Яновская Ольга Алексеевна,
Доктор экономических наук, профессор, PhD, академик
Международной Экономической Академии «Евразия»;

Общественный редакционный совет
Максимцев Игорь Анатольевич,
доктор экономических наук, профессор, академик Российской академии естественных наук, академик Международной академии наук высшей школы, почетный доктор Бухарестской экономической академии, ректор Санкт-Петербургского государственного экономического университета (Российская Федерация);

Карлик Александр Евсеевич,
доктор экономических наук, профессор, проректор по научной работе и инновациям, зав. кафедрой «Экономики предприятия и производственного менеджмента» Санкт-Петербургского государственного университета экономики и финансов (Российская Федерация);

Делия Виктор Павлович,
доктор экономических наук, кандидат философских наук, академик РАЕН, Международной академии энергоинформационных наук, вице-президент Академии имиджологии, профессор Академии военных наук, ректор Института социально-экономического прогнозирования и моделирования (Российская Федерация);

Асанова Айсалқын Асановна,
заслуженный деятель науки Кыргызской Республики, доктор экономических наук, профессор, действующий член Российской академии педагогических и социальных наук, директор института управления и бизнеса КНУ им. Ж. Баласагына (Кыргызская Республика);

Лавриненко Анна Ростиславовна,
кандидат экономических наук, доцент, кафедра «Экономика и управление» Полоцкого государственного университета (Республика Беларусь);

Коба Екатерина Евстафьева,
доктор экономических наук, профессор, зав. кафедрой «Бухгалтерский учет и аудит», ГБОУ ВПО Московской области «Финансово-технологическая академия» (Российская Федерация);

Рамазанов Ельдос Муратович,
руководитель аппарата предпринимателей Республики Казахстан «Атамекен»;

Рожкова Мария Васильевна,
директор TOO «Горнорудная компания Казахстана»;

Айкимбаева Бекзат Тулендиновна,
директор департамента управления персоналом МФ РК;

Искакова Загира Дуйсембаевна,
доктор экономических наук, профессор кафедры «Финансы», АО «Финансовая академия» МФ РК;

Нурғалиева Жанна Ергалиевна,
кандидат экономических наук, проректор по научно-инновационной деятельности и международным связям АО «Финансовая академия» МФ РК;

Жұмағұл Ақмарал Нурланқызы,
секретарь, главный менеджер отдела международных программ и академической мобильности АО «Финансовая академия» МФ РК.

«Қаржы» - «Финансы» - «Finance»
№ 9-10 (21-22)
september-october
Special monthly edition

Senior Editor
Yanovskaya Olga Alekseevna,
Ph.D in Economics, professor,
Academician of the International Economic Academy «Eurasia».

Public Editorial Council
Maksimcev Igor Anatolyevich,
Ph.D. in Economics, professor,
member of RANS, member of International sciences academy of high school, an Honorary doctor of Bucharest academy of Economic sciences, Rector of St. Petersburg State University of Economics (Russian Federation);

Karlik Alexander Evseevich,
Ph.D in Economics, professor,
Vice-Rector for Research and Innovation Affairs, Head of Faculty of enterprise Economics and industrial management of St. Petersburg state University of Economics and Finance (Russian Federation);

Deliya Viktor Pavlovich,
Ph.D. in Economics, Candidate of Philosophy sciences, member of RANS (Russian academy of natural sciences), member of the International academy of power-informational sciences, Vice-President of Imageology Academy, professor of the Academy of military sciences, Rector of the Institute of social and economic forecasting and modeling (Russian Federation);

Asanova Aisalkyn Asanovna,
Honored scientist of the Kyrgyz Republic, Ph.D. in Economics, professor, acting member of the Russian academy of pedagogical and social sciences, Director of the Zh. Balasagyn KNU Institute of management and business (Kyrgyz Republic);

Lavrinenko Anna Rostislavovna,
Candidate of economic Sciences, docent, Dean of Financial and Economic Faculty, Head of Faculty of «Economy and management» of Polotsk state University (Republic of Belarus);

Koba Catherine Estafyeva,
Ph.D in Economics, professor, Head of Faculty «Accounting and Auditing», State Educational Institution of Higher Education Moscow Region «Finance and Technology Academy» (Russian Federation);

Ramazanov Eldos Muratovich,
Deputy Chairman of the National Economic Chamber of Kazakhstan «Atameken»;

Rozhkova Maria Vasilyevna,
Director of «Mining Company of Kazakhstan» LLP;

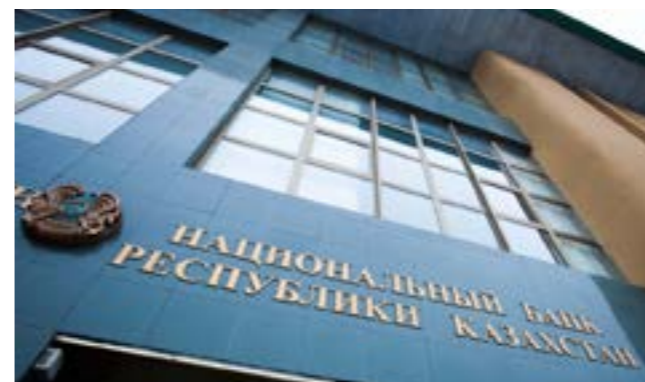
Aikimbayeva Bekzat Tulendinovna,
Director of Human Resources Department of MF RK;

Iskakova Zagira Dyuisenbayevna,
Ph.D in Economics, professor of the chair of «Finance», «Financial Academy» JSC, MF RK;

Nurgaliyeva Zhanna Yergaliyevna,
Candidate of Economic Sciences, Vice-rector on Scientific-innovation activity and international relations of «Financial Academy» JSC, MF RK;

Zhumagul Akmaral Nurlanqyzy,
Secretary, chief Manager of the Department of International programs and academic mobility of «Financial Academy» JSC, MF RK.

МАЗМҰНЫ | СОДЕРЖАНИЕ | CONTENT

Национальный банк РК: все, что вы хотели знать 54

о национальной валюте 60

История Министерства финансов РК в лицах 60

Модернизация системы государственных закупок 65

Евразийский женский форум – новая площадка международного сотрудничества 68

Итоги работы за 9 месяцев 2015г 71

О социально-экономическом развитии Казахстана в новых условиях 82

Колледж АО «Финансовая Академия» празднует 50-лет со дня основания 85

Научные статьи преподавателей колледжа 96

ҚР Ұлттық банкі: ұлттық валюта туралы не білгіңіз келеді 4

ҚР Қаржы министрлігі тарихы тұлғалар келбетінде 10

Мемлекеттік сатып алулар жүйесін жетілдіру 15

Евразиялық әйелдер форумы – халықаралық ынтымақтастықтың жаңа алаңы 18

2015 жылдың 9 айының жұмыс қорытындысы 21

Жаңа жағдайдағы Қазақстанның әлеуметтік-экономикалық дамуы туралы 32

«Қаржы академиясы» АҚ колледж 50-жылдық мерейтойын тойлайды 35

Колледж оқытушыларының ғылыми мақалалары 45

National bank of Kazakhstan: everything that you wanted to ask about the national currency 118

The history of the RK Ministry of Finance in persons 124

Modernization of government procurements system 129

Work results in 9 months of 2015 132

The «Financial Academy» JSC college celebrates 50 years from the date of the foundation 145

Scientific articles of the college teachers 155

ҚР ҰЛТТЫҚ БАНКІ: ұлттық валюта туралы не білгіңіз келеді

Ұлттық валюта қолданысқа қашан енгізілді, қандай қорғаныс кешені бар, қандай банкнот сериялары шығарылды, номиналдық қатары қалай өзгерді? Қандай банкноттар айналыста жүр, оларды түрлендіру жоспарда бар ма?

Қазақстан Республикасының Ұлттық валютасы – теңге – 1993 жылғы 15 қарашада енгізілді.

Сол күні банкноттардың алғашқы сериясы айналысқа шығарылды. Оларды шартты түрде «Портреттер» деп атауға болады. Олар келесідей банкноттар болып ұсынылды:

- 1 теңге – Әл-Фарабидің портреті
- 3 теңге – Сүйінбайдың портреті
- 5 теңге – Құрманғазының портреті
- 10 теңге – Шоқан Уәлихановтың портреті
- 20 теңге – Абай Құнанбаевтың портреті
- 50 теңге – Әбілхайыр ханның портреті
- 100 теңге – Абылай ханның портреті

Ұлттық валюта қолданысқа енген алғашқы жылдардағы еліміз экономикасындағы дағдарыстық жағдай, жоғары инфляция мен теңге девальвациясы, сондай-ақ 1990 жылдардың соңы мен 2000 жылдардың басында көрініс берген халық кірістерінің артуы мен экономиканың бірқатар салаларының дамуы үлкен номиналды банкноттар шығаруға сұраныс тудырушы факторлар болды. Аталған банкноттар «Әл-Фараби» аталатын екінші серияны құрап, ол қолданысқа біртіндеп шығару арқылы қалыптасты.

Тұлғалардың кең көлеміне қол жетімді компьютерлік технологиялардың дамуы банкноттарды қолдан жасау тәуекелін тудырды (және тудыруда). Сондықтан үлкен номиналдағы банкнот шығарумен қатар бұған дейін шығарылған «Әл-Фараби» банкноттар сериясын жетілдіру шаралары қабылданды. Бұл банкноттар келесідей тәртіппен шығарылды:

- 1994 жылғы 1 наурыз – 200 теңге;
- 1994 жылғы 27 шілде – 500 теңге;
- 1995 жылғы 14 ақпан – 1000 теңге;
- 1996 жылғы 15 қараша – 2000 теңге;

- 1999 жылғы 15 қараша – 5000 теңге;
- 2000 жылғы 1 қыркүйек – 200 және 500 теңгелік банкноттарды алғашқы модификациялау;
- 2001 жылғы 2 қараша – 1000 және 2000 теңгелік банкноттарды модификациялау;
- 2001 жылғы 16 желтоқсан – 100 және 5000 теңгелік банкноттардың жартылай модификациялау;
- 2002 жылғы 15 қараша – 200 және 500 теңгелік банкноттарды екінші рет (жартылай) модификациялау;
- 2003 жылғы 28 шілде – 10 000 теңге.

Ұлттық валютаның монеталары, бастапқыда қағазға басып шығарылған тиындарды есепке алмайтын болсақ, екі сериямен шығарылды.

Ұлттық валютаны қолданысқа енгізу барысында «Портреттер» сериясындағы банкноттармен қатар 1, 2, 5, 10, 20, 50 номиналмен қағаз тиындар қолданысқа шығарылды. 1994 жылдың басында 1, 3, 5, 10 және 20 теңге номиналмен теңге монеталары және қағаз тиындарды ауыстыру үшін 2, 5, 10, 20 және 50 тиын номиналмен монеталар айналысқа шығарылды. Бұл монеталар 1993 жылғы үлгідегі монеталардың алғашқы сериясын құрады.

Кейінгі жылдардағы инфляциялық процестерде тиындар өзінің сатып алушылық қабілетінен тез айырылып қалды. Салыстырмалы түрде монеталардың ірі көлемі – теңге мен жекелеген монеталардағы номиналдың ұсақ суреті есептесу, сақтау кезінде ыңғайсыздықтар туындатты. Осыған байланысты 1997 жылы теңге монеталарының жаңа түрлері бекітіліп, олар бұрынғы монеталарды және ұсақ номиналдардың банкноттарын алмастыруы тиіс болды. Аталған монеталар 1998 жылғы 11 қарашада шығарылды. Ұлттық Банк 1993 жылғы үлгідегі монеталарды және төмен номиналдардағы банкноттарды жылдам алмастыру үшін қабылдаған шаралар нәтижесінде, 2001 жылдың соңына қарай банкноттардың ұсақ номиналы мен ескі монеталар 1997 жылғы үлгідегі монеталарға толықтай алмастырылды.

Мұнан кейін 1997 жылғы монета түрлері 2 теңгелік

және 100 теңгелік екі номиналмен толықтыру арқылы модификацияланды. 100 теңгелік монеталар шығарылуы тиылған ұқсас номиналдағы банкнотты алмастыру үшін 2002 жылғы 1 шілдеде шығарылды.

2006 жылғы 15 қарашада 200, 500, 1000, 2000, 5000 және 10 000 теңгелік номиналмен жаңа дизайндағы банкноттар айналымға шығарылды. Банкноттардың ескі дизайндағы ұқсас номиналдар тағы бір жылға заңды төлем құралы болып қалды. Банкноттардың қалған номиналдары аталған күннен бастап өзінің төлем қабілетін жоғалтты. Осылайша өзара бірыңғай идея, ой және орындаушылықпен үндескен жаңа банкноттардың шоғыры пайда болды.

Банкноттардың барлығы бірыңғай стильде орындалған, басты беті негізінен тік суреттерден, қарсы беті көлденең суреттерден тұрады. Тұтастай алғанда түрлі образдағы дизайн Қазақстанның заманауилығын бейнелеп, мемлекеттік рәміздер, сәулет нысандары мен еліміздің тамаша табиғатынан құралған. Жаңа банкноттардағы басты элемент – Қазақстанның жаңа елордасының көрнекті орны – «Астана-Бәйтерек» монументі болып табылады. Осыған байланысты банкноттардың аталмыш сериясы шартты түрде «Бәйтерек» деген атауға ие болды.

Қазақстандық банкноттар қандай да бір номиналды қате қабылдау мүмкіндігін толықтай жоққа шығарады. Себебі барлық номиналдар түстері бойынша да, сондай-ақ көлемі жағынан да бір-бірінен ерекшеленеді. Әрбір келесі номинал алдыңғысынан ұзындығы жағынан 4 мм-ге және ені бойынша 3 мм-ге үлкен.

2006 жылғы үлгідегі банкноттарда қорғаныс элементтері барынша көп етіп қолданылған. Оларды арнайы құралдарсыз-ақ анықтауға болады, яғни, көзбен және жарық түсіру арқылы, сондай-ақ қолмен ұстап сезуге болады. Сонымен қатар банкноттарда арнайы техникалық құралдардың көмегімен айқындалатын жасырын элементтер де бар, алайда басты назар ақша белгісінің түпнұсқалығын жылдам әрі қарапайым түрде анықтауға жасалған.

2011 жылдан бастап Ұлттық банк 2006 жылғы үлгідегі ірі номиналдағы банкноттарды «Самұрық» аталатын банкноттардың жаңа сериясына кезең-кезеңмен алмастыруды жүргізуде. Жаңа банкноттардың айрықша ерекшелігі – банкноттардың басты бетіндегі «Қазақ елі» монументінің бейнесі болып табылады. Мәселен, қазіргі таңда 2006 жылғы үлгідегі банкноттармен қатар 2011 жылғы үлгідегі 5000 теңге, 2012 жылғы үлгідегі 2000 теңге және 10000 теңге, 2014 жылғы үлгідегі 1000 теңге номиналды банкноттар қатар жүруде. Айта кетейік, банкноттарды жаңа сериясына алмастыру жоспарлы түрде жүргізіледі және халыққа қандай да бір қиындықтар тудырмайды.

Жаңа банкноттардың дизайны мен қорғаныс белгілерінде бейненің рельефтілігі, бояулардың металдық жылтыры, түрлі биіктіктегі сандар, күрделендірілген су белгісі, қағаздың жоғары қорғаныштылығы, банкноттың басты және қарсы беттеріндегі аса күрделі түс-бояу ара-қатынасы секілді баспахананың күрделі элементтерін шығарудағы халықаралық тәжірибеде қолданылатын банкнот басып шығару саласының соңғы жетістіктері қолданылып, пайдаланылды.

Купюралардың қорғаныстық қасиеті әр түрлі: номиналдың төмендеуіне қарай олардың қорғаныштық құралдары да төмендейді. Мысалы, 10 000 теңгелік купюраға қарағанда 200 теңгелік купюрада қорғаныштық құралдар аз болады. Соңғы банкноттарды барлығы 18 қорғаныштық дәреже бар.

Осылайша, ұлттық валюта әрекет еткен уақыт ішінде банкноттардың 6 номиналы мен монеталардың 7 номиналынан бірқатар ақша белгілері қалыптасты.

Номиналдық қатар негізінен есептеудің екілік және ондық жүйесінен тұрады. Бұл түрлі елдердің валюталарды бүгінгі таңдағы, сондай-ақ бұрындағы номиналдық қатарын құруда аса жиі қолданатын сызбасы болып табылады.

Теңге купюралары қандай қорғаныш дәрежелеріне ие, олардың саны қанша? Купюралар қолдан жасаудан қаншалықты қорғалған?

Әлемнің өзге елдерінің ақша белгілері секілді қазақстандық теңгеде де қорғаныш элементтерінің халыққа арналған, кассалық қызметкерлерге арналған және сарапшыларға арналған тұтас кешені бар. Қорғаныш элементтері банкнотты жасаудың түрлі кезеңдерінде енгізіледі: қағазды даярлау, арнайы бояуды даярлау, арнайы мөр даярлау. Қазақстандық банкноттардың халық оңай ажырататын, дейтұрғанмен оны қайтадан жасау аса қиын қорғаныштық дәрежесі бар. Бұлар «Спарк» секілді элементтер, түсі ауыспалы бояумен жасалған элемент, түсі өзгеріп тұратын әсері бар жіптер, голограммалар, жоғары рельефті суреттер мен басқа да көптеген элементтер.

Жалпы алғанда біздің купюралар әлемдегі қорғалған банкноттардың бірінен саналады.

Купюраның қолдан жасалғанын қалай білуге болады?

Қолдан жасалған ақша белгісін түпнұсқадан ажырату үшін, ең алдымен, купюраны мұқият қарау қажет. Номиналына қарамастан, түпнұсқа банкноттағы сурет таза және айқын, яғни, банкноттың жекелеген бөліктерінде бояудың ағып кетуі болмайды. Сондай-ақ кемінде үш қорғаныш элементін тексеру қажет. Ұлттық валютаның

барлық банкноттарында бірнеше қорғаныш элементтері бар: Самұрық құс және банкнот номиналы түріндегі су белгілері бар, жарыққа қарағанда біртұтас суретті құрайтын аралас суреттер, көзі нашар көретін адамдарға арналған белгі – саусақпен сипағанда жақсы ажыратылатын жоғары рельефті элементтер бар.

Номинал жоғары болған сайын қорғаныш элементтері де күрделі бола түседі. Мысалы, 10 000 теңге номиналдағы банкнотта полимер жолақта орналасқан металл жылтырға ұқсас мөлдір терезе, түсі өзгеріп тұратын әсері бар қорғаныштық жіп, сондай-ақ, банкнотты жантайтқан кезде түсі жасылдан алтын түске өзгертін көгершін түріндегі арнайы қорғаныш элементі бар. Номиналы 5000 банкноттарда да банкнотты жантайтқан кезде жасыл түстен алтын түске біртіндеп өзгертін барыстың қанаты түріндегі қорғаныш элементі, түсі өзгеріп тұратын әсері бар қорғаныш жібі, сондай-ақ банкноттың сыртқы бетінде ұшып бара жатқан құс, алма және номиналдың санының суреттері бар голографиялық жолақ қарастырылған.

Ұлттық банктің теңгенің қорғаныш дәрежесін арттыру жоспары бар ма? Қашан және қанша қосымша қорғаныш дәрежелері енгізілмек?

Ұлттық банк банкноттың кезекті дизайнын әзірлеу барысында әлемдік тәжірибеде бар қорғаныш элементтерін зерттеп, талдайды. Бұл ұлттық валютаны қорғаудың жоғары деңгейіне қол жеткізуге мүмкіндік бермек. Теңгенің қорғаныш дәрежесін арттыру жұмысы жоспарлы түрде жүргізіледі: алдымен жаппай басу кезінде ұдайы өндіру мүмкіндігін бағалау үшін «үй банкноттары», содан соң жаңа қорғаныш элементтері мерейтойлық және естелік банкноттарда сынақтан өткізіледі де, кейін қорғаныш элементтерінің үздіктері сериялық банкноттарда пайдаланылады. Ұлттық Банк жаңа қорғаныш элементін енгізу барысында келесідей принциптерді басшылыққа алады: қорғаныш элементтерін халық немесе кассалық техника оңай ажыратуы және имитация үшін күрделі болуы тиіс. Мысалы, 2008 жылы теңгенің 15-жылдығына арналған 5000 теңгелік банкнотта «SPARK» қорғаныш элементі банкнотты қорғаудағы үздік инновация деп танылып, бүгінде «SPARK» қорғаныш сериясы жаңа сериядағы банкноттарда пайдаланылуда.

Теңгені (монетаны, купюраны) қолдан жасаудың қанша фактісі анықталды?

ҚРҰБ филиалдары анықтаған қолдан жасалған ақша белгілерінің жалпы саны 2014 жылғы 1 желтоқсандағы жағдай бойынша қолданыстағы 1 миллион банкнотқа шаққанда 10 қолдан жасалған банкноттан кем емес, ал қолдан жасалған монеталардың саны шамамен қолданыстағы 1 миллион монетаға шаққанда 1 құрайды.

Жалған ақша жасаушылар көбіне қандай номиналдағы купюраларды, монеталарды қолдан жасайды? Мұндай тенденцияға не себеп болуда деп ойлайсыз?

Ұлттық Банк 200, 500, 1000, 2000, 5000 және 10000 теңгелік барлық номиналдардағы банкноттарды қолдан жасаушылықты сирек тіркеген. Солардың арасында 2000 теңгені қолдан жасау басқа номиналдарға қарағанда жиі кездеседі. Себебі бұл банкнота аса ірі номинал емес және

халық арасында көбінесе айырбас купюрасы болып табылатындықтан, өкінішке қарай, аталған номиналдың түпнұсқалығына назар аударатындар аз. 20, 50 және 100 теңге номиналдарда қолдан жасалған монеталар кездесті.

Ұлттық банктің 20 мыңдық купюра, немесе жаңа номиналдағы банкноттар шығару жоспарлап отырған жоқ па?

Жаңа жоғары номиналды шығару (нақты айтқанда, 20 000 теңге номиналды банкнот шығару) еліміз экономикасының объективті сұраныстарымен байланысты болуы тиіс. Ағымдағы жағдайда экономика тарапынан мұндай сұраныс байқалып отырған жоқ. Сондықтан ортамерзімдік перспективада жаңа, жоғары номиналдағы, немесе басқа да банкноттар шығару жоспарда жоқ.

Ұлттық банк банкноттардың, монеталардың дизайнын өзгертуді көздей ме? Егер өзгертетін болса, қандай номиналдағы банкнот өзгереді және оған не себеп болмақ?

«Мемлекеттік құпиялар туралы» Қазақстан Республикасының 1999 жылғы 15 наурыздағы №349-І Заңының 3 тарауы 12 бабы 17 тармағына сәйкес Қазақстан Республикасының ұлттық валютасының жаңа банкноттары мен монеталарын шығару және (немесе) оларды ауыстыру туралы мәліметтер, егер олардың соңғылары банкноттар мен монеталарды (мерейтойлық және естеліктерден басқалары) айналымнан шығаруды тудыратын болса, шешім қабылданған күннен бастап, оларды айналымға шығару туралы осы мәліметтерді бұқаралық ақпарат құралдарына беру сәтіне дейін Қазақстан Республикасының экономика саласындағы мемлекеттік құпияларына жатады.

Мемлекет 2014 және 2015 жылдары банкноттар эмиссиясына, монеталар шығаруға қанша қаржы жұмсады? Бір банкнотты шығарудың өзіндік құны орташа алғанда қанша?

Кез-келген жылда және номиналдағы ұлттық валютаның банкноттары немесе монеталарының эмиссиясына, дизайнын әзірлеуге жұмсалған сома, шығару көлемдері мен қорғаныш элементтері туралы ақпарат құпия болып табылады және Қазақстан Республикасының Ұлттық банкі жария ете алмайды. Дейтұрғанмен, эмитенттердің бірде-бірі номиналдан қымбат қолма-қол ақша шығармайды.

Монета сарайы монеталар жасау барысында олардың құрамына болат қоса бастады. Оның себебі неде? Қазіргі таңдағы монеталардың құрамы қандай? 2015 жылы монеталардың құрамын өзгерту жоспары бар ма? Ол немен байланысты?

Әлемдік нарықта металдардың баға айтарлықтай қымбаттады, әрі Ұлттық Банк монеталардың өзіндік құнының айтарлықтай өсуімен бетпе-бет келіп отыр. Ұлттық Банк шығындарды азайту мақсатында мыс-никель құймасымен жалатылған болат монеталарға тапсырыс бере бастады. Қазіргі таңда 1, 5, 10 және 20 теңге номиналдардағы монеталар мыс-никель жалатылған болаттан жасалған. Айта кетейік, циркуляциялық монеталардың аталған әдісі әлемнің көптеген елдерінде қолданылады.

Ұлттық валютаның тозған банкноттары қандай жағдайларда ауыстырылады? Ауыстырудың тәртібі қалай?

Қазақстан Республикасы ұлттық валютасының банкноттары мен монеталарының төлемділігін анықтау ережесіне сәйкес, тозған төлем банкноттары қатарына келесілер жатқызылады:

- 1) бояғыш заттар төгілген, оның ішінде жайылатын бояулармен жазылған жазулар;
  - 2) ультракүлгін сәуле кезінде көрінетін бөгде жазулары бар;
  - 3) машина оқитын белгілерді жауып тұратын бөгде жазулары бар;
  - 4) жыртылған банкноттар, желімделген немесе бір банкнотқа тиесілі екендігі даусыз және барлығын қосқанда Ұлттық банк бекіткен банкнот көлемінің елу пайыздан астам ауданын құрайтын желімделмеген бөліктері;
  - 5) көлемінің бұрышынан немесе шетінен жоғалтқан, бірақ Ұлттық банк бекіткен банкнот көлемінің елу пайыздан астамын сақтағандары;
  - 6) ұзындығынан он миллиметрден астам, оның ішінде мөлдір жабысқақ лентамен жабысқан жыртықтары бар;
  - 7) банкноттағы тесіктердің болуы оның жойылғаны туралы куәландыратын жәйттерден өзге жағдайларда, диаметрінде үш және одан да артық саңылаулары, тесіктері мен ойықтары бар;
  - 8) банкноттың суретін жоғалтуға алып келген сырылғандары бар;
  - 9) күйдірілген және күйіп қалған, бірақ Ұлттық банк бекіткен банкнот көлемінің елу пайыздан астамын сақталған қалғандары;
  - 10) қорғаныш жібін жоғалтқандар;
  - 11) банкноттың суреті мен ашықтығын төмендетуге алып келген беттік және (немесе) сыртқы жақ беттерінде кірлері бар. Шаң, кір, май және өзге де ластаушы заттардың салдарынан банкноттың бетінің қараюын сипаттайтын банкноттардың жай-күйін кір деп түсіндіріледі;
  - 12) жұмсарғандығы бар және қағаздың қаттылығын жоғалтқандар.
- Ұлттық валюта – теңгенің тозған банкноттарын Ұлттық банктің филиалдары, екінші деңгейлі банктер, кассалық операциялар жасауға лицензия алған заңды тұлғалар қабылдайды және айырбастауға қабылданған банкноттың сомасына сәйкес ұлттық валютаның жарамды банкноттарына немесе монеталарына айырбасталады.
- Ұлттық Банкпен бекітілген банкноттар көлемінің 70% кем емесі сақталған банкноттар, және номиналды білдіретін және аздаған зақымдары бар (егер олар банкноттың түпнұсқалығын айқындауға кедергі келтірмейтін болса), оның ішінде тозған белгілер (жазбаша немесе сандық) барлық екінші деңгейлік банктерде және Ұлттық Банктің филиалдарында айырбасталады. Екінші деңгейлі банктер (бұдан әрі – ЕДБ) банкнотты айырбастағаны үшін комиссия ала алады.
- Ұлттық Банкпен бекітілген көлемнің 70%-дан кемін, бірақ 50%-дан астамын сақтап қалған банкноттарды Ұлттық Банктің барлық филиалдары қабылдайды. ЕДБ жоғарыда аталған банкноттарды түпнұсқалығы мен төлемділігін анықтау үшін Ұлттық Банктің филиалына сараптамаға жөнелтуге қабылдайды. Ұлттық Банктің филиалында сараптама тегін жүргізіледі. Сонымен бірге ЕДБ банкнотты сараптамаға жөнелту үшін комиссия алуға құқылы. Банкноттар тексеруден соң бірден қолданыстағысына айырбасталады, немесе отыз күн ішінде жүргізілетін қосымша сараптамаға жіберіледі.

тамаға жөнелту үшін комиссия алуға құқылы. Банкноттар тексеруден соң бірден қолданыстағысына айырбасталады, немесе отыз күн ішінде жүргізілетін қосымша сараптамаға жіберіледі.

Жеке кәсіпкерлер ұлттық валютаның тозған банкноттарын қабылдауға міндетті ме? Бас тартылған жағдайда, қайда өтініш жасау қажет?

Төлем қабылдаушы және қолма-қол ақшамен аударымдар жасаушы Қазақстан Республикасының барлық жеке кәсіпкерлері және заңды тұлғалары ұлттық валюта төлем банкноттарын, оның ішінде аздаған зақымдаулары бар (егер олар банкноттың түпнұсқалығын анықтауға кедергі болмаса), сондай-ақ тозған купюраларды шектеусіз қабылдауға міндетті.

«Әкімшілік құқықбұзушылық туралы» Қазақстан Республикасы Кодексінің 206 бабына сәйкес Қазақстан Республикасы аумағында айналымда жүрген және Ұлттық Банктің нормативтік құқықтық актілерімен сәйкес қабылдауға жататын ұлттық валютаның банкноттары мен монеталарының көрсетулі құны бойынша қабылдаудан бас тартылған жағдайда ірі кәсіпкерлік субъектісі болып табылатын заңды тұлғаларға 10 айлық есептік көрсеткіш (бұдан әрі – АЕК) көлемінде, 25 АЕК көлемінде айыппұл салынады.

Жекелеген банктік операцияларды жүзеге асыратын банктер мен ұйымдар Қазақстан Республикасы аумағында айналымда жүрген және Ұлттық Банктің нормативтік құқықтық актілерімен сәйкес қабылдауға жататын ұлттық валютаның банкноттары мен монеталарын қабылдаудан, ұсақтаудан немесе айырбастаудан бас тартқан жағдайда 50 АЕК көлемінде айыппұл салынады.

Банкнотты қабылдаудан немесе айырбастаудан бас тартқан жағдайда Ұлттық Банктің тиісті аумақтық филиалына жазбаша арыз жолдау қажет.

Қазақстандық қандай банкноттар мен монеталар халықаралық марапатқа ие болды?

«Күлтегін» түркі дүниесі жазбасына арналған, номиналы 1000 теңге қазақстандық естелік банкнот халықаралық банкнот қоғамдастығының (IBNS) нұсқасы бойынша «2013 жылдың үздік банкноты» деп танылды. Ол ең әдемі және қорғалған банкнот деп аталды.

2013 жылдың үздік банкноты атағына үміткерлер қатарына 100 рубль (Ресей, естелік олимпиада банкноты), бес еуро, бес реал (Бразилия), 50 динар (Ливия), 10 мың крон (Исландия), 100 доллар (АҚШ), 10 доллар (Канада), 100 доллар (Фиджи), 50 доллар (Барбадос) және 50 доллар (Соломон аралдары) бар.

Номиналы 1 000 теңге естелік банкноты барша түркі жұртына құрмет әрі бүгінгі ұрпаққа өзінің тарихи тамыры туралы жақсы білім мен тәлім беретін, түрік өркениетінің ұлылығы туралы ескерткіш болып табылады. Банкнот айналысқа 2013 жылғы 12 желтоқсанда 10 миллион данамен шектеулі тиражда шығарылды.

Айта кетейік, қазақстандық купюралар мұндай марапатты үш жыл қатарынан иеленіп жүр. 2011 жылы Қазақстан тәуелсіздігінің 20-жылдығына орай 2011 жылғы 4 шілдеде шығарылған номиналы 10 мың теңге банкнота осындай жеңіске жеткен болатын. 2012 жылы беттік жағында «Қазақ елі» монументі мен ұшып жүрген көгершіндер бейнеленген бес мың теңге банкнота үздік купюра болып танылды.

Беделді нумизматикалық көрмелерде бірнеше жылдардан бері жүлделі орындар иеленіп жүрген бағалы металдардан жасалған қазақстандық монеталарға ерекше тоқтала кеткен жөн.

14 отандық монета 19 түрлі аталымдарда бағаға ие болды.

ҚР Ұлттық Банкінің «Алма отаны» және «Халықаралық ғарыш станциясы» монеталары 18 қыркүйекте Мәскеу қаласында өткен «Монеталар шоғыры-2014» (COINS - 2014) Сегізінші халықаралық байқаудың жеңімпазы атанды.

Атап айтқанда, «Алма отаны» монетасы 2014 жылдың үздік кәдесыйлық монетасы деп танылып, «Кәдесыйлық монета» аталымында бірінші орынды иеленсе, ал «Халықаралық ғарыш станциясы» монетасына «Ерекше технология» аталымында үшінші жүлделі орынға ие болды.

Әділқазыларға таңдау жасау оңай болған жоқ, себебі байқауға 2013 жылғы 1 қаңтар мен 31 желтоқсан аралығында шығарылған 31 елден 260 жуық естелік монеталар мен 25 монеталық сериялар қатысты.

Орайы келгенде айта кетейік, Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің «Алма отаны» коллекциялық күміс монеталары үшін бұл осындай беделді байқаулардағы бұл екінші үлкен жеңісі болып отыр.

2014 жылғы 11-17 мамыр аралығында Мехико қаласында (Мексика) Монета сарайы директорларының 28-ші Конференциясы шеңберінде өткен халықаралық естелік монеталар байқауында 2014 жылғы мамырда монета «2014 жылдың ең әдемі күміс монетасы» аталымында бас жүлде алды. Естеріңізге сала кетейін, «Алма отаны» монетасы 2013 жылғы 13 қарашада айналымға шығарылды. Ол «Республика игілігі» сериясында бесінші болып табылады.

Өз кезегінде «Халықаралық ғарыш станциясы» монетасы көпмақсатты ғарыштық зерттеу кешені ретінде пайдаланылатын орбиталық станциядан ұшырылатын Халықаралық ғарыш станциясы (ХФС) құрметіне 2013 жылғы 18 қазанда айналымға шығарылған. ХФС – Бельгия, Бразилия, Германия, Дания, Испания, Италия, Канада, Ни-

дерланды, Норвегия, Ресей, АҚШ, Франция, Швейцария, Швеция, Жапония секілді 15 ел қатысатын бірлескен халықаралық жоба.

Биколорлық (құрамдас) монета сақина мен дискінің концентрациялық орналасуынан құралған домалақ пішінге ие. Монетаның ішкі дискісі танталдан, сыртқы сақинасы күмістен жасалған. Алғаш рет монета жасау барысында танталдың түсін өзгерту технологиясы қолданылды.

Қазақстандық ақшалар үшін қағазды қандай материалдан жасайды?

Банкноттар шығару үшін қағазды 100 % мақтадан даярлайды. Мақтаны қолдану берік қағаз даярлау қажеттілігімен байланысты. Қағаздың құрамы МемСТ 75 00 бойынша бақыланады. Банкноттық қағаз 5000 дейін бүктеуге шыдайды.

Жарамсыз банкноттарды не істейді? Есептен шығарылған банкноттарды қалай жояды?

Есептен шығарылған банкноттарды жоюдың тәртібі Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің 2009 жылғы 26 тамызында №177 бекітілген Эмиссиялық-кассалық операцияларды ұйымдастыру және филиалдардағы құндылықтарды сақтау ережесімен реттеледі. Банкноттарды жою жойылған банкноттың әрбір партия бойынша банкноттарды жойылғаны туралы сертификат беріліп, автоматты жою құралында жүргізіледі.

Барлық тозған, яғни айналымнан алынған және төлемге жарамсыз айналымға жарамайтын банкноттар Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің Кассалық операциялар және құндылықтарды сақтау орталығында жойылады.

Жыртылған ақшалар қайда жөнелтіледі?

Қазақстан Республикасы банкноттары мен монеталарының төлемділігін анықтаудың 2003 жылғы 26 желтоқсанда бекітілген №477 ережесіне сәйкес ұзындығында он миллиметрден артық жыртығы бар, диаметрінде үш және одан артық миллиметр тесік және саңылау бар, бұрышанан немесе шетінен аумағының бір пайызынан астамын жоғалтқан, алайда Ұлттық банкпен бекітілген банкнот көлемінің елу пайызын сақтаған банкноттар тозған деп саналады және жоюға жатады.

Купюралар айналымда қанша жыл жүреді?

Банкноттардың өмір сүру циклі оның айналымына байланысты. Негізінен айналымда көп жүретін, яғни көбірек пайданылатын ұсақ номиналдар жылдам тозады. Халық әдетте сақтап қоятын жоғары номиналдағы банкноттар баяу тозады. Орташа айтқанда банкноттар айналымда 5 жылға дейін жүре алады.

Тәуелсіздік алғалы бері қанша банкнот шығарылды?

Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің нормативтік актілеріне сәйкес шығарылған банкноттардың саны құпия ақпаратқа жатады және жария етілмейді.

Жылына қанша килограмм ақша шығарылады?

Экономикадағы қолма-қол ақшаға сұранысқа байланысты жылына 200-ден 500 тоннаға дейін банкнот шығарылуы мүмкін.

Монеталар қандай материалдан жасалады?

Номиналы 100 теңге болатын монета биколорлық болып табылады. Монетаның ішкі дискісі ақ түсті «нейзильбер» құймасынан, сыртқы сақинасы жасыл түсті «нибрасс» құймасынан жасалған. Номиналы 50 теңгелік монеталар нейзильберден дайындалады.

Әлемдік нарықта металдардың баға айтарлықтай қымбаттады, әрі Ұлттық Банк монеталардың өзіндік құнының айтарлықтай өсуімен бетпе-бет келіп отыр. Ұлттық Банк шығындарды азайту мақсатында мыс-никель құймасымен жалатылған болат монеталарға тапсырыс бере бастады. Қазіргі таңда 1, 5, 10 және 20 теңге номиналдардағы монеталар мыс-никель жалатылған болаттан жасалған. Айта кетейік, циркуляциялық монеталардың аталған әдісі әлемнің көптеген елдерінде қолданылады.

2015 жылдың басынан бері қандай естелік және мерейтойлық монеталар шығарылды?

2015 жылдың басынан бері Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкі номиналы 500 теңге «proof» сападағы естелік күміс монеталарды айналымға шығарды: олар «Дала қазынасы» монеталар сериясынан «Тайқазан», туылғанына 100 толуына арналған «Шәкен Айманов» монеталары, «Ғарыш» монеталар сериясынан «Боран», «Банкноттардағы портреттер» сериясынан «Абай», «Ұлы Жеңіске 70 жыл», «Қазақ хандығына 550 жыл», «2015 жыл – Қазақстан халқы Ассамблеясы жылы», «Қазақстан фаунасы мен флорасы» сериясынан «Жұмақ шыбыншы», «Шығыс күнтізбесі» сериясынан «Мешін жылы» естелік биколорлық монетасы.

Номиналы 100 теңге «proof» сападағы естелік күміс монеталар: «Сыйлық монеталар» монеталар сериясынан «8 наурыз», «Ұлы қолбасшылар» монеталар сериясынан «Амір Тімір», «Спорт» сериясынан «Баскетбол. Олимпиада ойындары – 2016».

Монеталар міндетті түрді дөңгелек болуы тиіс пе?

«Тайқазан» монеталары төртқырлы формаға ие. Периметр бойынша шығыңқы оқа ретінде ұлттық ою-өрнек элементтері пайдаланылған. Монетадағы тайқазанның бейнесі суретті оксидтау (химиялық бояу) технологиясын қолдау арқылы жасалған.

«8 наурыз» монетасы – ҚР-дағы тікбұрышты формаға ие алғашқы монета (45x30мм.). Монета тампографикалық мөрдің көмегімен орындалған.

«Ғарыш» сериясының өзге монеталары секілді «Боран» монетасы. аэроғарыш өнеркәсібінде кеңінен қолданылатын танталды қолдану арқылы жасалған. Алғаш рет технологияны қолдану арқылы түсі алтын түске өзгертілді.

Дизайнерлік естелік және мерейтойлық монеталар

қанша көлемде шығарылды?

- «Тайқазан»- максималды тиражы 5 мың дана;
- «Шәкен Айманов», «Боран» - тиражы 3 мың дана;
- «8 наурыз» - тиражы 4 мың дана;
- «Амір Тімір» - максималды тиражы 13 мың дана;
- «Баскетбол. Олимпиада ойындары - 2016» - максималды тиражы - 8 мың дана;
- «Ұлы Жеңіске 70 жыл», тиражы – 7 мың дана;
- «Абай», күмістен жасалған тиражы – 3 мың дана, алтыннан жасалғаны – 1 мың дана;
- «Қазақ хандығына 550 жыл», тиражы – 5 мың дана;
- «2015 – Қазақстан халқы Ассамблеясы жылы», тиражы – 5 мың дана;
- «Жұмақ шыбыншы», тиражы – 3 мың дана;
- «Мешін жылы», күмістен жасалған тиражы – 3 мың дана, алтыннан жасалғаны – 1 мың дана.

Мерейтойлық монеталар қандай материалдан жасалады?

- Бүгінгі күнде мерейтойлық және естелік монеталар:
- 925 сынамалы күмістен;
  - 999 сынамалы алтыннан;
  - нейзильбер құймасынан.
- Биколорлық жолмен (екі металдан):
- 925 сынамалы күмістен/ тантал (Та);
  - нейзильбер/ нибрасс.

ҚР Ұлттық Банкінің мамандарымен дайындалған

Төлеубек ӘБДИҚАДЫРОВ

1990-1992 жылдары ҚР Қаржы министрлігін басқарды.

1940 жылдың 8 ақпанында Тәжік КСР Гиссар ауданы Канака ауылында дүниеге келді. С.Киров атындағы Қазақ мемлекеттік университетін тәмамдады, экономист, экономика ғылымдарының кандидаты.

1961 жылы университетті бітірген соң «Қаратау» комбинатының аға экономисті, кейін Жамбыл облысы бойынша Талас және Сарысу аудандары бойынша бақылаушы-ревизор, Қаратау қалалық қаржы бөлімінің меңгерушісі, Мерке аудандық қаржы бөлімінің меңгерушісі, Жамбыл облыстық қаржы бөлімі меңгерушісінің орынбасары, Алма-Ата қалалық қаржы басқармасының бөлім бастығы, меңгеруші орынбасары, меңгеруші, басқарма бастығы, Алма-Ата қалалық атқарушы комитеті төрағасының бірінші орынбасары қызметтерін атқарды.

Еркешбай Жайлаубайұлы ДЕРБИСОВ

1992-1994 жылдары ҚР Қаржы министрлігін басқарды.

1941 жылы 1 қыркүйекте Алма-Ата облысы Іле ауданы Қоян-Құс ауылында дүниеге келген.

Алғашқы еңбек жолын анасына көмектесе отырып, малға қарап, шаруашылық егістіктерінде бастады. Бастапқыда ауылда, кейін Алма-Атада, қаза болған майдангердің ұлы ретінде, интернатта жатып оқыды. Мектептен соң Алма-Ата сүткомбинатқа слесарь оқушысы болып жұмысқа тұрды, сосын Геологиялық ғылымдар институты экспедициясына коллекторлық бұрғылау жұмысшысы болып орналасты. 1961 жылы геологтар кеңесі бойынша Қазақ мемлекеттік университетіне (кейінірек – Халық шаруашылығы институты) экономика факультетіне оқуға түседі. Оқу орнын үздік бітіріп, Республика Қаржы министрлігінің орталық аппаратына жолданады, онда ол 26 жылдан астам уақыт еңбек етіп, мемлекеттік кірістер басқармасының бастығы, министр орынбасары, ҚР Қаржы министрінің бірінші орынбасары қызметін атқарады. Бұдан кейін ол Баға бойынша мемлекеттік комитетті, салық қызметін басқарады.

1992 жылдың қарашасында ҚР Қаржы министрі болып тағайындалады.

Александр Сергеевич ПАВЛОВ

1994-1998 жылдары және 2002 жылдың қаңтарынан тамызына дейін ҚР Қаржы министрлігін басқарды.

1953 жылы 1 қаңтарда Павлодар қаласында туылды.

Куйбышев атындағы Белоруссия мемлекеттік халық шаруашылығы институтының қаржы-экономикалық факультетін тәмамдады, экономист. КОКП ОК жанындағы Қоғамдық ғылымдар академиясын бітірді.

1974 жылы институтты бітіргеннен соң Павлодар облыстық қаржы бөлімінің қаржыландыру және ауыл шаруашылығын бақылау бөлімінің аға экономисті, «Ленин атындағы Павлодар трактор зауыты» ПО жоспарлау-экономикалық бөлімі бастығының орынбасары, бөлім бастығы, Павлодар облыстық атқарушы комитеті қаржы басқармасының бастығы, Павлодар облатқаруком төрағасының орынбасары, Павлодар облыстық әкімшілік басшысы орынбасары, Бас салық инспекциясы бастығы – ҚР Қаржы министрлігінің бірінші орынбасары қызметтерін атқарды.

1994 жылдың қазанында ҚР Қаржы министрі болып тағайындалды. 1996-1998 жылдары ҚР Премьер-министр орынбасары – ҚР Қаржы министрі болып жұмыс істеді. 1998 жылдан 2002 жылдың тамызына дейін «Қазақмыс» ЖАҚ вице-президенті болды.

2002 жылдың 29 қаңтарынан тамызына дейін ҚР Премьер-Министр орынбасары – ҚР Қаржы министрі лауазымында еңбек етті.

Сауат Мұхаметбайұлы МЫҢБАЕВ

1998-1999 жылдары ҚР Қаржы министрлігін басқарды.

1962 жылдың 19 қарашасында Талдықорған облысының Үшарал ауылында дүниеге келген.

М.Ломоносов атындағы Мәскеу мемлекеттік университетін экономист-кибернетик мамандығы бойынша тәмамдаған, экономика ғылымдарының кандидаты.

Университет пен аспирантураны аяқтағаннан кейін Алма-Ата халық шаруашылығы институтында оқытушы, доцент болып жұмыс істеген, кейін ФКСНТР ғылыми-кеңестік орталығы директорының орынбасары, «Қазақстан» биржасының президенті, Казкоммерцбанк басқарма төрағасының бірінші орынбасары, ҚР Қаржы министрінің орынбасары – Қазына бастығы болған.

1998 жылы ҚР Қаржы министрі болып тағайындалды.

Ораз Әлиұлы ЖАНДОСОВ

1999 жылдың мамыры мен қазан аралығында ҚР Қаржы министрлігін басқарған.

1961 жылы 26 қазанда Алма-Атада дүниеге келген.

М.Ломоносов атындағы Мәскеу мемлекеттік университетін тәмамдаған, экономист-кибернетик.

Оқуды бітірген соң Қазақ КСР Ғылымдар академиясының Экономика институтында кіші ғылыми қызметкері болып, кейін кеңесші, ҚР Президенті жанындағы Жоғарғы экономикалық кеңес аппаратының бөлім меңгерушісі, ҚР Экономика министрлігі жанындағы Шетелдік инвестициялар бойынша ұлттық агенттік төрағасының бірінші орынбасары, ҚР Экономика министрінің бірінші орынбасары – ҚР Экономика министрі жанындағы Шетелдік инвестициялар бойынша Ұлттық агенттік төрағасы, ҚР Ұлттық банк басқарма төрағасының бірінші орынбасары, кейін төрағасы болып жұмыс істеген. 1998 жылы ақпанда ҚР Премьер-министрінің бірінші орынбасары – ҚР Мемлекеттік комитетінің инвестициялар бойынша төрағасы болып қызмет атқарған.

1999 жылдың мамырында ҚР Қаржы министрі болып тағайындалды.

Мәжит Төлеубекұлы ЕСЕНБАЕВ

1999-2002 жылдары ҚР Қаржы министрлігін басқарды.

1949 жылы 28 сәуірде Павлодар қаласында дүниеге келген.

В.Ленин атындағы Қазақ политехникалық институтын тәмамдаған, инженер-экономист. Оқу бітіргеннен кейін Қазақ КСР Мемжоспар жанындағы Жоспарлау және нормативтер ҒЗИ жұмыс істеген, кейін Қарағанды пединститутында марксистік-лениндік философия және политэкономика кафедрасының оқытушысы, Қарағанды облыстық атқару комитетінің бас жоспарлау-экономикалық басқарма бастығының орынбасары, Экономика бойынша комитет төрағасы, облатқаруком төрағасы орынбасары, Қарағанды облыстық әкімшілік басшысы орынбасары – Экономика және қаржы комитеті төрағасы, ҚР Қаржы министрлігі Бас салық инспекциясы бастығы – ҚР Қаржы министрі бірінші орынбасары, ҚР Мемлекеттік салық комитеті төрағасы, Қарағанды облысының әкімі лауазымдарын атқарған.

1999 жылдың желтоқсанында ҚР Қаржы министрі болып тағайындалған.

ТҰЛҒАЛАР КЕЛБЕТІНДЕГІ ҚР ҚАРЖЫ МИНИСТРЛІГІ ТАРИХЫ

Зейнулла Халидоллаұлы КӘКІМЖАНОВ

2002-2003 жылдары ҚР Қаржы министрлігін басқарды.

1959 жылы 15 тамызда Семей облысының Шар қаласында дүниеге келген. Әскерден соң Ломоносов атындағы Мәскеу мемлекеттік университетінің экономика факультетін аяқтады, экономист-кибернетик. Мәскеу қаласындағы КСРО ғылымдар академиясының экономика және жоспарлау институтының аспирантурасын бітірді, экономика ғылымдарының кандидаты.

Оқудан соң Қазақ КСР Мемжоспар жанындағы экономика, жоспарлау және нормативтер Ғылыми зерттеу институтында кіші ғылыми қызметкері, аға ғылыми қызметкер міндетін атқарушы, кейін Қазақ КСР Мәдениет, әлеуметтік және ғылыми-техникалық даму қоры Ғылыми-кеңес орталығының ғылыми кеңесшісі, «Қазақстан» Республикалық құрылыс биржасы» АҚ вице-президенті, «КИНКО» компаниясының бас директоры, Қазақстандық банкаралық валита биржасының бас директоры, «Новое поколение» ИПФ басқарушысы, «Қазақстан акционерлік халықтық жинақтау банкі» АОЗТ басқарма төрағасы, «Қазақстан біріктірілген банкі» мемлекеттік банкі президенті қызметтерін атқарды.

1997 жылы ҚР Президенті жанындағы Жоғары экономикалық кеңес төрағасы орынбасары, Қазақстан Республикасы президентінің көмекшісі болып тағайындалды, кейін Ұлттық кеңес төрағасының тұрақты даму жөніндегі орынбасары лауазымында жұмыс істеді.

1999 жылы ҚР Мемлекеттік кірістер министрі, ал 2002 жылдың тамызында ҚР Қаржы министрі болып тағайындалды.

Ерболат Асқарбекұлы ДОСАЕВ

2003-2004 жылдары ҚР Қаржы министрлігін басқарды.

1970 жылы 21 мамырда Алма-Ата қаласында дүниеге келді. Алматы энергетика институтын, Бауман атындағы Мәскеу мемлекеттік техникалық университетін тәмамдады, электрондық техника инженері.

Оқудан соң «Искер» МНПП менеджер, кейін «Корпорация «Акцент» АОЗТ-да директордың орынбасары, директор, бірінші вице-президент, бас директор, «Банк Туран Элем» ЖАҚ басқарма төрағасының орынбасары, «Алматы сауда-қаржы банкі» ЖАҚ басқарма төрағасы, ҚР Премьер-министр кеңесшісі, ҚР Энергетика, индустрия және сауда вице-министрі, ҚР Қаржы вице-министрі (2000 ақпанынан 2001 жылдың қарашасына дейін), Қазақстан Республикасының Табиғи монополияларды реттеу және бәсекелестікті қорғау агенттігі төрағасы (2002 жылдың қыркүйегінен 2003 жылдың маусымына дейін) қызметтерін атқарды.

2003 жылдың маусымында ҚР Қаржы министрі, Қазақстанда Еуропалық қайта құру және даму банкінің басқарушысы болып тағайындалды.

Арман Ғалиасқарұлы ДУНАЕВ

2004-2006 жылдары ҚР Қаржы министрлігін басқарды.

1966 жылы 7 қазанда Талдықорған облысы Қоғалы ауылында дүниеге келді. С. Киров атындағы Қазақ мемлекеттік университетін, М. Ломоносов атындағы Мәскеу мемлекеттік университетінің аспирантурасын бітірді, экономист, экономика ғылымдарының кандидаты.

Оқуды тәмамдаған соң, Жамбыл гидромелиоративті-құрылыс институты кафедрасының ассистенті, кейін «Сервис-орталық» ғылыми-техникалық бірлестігінде экономика мәселелері бойынша кеңесшісі, Шымкент облыстық әкімшілік басшысы аппаратының сыртқы экономикалық байланыстар бөлімінің бас маманы, қаржы бөлімінің бас маманы, сыртқы байланыстар бөлімінің бастығы, инвестициялық жобалар бөлімінің бастығы – «Астана-Холдинг» инвестициялық бағдарламалар басқармасының директоры, «Банк ТуранАлем» ААҚ инвестициялық және халықаралық басқарма бастығы, ҚР Қаржы министрлігінің мемлекеттік қарыз және кредиттеу департаменті директорының міндетін атқарушы, мемлекеттік алыс-беріс департаменті директоры қызметтерін атқарды.

2001 жылы ҚР Қаржы вице-министрі болып тағайындалды. Кейін ҚР Экономика және бюджеттік жоспарлау вице-министрі, «Ұлттық инновациялық қор» АҚ басқарма төрағасы, ҚР Қаржы бірінші вице-министрі лауазымында еңбек етті.

2004 жылдың сәуірінде ҚР Қаржы министрі болып тағайындалды.

ТҰЛҒАЛАР КЕЛБЕТІНДЕГІ ҚР ҚАРЖЫ МИНИСТРЛІГІ ТАРИХЫ

Наталья Артемовна КОРЖОВА

2006-2007 жылдары ҚР Қаржы министрлігін басқарды.

1958 жылы 8 сәуірде Талдықорған облысы Сарқанд қаласында дүниеге келген. Алматы халық шаруашылығы институтын бітірген, экономист, экономика ғылымдарының докторы.

Оқудан соң Қазақстан Республикасының Қаржы министрлігінде экономист, аға экономист, бөлім бастығы, басқарма бастығы, кейін ҚР Қаржы министрлігінің әлеуметтік сала департаментінің бастығы болып жұмыс істеді.

1996 жылдың қарашасында ҚР Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрі болып тағайындалды. Кейін ҚР Қаржы вице-министрі, ҚР Экономика және бюджеттік жоспарлау бірінші вице-министрі болып еңбек етті.

2006 жылы қаңтарда ҚР Қаржы министрі болып тағайындалды.

Болат Бидахметұлы ЖӘМІШЕВ

2007-2013 жылдары ҚР Қаржы министрлігін басқарды.

1957 жылы Талдықорған облысы Гвардейский ауданы Алтын-емел ауылында дүниеге келген. Қазақ ауылшаруашылық институтын бітірген, экономист, экономика ғылымдарының кандидаты.

Оқудан соң Қазақ ғылыми зерттеу институтында кіші ғылыми қызметкер, жетекші ғылыми қызметкер, экономика және агроөнеркәсіп кешенін ұйымдастырудың ғылыми хатшысы, Қазақстан кәсіпкерлер конгресі атқарушы комитеті төрағасының орынбасары, экономикалық зерттеулер және болжамдар департаменті директорының орынбасары, Перспективалық зерттеулер орталығы директоры, ҚР Ұлттық банк зерттеулер және статистика департаментінің директоры, ҚР Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрілігі Ұлттық зейнетақы агенттігі директоры, ҚР Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау вице-министрі, ҚР Қаржы вице-министрі, бірінші вице-министрі, Қазақстан Республикасы ішкі істер вице-министрі, ҚР Ұлттық банк төрағасы орынбасары, ҚР Қаржылық ұйымдарды қадағалау және реттеу агенттігі төрағасы, Еуразия даму банкі басқарма төрағасының орынбасары, жобалық қызмет бойынша басқарушы директор қызметтерін атқарды.

2007 жылдың қарашасында ҚР Қаржы министрі болып тағайындалды.

Бақыт Тұрлыханұлы СҰЛТАНОВ

ҚР Қаржы министрлігін 2013 жылдың қараша айынан бері басқаруда.

1971 жылы 29 қараша Алма-Ата қаласында дүниеге келген. Қазақ ұлттық техникалық университетін «инженер-электрик» мамандығы бойынша, сондай-ақ, Қазақ мемлекеттік басқарма академиясын «бизнес және менеджмент» мамандығы бойынша тәмамдаған.

Оқудан соң, ҚР Қаржы министрлігінде акционерлеу және қаржы нарығының бағалы қағаздарын басқаруды лицензиялау бөлімінің жетекші экономисті, кейін, аталған ведомствода бөлім бастығы, басқарма бастығының орынбасары, бюджеттік департамент директорының орынбасары, мемлекеттік сатып алулар департаменті директоры, Қазына директорының орынбасары, мемлекеттік бюджет департаментінің директоры, ҚР Экономика және бюджеттік жоспарлау министрлігінің бюджеттік саясат және жоспарлау департаментінің директоры болып жұмыс істеген.

2003 жылы ҚР Экономика және бюджеттік жоспарлау вице-министрі, кейін ҚР Статистика агенттігінің төрағасы, ҚР Қаржы вице-министрі лауазымында қызмет атқарған.

2007 жылы Экономика және бюджеттік жоспарлау министрі болып тағайындалған. ҚР Президенті көмекшісі, ҚР Президенті әкімшілігі жетекшісінің орынбасары болып қызмет еткен.

2013 жылдың қарашасында Қазақстан Республикасының Премьер-министрі орынбасары – Қазақстан Республикасының Қаржы министрі болып тағайындалды.

2014 жылдың тамызынан бері Қазақстан Республикасының Қаржы министрі қызметінде еңбек етіп келеді.

Мемлекеттік сатып алулар жүйесін жетілдіру

Халықаралық тәжірибені және Қазақстан Республикасы тарапынан жасалған халықаралық келісімшарттарды есепке ала отырып, жасалған «Мемлекеттік сатып алулар туралы» Заң жобасы қазіргі кезде ҚР Парламенті Мәжілісі қаралымында жатыр.

Мемлекеттік сатып алулар жүйесін жетілдірудің шешуші кезеңдері, сондай-ақ, болжалды нәтижелері туралы қаржы вице-министрі Руслан Бекетаев баяндайды.

– Әңгімемізді, жаңа заң жобасының нормалары кімге таратылады, олардың ұлттық холдингтер мен ұлттық компаниялардың сатып алуларына қатысы бар ма? деген сауалдардан бастасақ...

– Ұлттық компаниялар мен холдингтердің сатып алуларына заң әрекеті таратылмайды. Бұл Дүниежүзілік сауда ұйымы (ДСҰ) нормаларымен мақұлданбайды.

Яки, ДСҰ талаптары бойынша мемлекеттік сатып алулар туралы заң коммерциялық мақсатта және коммерциялық қайта сатуға бағытталған тауар, жұмыс, қызметтерді сатып алу реттемеуі тиіс.

Оның үстіне, ұлттық компаниялардың сатып алулары өз ережелерімен реттеледі.

– Жолдарды жөндеу, мектеп, аурухана, құрылыс сапасы – қазақстандық қоғам үшін өзекті мәселе. Жаңа заң жобасы нормаларында кепілді қызмет көрсету мерзімі немесе кепілді мерзім аралығында нақты бір соманы ұстап қалу жағы қарастырылған ба?

– Жоқ. Нысандарды пайдаланудың кепілдік мерзіміне қатысты мәселе, азаматтық заңмен, архитектура және қала құрылысы қызметі туралы заңмен реттеледі.

– Жаңа заң жобасы ұлттық валютаның құнсыздануы кезінде

де жеткізушінің шығын орнын толтыру мүмкіндігін қарастырады ма?

– Өкінішке орай, қарастырылмаған. Өйткені, мемлекеттік сатып алулар туралы келісімшарт азаматтық заңға сәйкес жасалады, сондықтан, шығынның орнын толтыруға қатысты барлық мәселе аталған заңмен реттеледі.

– Ал сапалы тауарларды сатып алу мәселесін аталған заң жобасы шеше алады ма?

– Әлбетте, сапалы тауарларды сатып алу мақсатында заң жобасы бірқатар шараларды ұсынып отыр, соның бірі, алдын ала біліктілік сұрыптамасын пайдалану арқылы жаңа сатып алу тәсілінің енгізілуі.

Сондай-ақ, мемлекеттік сатып алулар ережелерінде қосымша бағадан тыс критерийлер белгіленуде, бұдан былай жеңімпаздар жұмыс тәжірибесіне, білікті мамандардың болуына қарай анықталып, демпинг, яғни шығын сауданы анықтау критерийлері кеңеймек.

– Сатып алуларға тапсырыс берушімен үлестес тұлғаларды қатыстырмау бағытында Қаржы министрлігі тарапынан қандай шаралар қабылданған?

– Заң жобасында бір норма бар, соған сәйкес әлеуетті жеткізуші өтінім бергенде, ол туралы мемлекеттік органдардың ақпараттық жүйелерінен мәлімет алуға келісім береді. Байқау комиссиясының мүшелері және бақылаушы органдар, «Заңды тұлға», «Жеке тұлға», «Жылжымайтын мүлік регистрі» және басқа да деректер базасына – байқауға қатысуға өтінім берген әлеуетті жеткізушілер туралы мәліметтер жинақталған мемлекеттік ақпараттық жүйелерге шыға алады. Аталған шара үлестес тұлғалардың мемлекеттік сатып алуларға қатысу фактін тиімді анықтай және тоқтата алады.

– Отандық тауар өндірушілерді қолдауға қатысты нор-

малар сақталынууда ма? Және бұл Еуразиялық экономикалық одақ туралы келісімшарт пен ДСҰ талаптарына сәйкес келеді ме?

– Өкінішке қарай, отандық тауар өндірушілерді қолдауға қатысты нормалар Еуразиялық экономикалық одақ туралы келісімшарт пен ДСҰ талаптарына сәйкес алынып тасталынған.

Алайда, заң жобасы бұл арада ұлттық режимнен екі жыл мерзімге дейін шығарып тастауды белгілеу мүмкіндігін қарастырады. Бұл механизм ҚР Үкіметі тарапынан тиісті нормативті құқықтық актіні қабылдау арқылы жүзеге асырылады.

– Ұлттық режим енгізілгеннен кейін, Қазақстанның сатып алуларына қатысушы-резидент еместер қатары көбейді ме?

– Резидент еместердің қатары өзгерген жоқ, ҚР сатып алуларында жалпы көлемнің 0,1 пайызға жуығын құрап отыр. Қазақстанда барлық сатып алулар веб-портал арқылы электрондық форматта жүзеге асырылады, ал өзара электрондық сандық қолтаңба мәселесі бүгінде толық жүзеге асырылмаған. Ал Қазақстанның сатып алуларында резидент еместердің қатары электрондық сандық қолтаңбаны өзара мойындағаннан кейін көбеюі мүмкін.

– Бюджеттік қорды үнемдеу шаралары туралы не айтасың? Ол жағы қарастырылған ба?

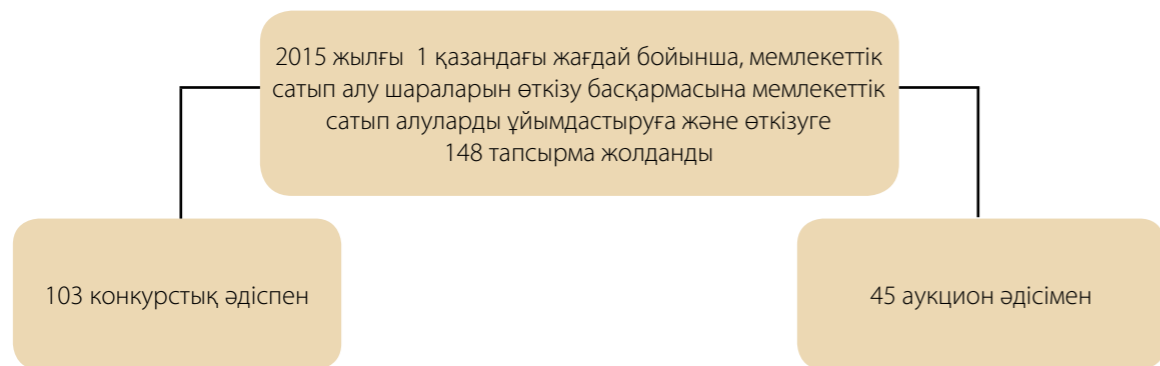
– Бюджеттік қорларды үнемдеу туралы біз сатып алуларда бәсекелестік қамтамасыз етілген жағдайда ғана айта аламыз.

Сатып алуларға жүргізілген сараптама, сатып алуларды бәсекелестік тәсілмен жүргізген, мемлекеттік сатып алуларда байқалып отырғанын анықтады. Олар байқау, аукцион және баға ұсыныстарына сұраныс. Бір көзден мемлекеттік сатып алулар тәсілінде, қор үнемдеу мүлде жоқтың қасы.

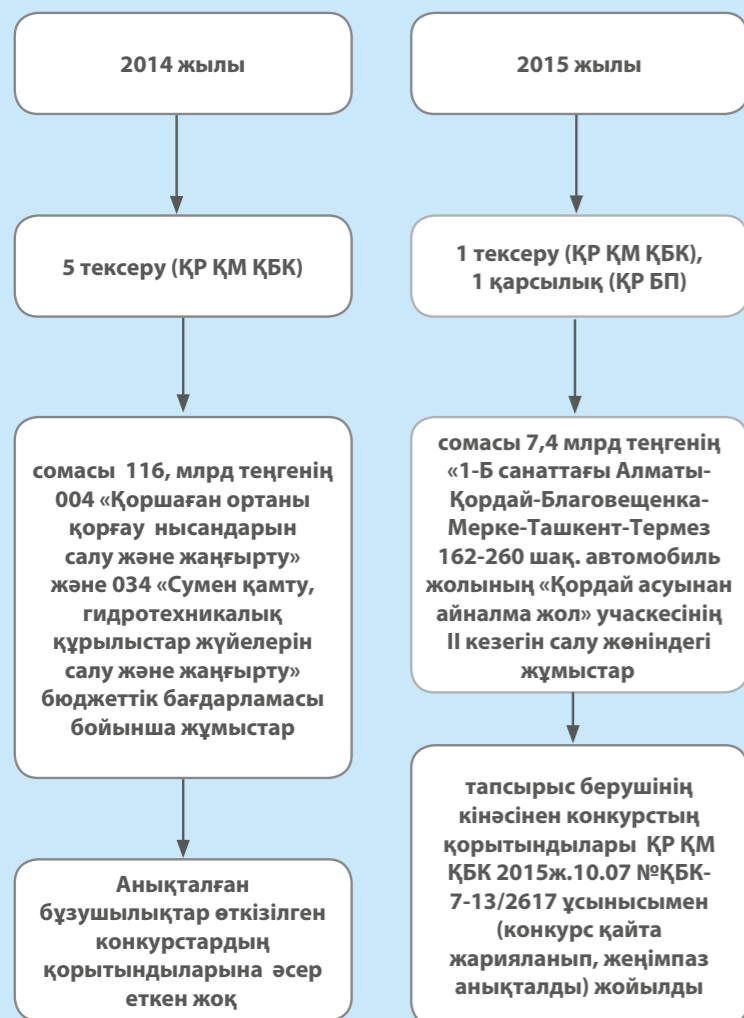
Өкінішке қарай, бүгінде мемле-

2015 жылдың 9 айы ішінде МСК келіп түскен мемлекеттік сатып алуларды ұйымдастыру мен өткізуге тапсырмалар туралы ақпарат

ЫҚТИМАЛ ЖЕТКІЗУШІЛЕРДІҢ ШАҒЫМДАРЫ НЕГІЗІНДЕ КЕЛЕСІЛЕР ӨТКІЗІЛДІ:

кеттік сатып алулардың басым бөлігі бір көзден немесе болмай қалған байқау арқылы тікелей сатып алу арқылы жүзеге асырылады.

Сондықтан заң жобасының басты мақсаттарының бірі, мемлекеттік сатып алулардың бәсекелестік тәсілдегі үлесін ұлғайту болмақ.

Заң жобасымен бір көзден сатып алу тізімі қысқартылып, бір мезетте, тапсырыс берушілердің міндеттері арқылы жеткізушіні таңдау дәйектемесін, жалған келісімшарт бағасын және келісімшарттың өзге де шарттарын көрсете отырып, веб-порталда есеп беруді орналастыру сияқты бірқатар сатып алуларға талап қатаңдатылмақ.

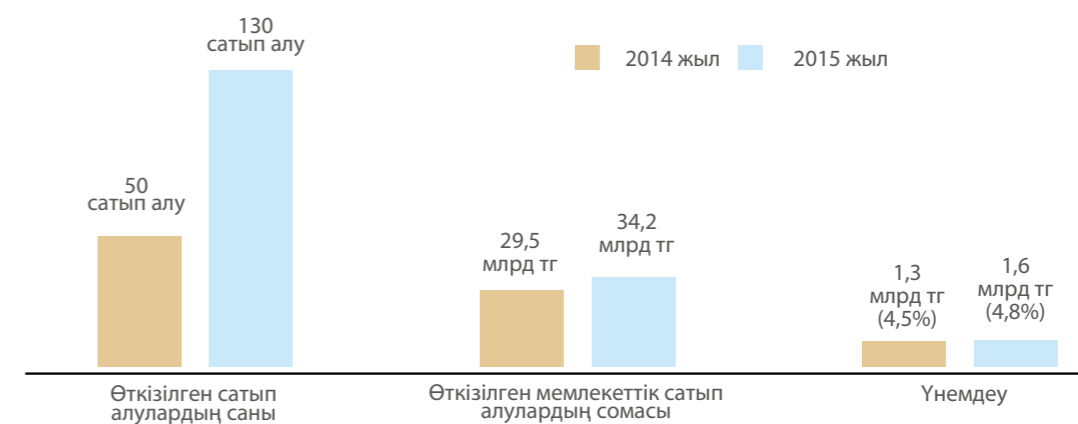
– Соңғы сұрақ, жалпы веб-портал жүйесінде техникалық ақауларды болдырмау үшін қандай шаралар қабылдануда?

– Таяу уақытта веб-порталдың тұрақты жұмысын қамтамасыз ететін, оның жылдамдығын ұлғайтатын және техникалық ақауларды болдырмайтын жаңа платформа іске қосылмақ.

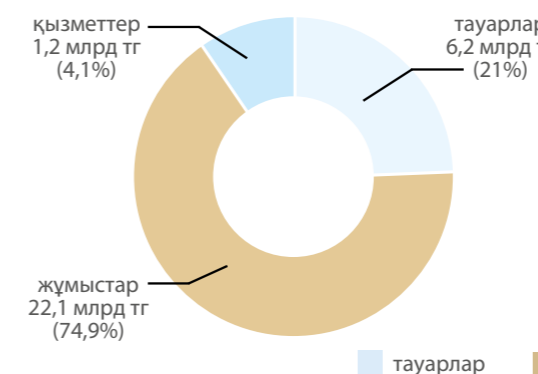
Жалпы алғанда, процедураларды жетілдіру мемлекеттік сатып алуларды өткізу барысында ашықтықты жоғарылатуға ықпал етпек және бірқатар күрмеулі мәселелерді шешетін болады.

Әңгімелескен
Алмас Нұрмағанбетов

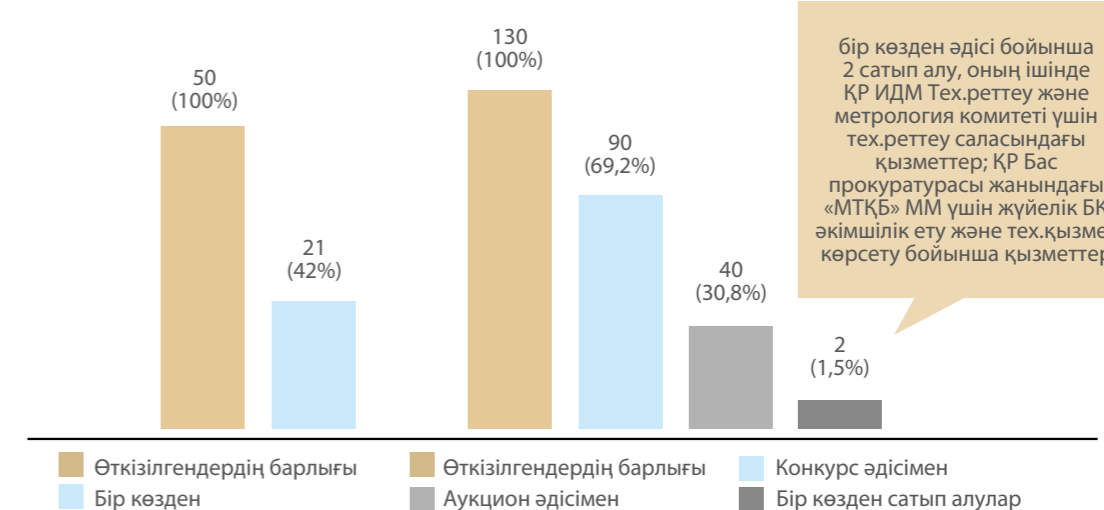
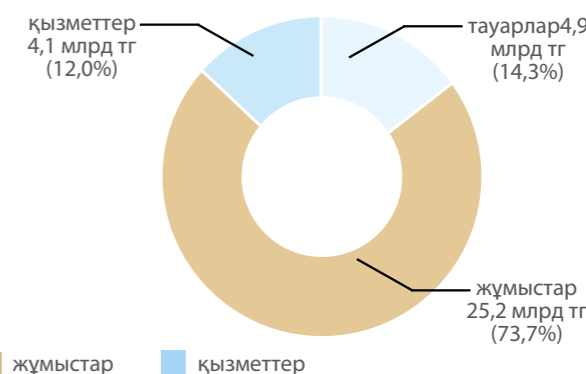
2014 жылғы және 2015 жылдың 9 айында өткізілген мемлекеттік сатып алулар туралы мәліметтер

2014 жылы жалпы сомасы 29,5 млрд теңгеге 50 сатып алу өткізілді, олардың ішінде:

2015 жылдың 9 айында жалпы сомасы 34,2 млрд теңгеге (100%) 130 мемлекеттік сатып алу өткізілді, оның ішінде:

бір көзден әдісі бойынша 2 сатып алу, оның ішінде ҚР ИДМ Тех.реттеу және метрология комитеті үшін тех.реттеу саласындағы қызметтер; ҚР Бас прокуратурасы жанындағы «МТҚБ» ММ үшін жүйелік БҚ әкімшілік ету және тех.қызмет көрсету бойынша қызметтер

Еуразиялық әйелдер форумы – халықаралық ынтымақтастықтың жаңа алаңы

Гаухар АБАСОВА

2015 жылдың 24-26 қыркүйек күндері Санкт-Петербурда Бірінші Еуразиялық әйелдер форумы өтіп, оған әлемнің 80 елінен шамамен 750 делегат қатысты.

Еуразиялық әйелдер форумы ТМД-ға қатысушы елдердің Парламентаралық Ассамблея Кеңесінің төрайымы, Ресей Федерациясы Кеңесінің төрайымы В.Матвиенконың бастамашылдығымен өткізілді.

Бейбітшілікке, үйлесімділікке және әлеуметтік игілікке қол жеткізу форумға қатысушылардың басты назарға алған тақырыбы болды. Сонымен қатар, білім беру және азаматтарды әлеуметтік қорғау, отбасы, бала мен ананы қорғау сияқты өзге де өзекті мәселелер талқыланды.

Осы іс-шараға, елімізден қатысқан делегацияға Қазақстан Респуб-

ликасының Мемлекеттік хатшысы Г. Әбдіқалықова жетекшілік етті. Делегация құрамына Парламент депутаттары, мемлекеттік органдар, Ұлттық Банк басшылары және Қазақстан Республикасының Әйелдер істері жөніндегі ұлттық комиссиясының мүшелері кірді.

ҚР Мемлекеттік хатшысы өз баяндамасында Қазақстанда гендерлік және отбасы-демографиялық саясатты дамытудың негізгі бағыттарын атап көрсетті.

ҚР Қаржы министрлігінен Еуразиялық әйелдер форумына Министрліктің жауапты хатшысы Н.А.Коржова қатысты, ол қаржы жүйелерін дағдарыс кезеңінде басқаруда әйелдердің рөлі, қазақстандық экономикадағы заманауи үрдістер мен оларға әйелдердің қатысуы туралы баяндама жасады.

Бүгінгі таңда мемлекеттік

құрылымда Қазақстан әйелдерінің үлесі өскен, үлес салмағы 55% жетті. ҚР Ұлттық экономика министрлігі Статистика комитетінің деректері бойынша республикалық басқару органдарының құрамында әйелдер – 47,6%, салық салуға байланысты қызметте басқару қызметкерлерінің жалпы санынан – 50,6% құрайды. Экономикалық қызметті тиімді енгізуді реттеу және ықпал ету жүйесінде 41,8% әйелдердің үлесіне келеді.

Негізгі мемлекеттік лауазымдарды атқаратын әйелдер саны, оның ішінде қаржы секторында да өсу үстінде. Қаржы басқару саласында басқару лауазымына әйелдерді тағайындау мысалы ретінде, Францияның Экономика және қаржы министрі Кристин Лагардты Халықаралық Валюта қорына басшы етіп тағайындауды, Эльвира Сахипзадовна Набиуллинаны Ресей Федерациясының Орталық Банкі

төрайымы етіп тағайындауды келтіруге болады.

Бұдан басқа, реттеуші ынталандыру шараларын біртіндеп қысқарта бастаған тарихтағы негізгі күрделі сәттердің бірінде АҚШ-тың Федералдық резерв жүйесін алғаш рет әйел адам – Джанет Йеллен басқарды. Бұл нәзік жандылардың қаржы нарығында толық тұрақтылық болмаған кезде жұмысқа кіріскені айғақ.

Бүкіл әлемде дамудың жаңа идеяларын іздеу, кемсітушілік саясаттан бас тарту жүргізілуде, Батыс көбінесе экономикалық интеграциялау мен өзара байланысқа бас иіп отыр. Бұл аумақтық ұлтшылдықты болдырмауға және елдің экономикалық өсуін арттыруға мүмкіндік беретіндіктен, онан кейін тиісті реформаларды жүргізуге болады.

Өз кезегінде Қазақстан 90-шы жылдардың ортасында-ақ ұлтаралық бейбітшілік пен экономикалық интеграция идеясын өтінген және іске асырған, бұған тұрақты базис ретінде біздің Президентіміздің беделі мен прагматикалық көпвекторлы саясат қызмет етеді. Астанада 2014 жылғы 29 мамырда қол қойылған Еуразиялық экономикалық одақ (ЕАЭО) туралы шарттар оның нәтижесі болды, оған Армения мен Қырғызстан да кірді.

Сондай-ақ, Қазақстан капиталдың халықаралық нарықтарында да белсенді, сөйтіп Қаржы министрлігі атынан Қазақстан Республикасының Үкіметі контрциклді фискалды саясат шеңберінде бағдарламаны іске асыруға бағытталған республикалық бюджет тапшылығын қаржыландыру мақсатында 2015 жылғы 16 шілдедегі ортамерзімді ноталар бағдарламасы шеңберінде REG S/144 А форматы бойынша 4 млрд. АҚШ доллары сомасындағы 10 және 30 жылдық еурооблигацияларды шығару бойынша мәміле жасады.

Бұл ретте, халықаралық озық қаржы институттарымен өзара іс-қимыл, оның ішінде көп жақты форматта маңызды рөл атқарады.

Қазіргі таңда Қазақстан Республикасының Үкіметі мен халықаралық қаржылық ұйымдар арасындағы әріптестік туралы негізгі келісімдер шеңберінде бірлескен жобаларды іске асыру осындай формат болып табылады.

Негізгі келісімдердің тұрақты дамуы мен инклюзивті экономикалық дамуын, экономикалық өсуді қолдауын, халықтың аз қамтылған жігін игілікпен қамтамасыз ету, экономиканы әртараптандыру және оның бәсекеге қабілеттігін арттыру үшін негізгі мақсаты болып табылады.

Негізгі келісімді іске асыру шеңберінде 2014 жылы Қазақстан Республикасының Үкіметі мен Халықаралық қаржы ұйымдары арасындағы әріптестік туралы Негізгі келісімді іске асыру шеңберінде Қазақстанды дамыту бойынша ынтымақтастық бағдарламасы бекітілген.

Бағдарламада шағын және орта бизнесті (ШОБ), қаржы секторын, ТКШ мен көлік инфрақұрылымын, электр-энергетикасын дамытуға, жаңғырған энергия көздері мен энергия тиімділікті арттыруға, институционалдық реформаларды жүргізуге бағытталған 2015 – 2021 жылдары іске асыру үшін ХҚҰ бірлескен жобалар тізбесі айқындалған.

Жалпы, инвестициялық және институционалдық жобалардың индикативті қоржыны 11 840,5 млн.АҚШ долларын құрайды, оның 8 101,5 млн. АҚШ доллары ХҚҰ үлесі, Үкімет тарапынан 2 252,9 млн. АҚШ доллары мөлшерінде бірлесіп қаржыландыру талап етіледі. Бұдан басқа, сомасы 1481,3 млн. АҚШ долларына жеке меншік инвестицияларын тарту көзделеді.

Оның ішінде Дүниежүзілік Банк тарапынан бірлесіп қаржыландыру 4 472,0 млн. АҚШ доллары, АДБ – 1 520,0 млн. АҚШ доллары, ЕҚДБ – 1 511,5 млн. АҚШ доллары, ИДБ – 598,0 млн. АҚШ доллары.

2015-2017 жылдарға арналған республикалық бюджетте мынадай: 2015 жылы – 142,5 млн.АҚШ доллары, 2016 жылы – 191,1млн. АҚШ доллары, 2017 жылы – 233 млн.АҚШ доллары көлемінде осы жобаларды іске асыру үшін ҚР Үкіметі тарапынан бірлесіп қаржыландыру үлесін қамтамасыз етуге нысаналы трансферт бөлу көзделген.

Шағын және орта кәсіпкерлікті дамыту бойынша жобаларды ХҚҰ қаржыландыруы жаңа технологиялық жабдықты, өндірістің бәсекелестік қабілетін арттыруға және сапалы тауарлар мен қызметтердің кең ассортиментімен тұтынушылық нарықты толтыруға мүмкіндік беретін озық технологияны енгізуге бағытталған инновациялық өндіріс процесін жандандыруға мүмкіндік береді.

Осылардан басқа, ХҚҰ-мен Негізгі келісімдер шеңберінде жобаларды іске асыру қолайлы әлеуметтік нәтиженің болуын көздейді.

Әлеуметтік бағыты бар жобаларға мыналарды жатқызуға болады: «Шағын және орта бизнестің бәсекеге қабілетін және олардың қаржыландыруға қол жетімділігін арттыру» - 46 млн. АҚШ долл.; «Шағын және орта бизнес үшін кредиттік желілер» - 200 млн. АҚШ долл.; «Өнімді инновацияларды ынталандыру» - 110 млн. АҚШ долл.; «Білім беру жүйесін дамыту және жаңғырту» - 100 млн. АҚШ долл.; «Еңбек дағдыларын дамыту және жұмыс орындарын ынталандыру» - 137 млн. АҚШ долл.; «Әлеуметтік медициналық сақтандыру» - 90 млн. АҚШ долл.

Форум өткізілген күндері ҚР Қаржы министрлігінің Жауапты хатшысы пікірталас барысында Ресей Федерациясы Үкіметінің Вице-Премьері О.Голодецпен дәрі-дәрмекпен және зейнетақымен қамсыздандыру, сондай-ақ медициналық қызмет көрсету мәселелерін талқылады.

Бүгінгі таңда ҚР Денсаулық сақтау және әлеуметтік дамыту министрлігінің деректері бойынша 2014 жылда Қазақстандағы фармацевтикалық нарықтың жалпы көлемі 1,218 млрд. АҚШ долл. құрады, оның 42% немесе 516,7 млн. АҚШ долл. – тегін медициналық көмектің кепілдік берілген көлемінің құрамындағы дәрілік заттардың үлесі, 58% немесе 705 млн. АҚШ долл. – бөлшек сауда нарығы. 2016 жылы тегін медициналық көмектің кепілдік берілген көлемі шеңберінде дәрілік заттармен және медициналық мақсаттағы бұйымдармен қамтамасыз етуге 676 млн. АҚШ долларын жіберу болжанып отыр.

Зейнетақымен қамсыздандыруға қатысты Қазақстан Республикасы Конституцияның 29-бабына сәйкес Республика азаматтары заңмен белгіленген және республикалық және жергілікті бюджеттерден қаржыландырылатын кепілді медициналық көмектің көлемін тегін алуға хақылы екені белгілі. 2014 жылы медициналық көмектің кепілдік берілген көлеміне мемлекеттік бюджет шығыстары – 2,416 млрд. АҚШ долл., 2015 жылы – 2,658 млрд. АҚШ долл. құрады.

Қолданыстағы заңнамада Қазақстан Республикасының аумағында тұрақты тұратын шетелдіктер мен азаматтығы жоқ адамдарға егер заңдарда және халықаралық шарттарда өзгеше көзделмесе, Қазақстан Республикасының азаматтарымен бірдей зейнетақымен қамсыздандыру құқығы көзделген. ТМД қатысушы мемлекеттердің азамат-

тарын зейнетақымен қамсыздандыру Мәскеу қаласында 1992 жылы 13 наурызда бекітілген зейнетақымен қамсыздандыру саласындағы ТМД қатысушы мемлекеттер азаматтары құқықтарының кепілдіктері туралы келісімге сәйкес жүзеге асырылады.

Бизнеске мемлекеттің қатысуын қысқарту және экономиканы күшейту мақсатында Қазақстанда 2014-2016 жылдарға арналған Жекешелендірудің кешенді жоспарын іске асыру атап өтілді. Айталық, 2015 жылдың 5 қазанындағы жағдай бойынша сатуға 386 объекті сатуға қойылды, оның 210 объекті сатылды, оның ішінде республикалық меншік бойынша 10 объекті, коммуналдық меншік бойынша - 95, Әлеуметтік кәсіпкерлік корпорациялар бойынша - 58, және Холдингтердің 47 объектісі.

Бір жағынан ел экономикасын жандандыру үшін көлеңкелі экономиканы азайту және қосымша резервтер тарту үшін, және екінші жағынан азаматтар үшін нақты табыс алу үшін екінші деңгейдегі банктердің арнайы банк шоттарына ақша аудару не мемлекеттік бағалы қағаздарды сатып алу жолымен мүлкті жария ету жоспары іске асырылуда.

Қазақстан Республикасының аумағындағы мүлкті жария ету бойынша жергілікті атқарушы органдардың жанындағы комиссияға 1,902 млрд. АҚШ долл. жалпы сомасында 54 086 мүлкті жария етуге өтініш келіп түсті.

Жалпы аталған Форум қатысушыларға пікір мен тәжірибе алмасудың бірегей алаңы болды. Әйел азаматтардың әлемдегі әлеуметтік және экономикалық проблемаларды шешу бойынша, тұрақты экономикалық өсу үшін дағдарысқа қарсы шараларды, сондай-ақ болашақтағы перспективаларға бірлескен іс-қимыл жоспарын әзірлеу бойынша өз пікірін білдіруге мүмкіндігі болды.

Өз кезегінде әйелдер өңірлік форумдар өткізуге және әлеуметтік дамыту бойынша бірлескен іс-қимыл үшін, халықтың денсаулығына, амандығына, бейбітшілігіне және қауіпсіздігіне қауіп төндіретін әлемдік проблемалармен күрес шараларын қолдану үшін әйел ұйымдары шеңберіндегі ынтымақтастықты кеңейтуге бастамасын білдірді.

ҚР Қаржы министрлігінде 2015 жылдың 9 айының жұмыс қорытындысы жасалып, алдағы кезеңге міндеттер айқындалды. Министр Бақыт Сұлтанов төралық еткен алқа жұмысына министрліктің құрылымдары мен аумақтық органдарының басшылары қатысты.

«Әлемдегі фискальдық ведомстволар жұмысының басты қағидасы мемлекеттің макроэкономикалық тұрақтылығын бұзбай мемлекет басшы қойған міндеттерді қаржы ресурстарымен қамтамасыз ету болып табылады», – деді алқа отырысын ашқан министр. Осыған байланысты ол фискальдық жағынан қорлар іздестіру, мемлекеттік бюджет қаражаттарын ұтымды жұмсауды қамтамасыз ету, тиімді қадағалау жұмысы және бизнестің дамуына қолдау жасау - ҚР Қаржы министрлігінің жұмысының басты бағыты екенін еске сала кетті. Қаржы министрлігінің ағымдағы және алдағы жылдағы қызметі «100 нақты қадам» ұлт жоспарын, Мемлекет басшысы айқындаған Бес институтционалдық реформаны іске асыру жөніндегі міндеттерді орындауға бағытталған.

Алқа жұмысы барысында ағымдағы жылғы 9 айдың қорытындысы жасалып, туындаған проблемалар талқыланып, 2015 жылдың соңына дейінгі бюджеттің толықтай орындалуына, заңдастыру және жекешелендіру жүргізуге бағытталған міндеттер айқындалды.

Ағымдағы жұмыс мәселелері жұмыс жағдайында проблемалық жәйттер мен барлық ведомстволардың әрбір аумақтық құрылымдарының жұмысындағы тәуекел аймақтарын талқылай отырып қарастырылды.

Мемлекеттік кірістер аумақтық органдарының басшыларына жеке тоқталған министр салық аудитін өткізу, берешекті азайтуға қатысты, салықтық және кедендік әкімшілік ету, оның ішінде жалған кәсіпкерлікке қарсы іс-қимыл мәселелері бойынша олқылықтарға ерекше назар аударды. Көлеңкелі экономиканы азайту шаралары бойынша нақты тапсырмалар берілді. Бақыт Сұлтанов кәсіпкерлікке артық жүктемесіз бюджетке түсімдердің толықтай жиналуын қамтамасыз етуде бірінші басшылар жеке жауапты екенін еске салды.

Қаржы министрлігінде 2015 жылдың 9 айының жұмыс қорытындысы жасалды

Сонымен бірге мемлекеттік кірістер қызметін құру құқық бұзушылықтарды анықтаудың тиімділігін арттыруды мақсат ететіні аталды.

Алқа отырысында қысқамерзімдік перспективаға жоспарланған міндеттер талқыланды. Қазақстанда бизнес-климатты жақсарту жөніндегі жоспарларды іске асырудың, оның ішінде құжаттар санын қысқартуға қатысты, кедендік рәсімдеу үшін «Бір терезе», электрондық шот-фактуралар, мәліметтерді онлайн ұсынатын бақылау-кассалық машиналарды енгізу, кедендік бақылауды «постфактумға» көшіру, мүлкті заңдастыру және т.б. маңыздылығы айтылды.

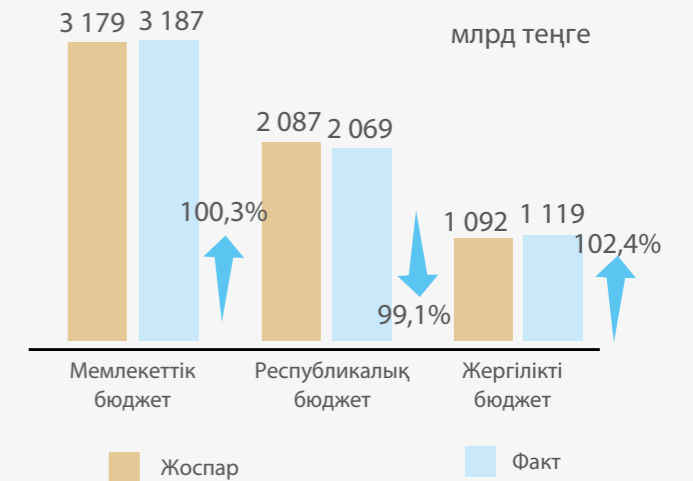
Бизнестің дамуын қолдау үшін экономиканы мемлекет иелігінен алу бойынша жұмыс қарқынын арттыру, оның ішінде жекешелендірілетін нысандарды саудаға қоюдың кестесін мұқият сақтауды қамтамасыз ету тапсырылды. Министрлік мемлекеттің активтерін басқару рәсімдерінің ашықтығын қамтамасыз ету бойынша заңнамаға ұтымды өзгерістер дайындау үшін құқық қолдану тәжірибесін талдау жөнінде жұмысты жалғастыруға ниетті.

Мемлекет орган басшысы жемқорлыққа қарсы жүйелі іс-қимыл жүргізу және ішкі кадр саясатын жүргізу, оның ішінде өзіне сеніп тапсырылған қызметкерлер құрамы жемқорлыққа қарсы заңнаманы сақтамаған үшін басшылық міндетті жауапкершілігі мәселелерінде ерекше назар аударды.

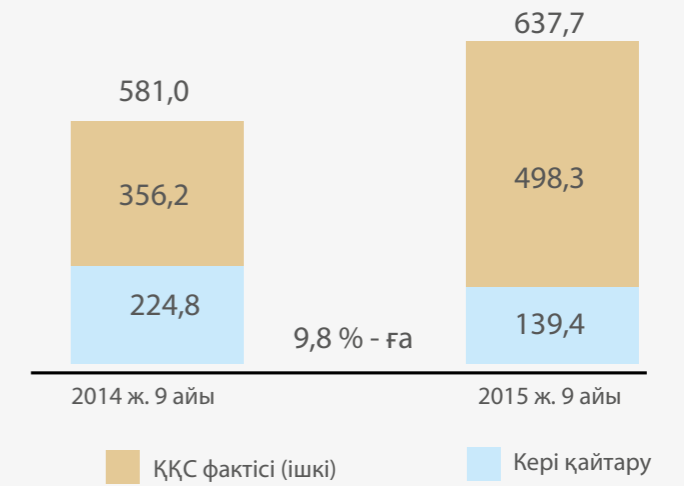
Қаржы министрлігі алқа отырысының қорытындысы бойынша мемлекеттік органның барлық құрылымдары алдына 2015 жылға арналған кірістер мен шығыстар бойынша жылдық жоспарлы көрсеткіштерді орындау және көлеңкелі экономиканы, жемқорлықты азайтуда қолданылатын құралдарды кеңейту және жұмыста олқылықтарға жол бермеу жөнінде нақты міндеттер жүктелді.

ҚР ҚМ баспасөз қызметі

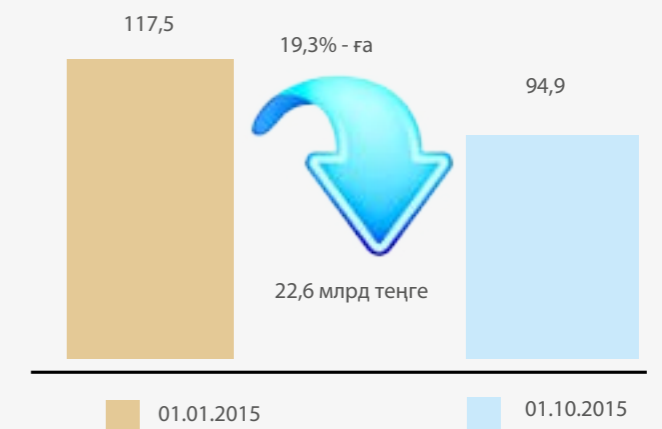
Кірістер бойынша жоспардың орындалуы (МКК күзіретінде)

ҚҚС үлестік түсімінің динамикасы

Берешектің төмендеуі

2020 жылдан бастап барлық жеке тұлғалардың мүліктері мен кірістерін декларациялауды енгізу жоспарлануда

Көлеңкелі экономикаға қарсы әрекет ету және тұрғындардың нақты кірісіне салықтық бақылау жасау құралы ретінде, жеке тұлғалардың мүліктері мен кірістерін декларациялауды (мағлұмдауды) әлемнің көптеген елдері: АҚШ, Канада, Германия, Франция, Швеция, Финляндия, Дания, Аустралия, Чехия, Италия, Жаңа Зеландия, Сингапур, Швейцария, Чили, Ұлыбритания, Бельгия, Греция, Мажарстан, Польша, Португалия, Испания, Эстония, Норвегия, Нидерланды, Словения және тағы басқалары қолданып келеді.

Қазақстан Республикасында да барлық жеке тұлғалардың табыстары мен мүлкін декларациялауды енгізу туралы шешім қабылданды, себебі қазіргі уақытта барлық жеке тұлғалардың табыстары мен мүлкінің шыққан көздеріне тиімді бақылауды жүзеге асыру мүмкіндігі жоқ, сондай-ақ табыстар мен мүлік туралы декларацияны адамдардың шектелген аясы (мемлекеттік қызметшілер, депутаттар, судьялар) ғана ұсынады.

Осыған байланысты, қазіргі уақытта «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне жеке тұлғалардың табыстары мен мүлкін декларациялау мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасының Заң жобасы (бұдан әрі – Заң жоба) әзірленді.

Заң жобасы Мемлекет басшысының Ұлт жоспары - бес институционалдық реформасын жүзеге асырудың 100 нақты қадамының 42-қадамын, Қазақстан Республикасының 2015-2025 жылдарға арналған сыбайлас жемқорлыққа қарсы стратегияны, Қазақстан Республикасының азаматтары мен тұруға ықтиярхаты бар адамдардың кірістерін және мүлкін жалпыға бірдей декларациялауға көшіру тұжырымдамасын, сондай-ақ Қазақстан Республикасындағы сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл жөніндегі 2011 - 2015 жылдарға арналған салалық бағдарламаны орындау үшін жасалды.

Заң жобасымен табыстар мен мүлікті декларациялау жүйесіне кезеңді ену көзделеді. Мәселен, 2017 жылғы 1-кезеңде жеке тұлғалардың дайындалған санаты ретінде

мемлекеттік мекемелер, сондай-ақ ұлттық компаниялар мен мемлекеттік кәсіпорындар қызметшілері декларацияны ұсынады. 2020 жылдан бастап 2-кезеңде барлық қалған жеке тұлғаларды қамтиды.

Декларацияны Қазақстанның барлық кәметке толған азаматтары, оралмандар және тұруға ықтиярхаты бар тұлғалар, оларға тіркелген мүлік болған кезде кәметке толмаған тұлғалар (декларацияны тапсыру бойынша міндет кәметке толмаған тұлғалардың заңды өкілдеріне жүктелетін болады), сондай-ақ, Қазақстан Республикасының аумағында мүлігі болған немесе Қазақстан Республикасынан салық салынбаған табысы болған кезде шетелдіктер тапсыратын болады.

Декларациялау жүйесіне ену жеке тұлғаның Қазақстан Республикасында және шегінен тыс жерлерде бар мүлкі, жинақтары, сондай-ақ жеке тұлғалардың талаптары мен міндеттемелері туралы мәліметтері көрсетілетін активтер мен міндеттемелер туралы декларацияны («кіру» декларация) ұсыну жолымен жүзеге асырылатын болады.

Кейіннен табыстары, мемлекеттік немесе өзге тіркеуге жататын (жылжымайтын мүлік, көлік, бағалы қағаздар, қатысу үлесі және т.б.) мүлікті иеліктен айыру немесе сатып алу туралы мәліметтер, мұндай мүлікті сатып алуға шығындар, сондай-ақ мұндай шығыстардың көздері көрсетілетін жеке тұлғаның табыстары мен мүлкі туралы декларация (жыл сайынғы декларация) тапсырылады.

Бұл ретте, табысы жоқ не мемлекеттік қызметші, депутат, судья, өз бетінше жұмыспен айналысатын адамдар болып табылмайтын, тек еңбек ақы немесе зейнетақы түрінде ғана табыстарды алатын тұлғалар, декларацияны 1 парақтағы оңайлатылған нысанда тапсыратын болады.

Заң жобасы әзірлеушісінің пікірі бойынша жоғарыда көрсетілген түзетулерді іске асыру салық салудан жалтаруды анықтау және көлеңкелі экономиканың мөлшерін азайту мақсатында толыққанды бақылауды жүзеге асыруға ықпал ететін болады.

ҚР ҚМ баспасөз қызметі

Мүлікті заңдастыруға байланысты азаматтарға рақымшылық жасау: ел парламенті заңға өзгерістер мен толықтырулар енгізді

2015 жылдың 22 қазанында Қазақстан Республикасының Парламент Сенаты «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне Қазақстан Республикасының азаматтарына, оралмандарға және Қазақстан Республикасында тұруға ықтиярхаты бар адамдарға олардың мүлікті жария етуіне байланысты рақымшылық жасау мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасының Заң жобасын мақұлдады.

Мемлекет басшысының мүлікті жария ету процесін жеңілдету және құқық қорғау органдары тарапынан заңсыз қудалаудан кепілдіктер қамтамасыз ету жағын қайта қарау туралы тапсырмасын орындау үшін және «100 нақты қадам» Ұлт жоспарының 41-қадамының іске асырылуына сәйкес тиісті заң жобасы Қаржы министрлігімен әзірленді. Заң жобасы мынадай негізгі ережелерді көздейді.

Жария ету субъектілері үшін кепілдіктерді қамтамасыз ету жағынан келесі шаралар көзделеді:

біріншіден: салық және банктік заңнамаларына жария етілген мүлік туралы алған мәліметтерді және ақпараттарды беруге тыйым салатын нормаларды қосу;

екіншіден: қылмыстық іс бойынша дәлелдемелер ретінде, жария ету барысында алынған ақпаратты пайдалану мүмкіндігін болдырмау;

үшіншіден: жария ету субъектілерін қосымша қорғау жағынан қылмыстық жауаптылықты қарастыратын нақты нормалар белгіленуде, сонымен қатар жария етілген мүлікті тәркілеуге тыйым салынады.

Мемлекет басшысының тапсырмасы бойынша бүгінгі күні жүргізіліп жатқан акцияны халық үшін тартымды, қолайлы және жағымды қылу үшін ақшаны жария ету тетіктерін жаңадан қарап келесі үш жеңілдетілген опция ұсынылады:

біріншіден. Ақшаны банк шоттарына оның сақталуын қамтамасыз ететін міндеттемелерсіз, алымдарды төлемей, өз қалауымен иелік етуге ешқандай шектеусіз пайдалану мүмкіндігін енгізу;

екіншіден. Банк шоттарына аудармай, алымды он процент мөлшерінде төлей отырып, ақшаны жария етуді мүмкіндігін енгізу («декларативтік нысан»);

үшіншіден. Алымды төлемей «Астана» халықаралық қаржы орталығына жария етілген ақшаны инвестициялау мүмкіндігін енгізу.

Ал, мүлікті жария ету бойынша ұсыныстар келесідей: Әкімдіктер жанындағы комиссияларда тек құқығы ресімделмеген Қазақстан Республикасының аумағындағы жылжымайтын мүлік жария етілетін болады.

Еліміздің аумағы мен шетелде қалған мүлік бойынша (жылжымалы, сондай-ақ құқығы жария ету субъектісі-

не немесе басқа тұлғаға ресімделген мүлік) мемлекеттік кірістер органдарына декларацияны тапсыру жолымен жүргізілетін болады.

Тағы да айта кететін жағдай - жария етуге жататын Қазақстан Республикасының аумағынан тыс орналасқан мүліктің тізбесіне сенімгерлік басқаруға немесе трастқа берілген мүлікті қосу ұсынылады. Бұл жолда алымның көлемі 10 процентті құрайды.

Және де шетелде жария етілген мүлікті сату кезінде қосарланған салық салуды болдырмау бойынша норма ұсынылады.

Жария етуді қарқынды жүргізу үшін бір қатар ынталандыру шаралары ұсынылады:

біріншіден: шетелдегі шоттар бойынша декларация тапсырмағаны үшін әкімшілік жазаны қатаңдату; екіншіден: шетелдегі мүлік бойынша міндетті түрде декларация тапсыру қосымша талабын енгізу.

Жоғарыда айтылған шаралар жария ету шарттарын қолайлы және тартымды етуге және осы акцияға халықтың қатысу белсенділігін арттыру мақсатында мүмкіншіліктер жасайтын болады деп күтілуде.

Осы шараларды іске асыру үшін жария ету мерзімі 2016 жылғы 31 желтоқсанға дейін ұзарту ұсынылып отыр.

Заң жобасын іске асыру 6 заңнамалық актіге өзгерістер енгізуді талап етеді.

Заң жобасын қабылдау жария етудің аса қолайлы және тартымды жағдайларын құруға, оның ішінде аталған акцияға тұрғындардың қатысуын белсендіру мақсатында оны өткізу процесін оңайлатуға ықпал ететін болады. Бұдан басқа, заң жобасы ел экономикасына ақшаны тез, қарапайым және сенімді қайтару, «көлеңкелі» экономиканың деңгейін төмендету процесін жақсарту үшін қосымша шараларды қабылдауға, сондай-ақ бюджетке қосымша түсімдердің түсуіне мүмкіндік береді.

ҚР ҚМ баспасөз қызметі

Тақатар СЕРФАЗИЕВ,
Қазақстан Республикасының Қаржы
министрлігі Мемлекеттік кірістер комитетінің
бас сарапшысы

Қазақстан Республикасының Дүниежүзілік сауда ұйымына (ДСҰ) енуіне байланысты Қазақстан Республикасының Қаржы министрлігінің Мемлекеттік кірістер комитеті салық төлеушілер мен сыртқы экономикалық қызметке қатысушылар үшін кедендік декларациялаудың жекелеген аспектілері бойынша түсіндіру жұмыстарын жүргізеді. ҚР-ның АЭА және республиканың ДСҰ-ға ену шеңберінде зияткерлік меншік нысандарын қорғау саласындағы заңнамасы осындай аспектілердің бірі болып табылады.

Баршаға мәлім, Қазақстан 2050 жылға қарай әлемнің дамыған озық отыз елінің қатарына қосылу стратегиясын қабылдаған болатын. Қазақстан Республикасының Президенті өзінің «Қазақстан жолы – 2050: Бір мақсат, бір мүдде, бір болашақ» атты жолдауында халыққа осындай мақсатты айқындап берді.

Тұрақтылықты қамтамасыз ету және экономиканы дамытудың факторларының бірі ретінде шетелдік инвестицияларды тарту басты аспекті болып табылады. Осыған орай, мемлекетіміздің аумағында құрылған арнайы экономикалық аймақтар маңызды роль атқара алады.

Қазақстанның арнайы экономикалық аймақтары және олардың одан әрі даму перспективалары туралы сөз еткенде 80-нен астам жобаның іске асырылғанын (олардың

ҚР-ның АЭА және республиканың ДСҰ-ға ену аясында зияткерлік меншік нысандарын қорғау саласындағы заңнамасы

60-тан астамы жүзеге асырылу кезеңінде тұр), 6 мыңға жуық жұмыс орны құрылып, сондай-ақ 300 млрд астам теңгенің өнімі шығарылғанын айта кеткен жөн.

Қазақстан Республикасында жұмыс істеп тұрған 6 АЭА-пен қатар, 2011-2012 жылдары Мемлекет басшысының Жарлығымен жаңадан 4 АЭА құрылды. Олар: «Қорғас – Шығыс қақпасы», «Сарыарқа», «Павлодар» және «Тараз – химиялық паркі».

Барлық 10 АЭА-ты шартты түрде 4 топқа бөлуге болады. Олар – «Ақтау – теңіз порты», «Оңтүстік», «Ұлттық индустриалдық мұнайхимиялық технопарк», «Сарыарқа», «Павлодар», «Тараз – химиялық паркі» өнеркәсіптік-өндірістік аймақтары; «Бурабай», «Астана – жаңа қала» сервистік аймақтары; «Ақпараттық технологиялар паркі» техникалық-енгізу аймағы, сондай-ақ «Қорғас – Шығыс қақпасы» көлік-логистикалық аймағы.

Президент Жарлығын іске асыру мақсатында, АЭА кедендік декларациялау және кедендік әкімшілік етуді жүзеге асыру үшін 10 кедендік бекеттер құрылды.

Жеңілдікті процедураларды қолданумен байланысты құқықтық реттеу мәселелері Қазақстан Республикасының 2010 жылғы 30 маусымдағы №312- IV Заңымен ратификацияланған Еркін (арнайы, ерекше) экономикалық аймақтар мен еркін кеден аймағының кедендік процедура мәселелері жөніндегі Келісімнің ережелерімен айқындалды.

АЭА құру және оның қызметі жөніндегі тұжырымдамалық жәйттері АЭА туралы аталған Келісімнің ережелерімен айқындалған, атап айтқанда еркін, порттық және логистикалық (арнайы, ерекше) экономикалық аймақтардан тұратын АЭА типтері көрсетілген.

Сонымен қатар Келісімде Кеден одағына мүше-мемлекеттердің әлеуметтік-экономикалық дамуына ықпал ету, инвестиция тарту, жаңа технологияларға негізделген өндірістер құру және дамыту, көлік инфрақұрылымын, туризм және шипажай-курорттық саланы дамыту мақсатында басымдықтарға бөлінетін еркін экономикалық аймақта жүзеге асырылатын барлық қызмет түрлері айқындалған.

Аталмыш келісімде, сондай-ақ, еркін кеден аймағының кедендік процедураларына жатқызылатын (жатқызылған) тауарларға қатысты кедендік баждар, салықтар мен оларды төлеу мерзімдері бойынша міндеттердің туындауы және оны тоқтату жағдайлары белгіленген.

Айта кетейік, әрбір АЭА өзіндік ерекшелігін ескере отырып, кеден органдары кедендік әкімшілік етуде әрбір АЭА өз ерекшелігі тұрғысынан көмек көрсететін болады. Мәселен, «Астана – Жаңа қала» АЭА аумағында индустриалдық парк жұмыс істеуде және онда тұрғын үй және әкімшілік ғимараттар секілді нысандар құрылысы жүргізіліп жатыр. Аталған АЭА ерекшелігін ескеріп, кедендік бақылау ЕКА кедендік процедуралары қолданылатын АЭА

аумағы бөлігінде жүзеге асырылады.

Болашақта Астана туристерді қызықтырар және елорда тұрғындары мен қонақтары үшін барынша жайлы, жағымды іскери ортасы қалыптасқан, еліміздің аймақтық және жаһандық ықпалдастық үдерісінде орталық роль атқаратын жоғары инновациялық даму деңгейіне ие қалаға айналатын болады.

«Бурабай» АЭА курорттық аймақта орналасқан және аталған АЭА республиканың аталмыш аумағында туризмді дамытуға негізделген. Осынау ерекшелікті, сондай-ақ курорттық аймақта туристердің кедергісіз жүріп-тұруын және аң-құстардың еркін миграциясын ескере отырып, АЭА кедендік әкімшілік ету аталған АЭА қызметінің басымдыққа ие түрлерін іске асыруға арналған нысандардың құрылысы кезеңінде жүзеге асырылатын болады.

Қытай мен Қазақстан арасындағы шекаралас аумаққа жақын орналасқан, республикадағы және әлемдегі ірі логистикалық орталығын құру үшін барлық жағдайларды жасап жатқан «Қорғас – шығыс қақпасы» АЭА ерекшеліктерін айта кеткен жөн. «Қорғас – шығыс қақпасы» АЭА бірегейлігін және логистикалық орталықтың жаңашылдығын ескерген ҚР ҚМ Мемлекеттік кірістер комитеті (бұдан әрі - Комитет) Кеден одағының заңнамасы шеңберінде қызметтің басымдыққа ие түрлерін іске асыру мақсатында логистикалық орталықтың жұмысы және логистикалық АЭА үшін ерекшеліктерді ескере отырып, кедендік процедураларды тиімді қолдану секілді мәселелерді қарастыруда.

Сонымен бірге арнайы экономикалық аймақтарды кедендік реттеуге қатысты Комитеттің жүргізіп жатқан нормативтік шығарушылық қызметіне де назар аударта кеткіміз келеді.

Қазақстан Республикасының ұлттық заңнамаларына АЭА жөніндегі халықаралық Келісімнің сілтемелік нормаларын іске асыру үшін Комитет «Арнайы экономикалық аймақтардың кейбір мәселелері туралы» Қазақстан Республикасы Қаржы министрінің бұйрығын әзірледі. Аталған құжат кедендік әкімшілік етуді жүзеге асыру барысында АЭА қатысушыларының мемлекеттік кірістер органдарымен өзара іс-қимылына

байланысты бірқатар проблемалық мәселелерін шешуге мүмкіндік береді.

2013 жылы Комитеттің бастама-сымен АЭА аумағына қазақстандық тауарларды жеткізуді жеңілдету мақсатында декларациялаудың орнына тауарларға көліктік (тасымалдау) және коммерциялық құжаттарды қолдануға қатысты Еуразиялық экономикалық комиссияға Кеден одағы комиссиясының 2010 жылғы 20 мамырдағы №263 Шешіміне өзгеріс енгізу жөнінде ұсыныс жолданды.

Тараптар отырысының қорытындысы бойынша Комитеттің ұсынысы мақұлданып, ЕЭК-ның 2015 жылғы 21 қаңтардағы №6 шешімімен бекітілді.

Мұнымен қатар, Комитет Еуразиялық экономикалық одақтың Кедендік кодексіне өзгерістер енгізу жөнінде жүргізілген жұмыстардың аясында АЭА қатысушылар үшін қолданыстағы заңнаманың нормаларын жеңілдету бойынша мәселелерді қарауды бастама етіп отырады.

Халықаралық тәжірибе

Еуразиялық экономикалық одақ шеңберінде одақтағы көршілерді, атап айтқанда, Ресей Федерациясын тілге тиек ете кету керек. Онда мемлекет тарапынан әрбір ерекше экономикалық аумақ үшін инвесторларға бірқатар салықтық және кедендік жеңілдіктер беріп, сондай-ақ инженерлік, көліктік және іскери инфрақұрылымдарға қолжетімділікке кепілдік ұсынатын арнайы құқықтық мәртебе берілген. Инвесторлардың АЭА жобаларды іске асыру барысындағы шығындары жалпыресейлік көрсеткіштен орташа алғанда 30%-ға төмен. Оған қоса ерекше экономикалық аймақтар 49 жылға құрылады.

Беларусьте шетелдік инвесторлар ұлттық экономиканың кез-келген саласына ақша құя алады. Оның қатарында елдің барлық алты облысында жұмыс істеп тұрған АЭА бар. Тек қару-жарақ пен есірткі заттары өндірісіне рұқсат етілмеген. АЭА субъектісі ретінде тіркелу үшін инвесторларға инвестиция көлемі 1 млн еуродан кем емес жобаны іске асыру талабы қойылған. АЭА резиденттері кіріс салығын 50%-ға азайтылған мөлшерлеме бойынша, яғни 9% көлемінде төлейді. АЭА резидент-

терінің тауарлар (жұмыстар, қызметтер) сатудан түскен кірісі олар кіріс түсіре бастаған күннен бастап 5 (бес) жыл ішінде салықтан босатылады.

Шетелдік тәжірибе де көңіл аударарлықтай. Бүгінгі таңда БАӘ АЭА Таяу Шығыста шетелдік компаниялардың ағылып келуіне және бизнестің дамуына ықпал етуде. БАӘ АЭА аумағына шетел капиталының құйылуындағы басты артықшылықтары арасынан табыстар мен кірістердің салықтан жүз пайыз босатылуы, капитал мен салықтардың жүз пайыздық қайтару мүмкіндігі, шетел азаматтары үшін бизнесті 100%-дық иелену мүмкіндігі, компания ашу барысында тіркеуден өту және құжаттарды рәсімдеудің жеңілдетілген тәртібі, бәсекеге қабілетті импорттық баждар, сондай-ақ АЭА тасымалданған немесе өндірілген тауарлардың кедендік баж салығынан босатылуы секілді жеңілдіктерді атауға болады. Сонымен бірге, АЭА құрылған компанияларға БАӘ заңнамасы, оның ішінде коммерциялық компаниялар туралы заң әрекет етеді.

Жоғарыда айтып өткенді қорытындыласақ, экономикада қолайлы іскери ахуал құруға, кәсіпкерлікті дамыту мен шетелдік инвестицияларды тартуға маңызды роль бөлінген. Қазақстан әлемнің тез дамып келе жатқан экономикаларының бірінен саналады әрі саяси және әлеуметтік тұрақтылықтың жоғары деңгейіне ие. Еліміз іскери және инвестициялық ортаны одан әрі жетілдіру үшін реформалар жүргізіп келеді. Оның нәтижесі әлемдік рейтингілерде жоғарылап келе жатқандығымен байқалуда.

Бұған дейін Қазақстан Республикасының ДСҰ-ға енуі жөнінде келіссөздер жүргізу барысындағы халықаралық сарапшылардың талаптары шеңберінде зияткерлік меншік құқықтарын қорғау саласындағы ұлттық заңнама нормалары кеден органдары тарапынан халықаралық талаптарға, атап айтқанда, зияткерлік меншік құқықтарының сауда аспектілері (бұдан әрі – ЗМҚСА) жөніндегі Келісіммен сәйкес келтіріліп, «Қазақстан Республикасындағы кеден ісі туралы» Қазақстан Республикасы Кодексінің (бұдан әрі – Кеден) 53 тарауымен бекітілген (Кеден одағының

Кедендік кодексінде аталмыш нормалар 46 тараумен бекітілген).

Қазіргі күнде кеден органдары зияткерлік меншік нысандарына құқықтарды қорғау шараларын құқық иеленушілердің өтініштері бойынша негізінен зияткерлік меншік нысандарының кедендік тізбесі негізінде қолданылады.

Сонымен бірге көптеген танымал тауар белгілері ҚР ҚМ МКК ЗМН кедендік тізбесіне енгізіліп, олар бойынша зияткерлік меншік құқықтарын қорғау шаралары қолданылады.

ҚР ҚМ Мемлекеттік кірістер комитеті аумақтық кеден органдарына бекітілген құзірет шеңберінде зияткерлік меншік нысандарына құқықтарды қорғау бойынша міндетті орындау үшін ведомстволық және ұйымдастырушылық бақылауды күшейту туралы нұсқаулар, сондай-ақ тиісті практикалық және әдістемелік оқулықтар жолдап тұрады.

Кедендік автоматтандырылған ақпараттық жүйесінің (КААЖ-2) «Зияткерлік меншік» компоненті іске қосылып, соның нәтижесінде бүгінде тізбеге енгізілген зияткерлік меншік нысандарын құрайтын тауарлар бойынша барлық ақпарат аталмыш жүйеге енгізіледі. Кедендік тазарту

және тауарларды декларациялау ба-рысында сыртқы экономикалық қызметтің Тауарлық номенклатурасының кодтары бойынша бақылау және тәуекелдерді басқару жүйесімен (БТБЖ) бірлесу арқылы автоматтандырылған режимде жүргізіледі.

«Авторлық және аралас құқықтар нысандарын, тауар белгілерін, қызмет көрсету белгілерін және тауарлардың шығу орындарының атауын зияткерлік меншік нысандарының кедендік тізбесіне енгізу» Мемлекеттік қызметтің Стандарты және Регламенті әзірленіп, бекітілді.

ҚР ҚМ Мемлекеттік кірістер комитетінің нұсқауы негізінде Кедендік бақылау департаментімен қосымша аумақтық әділет, ішкі істер және қаржы полициясы органдарымен бірлесіп, контрафактілік өнімді заңсыз тасымалдау фактілерін анықтауға бағытталған, оның ішінде зияткерлік меншік нысандарын заңсыз пайдаланғаны (контрафактілік өнім тасымалы) үшін жауапкершілікке тарту мақсатында контрабанда туралы қылмыстық іс қозғалатын тауарлар жөнінде ақпаратпен алмасудың Іс-шаралар жоспары әзірленді.

ҚР ҚМ Мемлекеттік кірістер комитеті аумақтық кеден органдары

қызметкерлері, басқа елдердің кеден қызметтерінің өкілдері, Контрафактімен күрес жөніндегі Еуропалық желінің өкілдері, ҚР ӘДМ зияткерлік меншік құқықтары жөніндегі департаментінің сарапшылары, тауар белгілерінің құқық иеленуші шетелдік компаниялар өкілдерінің қатысуымен «Зияткерлік меншік құқықтарын қорғау жөніндегі кедендік шаралары» тақырыбына семинарлар өткізіп, онда кеден органдарымен зияткерлік меншік нысандарына құқықтарды қорғау жөнінде шараларды тәжірибелік қолдану мәселелерін қарастырады.

ҚР кеден органдарының қызметкерлері ҚР ӘДМ ЗМҚК «Зияткерлік меншік ұлттық институты» РМҚК филиалының Оқу орталығы базасында «Зияткерлік меншік нысандарын құқықтық қорғау және зияткерлік меншік иелерінің құқықтарын қорғау» тақырыбына оқыту семинарларына қатысып отырады.

Анықтама: 2015ж. 01.10. жағдай бойынша зияткерлік меншік нысандарының кедендік тізбесіне 1335 тауар атауы бойынша 345 тауар белгісі (96 құқық иеленуші) енгізілген.

Үкімет ДСҰ-ға кіру барысында ерекше шарттарды қорғап қалды

Қазақстанда ДСҰ-ға кіру бойынша өтпелі кезең барысында озық технологиялар тартылып, бәсекеге қабілетті тауарлар мен қызметтер өндірісі игерілетін болады.

2021 жылдың 1 қаңтарына дейін мемлекет ДСҰ шеңберінде пайдалы қазбалар саласындағы қызметтерді сатып алу нарығында жергілікті қамту бойынша міндеттерді сақтайтын болады. Бұл туралы Орталық коммуникациялар қызметінде өткен баспасөз-конференциясында ҚР Энергетика вице-министрі Мағзұм Мырзағалиев мәлімдеді.

«2015 жылдың 1 қаңтарына дейін жасалған жер қойнауын пайдаланудағы келісімшарттардағы жергілікті қамту бойынша міндеттемелерді сақтап қалдық» деді билік өкілі.

Мырзағалиевтің айтуынша, ДСҰ ережелері мен нормалары мемлекет тарапынан қолдау тауып отырған құралдарды шектейді, бірақ, қол жеткізілген келіссөздер процесі барысында 2021 жылдың 1 қаңтарына дейінгі өтпелі кезең жағдайында тауарларда жергілікті қамту бойынша міндеттер өзгеріссіз сақталынып қалған.

«ДСҰ-ға кіру бір жағынан, отандық өндірушілердің мүмкіндігін мейлінше кеңейте түседі, екінші жағынан Қазақстанда нақты бәсекеге қабілетті болады, себебі, бұл ұйым ережесі жергілікті қамту саласында мемлекеттік қолдау құралдарын мейлінше шектейтін болады» деді ҚР Энергетика вице-министрі.

Сонымен қатар, Мырзағалиев,

ДСҰ-ға кірер алдында Қазақстан жер қойнауын пайдалану келісімшарттарында жергілікті қамтуды 50 пайыздық межеде қалдыру туралы талаптарын белгілеуде құқығын қорғап қалғанын атап өтті. Сондай-ақ, пайдалы қазбалар сатып алуда қазақстандық жұмыс және қызмет өндірісшілеріне қатысты 20 пайыздық шартты жеңілдік сақталатын болады.

Еске сала кетсек, ДСҰ-ға кіру туралы келіссөздер 19 жылдан астам уақытқа созылды. Қазақстан аталған ұйымға кіру туралы өтінімді 1996 жылдың 29 қаңтарында берген болатын. Ресми түрде Дүниежүзілік сауда ұйымының 162-ші мүшесі болып Қазақстан Кенияда өтетін 10-ші министрлік конференциясында танылмақ. Ол үстіміздегі жылдың 15-19 желтоқсан аралығында өтпек.

МИЛЛИОНҒА ИЕ БОЛ!

Қазақстан Республикасы Қаржы министрілігінің
«Қаржы Академиясы» АҚ
«1С Қазақстан» қолдауымен

«БУХГАЛТЕР» КӘСІБІ БОЙЫНША ҮЗДІК РЕСПУБЛИКАЛЫҚ БАЙҚАУДЫ ЖАРИЯЛАЙДЫ!!!

Ақпарат www.1ccc.kz порталында
телефоны: +7 7172 788 296

ЖҮЛДЕЛІК ҚОР:

- 1 ОРЫН – 1 000 000 теңге**
- 2 ОРЫН – 500 000 теңге**
- 3 ОРЫН – 300 000 теңге**

Жеңімпаз ҚР Қаржы министрілігінің бухгалтерлік есеп және аудит мәселелері жөніндегі консультациялық органдарының мүшесі болады

**Финалистерге:
ҚР Қаржы министрінің алғыс хаттары,
біліктілікті арттыру курстарына сертификаттар беріледі.**

ҚР-ның ДСҰ-на енуі аясында тауарларды шығарушы елді анықтау

Светлана ӘБДІКЕРОВА,
ҚР ҚМ Мемлекеттік кіріс комитетінің
бас сарапшысы

Қазақстан Республикасының Дүниежүзілік сауда ұйымына кіруіне байланысты ҚР Қаржы министрлігінің мемлекеттік кіріс комитеті кедендік ресімдеудің жекелеген аспектілері бойынша ішкі экономикалық қызметтегі қатысушылар мен салық төлеушілер үшін түсіндіру жұмыстарын жүргізеді. Сондай аспектілердің бірі тауарларды шығарушы елді анықтау болып саналады.

Тауарлардың шығу елін анықтау ережелері белгілі бір критерийлердің орныққан жүйесі болып табылады, бұл жүйеде тауардың қайда өндірілгені, яғни, оның шыққан елі белгіленеді. Кеден алымы және шектеулер кей жағдайда дәл осы импорт көзіне тәуелді болады.

Шығу ережесі экспорттаушы елдер арасындағы дискриминациялық әрекетке байланысты сауда ережелерінің мынадай маңызды бөлігі болып табылады: квоталау, кеден алымының преференциалды ставкалары, антидемпингтік қызмет және басқалары. Бұдан бөлек тауарлардың шығу тәртібі статистикалық мақсатта да, со-

нымен қатар тауарларды таңбалауда қолдануда да пайдаланылады. Мұның барлығы жаһандану және әр түрлі елдерде тауарлардың ең соңғы тұтынушыға келіп жеткенге дейінгі өңделу және өндірілу мүмкіндіктері салдарында күрделене түседі.

Тауарлардың шығу тәртібі туралы ережені қолданудың әртүрлі тәжірибесі бар. Тауарларды түпкілікті өңдеу, қайта өңдеу туралы талаптар әмбебап танылуымен қатар кейбір елдер тауарлардың тарифтік классификациясының өзгеруі бойынша талаптарды қолданса, келесілері адвалорлық критерийлерге, үшіншілері өндірістік критерийлеріне баса назар аударады.

ДСҰ шеңберінде реттеу

Тауарлардың шығу ережесі бойынша келісім (бұдан әрі шығу ережесі бойынша ДСҰ келісімі) ДСҰ шеңберінде тауарлардың шығуын анықтау ережелерін белгілеу саласының негізгі өзегі болып табылады. ДСҰ мүшелерінен олардың шығу ережелері айқын болуын, халықаралық саудаға шектеушілік, бұрмалаушылық, бұзушылық әсер тигізбеуін талап етеді. Аталған ережелер бір ізді, бір сипатты, асыра сілтеусіз және мақсатты түрде қолданылуы тиіс. Бұдан басқа тауарлардың шығу ережесі позитивті стандартқа негізделуі керек. Яки, олар тауардың шығуын көрсете алатынын нақтылауы қажет.

Ұзақ мерзімді перспективада (шығу ережесі бойынша ДСҰ келісімі) ДСҰ-ның барлық мүшелері үшін ортақ (үйлесімді) тауардың шығу ережесін құруға бағытталады. Нәтижесінде бірыңғай шығу ережелері кез-келген жағдайда, преференциалды сауданы қоспағанда қолданылуы тиіс. Десек те, бұл бағыттағы жұмыс өте жай қарқынмен жүруде. Және де бүгінгі таңда ДСҰ мүшелері аталған мәселе бойынша жалпыға ортақ келісімге келе алмай отыр.

Бір атай кететіні, шығу тегі белгісіз тауарлар импортына анағұрлым қолайлы режим (АҚР) екі есе ставка салынатын кедендік алым қолдануға рұқсат беретін ереже 2007 жылғы 8 қаңтардағы № 211-III «ҚР Кедендік кодексіне өзгерістер енгізу туралы» заңына сәйкес күшін жойған болатын. Сәйкесінше, мұндай импортқа АҚР-нің қарапайым ставкасы қолданылады. ЕАЭО туралы келісім нормаларына және тарифтік преференциялар туралы хаттамаларға сәйкес Қазақстан ЕАЭО-ның дамушы және онша дамымаған елдерге арналған бірыңғай тарифтік преференциялар (бұдан әрі ЕАЭО БПЖ) жүйесін қолданады. ЕАЭО БПЖ жүйесін пайдаланушы дамушы және онша дамымаған елдердің тізімі, сондай-ақ, БПЖ жүйесінің қолданылу аясына жататын дамушы елдер мен онша дамымаған елдерден шығарылатын және әкелінетін тауарлар тізімі ЕУРАЗЭО мемлекет аралық кеңесінің №18 шешімімен бекітілген және Кедендік одақ комиссиясының 2009 жылғы 27 қарашадағы ТС №130-шы «Беларусь

республикасы, ҚР және РФ кедендік одағының бірыңғай кедендік тарифтік реттеу туралы» шешімімен (бұдан әрі КО комиссиясының ТС №130 шешімі) қабылданған.

ЕАЭО БПЖ жүйесіне сәйкес БПЖ пайдаланушы дамушы елдерде шығарылатын тауарларға кедендік әкелім алымдары АҚР кедендік алымының ставкасының 75 пайыз деңгейінде белгілеген. Ал онша дамымаған елдерде шығарылатын тауарлар үшін 0 пайыз деңгейінде.

БПЖ жүйесінің қолдану аясына жататын дамушы елдер мен онша дамымаған елдерден шығарылатын тауарларға арналған тарифтік преференциялар, егер тауарлар осы елдің резидентінен алынған болса ғана беріледі. Мұндай тауарлар ЕАЭО аумағына үшінші елдер арқылы тікелей транзитпен жеткізілуі тиіс, транзит жағдайында аталған тауарларды осы үшінші елдерде еркін айналымға орналастыруға болмайды.

Қазақстанның ДСҰ-ға ену сәтінен бастап дамыған және онша дамымаған елдерге арналған БПЖ жүйесі ДСҰ-ның релевантты жағдайларына сәйкес қолданылады.

Кедендік одақтың Кедендік Кодексі ережелерінде және ұлттық кедендік заңнамаларында сыртқы экономикалық қызмет қатысушыларының сұрау салуы бойынша тауарлардың шыққан елі туралы алдын ала шешімдерді беру қарастырылған.

Кедендік органдардың тауарлардың шығу елі туралы алдын ала шешім қабылдауы ҚР Үкіметінің 2013 жылдың 18 қыркүйектегі «Мемлекеттік қызметтердің тізілімін бекіту туралы» №983 қаулысымен бекітілген мемлекеттік қызметтер тізіміне енгізілген.

Аталған норма ДСҰ-ның тауарлардың шығу ережесі бойынша келісімге сәйкес келеді (h пункті) 2 бап).

Қазақстанның «Атамекен» ұлттық кәсіпкерлер палатасы ҚР-нан сыртқа тасымалданатын және кері экспортталатын тауарлардың шығу тегі туралы сертификат беретін, куәлік ететін, рәсімдейтін өкілетті орган болып табылады.

Евразиялық экономикалық одақ аясындағы реттеулер

Евразиялық экономикалық одақ туралы шарт күшіне енгеннен бастап әкелінетін тауарлардың шығу елін анықтау туралы ережені бекіту құзыреті ұлттық деңгейден жоғары деңгейге берілді. Осылайша ЕАЭО туралы шарттың 37 бабына сәйкес одақтың кедендік аумағына әкелінетін тауарлардың шығу тегін анықтаудың бірыңғай ережесі қолданылады. Сонымен қатар ЕАЭО туралы шарттың 102 бабына сәйкес 37 бапта қарастырылған тауарлардың шығу тегін анықтау ережесін белгілейтін комиссияның шешімі күшіне енгенге дейін 2008 жылдың 25 қаңтарындағы тауарлардың шығу елін анықтау жөнінде бірыңғай ереже туралы келісім және 2008 жылдың 25 қаңтарындағы дамыған және онша дамымаған елдерден әкелінетін тауарлардың шығу тегін анықтау жөніндегі ереже келісім қолданылады.

Осылайша бүгінгі таңда үшінші елдерден әкелінетін тауарларға қатысты (преференциалды ережелерді қоспағанда) жоғарыда көрсетілген екі келісімді басшылыққа алу қажет.

ТМД-дан (Өзбекстан, Түркіменстанды қоспағанда) шығарылатын тауарлардың шығу ережесі 2009 жылғы 20 қарашадағы ТМД-да тауарлардың шығу елін анықтау жөніндегі ереже туралы келісімімен және 1993 жылғы 24 қыркүйектегі Өзбекстан мен Түркіменстанға қатысты тауарлардың шығу елін анықтау ережесімен белгіленеді. Грузияға қатысты 2000 жылдың 30 қарашадағы ТМД үкіметтерінің басшылары кеңесінің шешімімен бекітілген тауарлардың шығу елін анықтау ережесі қолданылады. Сербияға қатысты Қазақстан мен Сербия үкіметінің арасындағы еркін сауда келісіміне сәйкес тауарлардың шығу тегі келісімнің ажырамас бөлшегі болып табылатын хаттама негізінде анықталады. ■

Біздің көршілестерімізде

Ресей Президенті муниципалды депутаттарға шетелдерде есепшоттар мен мүліктерге иелік етуге тыйым салды

Ресей Президенті Владимир Путин заң актілерінің жемқорлыққа қарсы бөліктеріне қатысты өзгерістер енгізу туралы заңға қол қойды. Бұл туралы Кремль сайтында хабарланды.

Соның ішінде жемқорлыққа қарсы әрекет ету мақсатында белгіленген муниципалды құрылымдар басшылары және муниципалды құрылымдарының өкілетті органдарының депутаттарына арналған тыйымдардың, шектеулердің және

талаптар күшінің жүруі Федералды заңмен қарастырылады. Олардың ішінде сондай-ақ шетелдерде мүліктерге және есепшоттарға иелік етуге тыйым салу қарастырылған.

Одан бөлек аталған құжат федерация кеңесі мүшесі өкілеттіктерінің, мемлекеттік дума депутаттарының және ЗАК жиналыс депутаттарының олар өздерінің кірістері, шығыстары, мүліктері және мүліктер сипатындағы міндеттемелері туралы мәліметтерді бермегені немесе уақытында

бермегені үшін мерзімінен бұрын өкілеттілігін аяқтау түріндегі жауапкершілікті жүктейді.

Бұған дейін хабарланғандай, Федерациялар кеңесі кірістері мен мүліктері туралы декларацияны белгіленген уақытта тапсырмағаны үшін муниципалды шенеуніктер мен сенаторлардың, барлық деңгейдегі парламентарийлерді өкілеттілігінен айыруға рұқсат беретін заңды мақұлдады. ■

Банкроттық және оңалту мәселелері бойынша заңдағы жаңа өзгерістер мен толықтырулар

2015 жылғы 22 қазанда Қазақстан Республикасының Парламентімен 100 қадамды іске асыру бойынша Ұлт жоспары шеңберінде әзірленген «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне оңалту және банкроттық мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасының Заңы қабылданды.

Аталған Заң, кәсіпорынды банкрот деп танығаннан кейін сақтап қалудың баламалы тәсілдерін ұсынады. Бұл банкроттықтың кез келген сатысында оңалту рәсімін қолдану және борышкер мен кредитор арасында бітімгершілік келісім жасасу, сондай-ақ, банкрот-кәсіпорынды сату және меншік иесін ауыстыру мүмкіндігі.

Банкроттықтың алдын алу мақсатында әрекеттегі өндірісті сақтап қалудың жаңа тәсілі ұсынылған, ол – борышкер мен кредиторлар арасында төлем қабілетсіздігін келісім жасасу арқылы реттеу.

Сонымен қатар, оңалту және банкроттық рәсімдерін өткізудің ұзақтығы мәселесін шешу үшін Заңмен оңалту және банкроттық туралы істердің сотқа берілуін белгілеу, сот актілерін апелляциялық сатыда шағымдануды шектеу, борышкерді банкрот деп тану туралы сот шешімін дереу орындауға жатқызу қарастырылған.

Жоғарыда аталған шараларды іске асыру әрекеттегі өндірісті, жұмыс орындарын барынша сақтап қалу, сондай-ақ, оңалту және банкроттық рәсімдерін өткізу мерзімдерін қысқартуды қамтамасыз етуге ықпалын тигізеді.

ҚР ҚМ баспасөз қызметі

ҚР-ның ДСҰ-ға енуі шеңберінде тасымалданатын тауарлардың кедендік құнын айқындау

Қазақстан Республикасының Дүниежүзілік сауда ұйымына (ДСҰ) енуіне байланысты Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігінің Мемлекеттік кірістер комитеті салық төлеушілер мен сыртқы экономикалық қызметке қатысушылар үшін кедендік рәсімдеудің жекелеген аспектілері бойынша түсіндіру жұмыстарын жүргізуде. Осындай аспектілердің бірі тасымалданатын тауарлардың кедендік құнын айқындау болып табылады.

Қазақстан Республикасының Дүниежүзілік сауда ұйымына енуіндегі талаптардың бірі кедендік заңнама

нормаларын ГАТТ/ДСҰ нормаларына, нақты айтқанда, кедендік бағалау бойынша Марракеш келісімімен немесе ГАТТ/ДСҰ VII бабын қолдану жөніндегі Келісіммен сәйкестендіру болды. Аталмыш Келісімге сәйкес тауарлардың кедендік құнын айқындаудың алты әдісі белгіленіп отыр:

- 1) тасымалданатын тауарлармен жасалған мәміле құны бойынша;
- 2) ұқсас тауарлармен жасалған мәміле құны бойынша;
- 3) біртекті тауарлармен жасалған мәміле құны бойынша;
- 4) құнды азайту негізінде;
- 5) құнды қосу негізінде;
- 6) резервтік әдіс.

Дүниежүзілік сауда ұйымы тарапынан аталмыш мәселе бойынша зерттеу процесі сонау 2002 жылы басталған болатын. Қазақстанның Кеден одағына енуіне байланысты кедендік құн бойынша кедендік заңнаманы жетілдіру процесі шеңберінде белгілі бір түзетулер енгізуге тура келді.

Бұған дейін «Қазақстан Республикасындағы кеден ісі туралы» 1995 жылғы 20 шілдегі Қазақстан Республикасының Заңында ГАТТ/ДСҰ VII бабын қолдану жөніндегі Келісім: кедендік құнды айқындау әдісі және оларды қолдану тәртібі негізінде тасымалданатын тауарлардың кедендік құнын айқындаудың негізгі нормала-

ры жасалған болатын.

Келесі кезекте Қазақстан Республикасының 2003 жылғы 5 сәуірдегі Кедендік кодексін жетілдіру қажет болып, онда да сол сияқты Тауарларды кедендік бағалау жөніндегі ДСҰ Келісіміне сәйкес кедендік құнды айқындаудың басты нормалары қалыптастырылды. Қазақстан Республикасының ДСҰ-ға енуі бойынша процесс басталысымен аталмыш келісіммен толықтай сәйкестікке келтіру шарасы басталды.

Атап айтқанда, ДСҰ-ның талабы бойынша 2005, 2007 және 2009 жылы Кедендік кодекстің редакциясына ГАТТ/ДСҰ VII бабын қолдану жөніндегі Келісімнің мәтініне сәйкес бірқатар нақтылаушы түзетулер енгізілді.

Негізгі талаптар Қазақстан Республикасының кедендік аумағына тасымалданатын тауарлардың кедендік құны Тарифтер мен сауда жөніндегі Бас келісімнің кедендік бағалаудың және Тарифтер мен сауда жөніндегі Бас келісімнің VII бабын қолдану жөніндегі Келісімнің жалпы принциптеріне негізделетінін сілтеме ететін тікелей норма қосу болып табылды.

ДСҰ сарапшыларының екінші бір талабы – тауарлардың кедендік құнын айқындаудың резервтік әдісінен баға анықтамалықтарын қолдануды алып тастау болды.

Тиісті талаптар қазақстандық кедендік заңнама нормаларынан алынып тасталып және кедендік құнды айқындаудың резервтік әдісіне қатысты баптың мазмұны ГАТТ/ДСҰ Келісімі нормаларына сәйкестендірілді.

Тауарлардың кедендік құны бойынша нормативтік базаны дамытудың келесі кезеңі Қазақстан Республикасының Кеден одағына енуі болып табылды. 2008 жылы дайындық кезеңінде-ақ Беларусь Республикасы, Қазақстан Республикасы және Ресей Федерациясы арасында бірқатар халықаралық құжаттар әзірленді.

Базалық келісімдердің бірі - 2008 жылғы 25 қаңтарда Мәскеу қаласында қол қойылып, Қазақстан Республикасының 2009 жылғы 23 ақпан-

Ержан ТАНИЕВ,

ҚР ҚМ Мемлекеттік кірістер комитетінің Бас сарапшысы

дағы №139-IV Заңымен бекітілген Кеден одағының кедендік шекарасы арқылы өткізілетін тауарлардың кедендік құнын айқындау жөніндегі келісім болды.

Аталған келісім барынша, тіпті ДСҰ-ның кедендік бағалау жөніндегі Келісімінің мәтініне сәйкестікпен бірдей етіліп келтірілді. Бұған тек біздің республикамыз ғана емес, сондай-ақ Ресей Федерациясының да ДСҰ-ға ену процесінің жағдайлары ықпал етті.

Сәйкесінше, ендігі жерде ДСҰ сарапшылары Кеден одағының халықаралық актілерінің нормаларын зерттеп, кеден одағының кедендік шекарасы арқылы өткізілетін тау-

арлардың кедендік құнын айқындау жөніндегі Келісім мәтінінің ДСҰ Келісімінің мәтініне сәйкестігі туралы қорытынды жасады.

Аталған келісімдегі жаңашылдықтың бірі – тауарлар тасымалданған сәтте қандай да бір мәліметтің болмауынан кедендік құнды нақтылау қажет болған жағдайда кедендік құнды кейінірек айқындау болып отыр.

Осылайша, Қазақстан Республикасының заңнамасы бастапқыда ГАТТ/ДСҰ VII бабын қолдану жөніндегі Келісімді негізге алған болатын, әрі қазіргі уақытта оның талаптарына толықтай сәйкес келеді. ■

Жаңа жағдайдағы Қазақстанның әлеуметтік-экономикалық дамуы туралы

**Дастан ӨМІРБАЕВ,
ҚР Ұлттық экономика министрлігінің Макроэкономикалық талдау және болжамдау департаменті директорының міндетін атқарушы**

Қазақстан экономикасы ерекше экономикалық кезең жағдайында, сыртқы конъюктураның шұғыл өзгерістері аясындағы күрделі сынақтар кезеңін өткеруде. Көптеген факторлар арасында сыртқы сұраныстың әлсіреуі мен әлемнің негізгі валюталарына қатысты АҚШ долларының нығаюымен қатар келген Ресей

мен Қытай экономикасының даму қарқынының бәсеңдеуін атауға болады.

Батыс елдерінің дағдарыстан кейінгі қалпына келуі мигранттар ағынының шешілмеген мәселелері және қарыздық дағдарыстан басқа Ресей экономикасына санкциялық қысымның өсуімен сипатталады. Бұл үрдістер Қазақстанның бірқатар макро-

экономикалық көрсеткіштеріне кері әсерін тигізуде.

Қысқа мерзімді экономикалық индикатор – алты негізгі базалық сала бойынша (өнеркәсіп, ауыл шаруашылығы, көлік, құрылыс, сауда, байланыс) есептелетін көрсеткіш 2014 жылғы қаңтар-тамызбен салыстырғанда 2015 жылдың қаңтар-тамызында 101,0% құрады.

Экономика өсімінің бәсеңдеуіне өнеркәсіп өндірісінің 2014 жылғы қаңтар-тамызбен салыстырғанда 2015 жылдың қаңтар-тамызында 0,6%-ға азаюы, оның ішінде тау-кен өнеркәсібінің 0,9%-ға төмендеуі ықпал етті. Бұл ретте өңдеу өнеркәсібінде өсу 0,5%-ды құрады.

Тау-кен өнеркәсібінде өсу қарқынының төмендеуі темір рудасын өндірудің – 17,7%, көмір мен лигнит өндірудің – 7,8%, шикі мұнай өндірудің – 0,4%, металл рудаларын өндірудің – 1,9% төмендеуімен байланысты. Бұл ретте табиғи газ өндірісі 9,5%, түсті металл рудаларын өндіру 3,6%-ға ұлғайды.

Өңдеу өнеркәсібі секторлары бөлінісінде түсті металлургияның 25,4%-ға өсуіне байланысты металлургия өнеркәсібінің 15,2%-ға ұлғаюы байқалады. Сондай-ақ, химия өнеркәсібі – 2,4%-ға, киім тігу бойынша – 4,2%-ға, минералды өнімдер өндіру бойынша – 1,1%-ға ұлғайған. Бұл ретте машина жасау саласында өнеркәсіптің 29,0% деңгейіндегі құлдырауы байқалады.

Ауыл шаруашылығында 102,7% деңгейінде өсудің оң қарқыны байқалады. Ауыл шаруашылығы өнімдері өнеркәсібінің өсуі мал шаруашылығы өндірісі көлемінің 3,1%-ға ұлғаюымен байланысты. Құрылыс секторында өткен жылдардағы оң серпін сақталған. Құрылыс жұмыстары көлемінің өсуі 4,1% деңгейінде қалыптасты, оның ішінде 5,5 млн. шаршы метр тұрғын үй пайдалануға берілді. Қызмет көрсету саласында тұрақты өсім көлік пен қоймалауда 106,0% деңгейінде байқалды. Сауданың өсуі 101,2%, ақпарат және байланыс саласындағы өсу 101,9% құрады.

Индустриалды-инновациялық және инфрақұрылымдық жобаларды, сонымен қатар «Нұрлы жол» мемлекеттік бағдарламасын жүзеге асыру нәтижесінде негізгі капиталға салынған инвестициялар 2,9%-ға өсті.

Сонымен қатар қаржылық сектор көрсеткіштері төмендеген. Экономиканы кредиттеу көлемі 2015 жылдың 1 тамызында 10,6 трлн. теңгені құрап, 2014 жылдың сәйкес кезеңіне қарағанда 12,7%-ға төмендеген. Банк жүйесіндегі депозиттер көлемі 11,8 трлн. теңгені құрап, 1,5%-ға төмендеген.

Елдің халықаралық резервтері 2015 жылдың 1 қыркүйегінде 2014 жылдың сәйкес кезеңімен салыстырғанда 6,8%-ға төмендеп, 97,9 млрд. АҚШ долларын құрады, оның ішінде Ұлттық қордың активтері 11,0%-ға төмендеп, 68,8 млрд. АҚШ долларын құрады. Ұлттық банктің алтын-валюталық активтері 29,1 млрд. АҚШ долларын құрап, 4,8%-ға өскен.

Қазақстанның негізгі саудадағы серіктестері болып табылатын Ресей экономикасының құлдырауы, Қытай және ЕО-ның жетекші елдері экономикасының өсуінің бәсеңдеуі нәтижесінде қазақстандық тауарларға сұраныстың азаюы байқалады. Бұл өз кезегінде экспорт көлемінің айтарлықтай азаюына алып келді. Мысалы, 2015 жылдың қаңтар-тамызында Қазақстанның сыртқы сауда айналымы 45,9 млрд. АҚШ долларын құрап, өткен жылдың сәйкес кезеңімен салыстырғанда 36,2%-ға кеміді, оның ішінде экспорт – 27,8 млрд. АҚШ долларын (43,2%-ға кеміген), импорт – 18,1 млрд. АҚШ долларын (21,2%-ға кеміген) құрады.

Экономикалық жағдайдың нашарлауына қарамастан, еңбек нарығындағы жағдай қалыпты күйде сақталуда. Жұмыссыздық деңгейі 2015 жылдың тамызында 4,9%-ды құрады. Орташа айлық жалақы бағалау бойынша 2015 жылдың қаңтар-тамызында 123,9 мың теңгені құрады, бұл 2014 жылдың қаңтар-тамызымен салыстырғанда номиналды мәнде 5,9%-ға, нақты мәнде – 1,0%-ға артық.

2015 жылдың тамызында инфляция жылдың басына қарағанда 1,8%-ды құрады, оның ішінде азық-түлік тауарларының құны 0,9%-ға, азық-түліктік емес тауарлар бағасы –1,4%-ға, ақылы көрсетілетін қызметтердің бағалары мен тарифтері –3,3%-ға өсті.

Сыртқы конъюнктура және ішкі серпін факторларына байланысты жоғарыда көрсетілген макроэкономикалық үрдістерді ескере отырып, Үкімет орта мерзімді перспективада экономиканың тұрақты өсуін қамтамасыз ету үшін шұғыл және жүйелі сипаттағы іс-шараларды қабылдауда.

Үкіметтің контрциклды экономикалық саясатын іске асыру шеңберінде Қазақстан Республикасының Мемлекет басшысы Н.Ә. Назарбаевтың тапсырмасы бойынша қозғаушы күш болып табылатын және Қазақстан экономикасының қосымша өсуін қамтамасыз етуге арналған «Нұрлы жол» инфрақұрылымды дамытудың мемлекеттік бағдарламасы қабылданды және іске асырылуда.

Қазіргі уақытта Мемлекеттік бағдарламаның тұрғын үй-коммуналдық шаруашылығын жаңғырту, тұрғын үй инфрақұрылымын нығайту, кәсіпкерлік субъектілерін қолдау, құрылымдық реформалар арқылы

институционалдық даму және электр энергетикасы және білім беру саласындағы инфрақұрылымды дамыту сияқты негізгі бағыттары қарқынды іске асырылуда.

Бұдан басқа, 2015 жылдың ақпанында Қазақстан Республикасы Үкіметінің отырысында «ерекше кезең» экономикалық саясатының шараларын ескере отырып, 2015 жылғы 11 ақпандағы Үкіметтің кеңейтілген отырысында Мемлекет басшысының берген тапсырмаларын іске асыру бойынша іс-шаралар жоспары қабылданды.

Ұлттық банкке бағалардың тұрақтылығын сақтау және нақты секторды қаржылық ресурстармен қамтамасыз ете отырып, қаржылық тұрақтылықты қамтамасыз ету тапсырылған. Оған экономиканы долларсыздандыру және проблемалық кредиттерді азайту ықпал ететін болады.

Ағымдағы жылдың мамырында Қазақстан Республикасының Үкіметі ағымдағы жылы жинақталған экономика қарқынын сақтауға және одан әрі даму мен елдің экономикалық әл-ауқатын қамтамасыз ету үшін жағдайлар жасауға бағытталған Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2015 жылға арналған бірінші кезектегі іс-шаралар жоспарын қабылдады.

Сонымен қатар, ағымдағы жылдың тамызында ҚР Үкіметі экономиканың нақты секторын қолдауға және жеке инвестицияларды ынталандыруға, жұмыс орындарын құруға және жұмыспен қамтуды қолдауға, қаржылық тұрақтылықты қолдауға, әлеуметтік маңызы бар азық-түлік тауарлары бағасының өсуіне жол бермеуге, Ұлттық қор қаражатын тиімді пайдалануға және мемлекеттік және салалық бағдарламаларды қайта қарауға, республикалық бюджеттің теңгерімділігін қамтамасыз етуге бағытталған 2015 және 2016 жылдары экономикалық өсуді қамтамасыз ету бойынша жедел іс-шаралар жоспарын мақұлдады.

Қазіргі уақытта, әлемдік экономикадағы күрделі өзгерістер жағдайында Қазақстан Республикасының Үкіметі Қазақстан Республикасының Ұлттық банкімен бірлесіп, Орта мерзімді перспективада экономикалық өсуді қамтамасыз ету бойынша іс-шаралар жоспарын әзірлеуде. ■

Алматыкітап баспасы

1999-2014

15 ЖЫЛ

КНИГИ ДЛЯ ВСЕЙ СЕМЬИ

Серия «Мой Казахстан»

Учебно-методические комплексы по дошкольному воспитанию детей 2-6 лет

Учебники и учебно-методические пособия для начальной школы и общего среднего образования

Учебно-методические комплексы по английскому языку

Учебники и учебные пособия для вузов

Детская художественная, познавательная и развивающая литература

Словари, справочники, энциклопедии, сказки, книжки-раскраски

ТОО «Алматыкітап баспасы» 050012, г. Алматы, ул. Жамбыла, 111, тел. +7 (727) 250 29 58, факс: +7 (727) 292 81 10, e-mail: alkitap@intelsoft.kz

Приобрести книги можно в книжных магазинах ТОО «Алматыкітап баспасы»:

г. Астана: пр. Б. Момышулы, 14, тел. +7 (7172) 42 42 32, ул. Иманова, 10, тел. +7 (7172) 53 70 84;

пр. Победы, 67, уг. ул. А. Молдагуловой, тел. +7 (7172) 51 84 12;

г. Алматы: пр. Абая, 35/37, тел. +7 (727) 267 13 95; ул. Гоголя, 108, тел. +7 (727) 279 29 13;

ул. Кабанбай батыра, 109, тел. +7 (727) 267 54 64; ул. Жандосова, 57, тел.: +7 (727) 303 72 33, 374 98 59;

ул. Бруно, 95, тел. +7 (727) 374 34 42; пр. Аль-Фараби, 63/17, тел. +7 (727) 387 17 24;

ул. Майлина, 224 «А», тел. +7 (727) 386 15 19;

г. Костанай, ул. Быковского, 11 ВП 2, тел. +7 (7142) 26 75 26.

Вы можете заказать книги в отделах «Книга-почтой»:

010000, г. Астана, тел. +7 (7172) 53 70 84, e-mail: Nasihat@almatykitap.kz

050035, г. Алматы, тел.: +7 (727) 303 72 33, 374 98 59, e-mail: Jalyn@almatykitap.kz

050036, г. Алматы, тел. +7 (727) 374 34 42, e-mail: Arman@almatykitap.kz

Интернет-магазин www.almatykitap.kz

«Қаржы академиясы» АҚ колледжі: 50 жылдық тарих пен табыс

«Қаржы академиясы» АҚ колледжі – Қазақстан Республикасының техникалық және кәсіби білім жүйесінде жетекші оқу орындарының бірі болып табылады. Білікті әрі бәсекеге қабілетті орта буын мамандарын кәсіби деңгейде дайындап шығу, колледж оқытушылары ұжымының алдына қойған басты мақсат.

Еліміздің білім саласында жарты ғасырлық жұмыс тәжірибесі, Қазақстанның қаржы жүйесі үшін кадрлар дайындаудың бірегей құрылымын құруға мүмкіндік берді, себебі, аталған оқу орнының заманауи оқу-материалдық базасы, жоғары деңгейлі кәсіби және шығармашылық әлеуетті оқытушылары бар.

Техникум құрылған сәтінен бастап, республикалық деңгейдегі оқу орны болып табылады және республикамыздың қаржылық һәм сақтандыру органдары үшін орта дәрежедегі мамандар дайындығымен айналысады.

Колледж 1965 жылы Қазақ КСР Министрлер Кеңесінің №623 Қаулысымен құрылып, «Қазақ КСР Қаржылар Министрлігінің Целиноград қаржы-экономикалық техникумы» деп аталды. Оның бірінші директоры Михаил Владимирович Харжевский болды және оның басшылығымен бірінші педагогикалық ұжым жасақталып, оқу-материалдық база құрылды.

1967 жылы оқу орнының алғашқы түлектері бітіріп шықты.

1969 жылы 630 орындық жатақхана пайдалануға берілді.

1975 жылы КСРО Министрлер Кеңесінің №1174 Қаулысымен техникум Қазақ КСР Қаржы Министрлігінен КСРО Қаржы Министрлігіне берілді.

1985 жылы оқу орнының құрылғанына 20 жыл толуына

орай, оның базасында Бүкілодақтық қаржы жүйесі қызметшілерінің конференциясы өткізілді.

1997 жылы техникум колледж болып өзгертілді, ал 1999 жылы ҚР Үкіметінің №20 Қаулысымен «Ақмола қаржы-экономикалық колледжі» Республикалық мемлекеттік қазыналық кәсіпорны болып қайта құрылды.

2001 жылы колледж Білім министрлігі жариялаған «Үздік колледж» республикалық байқауының жеңімпазы болды.

2005 жылы колледж мемлекеттік аттестациядан өтіп, 40 жылдық мерейтойын атап өтті.

2006 жылы колледж орта кәсіби білімнің СТ РК ИСО 9001:2001 және МС ИСО 9001:2000 талаптары бағыттары бойынша білім беру қызметтерін көрсету саласында сапа менеджменті жүйесіне сәйкес сертификаттарын алды.

Әртүрлі уақытта техникум-колледж ҚР Қаржы министрлігі, ҚР Білім және ғылым министрлігі қарамағында болып келді.

2009 жылы Ақмола қаржы-экономикалық колледжі базасында ҚР Қаржы министрлігінің қолдауымен «Қаржы академиясы» АҚ – жоғары оқу орны құрылып, колледж құрылымдық бөлімше ретінде оның құрамына кірді.

Колледж жылдар тезінде табысты дамып, қазіргі заманның еңбек нарығының сұранысына сай келетін және кәсіби тұрғыда өзін жетілдіруге қабілетті, жетік, мобильді мамандардың қалыптасуына қолайлы жағдай тудырып отыр.

ҚР Қаржы министрлігімен тығыз ынтымақтастықтың арқасында студенттер министрліктің комитеттері мен құрылымдық бөлімшелерінде тәжірибеден өту, ал оқу орнын бітіруші түлектер аймақтың қаржы органдарына жұмысқа тұру мүмкіндігін иемденіп отыр.

Бүгінде колледжде орта кәсібіден жоғары білімге

дейін үздіксіз білім алу жүйесі қарастырылып, «Қаржы», «Есеп және аудит», «Ақпараттық жүйе», «Бағалау», «Есептеу техникасы және бағдарламалық қамтамасыз ету» мамандықтары бойынша мамандар дайындалуда.

Оқу мемлекеттік және орыс тілдерінде жүргізіледі, жергілікті бюджет қоры есебінен, сондай-ақ, келісімшарт негізінде шығындарды толық қайтара отырып, жүзеге асырылады.

Колледждің материалдық-техникалық базасы орта кәсіби білімі бар мамандандарды дайындауға толық сәйкес келіп, Қазақстан Республикасының ГОСО-мен қарастырылған, оқу жоспарлары мен бағдарламаларының орындалуын қамтамасыз етеді.

2015 жылы колледжде оқып жатқан контингент – 1058 адамды құрады, соның ішінде 389 адам (36,8%) мемлекеттік тілде білім алып жатса, мемлекеттік тапсырыс (грант) бойынша білім алып жатқандар саны – 175 адам (16,5%).

Колледждегі оқуды бітіргеннен кейін түлектер, қалауы бойынша білімдерін бакалавриат бағдарламасы бойынша жалғастырып, Қаржы академиясына, тиісті мамандығы бойынша түсе алады.

Колледжде мамандарды дайындауға 72 оқытушы жұмылдырылған, олардың 50 пайызының жоғары және бірінші категориялары бар. Екі ұстаз «ҚР Білім беру ісінің құрметті қызметкері» медалінің, тағы екеуі – «Білім беру ісінің үздігі» белгісінің иегері, ал көп мұғалім ҚР Білім және ғылым министрлігінің, Астана қаласы Білім басқармасының құрмет грамоталарымен және алғыс хаттарымен марапатталған.

Колледждің педагогикалық ұжымы оқу-тәрбиелік үдерісіне заманауи білім беру технологияларын енгізу бағытында мақсатты жұмыс істеп келеді.

Әсіресе, оқытудың белсенді формаларын енгізуге, теориялық оқуды практикамен ұштастыруға, оқу-әдістемелік кешендерді құруға айрықша назар бөлінген.

Колледждің басым міндеті болып, заманауи еңбек нарығы талаптарына жауап беретін мамандарды дайындау қала бермек.

Колледж түлектерін ерекшелендіретін бір қасиет, ол мамандықтар бойынша қолданбалы бағдарламалар білімі мен кәсіпке тез бейімделіп кетуі.

Осы ретте, оқытудың инновациялық әдістерін енгізу білім нарығы мен еңбек нарығы арасында заманауи қарым-қатынастың берік іргетасын қалыптастыруға түрткі болып отырғанын атар едік.

Кадрларды дайындау деңгейін арттыру мақсатында және ел экономикасының сұранысына орай, 2013 жылдың 18 маусымында ҚР Қаржы министрлігі мен «Қаржы академиясы» АҚ арасында Дуальдық оқыту жүйесін енгізу туралы меморандумға қол қойылды.

Қазақстанда «Қаржы академиясы» АҚ мемлекеттік ведомство – ҚР Қаржы министрлігінің қолдауымен қаржылық органдар үшін кадрларды дайындауда оқу процесіне дуальдық жүйені енгізу мүмкіндігі бар жалғыз оқу орны болып табылады.

Қазақстан Республикасының Қаржы министрлігі мен «Қаржы академиясы» АҚ арасында қол қойылған Дуальдық жүйені енгізу туралы меморандум шеңберінде экономиканы білікті мамандармен қамтамасыз ету үшін орта буын кадрларын дайындау жүйесі әзірленді.

ҚР Қаржы министрлігінің мамандары колледж мамандықтары бойынша жұмыс оқу жоспарларын жасауға белсенді қатысып, Қорытынды мемлекеттік аттестациялық комиссиясының, кәсіби дайындық деңгейін бағалау бойынша біліктілік комиссиясының мүшелері болып табылады.

Колледж түлектерін жұмысқа орналастыру бойынша тиімді жұмыстар жүргізіп келеді және тұрақты нәтижелері де бар: 90 пайыздан астамы еңбекпен қамтылған.

Реті келгенде, жоғары кәсіби білім алу бағдарламасы бойынша «Қаржы академиясы» АҚ-да білімдерін жалғастырып жатқан колледж бітірушілер қатарының ұлғайып отырғанын айтар едік.

Қазіргі кезде колледж ұжымы қолда бар материалдық-техникалық базасын, кәсіби және шығармашылық әлеуетін сақтап қалу және көбейту, колледж түлектерінің жоғары абыройын нығайту бағытында жұмыс істеуде.

Колледж өзінің тарихи даму жолын еліміздің қаржылық жүйесінің дамуымен байланыстырады. Жылдар бойы колледжде Қазақстанның барлық аймақтары үшін қаржылық, банктік, сақтандыру және кедендік органдары үшін оқудың күндізгі және сыртқы формасында орта буын мамандарын мақсатты дайындау жүзеге асырылып келеді.

1967-2015 жылдар аралығында колледжден 32 000 астам маман білім алып шыққан. Олардың көбісі, Қазақстан Республикасында, қала берді шетелдерде еңбек етіп, жоғары мемлекеттік қызмет орындарынан көрінуде. Олардың арасында ғалымдар, мәслихат депутаттары, әкімдер, аудан әкімдерінің орынбасарлары, ҚР Қаржы министрлігінің, ҚР Экономика және бюджеттік жоспарлау министрлігінің комитет төрағалары, басқарма бастықтары, департамент директорлары, мамандар, банктер мен өзге де ұйымдардың мамандары бар.

Колледж аймақтық және республикалық деңгейде білім беру саласында өзінің жоғары деңгейін көрсетіп келеді.

2012-2013 оқу жылында колледж Астана қаласындағы техникалық және кәсіби білім беру оқу орындары арасында мамандарды сапалы дайындағаны үшін «Үздік сапа» номинациясы бойынша диплом иегері атанды. 2013 жылдың қыркүйегінде колледж білім беру қызметін жүргізу құқығын растайтын мемлекеттік аттестациядан табысты өтті.

2013 жылдың қорытындысы бойынша колледж қалалық «Жұмыссыз азаматтардың біліктілігін арттыру, дайындау және қайта дайындау бойынша үздік білім беру мекемесі» байқауында «Үздік әлеуметтік серіктес» номинациясын жеңіп алып, дипломмен және қала әкімі И.Тасмағамбетовтың кубогымен марапатталды.

2014 жылдың ақпанында жалпы білім беру тәртібі бойынша қалалық олимпиада қорытындысы бойынша колледж студенттері командалық есепте екінші жүлделі орынды жеңіп алды.

Колледждің педагогикалық және студенттік ұжымы еліміздің және қаламыздың қоғамдық және мәдени өміріне белсенді қатысып келеді.

Жартығасырлық жасампаз еңбек

Рысты АЛИБЕКОВА

«Қаржы академиясы» АҚ өзінің жартығасырлық мерейтойын қажырлы қайратымен және шығармашылық күш-қуатымен қарсы алуда. Еліміздің жетекші оқу орындарының бірі бола отырып, ол елдің қаржы жүйесіне қажетті орта буын мамандарын тұрақты дайындайтын беделді, келешегі кемел білім беру нысаны мәртебесін жеңіп алды. Колледждің бай тарихы бар. Елу жыл ішінде оқу орны 32 мыңнан астам маманды дайындап шыққан. Олардың көпшілігі бұрынғы Одақта, Қазақстанда және елден жырақ жерлерде жоғары мемлекеттік қызметтерде еңбек етуде. Олардың арасында ғалымдар, мәслихат депутаттары, комитет төрағалары, басқарма бастықтары, департамент директорлары, әкімдер, министрлік қызметкерлері, банктер мен басқа да ұйым еңбеккерлері бар.

Колледждің өткен күндерінен, бүгінгі тыныс-тірлігінен «Қаржы академиясы» АҚ колледжінің директоры Ләззат Шаяндинадан әңгімелеп беруді өтінген едік.

– Ләззат Жаппасқызы, колледж тарихында, су тамшысындай, біздің мемлекеттің, ел қаржы жүйесінің қалыптасу тарихы байқалады. Егер өткен он жылдықты еске алсақ, колледждің дамуында маңызды деген қандай негізгі асулы кезеңдерді атап едіңіз?

– Біздің колледж 1965 жылы Қазақ КСР Министрлер кеңесінің қаулысы негізінде Қазақ КСР Қаржы министрлігінің Целиноград қаржы-экономикалық колледжі ретінде құрылды. Бірінші күннен бастап ол еліміздің қаржы және сақтандыру органдары үшін орта кәсіпті мамандарды дайындаумен айналысты. Ол кезде қаржы органдарының мамандандырылған оқу орындары санаулы болатын: біздің колледж қатарында Семей қаржы-экономикалық және Целиноград кооперативті техникумы әрекет етті. Қазақстанның қай түкпірінде болсақ та, біздің оқу мекемесі туралы адамдардың естігендерін және оның үлкен абырой-беделге ие екеніне көз жеткізіп келеміз. Біздің колледж негізі қаланғаннан күннен бастап республикалық деңгейдегі оқу мекемесі болып табылады.

Өткен жылдар ішінде ол бірқатар құрылымдаудан өтті: Кеңес Одағы тарағаннан кейін 1995 жылы Ақмола қаржы-экономикалық колледжі болып қайта құрылса, екі жылдан кейін Ақмола қаржы-экономикалық колледжі болып құрылды. 1999 жылы ҚР Білім және ғылым министрлігінің қарамағына берілді. 2008 жылы Қаржы министрлігінің құзіретіне қайта оралып, бүгінде акционерлік қоғам болып құрылды. Бір жылдан соң, 2009 жылдың 15 шілдесінде біздің колледж базасында Қаржы академиясы құрылып, бакалавриатқа бірінші қабылдау жүзеге асырылды. Бір жылдан соң магистратура ашылды. Ал колледж

Қаржы академиясының құрылымдық бөлімшесі ретінде оның құрамына кірді.

2006 жыл сапа менеджменті жүйесін сертификаттық аудиттен өткізумен ерекшеленді, нәтижесінде, IQNet халықаралық сертификациялық орган мен IQS австриялық сертификациялық орган, EUROASIA MS қазақстандық сертификациялық орган, EVROCERT сербтік сертификациялық органның орта кәсіби білім беру бағыттары бойынша білім беру қызметтерін көрсету саласында сертификаттар алды.

– Колледж кеңес дәуірінде құрылды, қайта құрудың белестерінен өтті, нарықтық экономикада өзінің тауашасын тапты. Десе де, қиын-қыстау кезеңдерге қарсы тұрып, уақытқа үн қосуға не көмектесті?

– Бүгінде оқу бес мамандық бойынша жүргізіледі, атап айтқанда, олар: «қаржы», «есеп және аудит», «бағалау», «есептеу техникасы және бағдарламалық қамтамасыз ету», «ақпараттық жүйелер». Ал кеңес кезінде біз «мемсақтандыру», «мемкіріс», «бюджет және бюджеттік есеп», «жинақтау ісі», «ауыл шаруашылық бухгалтерлері», «өнеркәсіп бухгалтерлері» бағыттары бойынша дайындадық. 2000 жылдардың басында «кеден ісі», «қаржы және қаржы құқығы», «банк ісі» ашылды.

2008 жылы Үкімет техникалық кәсіби білім беру стандарттарын қайта қарап, нәтижесінде, бізде «қаржы» мамандығы қалды, ол нарық экономикасы жағдайында буындарға бөлінбей, оған салық, қазыналық, банк ісі бойынша мамандықтары кіргізілді. Болашақта осы мамандықтарды игерген жастар қаржы жұмысы бойынша экономистер болып шықпақ.

Егер біз ертеректе «экономика, бухгалтерлік есеп және аудит» мамандықтары бойынша дайындасақ, сыныптауыш өзгергеннен кейін ол «есеп және аудит» болып өзгерді, бұл дегеніміз, экономист-бухгалтер, бухгалтерлердің дайындалып шығуы.

Ал «есептеу техникасы мен бағдарламалық қамтамасыз ету» бөлімінде оқығандарға «программист-техник», «ақпараттық жүйедегілерге» «техник», «бағалаудағыларға» «техник-бағалаушы» біліктілігі беріледі. Біз «бағалау» жаңа мамандығын енгізгенін айтқым келеді.

Колледжде оқытылатын бұл мамандықтардың бәрі, Қаржы академиясының бакалавриаты мен магистратурасында да бар. Сөйтіп, колледж-бакалавриат-магистратура сияқты нақты вертикаль құрылып отыр, бұл біздің студенттерге үзіліссіз білім алып, өз білім-біліктілігін арттыруға мүмкіндік береді.

Біз колледжге 9 және 11 сынып базасында балаларды қабылдаймыз. Колледжден кейін көбісі, бакалавриатқа түсіп жатады, ал кейбірі қалауы бойынша магистратураны жалғастырады. Осы үш сатыдан өткен бізде мыңнан астам түлектер бар.

Тіпті, оқытушы құрамында біздің бұрынғы студенттеріміз бар, жаңағы үш сатыны еңсерген колледж түлек-

тері бар, бүгінде олар өздерінің алған білім-ілімдерімен ескелең ұрпақты сусындатуда.

Мысалы, ұжымымыздағы Светлана Сушина, Тамара Резаева сынды зейнеткерлік жастағы оқытушылар, өз өмірін техникуммен байланыстырған жандар. Олар оқу бітіргеннен кейін осында қалып, бүгінде де тынымсыз еңбек етуде.

Оқытушы Надежда Макарова – техникумның алғашқы түлегі, ол да осында қалған. Оның еңбек кітапшасында бір ғана жазба бар, ол біздің техникум. Зейнеттегі ол көп уақыт педагогикалық қызметін жалғастырып, тек екі жыл бұрын құрметті демалысқа шықты.

Білім беру ісінің құрметті қызметкері, педагогикалық еңбек ардагері Алтын Қуанышеваның біздің оқу мекемесінде жұмыс істеп жатқанына 2017 жылы 40 жыл толмақ.

Колледж штатында – 64 ұстаз. Солардың алтауы 20 жылдан астам еңбек етсе, 11 адам 15 жылдан аса, 23-і 0 жылдан аса тер төгуде. Бізде оқытушылардың тұрақты негізі қалыптасқан, сондықтан кадр тұрақсыздығы жоқ.

Егер оқытушылардың кәсіби деңгейі туралы айтар болсақ, біздің 38 ұстаз жоғары және бірінші категорияда, ал 32-сі екінші категорияны иеленген. Колледжде екі ғылым кандидаты, бір доктор Ph, 18 магистр жұмыс істейді. Төрт оқытушы ҚР білім беру ісінің құрметті қызметкері, үш ұстаз білім беру ісінің үздігі.

Қоғамда қандай өзгерістер болса да, біздің колледж Қазақстанның қаржы инфрақұрылымы үшін орта буын мамандарын дайындап келеді және өз мәртебесінен айырылған емес. Елу жыл бойы еліміздің білім беру жүйесінде жұмыс істей отырып, оқу мекемесі өз профиліне сай қызмет етіп, абыройын асқақтатып келеді.

– Сіздің ойыңызша, бүгінгі қаржыгер бойында қандай қасиеттер болуы керек? Және колледж қазіргі заманның кадрларын жасақтау үшін қандай жұмыстар жүргізуде?

– Менің ойымша, бірінші орында шыншылдық, адалдық болуы керек. Біз балаларға оны айтып, үйретуден жалыққан емеспіз. Әсіресе, банкке, қаржы басқармасына баратындарға, ақшамен жұмыс істейтіндерге бұл аса қажет қасиет. Осы орайда, оларды сақтандыру үшін көп мысалдар келтіреміз. Әрине, олар өз кәсіптерінің майталманы болуы керек, өз ісінің жік-жапсарын білулері тиіс, шығынға емес, өсімге әкелетін дұрыс есеп жүргізулері керек.

Колледжде мамандықтарын сапалы игеру үшін барлық жағдай жасалған. Бұл жоғары кәсіби және шығармашылық әлеуетті педагогикалық ұжым ғана емес, сондай-ақ, заманауи оқу-материальдық базасы бар орта. Колледжде төрт мультимедиялық және интерактивті тақтасы бар сегіз бөлме жабдықталған, барлық 287 компьютер соңғы буын техникалары болып табылады. Кітапхана қоры 32780 дана кітапты құрайды. Колледждің бес қабатты жатақханасы бар. 2013 жылы біз бес жылға арналған білім беру қызметін жүргізу құқығын беретін мемлекеттік аттестациядан сәтті өттік.

– Білуімізше, колледждің мерейін үстем ететін бір тұсы, еңбекпен қамтудың жоғары деңгейі болса керек, әрине, қазіргі заманда ол өте маңызды ғой...

– Иә, оныңыз рас, жыл сайын 94 пайыз шамасында біздің түлектер жұмыс істеп жатқан қаржыгерлердің, бухгалтерлердің, бағалаушылардың, бағдарламашылардың қатарын толықтыруда. Мейлінше танымал мамандықтар «қаржы» мен «есеп және аудит». Осы екі мамандыққа сұраныс жоғары.

Әлбетте, «есеп және аудит» мамандығына, нақты жұмыс орны болатындар барады. Айталық, ата-анасы, жақындарының өз бизнесі бар, жеке кәсіпкерлікпен айналысады, өздерінің АҚ немесе ЖШС-ын ашып жатады, міне, осындай адамдар балаларының өз істерін, олардың кәсіпорындарында қызметтерін жалғастырғандарын қалайды. Біздің колледжде көптеген отбасылық әулеттер бар. Біз абитуриенттерден біздің оқу мекемесі туралы қайдан білгендерін сұрағанымызда, олар мұнда ата-анасы, әке-шешесі, аға-апалары оқығанын айтады.

Мысалы, «қаржы» мамандығы бойынша оқып жатқан үшінші курс студенті Әлішер Сапиевтің Ақмола облысына қарасты Целиноград аудандық мемлекеттік кірістер департаментінің директоры қызметіндегі әкесі үшін, өзінің ЖШС бар апайы және әпкесі үшін колледж «альма-матер» іспеттес.

Біздің техникум-колледждің түлегі, бүгінде оқытушысы Светлана Сушина мұнда 42 жыл жұмыс істеді. Ол осында біздің оқу орнын бітірген күйеуімен танысқан. Әлбетте, олардың ұлының осында оқып, білім алғаны заңды құбылыс, қазір ол өз мамандығы бойынша жеке меншік фирмаларда жұмыс істейді.

Надежда Макарова да жұбайымен колледжде танысқан, бүгінде марқұм болып кеткен ол кісі осында оқыпты, кейін қыздары да осы колледжді тәмамдады.

Ал біздің қызметкеріміз Заида Ернарарованың ұлы колледжді бітіріп, қаржы академиясына түсті, қазір ол магистратурада білімін жалғастыруда. Оқу ісінің меңгерушісі Жайнагүл Сәдуақасова біздің техникумның түлегі. Жоғары білім алды. Қарапайым оқытушыдан қызметін бастаған ол, оқу ісі бойынша директор орынбасары қызметіне дейін көтерілді. Отызға жылға жуық уақыт бізде Гүлнәр Ахметова жұмыс істейді. Оның қызы мен ұлы біздің колледж түлектері. Мұндай мысалдарды көптеп келтіруге болады. Көп жағдайда біздің оқытушылар болып колледж түлектері жұмыс істейді. Біздің балалар еліміздің «Халық», «Қазкоммерцбанк», «Каспийбанк», «Цеснабанк» сияқты ірі банкттерінде жұмыс істейді. Зерттеулер нәтижесі, Қаржы министрлігі қызметкерлерінің 65 пайыздайы біздің техникум-колледжді аяқтағаны белгілі болып отыр.

– Колледж түлектерінің тезірек жұмыс табуына дуальдық оқыту жүйесінің қандай да бір пайдасы бар шығар...

– Әрине, оның олардың еңбекпен қамтылуында пайдасы зор. 2013 жылы Қаржы министрлігі мен Қаржы академиясы арасында дуальдық оқытуды енгізу туралы меморандумға қол қойылды. Ынтымақтастық аясында біздің соңғы курс студенттері Қаржы министрлігінде сабақ өтеді. Профильді ведомствода әдістеме кабинеті безендіріліп, екі оқу кабинеті ашылған. Онда «қаржы», «есеп және аудит», «есептеу техникасы», «ақпараттық жүйелер» мамандықтары бойынша оқу практикаларын өтеді. Сабақтарға Қаржы министрлігінің практик-қызметкерлері тартыла-

ды. Олардың арасында экономика ғылымдарының кандидаты, ҚМ бюджеттік заңнама департаментінің директоры Зайфун Ернараров, ҚМ бухгалтерлік есеп әдістемесі және нақты сектор аудиті басқармасының жетекшісі Ақбала Әлиева, ҚМ ақпараттық технологиялар департаменті ақпараттық-телекоммуникациялық инфрақұрылымды қамтамасыз етуді ұйымдастыру басқармасының жетекшісі Мафтұха Исабекова бар. Олар қорытынды мемлекеттік аттестация төрағалары болып та табылады.

Дуальдық оқыту нәтижесінде колледж бітірген бірқатар түлектер жұмысқа тұрды. Олардың қатарында ҚР ҚМ мемлекеттік кірістер комитетінің «Астана қаласы бойынша мемлекеттік кірістер департаментінің Есіл ауданы бойынша мемлекеттік кірістер басқармасы» РММ қызметкерлері Әсет Амангелдин және Азат Идрисов, ҚР ҚМ Мемлекеттік кірістер комитеті Ақкөл ауданы бойынша мемлекеттік кірістер басқармасы қызметкері Зайтуна Мобаракқызы, ҚР ҚМ қаржылық бақылау комитетінің бюджет және әлеуметтік сала департаментіндегі Дина Әлішева бар.

– Студенттердің өндірістік практикасы қалай ұйымдастырылуда?

– Еңбек нарығы оқу орындарының түлектеріне бәсекелестіктің күшеюіне байланысты жоғары талап қойып отыр. Сол себепті жұмыс берушілер оқу орнын бітірушілердің сапасын бағалауға белсенді қатысуда, жұмыс берушілер өкілдері қорытынды мемлекеттік аттестация құрамына кіреді. Кәсіби білім беру жүйесі үшін мұндай серіктестік қазіргі жағдайда күнелтудің табиғи формасы болып табылады.

Тек жұмыс берушілермен тығыз байланыста болғанда ғана тиімді функцияларды жүзеге асыру, яғни экономиканың әртүрлі секторларында сұранысқа ие, еңбек нарығын қажетті мамандармен қамтамасыз ету мүмкін.

Осы арада, атап өтерлігі, бізде өндірістік практика жоғары деңгейге қойылған. Колледж студенттер технологиялық және өндірістік практикадан өтуі үшін кәсіпорындармен және ұйымдармен 17 келісімшартқа отырған. Олар мемлекеттік мекемелер және де жеке меншік сек-

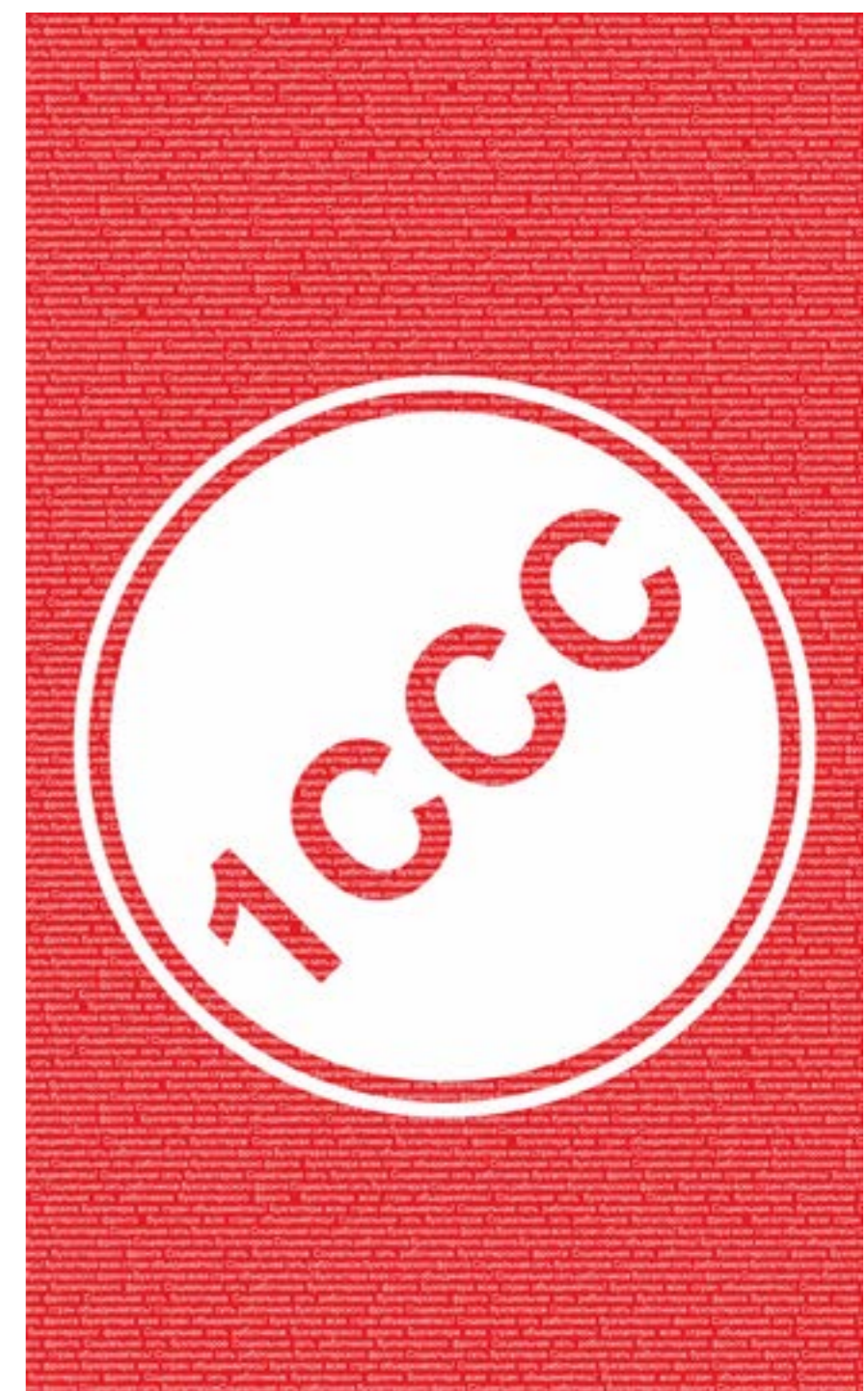
тор. Мысалы, практикалар Қаржы министрлігінде, оның комитеттері мен департаменттерінде, Астана сотының канцелярийінде, «Ұлттық ақпараттық технологиялар» АҚ, Астана қаласы Сарыарқа аудандық әкім аппаратында, тағы басқа ұйымдарда ұйымдастырылуда.

Өндіріс практикаларының нәтижелері бойынша колледж басшылығы атына практика базалары жетекшілері атынан оң пікірлер келіп жатады. Пікірлерде оқып жатқан студенттердің жақсы теориялық базасы бар екені, заңмен және нұсқамалық

материалдармен жұмыс істей алатындары, сондай-ақ, жауапкершілік, жеделдік, дербестік танытып жатады да айтылуда.

– Мемлекеттік тапсырыс бойынша колледж балаларды қабылдайды ма?

– 2013 жылдан бері біз мемлекеттік білім беру тапсырысы бойынша мамандарды дайындап келеміз, олар «есептеу техникасы», «бағдарламалық қамтамасыз ету» және «ақпараттық жүйе» мамандықтары бойынша

Астананың мемлекеттік бюджетінен оқытылуға. 2013 жылы біз 50 адамды, 2014 жылы да осынша, ал 2015 жылы 75 адамды қабылдадық. Бір сөзбен айтқанда, жыл сайын мемлекеттік тапсырыспен орналастыру ұлғайып келеді. Қалған мамандықтар бойынша келісімшарт негізінде қабылдау жүргіземіз. Төлемақы жылына 195 мың теңгені құрайды. Келісімшарт негізінде оқушыларды оқытуда шаруашылықтар, кәсіпорындар көмектеседі. Мысалға, «Родина» ЖШС соңғы жеті жыл көлемінде жыл сайын мектеп оқушыларын өз есебінен оқытып келеді. Негізінен олар бухгалтер, қаржыгер, бағдарламашы кәсібі бойынша оқытады.

Колледжде жеті жетім бала оқиды, олардың оқуына 25 пайыз мөлшерінде жеңілдік бар және тегін тамақтанады. Сонымен қатар, біз мүгедек-балалардың (бізде ондай балалар үшеу), көпбалалы отбасынан шыққан балалардың оқуына жеңілдіктер жасаймыз.

– Мерейтой қарсаңында сіз әріптестеріңізге қандай тілек айтар едіңіз?

– Әріптестерім мен олардың жақындарына денсаулық, ұзақ ғұмыр, құт-береке, сондай-ақ, еліміздің қаржы саласында мықты, білікті мамандарды дайындауда сарқылмас қажыр-қайрат тілеймін!

АЛҒАШҚЫ ДИРЕКТОР бәрі қалай басталды...

Рысты Алибекова

Алғашқы оқытушылар ұжымы, алғашқы студенттер жиынтығы, болашақ жатақхананың құрылыс алаңында қағылған алғашқы қада, оқу корпусы салынып жатқан, Целиноград қаржы-экономикалық техникумын ашу туралы республика Министрлер кеңесінің қаулысы. Бұл 50-жылдық тарихы бар «Қаржы академиясы» АҚ колледжінің жай ғана ақтаңдақ беттері емес. Бұл Михаил Владимирович Харжевский тікелей қатысқан оқиғалар. Целиноград қаржы-экономикалық техникумының бірінші директоры оқу мекемесінің құрылуы және қалыптасуы кезеңінің куәгері болғанын және ол оның өміріндегі ең маңызды кезең екенін айтады. Біздің журнал редакциясына Михаил Владимирович сол күрделі, бірақ қызықты уақыт және тағысын тағы жағдайлар туралы әңгімелеп берді.

Целиноградқа келгені туралы

1957 жылы Михаил Владимирович Одақтың сол кездегі жалғыз сауда оқу орнындай болған Украинаның Львов сауда-экономикалық институтын жұбайымен бірге бітірді. Олар мемлекет жолдамасымен жұмысқа орналастырылып, соған сай үш жыл еңбек етулері тиіс болғандықтан оқу орнын бітіруге бірнеше ай қалғанда үйленіп, отбасын құрып, бірге еңбек жолын бастауға шешім қабылдапты. Институтты үздік бітірген жас мамандарға таңдау ұсынылған.

– Тың игеру жылдары барлық жастар, әрине, осында ұмтылды, – дейді Михаил Владимирович. – Біз 1957 жылдың тамызында Целиноградқа келдік, сол кезде мұнда бір жыл бұрын кооператив технику-

мы ашылып, оған арнайы тәртіптегі оқытушылар талап етілді.

Сөйтіп, Есіл жағалауындағы шағын облыстық орталық олардың екінші отанына айналады. Мұнда олар отбасымен 58 жыл тұрады. Осында олардың балалары, немерелері туылып, төртінші буын өкілі – шөбересі дүниеге келіпті.

Жұбайы кооператив техникумында келген күнінен бастап, зейнеткерлікке шыққанға дейін жұмыс істесе, ал Харжевскийдің өзі 3 жыл оқытушы және осынша жыл осы мекемеде оқу ісінің меңгерушісі болып қызмет етті.

Директор тағайындау туралы

1963 жылдың мамырында жергілікті кеңестің сайлауы өтіп, онда кооператив техникумының директоры Корольченко Александр Петровичті қалалық кеңес депутатына сайлап, ал сессияда қалалық атқару комитеті төрағасының әлеуметтік сала жөніндегі орынбасарлығына тағайындайды.

Ал босаған лауазымға 29 жастағы, сол кездегі республиканың оқу мекемелері арасындағы жас жетекшілердің бірі М.В.Харжевскийді тағайындады.

Сөз реті келгенде айтайық, тіпті көзге елестетудің өзі қиын, бірақ, кооператив техникумында алғашқы жұмыс жылында тіпті электр жарығы да болмаған, студенттер керосин лампаларының жарығымен оқитын.

Екі жылдан соң жергілікті кеңес сайлауы болды, бірақ, Корольченконы бұл жол сайламады.

– Ол мықты шаруақор, бұрынғы майдангер, капитан, оқу батальонының командирі болатын. Бірақ, ол кісінің қатал мінезінен қаймыққан көпшілік, оны екінші рет сайламаса керек, – деп ойымен бөліседі Михаил Владимирович.

Заң бойынша техникумның бұрынғы директоры өзінің бұрынғы қызметіне оралуға құқылы еді, бірақ, оған түрлі жұмыс варианттарын ұсынған болатын, алайда, ол өз құқығын пайдаланғанды жөн көрді.

Өз кезегінде М.Харжевскийге аудандық партия комитеті кооператив техникумына оқу ісінің меңгерушісі болып қайта оралуды немесе жаңадан құрылып жатқан қаржы-экономикалық техникумын басқаруды ұсынды.

Жаңа оқу орны тек қағаз жүзінде – тиісті құжаты болды. Сәуірде оқу корпусы мәскеулік трест «Мосстроймен» жаңадан бой түзеп жатты. Ал қыркүйекте оқу жылын бастау керек болатын. Отбасымен ақылдаса келе, Михаил Владимирович бұл ұсынысты қабылдады. Ол Алматыға барып, Қаржы министрінің қабылдауында болды, әңгімелесуден өтті. Және қаржы министрінің 1965 жылдың 13 сәуіріндегі номер 458 бұйрығымен Харжевский техникум директоры болып тағайындалды.

Техникумды құру туралы

Барлығы бірнеше ай ішінде үлкен ұйымдастырушылық жұмысын жүргізу қажет болды: оқытушылар құрамын жасақтау, оқу құралдарын сатып алу, жиһаз әкелу, оқушылар жинау. Ол кезде техникумда дайындық үш мамандық бойынша өтті – мемлекеттік бюджет, мемлекеттік кіріс және мемлекеттік сақтандыру. Уақыттың тығыздығына қарамастан, жұмысты дер кезінде бітіріп, 1 қыркүйекте оқу сабағы басталды.

640 орындық жатақхана құрылысын салу туралы мәселе болғанда, қаржы бөлінгенімен, бірақ, басқа проблема туындады, жатқханаға орын қазіргі Еуразия университеті жанынан бөлінді. Балаларға оқу мекемесіне жету үшін бүкіл қаланы шарлап өтуге тура келді.

Сондықтан сол кезде қалалық кеңестің депутаты, қалалық кеңестің жоспарлы-бюджеттік комиссиясының төрағасы болып сайланған Михаил Владимирович туған техникумы үшін өзінің құзы-

рын пайдалануды жөн деп шешті. Ол қалалық атқару комитеті төрағасына жатақхананы техникумға жақын жерде салу туралы қолдау алып кірді.

Атқарушы билік басшысы көмектесе алатынын айтты: 20 отбасы тұратын «Экспресс» дүкенінің артында бір қабатты барак болатын, соны ысырып, жатақхана үшін жер бөліп беруге болатынын жеткізді. Бірақ, ол бір шарт қойды: ол Қаржы министрлігі қаланы көріктендіруге жарты миллион рубль бөлуі тиіс еді.

Михаил Владимирович өзінің бұрынғы байланыстарына шығып, Қаржы министрлігі тарапынан қолдау тапты. Сол техникум жа-

тақханасы қазір де бар, қол созым жерде орналасқан.

– Қаржы министрлігінің бұрынғы қызметкерлерін илтипатпен еске аламын: олар министрдің кадр бойынша орынбасары Садықова Кулзада Қамсинқызы, кадрлар бөлімінің бастығы Иванова Дора Олимпиевна, оқу мекемелеріне жетекшілік еткен кадрлар бөлімінің инспекторы Пышлакова Полина Тимофеевна. Бұл үшеуі үнемі бізге қолдау көрсетіп, біздің техникумның қалыптасуына көмектесті, – дейді біздің әңгімелеушіміз – Әсіресе, Қаржы министрінің бұрынғы бірінші орынбасары Байсейітов Раимбек Смақұлын ерекше атап өткім ке-

леді, ол соғыс ардагері әрі қаржы ресурстарын жақсы меңгерген адам еді. Өте іскер азамат болатын. Оған біз бір рет кірдік: ол «жоқ» деп айтса, ештеңе істей алмайтынсың, егер «иә» десе, онда бәрін істейтін. Қазірде «жарайды, көреміз, бір айдан соң хабарласыңыз» дейтін көп басшы бар, бірақ, олар шын мәнінде ештеңе істемейді. Ал Р.Байсейітов барлық мәселені шұғыл шешетін және ол бізге көп көмектесті.

Атап өтерлігі, бірінші директордың бастамашылдығымен 80 пәтерлік тұрғын үй бой көтерді. Көптеген мамандарды пәтер беру арқылы тарту мүмкіндігі туды.

– Жалпы білім беру пәндері бойынша оқытушыларды табу жеңілдірек болатын, олар мектептерден қуана ауысып жатты, сондықтан мейлінше тәжірибелі мамандарды таңдау мүмкін еді. Ал банктерде, аудандық және қалалық қаржы бөлімдерінде жұмыс істейтін мамандарды табу өте күрделі еді. Соған қарамастан біз оқытушы құрамын жасақтау сияқты күрделі мәселені шештік, – деп сол күндерді еске алады Михаил Владимирович.

Алғашқы кезде, жатақхананы салып бергенге дейін, үйдің жартысы оқушылар иелігінде болыпты. Бір пәтерде 5-10 адамнан тұрған.

Көп жылдар бойы техникум қаланың орта арнайы оқу орындары арасында мәртебелі орынды иемденіп келіпті. Ол кезде Қаржы министрлігінің қарамағында екі қаржы-экономикалық колледжі – Целиноград және Семейдегі тех-

никумдар болып, оларға биік белестерден көріну үшін жан-жақты қолдау көрсетілген екен.

Көп ұзамай М. В. Харжевский-ді оның жастығына және тәжірибесінің аздығына қарамастан, Целиноградтың орта арнайы оқу орындары директорлар кеңесінің төрағасы етіп сайлайды. Сол кезде жұмыс істеп тұрған 11 техникумның жетекшілері тоқсанына бір рет жиналып, тәжірибе бөлісіп, түйткілді мәселелерін ортаға салатын.

Техникумның қалыптасуына, оның бірінші басшысы пікірінше, оқу ісі жөніндегі директордың орынбасары, қазір Өскемен қаласында тұратын Болотина Мария Ефремовна зор үлес қосыпты. Ол тарих пәнінің мұғалімі еді, қайратты, бастамашыл, ұжым «жаны» болған адам, оның арқасында техникум қала тұрғындары арасына кеңінен танылған.

Партия жұмысы туралы

Колледж директоры болып Михаил Владимировия жеті жыл жұмыс істейді. Кейін оны кенеттен қалалық партия комитетіне шақырып алып, оған насихат бөлімінің меңгерушісі қызметін ұсынды. Бұл оның тілегі еместұғын. Және ол уақытта партия органдары таңдау жасау құқығын бермейтін-ді.

Ол туған техникумынан қимастықпен, денесін ауыр жүк басқандай кетті. Елуден астам оқытушысы, 800-ден астам студенті бар ұйымшыл, тату-тәтті ұжымы мен техникумның қайнаған ыстық өмірін, ол қалалық

партия комитетінің үгіт және насихат бөлімінің меңгерушісі бола отырып, үш нұсқаушымен бірге оқу мекемелерін тексеру, бюро, облыстық комитет хатшыларына анықтама, материал дайындау сияқты, қызықсыз жұмысқа айыр-бастауға мәжбүр болды.

Кейінірек М. В. Харжевский партиялық органдарда жоғары лауазымдарды иемденді: облыстық партия комитетінде жұмыс істеді, сонда ғылымдар және оқу мекемелері бөлімін басқарды, облыстық кеңес депутаты, обком мүшесі болды. Бүгіннің өзінде Республикалық ардагерлер ұйымы Орталық Кеңесі президиумының мүшесі болып табылады.

Алайда, ол өз өмірінің мағыналы жылдары ретінде, Целиноград қаржы-экономикалық техникумын басқарған жеті жылды атайды. Бұл өзінің ұйымдастырушылық қабілетін көрсетуге, өз қуат-жігерін тексеруге, өмірінде айрықша ізтаңба қалдырған, жоқтан бар жасап, орта арнайы оқу орнын құруға берілген мүмкіндік жылдары еді.

Ең бастысы ол – техникум студенттері чемпионаттарда, байқауларда жүлде орындарын жеңіп алғанда, оқу орнын республикада үздіктердің бірі деп жариялағанда, ал техникум қабырғасынан шыққан жастар өз ісінің майталманы болып, еліміздің мықты қаржыгерлері қатарынан сап түзегенде, өз еңбегінің жемісін көрді және осы жұмыстарынан үлкен ләззат алды.

Заманауи педагогикалық технологиялар студенттердің кәсіби құзыреттілігін дамыту құралы ретінде

Зәуреш ЖҮНІСОВА,
«Қаржы академиясы» АҚ колледжінің әдіскері

Түйінді сөздер: колледж қызметі, кәсіби білім беру, инновациялық жұмыс, құзыреттілік тәсіл, заманауи педагогикалық технологиялар, колледж түлектерін даярлау.

Бүгінгі таңда кәсіби білім беруге қойылатын жаңа талаптар дәстүрлі оқыту жүйелерімен қарама-қайшылыққа түседі. Осыған байланысты дәстүрлі оқытуды жаңғырту және оқытуға инновациялық тәсілді жүзеге асыру қажет. Заманауи білім беру процесінің мәнісі оқыту мазмұнын жаңартудан, оқушыларда шығармашылық және сыни ойлауды, оқу-зерттеу қызметі тәжірибесін дамытуға, білімдерін дербес толықтыру, ақпараттық қарқынды ағынында бағдарлану ептіліктерін қалыптастыруға жағдай жасайтын білім беру ортасын жасаудан тұрады.

Осыған байланысты колледж қызметі үшін жалпы және кәсіби құзыреттіліктер қалыптастырудың заманауи педагогикалық технологияларының шешуші мәні бар.

Инновациялық жұмысқа қабілеттілік кәсіби құзыреттіліктің маңызды белгісі болып келеді, жаңа жағдайларда оқытушы рөлі едәуір өзгереді, ол жаңа білім беру тапсырмалары құзыреттілік тәсіл негізіндегі жаңа технологиялардың көмегімен шешілетін білім беру процесінің модераторына айналуға.

Заманауи қоғамда, түлектерді даярлау сапасы туралы айтылатын кезде, негізінен, нақты кәсіби жағдайларда білімдерін қолдану шеберліктерімен, түлектерді даярлауға қойылатын кәсіби талаптарымен байланысты, жұмыс берушінің қажеттіліктері бірінші орынға шығады. Бұл мәселені шешу үшін, әрбір оқытушыны белсенді танымдық және шығармашылық қызметке тарту қажет. Бұған белсенді ойлау қызметі, оқушылардың коммуникативтік құзыреттілігін дамыту үшін қажетті заманауи педагогикалық технологияларды, оқытушы серіктес, үйлестіруші, кеңесші ретінде болатын ынтымақтастыққа, жасаушылыққа негізделген технологияларды қолдана отырып, қол жеткізуге болады. Біздің ойымызша, интерактивті оқытудың, жобалық қызметтің әр түрлі түрлерімен, сабақ өткізудің стандартты емес түрлерімен байланысты технологиялар көбірек перспективті болып табылады.

Біздің колледжімізде оқытушылардың 87%-дан астамы оқыту-тәрбие үрдісінде заманауи педагогикалық технологияларды қолданады және де үлкен жұмыс тәжірибесі бар ұстаздармен қатар, оларды жас оқытушылар да пайдаланады. Қолданылатын технологиялар тізбесі айтарлықтай кең:

- жобалық қызмет технологиясы;
- ойын технологиялары;
- мәселелі оқыту технологиясы;
- сыни ойлауды дамыту технологиясы;
- коммуникативтік оқыту технологиясы (Пассов Е.И.);
- модульдік оқыту технологиясы;
- ақпараттық-коммуникациялық технологиялар;
- педагогикалық шеберханалар технологиясы;
- белсенді оқыту технологиясы;

- нақты жағдайларды талдау технологиясы (кейс – әдіс);
- денсаулық сақтаушы білім беру технологиялары;
- диалектикалық белсенділік технологиясы.

Тұтастай колледж бойынша келесі технологиялар басым:

Жобалық қызмет технологиясы – барлық дерлік оқытушылар біледі (Сташишина Т.Г., Омарова М.Т., Болат К., Азатова Б.А., Дубинина Э.К. және басқ.), курстық және дипломдық жұмыстарды әзірлеу жүзеге асырылады («Есептеу техникасы және бағдарламалық қамтамасыз ету» мамандығында 100% бітіретін біліктілік жұмыстары жоба түрінде орындалған), жетекшілер студенттермен тәрбие жұмысы шеңберінде жобалық қызмет технологиясын қолданады. Бұл технологияны таңдау кездейсоқ емес. Оқытудағы жобалық тәсілге сәйкес оқушылардың жалпы және кәсіби құзыреттіліктерін қалыптастыру оларды үшін маңызды мәселені шешу бойынша ұстаздың басшылығымен оқушылардың арнайы ұйымдастырылған дербес білім беру қызметі ретінде қарастырылады. Нақ осы жобалық әдіс болашақ маманның жалпы және кәсіби құзыреттіліктерінің негізін құрайтын, жобалық ептіліктердің нақты бірліктерін қалыптастыруға мүмкіндік береді. Жобалық қызмет технологиясы зияткерлік және шығармашылық әлеуетті, дербестікті дамытады, тұлғаның сәтті әлеуметтенуіне жағдай жасайды.

Ақпараттық-коммуникациялық технологияларды Ерназарова З.А., Исатаева У.А., Картоева З.И., Тулеубаева Б.К., Маханова А.К., Хасенова М.К., Мухамедкалиева Л.О., Бебезова М.Т. және көп-

теген басқалары білім беру процесінде белсенді қолданады. Жоғарыда аталған технологияның танымалдылығы қоғам дамуының заманауи кезеңі оған компьютерлік технологиялардың әсер етуімен сипатталуына байланысты, олар адамзат қызметінің барлық салаларына енеді, жаһандық ақпараттық кеңістікті құрап, қоғамда ақпараттық ағындардың таралуын қамтамасыз етеді. Жаңа буынды стандарттарды іске асыру шеңберінде білім беруді ақпараттандыруға ерекше рөл беріледі.

Жаңа стандарттарды іске асыру шеңберінде сараланған оқыту әдістерін пайдалану өзектілігі артып келеді, себебі ол студенттердің дербестігін дамытуға көмектеседі, оқытуды дараландыруды, өздігінен басқарылатын рефлексік білім беру үрдісін қамтамасыз етеді. Бұл технологияны Досмағамбетова Г.Т., Есмурзина Г.К., Мукатова С.А., Абдина Ж.К. және басқа да оқытушылар пайдаланады. Осылайша, бұл технологияның негізінде «Триада» шығармашылық тобы тапсырма жинақтарын, оқу-әдістемелік кешендерін әзірлеп шығарды.

Танымдық қызметті дамыту, тәжірибелік қызметте қажетті белгілі бір ептіліктер мен дағдыларды қалыптастыру, жалпы құзыреттерді дамыту мақсатында Абдина А.Р., Габдуллина А.М., Бустекбаева А.Т., Абиляхасенова А.С. және басқа да ұстаздар сабақтарда ойын технологияларын, кейс-әдістерді қолданады. Тәжірибе әсіресе 2 курстарда ойын технологияла-

рын қолдану тиімділігін растайды, себебі олар студенттердің жаңа оқыту жағдайларына бейімделу үрдісімен байланысты қиындықтарды жетуге көмектеседі.

Белсенді және мәселелі оқыту технологияларын Қуандықова А.А., Садырбаева З.Ф., Резаева Т.В., Сушина С.Г., Қуанышева А.Ж. және басқа да оқытушылар оқу процесінде қолданады. Технологиялар оқушылардың оқу-танымдық қызметін белсендіруге, дербес шығармашылық және кәсіби мәселелі ойлауын дамытуға, стандартты емес кәсіби тапсырмаларын білікті шешу қабілетін дамытуға бағытталған.

Тарих мұғалімдері Сапарова К.Н., Кенжетаяева С.А. студенттердің сыни ойлауын дамытумен табысты жұмыс істейді.

Сыни ойлау технологиясы шығармашылық ойлауды дамытуды, сараланған шешімдер қабылдау, ақпаратпен жұмыс істеу, сонымен қоса жеке пікірін білдіре отырып, құбылыстардың әр түрлі жақтарын талдау шеберліктерін дамытуды болжайды.

Денсаулық сақтаушы білім беру технологиялары оқу-тәрбие үрдісін ұйымдастыруда ерекше рөл атқарады. Бұл технологиялар денсаулық мәдениетін қалыптастырады, денсаулыққа саналы қарауға мотивацияны дамытады, салауатты өмір салтын қалыптастыру саласында ақпаратпен және технологиялармен қамтамасыз етеді. Оларды Иванов О.А., Баймаков Г.К., Дубинин С.Н. ұстаздар қолданады.

Біздің ойымызша, тек бір технологияны таза түрде пайдалану мүмкін емес, оларды пайдаланудан ең үлкен әсерге қол жеткізу үшін білім беру үрдісін ұйымдастырудың әр түрлі әдістерін, тәсілдері мен нысандарын үйлестірген жөн. Білім беру үрдісінде байқап сыналған технологиялар, интерактивтік әдістер, тәсілдер заманауи білім беру нәтижелеріне жетуге жағдай жасайды деп айтуға болады.

Әдебиеттер тізімі:

1. Білім беру жүйесіндегі жаңа педагогикалық және ақпараттық технологиялар: Пед.ЖОО студенттері мен пед. кадрлардың біліктілігін арттыру жүйесіне арналған оқу құралы / Е. С. Полат, М. Ю. Бухаркина, М. В. Моисеева, А. Е. Петров // Е. С. Полат. ред. - М.: Академия баспа орталығы, 2002.
2. Питюков, В. Ю. Заманауи педагогикалық технологиялар / В. Ю. Питюков. - 3-ші бас., түз. және толық. - М.: Гном и Д баспасы, 2001.
3. Инновациялық педагогикалық технологиялар. Кәсіби мектеп ұстаздарына арналған модульдік оқу құралы / Е. В. Иванов, Л. И. Косова, Т. Ю. Аветова ред. - СПб.: Полиграф-С ЖШҚ баспасы, 2004. - 160 б.
4. 2010 жылғы 07 желтоқсаннан №1118 «2011-2020 жылдарға ҚР мемлекеттік білім беруді дамыту бағдарламасы»
5. ҚР Президенті Н.Назарбаевтың 18.01.2014ж. «Қазақстан жолы-2050: бір мақсат, бір мүдде, бір болашақ» Жолдауы.

БЕЙІМДЕЛУ-ҮЗДІКСІЗ ПРОЦЕСС

Әсел ГАБДУЛЛИНА,
«Қаржы пәндері» ЦК
оқытушысы

Түйінді сөздер: бейімделу, студенттердің психологиялық ортасы, тұлғаның қалыптасуы, қиындықтар, қызығушылықтар, өмірлік жоспарлар психологиялық диагностика

Қазіргі заман колледждерінің аса маңызды проблемаларының бірі - студенттер ағзасының жаңа оқу жүктемесіне ғана бейімделуі емес, сонымен қатар қоршаған әлеуметтік және психологиялық ортаның жылдам ауысуы.

Бейімделу процесі аса динамикалы болып табылады, бұл тірі ағзаның қозғалмалы жүйесінің арқасында, жағдайдың

өзгеруіне қарамастан өзінің өмір сүруіне, дамуына, ұрпағын жалғастыруға қажетті тұрақтылықты ұстайтын қозғалмалы процесс.

Орта арнаулы оқу орнында жас тұлғаның бейімделуі білім беру қызметінің аса маңызды элементтерінің бірі болып табылады. Оның жетістігі көптеген субъективтік және объективтік себептерге байланысты. Әрбір адамға сол әсер еткен стимул әр түрлі адамдарда түрлі жауап реакциясынтудыруы мүмкін, сол себепті оқу жағдайларында студенттер бейімделуінің механазимдері мен заңдылықтарын зерттеу негізгі мәнге ие болады.

Бірінші курс студенттерінің колледж өміріне бейімделуінің жемісті болуы әр студенттің тұлға ретінде, мболашақ маман ретінде әрі қарай дамуы үшін кепілдік береді.

Бұл мәселені тиімді шешу үшін мына-

ларды зерттеп, білу қажет: бірінші курс студенттерінің өмірлік жоспарлары мен қызығушылықтарын; колледжге түсуге итермелеген себептерін; материалдық қамтылуы; колледжге келген алғашқы айдағы қиындықтарын; қандай пәнге қызығушылығы жоғары; бос уақытын қалай өткізеді; өз тәртібіне беретін өзіндік бағасын.

Маңызды қадамдардың бірі куратор мен колледждің психологиялық қызметінің бірлескен жұмысы. Куратордың өтініші бойынша колледжге әлеуметтік-психологиялық бейімделу деңгейін анықтау мен топтағы түрлі қатынастардың даму деңгейін бағалау, тұлғаның коммуникативтік және ұйымдастырушылық қабілеттерін анықтау мақсатында психологпен студенттердің психологиялық диагностикасы жасалады. Диагностика қорытындысы бойынша қажеттілігіне орай психолог

жеке кеңес берулер, стресстік жағдайлар мен эмоциалық қиыншылықтардан өту бойынша әңгімелесулер, тұлғаралық қатынастарды жақсартуда көмек көрсетеді. Осындай бірлескен жұмыстың нәтижесінде студенттердің арнайы жағдайларға бейімделу мүмкіндіктерін жақсартуға болады.

Мыналар студенттердің табысты бейімделуін сипаттайды:

- жаңа әлеуметтік ортаға;
- оқу-танымдық процеске;
- қарым-қатынастардың жаңа жүйесіне.

Колледжге түскен бұрынғы оқушылар өздеріне не қажеттігін анықтау жолында ғана. Көпшілігі саналы түрде білім алғысы келіп, еңбек еткісі келетін мамандықты таңдаған, алайда өмірлік жоспарлары белгісіздері де жоқ емес. Кәсіби дағдыларды меңгеру қиындықтары қаншалықты болатындығы, студенттердің мамандық шеңберінде де, басқа салада да өздерін дамыту әдістерін табу қабілеті қаншалықты болатыны тұлғаның әлеуметтік ортаға ену жағдайлары қалай жүретіндігіне байланысты болып келеді.

Бейімделу процесінің ерекшелігі оқыту әдістеріне, оның мектепте немесе колледжде ұйымдастырылуымен анықталады, бұл өзіндік теріс әсер беретін – дидактикалық кедергіні тудырады. Бірінші курс білім алушыларына ортау арнаулы оқу орындарында білім беру бағдарламасын жетік меңгеру үшін қажетті түрлі білім, білік пен дағды жетіспейді. Бұл жағдайда орнын табандылықпен толтыру әрдайым табысты бола бермейді. Студенттің колледждегі білім беру талаптарына бейімделуі үшін біршама уақыт қажет. Көпшілігіне бұл жолда қиындықтарға жолығады. Бірінші курста

сабақ үлгерімінің төмен болуы содан. Жаңа жағдайға бейімделу көптеген күш-жігерді қажет етеді, сол себепті мектеп пен колледждегі білім беру қызметі мен нәтижесінің айырмашылығы айқын көрінеді.

Біздің колледжде студенттердің толық бейімделуі үшін психологиялық жайлы жағдай жасалған, студенттердің құқықтары мен қызығушылықтарын әлеуметтік қорғау механизмі әзірленген.

Жалпы алғанда, колледж педагогикалық жұмысының жұмысы күрделі бейімделу кезеңінде әрбір студентте жалпы адмзаттық құндылықтар жүйесін қалыптастыру, әлеуметтік тапсырысты орындау, қоғам талап ететін тұлғаны тәрбиелеу, ең бастысы білім берудің бастапқы кезеңінің өзінде денсаулықты сақтауға бағытталған.

Әдебиеттер тізімі:

1. Абенова Е.А. Оқушыларының бейімделу проблемалары / Алматы. Білім жолы. – 2004. – 130 б.
2. Бап – Баба Сәбет. Жалпы психология / - Алматы. – Дарын. – 2005. – 365.
3. Кәсіпке бейімделу мәселесінің психологиялық ерекшеліктері // Қайнар университетінің хабаршысы. Психология сериясы. – 2004. - № 2. – 70 б.
4. Қалымбетова Э.К. Бейімделу болашақтың бейнесін құру ретінде // Ұлт тағылымы. – 2005. - № 3. – 251 б.

ПАТРИОТИЗМ – ҰЛТТЫҚ РУХТЫҢ АСҚАҚ БЕЛГІСІ

Ляззат МҰХАМЕДҚАЛИЕВА,
«Қаржы академиясы» АҚ колледжінің
қазақ тілі және әдебиеті пәнінің
оқытушысы

Түйінді сөздер: патриот, тәрбие, қазақстандық сана-сезім, Отан, мемлекет, ұрпақ, азамат.

Биыл Қаржы академиясының құрылғанына 50 жыл толады. Маңызды мәнін түсінуді талап ететін, ықыласқа лайықты күн. Жетістіктің формуласын табу қиын, бірақ ол елдегі экономикалық үрдістерге, әлеуметтік әріптестермен тығыз байланысқа, алдағы нәтижеге байланысты болады. Кезінде Г.Олдер: «Стратегиялық жетістіктің рецепті, ең алдымен сіз қайда барғыңыз келетінін ойлайсыз, ал сосын қалай онда жетуге болатынын анықтайсыз», - деген.

Мен колледжде 1989 жылдан бастап жұмыс істеп келемін. Мен келгенде колледж директоры В. Л. Маркс болған. Осы колледжде істеген 25 жылдан астам уақыт ішінде мен әр түрлі мамандықтардың студенттерімен жұмыс істедім. Бірақ қандай мамандық болмасын, мен өз педагогикалық қызметімде колледж студенттерінің патриоттық тәрбиесіне көп көңіл бөлдім. Өйткені, мен студенттерді қазақ тілі мен әдебиетіне үйретемін. Қазіргі білім беру үрдісі тұлғаларға тек қана білім берумен шектелмей, студенттердің құқықтары мен міндеттерін жүзеге асыру негізінде, оның азамат, маман, сайлаушы, патриот ретіндегі әлеуметтік рөлдерді атқаруға дайындығын қамтамасыз ететін құзіреттілік беруі қажет деп ойлаймын.

Патриоттық тәрбие берудегі мемлекеттік бағдарламаның негізгі мақсаты азаматтардың жоғары патриоттық сана-сезімін

қалыптастыру, өз елін мақтан тұтатын, мемлекеттік борышын және конституциялық қызметтерін орындайтын тұлға тәрбиелеу болып табылады.

Патриоттық тәрбие жүйесі білім беру мекемелерінде әлеуметтік маңызды құндылықтарды, азаматтық және патриоттық сезімді қалыптастыру және дамытуды қарастырады. Біздің білім беру үрдісінің алдында тұрған мәселе – жеке тұлғаны қазақстандық патриотизм және төзімділік рухында тәрбиелеу. Бұл мәселенің маңыздылығы тек әдістемелік жоспардың міндеттерімен ғана шектелмейді, сонымен қатар жастарды оқытудың талап деңгейлерінің жоғарлауымен де байланысты болады.

«Өз елінің патриоты болу дегеніміз – Қазақстанды өз жүрегінде сақтау» - дейді Н.А. Назарбаев еліміздің өскелең ұрпағына жолдаған жолдауында. Патриотизм негізінде тамырлары ғасырларға кететін терең теориялық дәстүрлер жатыр. Соңғы кезде осы бағыт аясында патриотизмді маңызды құндылық ретінде қарастыру кең тарап келеді. Қорытындылай кел, төмендегідей анықтама беруге болады: «Патриотизм – қоғамның және мемлекеттің барлық өмір аясындағы маңызды құндылықтардың бірі, жеке тұлғаның рухани игілігі болып саналады».

Патриотизм өз Отанына деген сүйіспеншілікті, оның тарихымен, мәдениетімен, жетістіктерімен, мәселелерімен үздіксіз байланысты, Отанға қызмет етуді бейнелейді.

Тәрбие үрдісінің маңызды құрамды бөлігінің бірі – тұлғаның әлеуметтік-азаматтық және рухани дамуында маңызды рөл атқаратын патриотизм мен ұлтаралық қарым-қатынас мәдениетін қалыптастыру. Қазіргі әдеби білім беру студенттерді көркем шығармаларды, оларды шығарған мәдениет аясында, белсенді қабылдауға үйрету мақсатын қояды. Қазақ және орыс әдебиеттерінің тарихы біздің елдер арасындағы мәдени, әлеуметтік, саяси қатынастар ауыз әдебиетінде де, жазба әдебиетінде де өз кескінін тапқанын сенімді дәлелдейді. Мысалы нәрестенің дүниеге келуімен байланысты «Отбасылық-дәстүрлі поэзия» тақырыбын қарастырғанда, біз қазақ халқының ақ бата, бесік той, тұсау кесер, тоқым қағу, тілашар атты салт-дәстүрлерімен танысамыз. Мифология бөлімін қарастырғанда, Қ. Жанабаевтың «Алтын бесік» атты кітабынан алынған түрік мифологиясын, сонымен қатар Ш. Уәлиханов жазып алған адамдардың құдайдың пайда болуы, үш әлем туралы аңыздарды қарастыруды жөн көрдім. Бұл салыстыру дағдысының дамуына жағдай жасайды, сонымен қатар қазақ халқының өткеніне деген қызығушылықты тәрбиелеуге мүмкіндік туғызады.

Мәдениеті жоғары халықтың қабырға-

сы да, қоғамы да, бірлігі де мықты болады. Елбасымыз Н.Ә.Назарбаев «Мәдени мұра» Мемлекеттік бағдарламасын орындау аясында осындай мақсаттар мен міндеттер қойды.

Өз елінің тарихын білмей – оның болашағын қалыптастыру мүмкін емес. Қазақстандық жазушы Морис Симашко Ұлы Бейбарыс туралы өзінің белгілі кітабын жазды. Осы кітапты жазуға оның повесінің эпиграфы болған А. Майковтың «Емшан» атты өлеңі және О.Сүлейменовпен орта ғасыр тарихындағы қыпшақ хандарының орны мен атқарған рөлі туралы ұзақ әңгімелері себеп болды. А. Майковтың «Емшан» өлеңінің негізінде қазақ халқының аңызы жатыр. Бұл өлең А.Майковтың қазақ халқының дана ұлы Ш.Уәлихановпен әңгімесінен кейін жазылған. Шығарманың идеясы «Басқа елде сұлтан болғанша, өз елінде ұлтан бол!» деген қазақ мақалы. Сабақтан тыс уақытта «Көркем әдебиет әлемінде табиғат эволюциясы» атты тақырыпты оқығанда, Р.Сейсенбаевтың «День, когда рухнул мир» шығармасына тоқталамыз. Жазушы Р.Сейсенбаев Семей трагедиясы туралы әлемге алғаш рет ащы шындықты ашқан. Әңгіме әлемнің көптеген тілдеріне аударылған, ал Англияда мектеп бағдарламасының сабақтан тыс оқылатын әдебиеттер тізіміне енгізілген. Осы сабақта «Невада-Семей» қоғамдық қозғалысы, О.Сүлейменов туралы айтамыз. О.Сүлейменов өз алдына этнос жоғалтқан құндылықты қайта құру мақсатын қойған адам. Ол: «...Біз өз түбімізді өзіміз іздеп табамыз, өткеннің тұңғығынан бүгінгіміздің кеңдігін, болашағымыздың биіктігін табамыз. Жеті сырын білмеген - ұлт емес. Жеті ғасырды жеті атаңдай біл. Құрметті күтпе – оған лайық бол. Өркөкірекпен өркөкірек бол: ол – пайғамбардың ұлы емес. Сыпайымен сыпайы бол: ол – әкеңнің құлы емес. Бабаларыңның өсиетіне құлақ сал, даланы биіктете отырып, тауларды аласартпа!» - деген. О.Сүлейменовтың қызметі «Невада-Семей» қоғамдық қозғалысының басшысы ретінде оның шығармашылығында орын тапты: 1992 жылдың сәуір айында Алматы қ. ЖКТ О.Сүлейменовтың және Б.Макаев пьесасы бойынша «Заман ақыр» спектаклінің тұсаукесері болды. Мұнда ядролық жарылыстан кейінгі отбасының қайғылы оқиғасы көрсетілген. Ал сол жылдың қазан айында О.Сүлейменов театр қорына бір миллион ақша аударды.

Осындай сабақтарда Отанымыздың ақын, жазушыларының жеке басты үлгісінде патриоттық тәрбие мәселесі шешіледі. Ақындардың өмірі мен шығармашылығы – Отанға қызмет ету үлгісі. Осылайша, экологиялық апат тақырыбын қарастыра

отырып, біз өз еліміздің патриоттары туралы айтамыз. Студенттерді патриот ретінде тәрбиелеу – ең алдымен Отанға, еліне, жеріне деген сүйіспеншілікке тәрбиелеу. Сондықтан біз Отанға деген махаббат сезімін дамыта отырып, студенттерді өз жерінің сұлулығын көре білуге тәрбиелеуге тиістіміз. Студенттерге мысал ретінде С. Сейфуллиннің «Көкшетау» поэмасы мен аңыздар негізінде Көкше тауының сұлулығын көрсетуге болады.

Студенттерді патриот ретінде тәрбиелеу – бұл Отанға деген сүйіспеншілікті арттыру деген сөз. Ал Отанға деген махаббат өз жеріне, еліне деген махаббаттан басталады.

Осы ретте С. Мұқановтың «Аққан жұлдыз» атты романынан да үзінді келтіруге болады, ол өз жанымыздағы Айыртау, Имантай, Ботай жерлерінде болған оқиғаларды көрсетіп отыр.

2014 жылдың 15 желтоқсанында Елбасының Ұлытау төңірегіндегі халқына Тәуелсіздік туралы Жолдауында терең ой жатыр, ал оны түсіну келешек ұрпаққа қажет. Қазақстандық патриотизм - бұл ерекше құбылыс. Өйткені, бұл жерде көп ұлтты Қазақстан халқының жалпыға ортақ бір Отанға деген көзқарасы көрсетіледі. Қазақстандық патриотизм туа біткен сезім емес, оны тәрбиелеу керек. Бұл мақсатқа жетуде бізге қазақ әдебиеті сабақтары көмектеседі деп ойлаймын.

Әдебиеттер тізімі:

1. Абдулина Г.К. Воспитание патриотизма – основа успеха нашего общества / Абдулина Г.К. // Воспитание школьника - Оқушы тәрбиесі.- 2014.- №3.- С. 16-18.
2. Абишева Г. Значение краеведческой деятельности в работе школьных библиотек по воспитанию казахстанского патриотизма: [Патриотическое воспитание] / Абишева Г. // Учитель республики.- 2011. - 8 марта. - С.6.
3. Быков А.К. Формирование патриотического сознания молодежи/ Быков А.К. //Педагогика. – 2010 –№9. – С.10-20Б.
4. Безрукова Н. Активная гражданская позиция – залог успешного развития независимого Казахстана: Патриотическое воспитание/ Безрукова Н.// Внеклассная работа в школе.-2008.- №12.-С.26-29
5. Айтбенбекова З.Е. Роль патриотического воспитания на уроке литературы/ Айтбенбекова З.Е.// Вопр.литературы.-2009.-№3-4-С.126-129

Информатика сабағында өзіндік жұмысты ұйымдастырудың маңызы

Тынгули СЕИТОВА,
«Есептеу техникасы және ақпарат жүйесі» ЦҚ
оқытушысы

Түйінді сөздер: инновациялық жұмыс, педагогикалық технологиялар, информатика

Қазіргі заманымызда қоғамға өз бетімен жұмыс атқаратын, еркін де кеңінен ойлайтын, өздігінен алдына мақсат қойып және оған жетудің әдіс-тәсілін шығармашылықпен анықтап, сондай-ақ қолдана алатын кәсіби-маман тұлғасы болуы керек. Мұндай тұлғаның дамуына бағытталған білім берудің негізі болып тұлғаның өздігінен білім алу, өзін-өзі тәрбиелеу, өзін жетілдіру процесі жатады.

Студенттердің танымдық қызметі барысында өзіндік жұмыстарын ұйымдастырудың маңызы зор. Бұл мәселеге көптеген ғалымдар, мысалы, Ястребова Е.Б., Ерецский М.И., Гарунов М.Г., Блохина Р.А., Сабодашев В.П., Вербицкий А., т.б үлкен мән беріп, зерттеген. Бұл зерттеулердің өзектілігі – студенттердің теориялық және практикалық білімді саналы игеріп, интеллектуалдық қызмет жасай білуге тәрбиелеу болып табылады. Сонымен бірге студенттер жай ғана беріліп жатқан дайын біліммен қаруланып ғана қоймай, білімді тауып, ізденіп алуына, яғни студенттерді оқи білуге үйрету маңыздырақ.

Өзіндік жұмыс жасай білудің негізі, алғашқы дағдысы мектепте қалануы тиіс. мектептен жаңа оқу орнына келген студент, өз бетімен жұмыс жасау қабілеттілігі төменділігінен, жұмыс жасау тәсілдерін білмегендігінен көп қиналады. Мысалы, 1-курс студенттерінің 60%-ы материалды талдау, жүйелеу, амал-тәсілді қолдану дағдылары жоқтың қасы. Электронды кітапхана, интернет ресурстарын пайдаланумен қатар, энциклопедия, сөздікпен жұмыс жасау дағдысы жоқ студенттерде кездеседі. Сондықтан да, студенттердің өзіндік жұмыс жасауына көмек беру оқытушының негізгі міндеттерінің біріне айналады.

Қазіргі кезде қоғам дарынды, қабілетті тұлғаларды қажет етеді. Білім беру жүйесінің даму деңгейі қоғамдық дамудың дәрежесі.

Негізінен өзіндік жұмыстардың ерекшелігі: оқушының міндетті түрде өз күшімен азды-көпті жаңа нәтижеге жетуінде. Бірақ барлық жұмыс бір-бірін толықтырып отырады. Оқушының өз бетімен орындауына берілетін әрбір тапсырма олардың күші келетіндей түсінікті, мазмұны қызығарлықтай әр түрлі болғаны жөн. Күрделілігі, оған кететін уақыты ескеріле отыруы керек. Әрбір жұмысты мұғалім тексеріп отыруы керек, әйтпесе оқушылар білім мен іскерлікке деген жауапсыздыққа, ұқыпсыздыққа үйренеді.

Өзіндік жұмыстар, негізінен оқушыларға берілетін сабақты түсіндіру, қайталау кезеңдерінен гөрі жаңа сабақты пысықтау барысында және қорытып қайталау сабақтарында атқарылғаны дұрыс деп ойлаймын.

Оқушы өзі іздеп, өзі тауып, талдап, керегін алып білсе, көзімен көріп, қолымен ұстап деген сияқты, есте сақтау қабілетін де жақсартартады.

Оқушылар үшін өзіндік жұмыстың маңызы зор. Өз еңбегімен ізденіп қараған болса, ол оқушының жадында көп уақыт сақталады. Егер әрбір оқушы сабақта белсенді ой әрекетіне қосылса,

күші жететін қиыншылықтарды жеңу қажеттілігі алдында тұрса, қорытынды мен жалпылау жасауға, әр түрлі сұрақтарға жауаптарды өздігімен табуға ұмтылса, танымдық белсенділігін қалыптастыру мүмкін болады.

Өзіндік жұмыс - арнайы бөлінген уақыт ішінде мұғалімнің көмегінсіз орындалатын жұмыс. Өзіндік жұмысты ұйымдастыруда мына жағдайларды ескеруіміз керек:

- Өзіндік жұмыстың мақсаты мен мазмұнын анықтау.
- Өзіндік жұмысты ұйымдастыру жоспарын жасау.
- Оқушының жұмыстарына бағыт беру.

Оқушының өзіндік жұмысы білік пен дағды қалыптастырудың тиімді жолы. Оқушылар өзіндік жұмысқа төселе келе, қазіргі өмір талабына сай өз қабілеттерін ашып, мүмкіншіліктерін кеңейте алады. Негізінде баланың өзіндік жұмысы ең тиімді болып есептеледі. Ізденушілік бала табиғатына тән құбылыс. Жаңа мәлімет жинауға, білуге құштарлық жасайтын балалар баршылық. Өз бетімен жұмыс істеу барлық оқушының түрлі саладағы қызметіне қажет. Кез келген оқушының ізденушілік қасиетін қалыптастыру оқытудың түрлі формалары мен әдістері арқылы жүзеге асырылады. Сол себепті өзіндік жұмысты берерде түрлі тәсілдерді пайдалануға болады. Бір тапсырманың өзін бірнеше жолмен орындату.

Өзіндік жұмыстарды ұйымдастырғанда бір жұмысты келесі бір жұмыспен ұштастыра білу керек. Жұмыс мазмұны күнделікті өмірден алынған материалдарды, хабарларды енгізу. Өзіндік жұмыстарды үйде орындаған қолайлы, сонда мұғалімнің жұмысы белсенді емес, тек кеңесшілік. Оқушының ізденіп өзі орындап

келген жұмысы өзінше бір жаңалық болады. Ең бастысы өз білім қорын молайтады, белсенділігін арттырады, ізденіс қабілеттерін жетілдіруге ықпалын тигізеді. Қазіргі кезде, ғылыми информацияның жедел өсуіне байланысты студенттердің өздігінен білім алып, өздігінен оқып үйренуі өте маңызды болып отыр.

Студенттердің өздік жұмысы туралы қорытынды жасағанда келесідей тұжырымға келуге болады: өздік жұмыс студенттің тек өз белсенділігі түрінде анықталады. Әрбір өздік жұмысты бастар кезінде студент алында белгілі бір мақсат, проблема болуы қажет. Берілген өзіндік жұмысты орындау барысында әр студент өзінің жеке тәжірибесін пайдаланып, алған білім деңгейінде жұмыс жасайды. Өздік жұмысты ұйымдастыру кезінде оқытушы студентке арнайы тапсырма береді, ал студент берілген тапсырманың қажеттігі жөнінде өз ойын бекітеді.

Біріншіден, берілген тапсырманың мазмұнын талдайды, өзінің осыған дейін алған білім деңгейін саралап тапсырма мақсатын түсінеді.

Екіншіден, берілген тапсырманы орындау үшін қандай амалдар керек екендігін ойластырады және ойластырған жоспарды іске асырады, яғни тапсырманы орындайды.

Үшіншіден, алған нәтижесіне талдау жасайды. Студенттерге берілетін өздік жұмыстар дидактикалық жағынан үш түрге бөлінеді: білім алуға арналған өздік жұмыс; білімді пайдалануға арналған өздік жұмыс; теориялық материалды тексеруге арналған өздік жұмыстар. Жаңа материалды студенттердің өз бетінше оқуы, яғни оқытушы кейбір материалдарды студенттерге үй тапсырмасы ретінде беруіне болады. Өзіндік жұмысқа студенттерді үйрету үшін оларды өткен жаңа материалдарға қатысты сұрақтарға өздігінен жауап беруге үй-

рету қажет. Өзіндік жұмыс нәтижелі болуы үшін оның мазмұны, берілу аумағы, күрделілігі дұрыс анықталуы керек. Қорытындысы нәтижелі болу үшін өзіндік жұмысты студенттің қабілетін, білім деңгейін, іскерлігін ескере отырып әр қайсысына жеке-жеке берген жөн болады. Студенттерге негізгі керегі – алған мәліметтерінің қажетті маңызды жерлерін бөліп ала білуі.

Әдебиеттер тізімі:

1. Ғылыми – көпшілік журнал «Зерде» 2001 жыл. №4.
2. Ғылыми – әдістемелік журнал «Математика және физика» 2004 жыл. №2.
3. В.Т.Лисичкин, И.Л. Соловейчик. Математика. М., «Высшая школа» 1991.197-206-беттер.
4. Ж. Әбиев, С. Бабаев, А. Күдиярова. Педагогика. Дарын - Алматы-2004
5. Ж.Б. Қоянбаев, Р.М. Қоянбаев. Педагогика. Алматы, 2004.

Қаржы пәндерін оқытуда пікірталас әдісін қолдану

Әсел ҚУАНДЫҚОВА,
«Қаржы пәндері» ЦК
оқытушысы

Пікір-сайыстың негізгі мақсаты-өзінің ұстанып отырған бағыттың, келтірген дәйектеріңіздің қарсыласыңыздыкінен

Түйінді сөздер: инновациялар, педагогикалық технологиялар, дебаттар

Қазақстан Республикасы «Білім беру» Заңының 8-бабында «Білім беру жүйесінің басым міндеттерінің бірі – оқытудың жаңа технологияларын енгізу, білім беруді ақпараттандыру, халықаралық ғаламдық коммуникациялық желілерге шығу» деп атап көрсетілген. Қазіргі кезеңде оқу орындары өз тәжірибесінде әр түрлі педагогикалық технологияларды қолданады.

Мен оқытудың коммуникативті пікір алмасу стратегиясымен «дебат» немесе пікірсайыс бағдарламасымен шұғылдана жүріп, осы әдістің технологиясын меңгеруге қол жеткіздім және пікірталас моделін қаржы пәндерін оқытуда қолдану тиімді екендігіне өз тәжірибемде көз жеткіздім. Менің сабақта қолданатын пікірталас моделінің арнайы құрылымы, ережесі бар, қолданас аясы және уақыты шектеулі. Оның негізін салушы америка философы Карл Поппер. Оның ерекшелігі-әр қарсылас топтың бір-бірімен белгілі ережеге сәйкес ізденіске негізделген сайысқа түсуі, ақиқатқа жету жолын қарастыруы, дәлелдерін салыстыруы.

Пікір сайыстарға қажетті негізгі элементтері:

- Қарар (пікір-сайыс тақырыбы)
- Жақтау жағы
- Даттау жағы
- Критерий мен аргументтер (мақсат пен дәйектер)
- Дәлелдер
- Қарсы сұрақ-жауаптар
- Шешім

артық (дұрыс) екенін дәлелдеп шығу. Пікір-сайыстардың шарты бойынша екі қарсы топ берілген қарар бойынша бір-біріне қарама-қарсы бағыттар ұстанып, төрешілерді өз бағыттарының дұрыс екеніне көндіруі тиіс. Жақтау тобының (спикерлері) ойыншылары өз бағыттарын қорғап шығу үшін өз кейстерін ұсынады, онда өз қарарлары, дефинциялары-негізгі ұғымдардың анықтамалары, критерий, аргумент және дәлелдерін ұсынады.

Әр топ үш ойыншыдан тұрады. Әрқайсысының ойында өз орны бар және міндеттері нақты белгіленген. Олар өз кейстерін (жақтау және даттау) дайындау үшін ойынға дейін де бірлесіп жұмыс істейді,

сонымен бірге пікір-сайыс барысында да ойыншылар тығыз байланыста болып, бірлесіп жұмыс істейді.

Мен өз тәжірибемде 2 Қ-213 тобында «Ақша, қаржы және несие» пәнінен «Несиенің қажеттілігі атты» тақырыпта пікірталас өткіздім. Оқушыларға дебат сабағының қорытындысын, әсерін тексеру үшін, «Пікірталас не үшін керек?» атты мынадай сұрақтардан тұратын сауалнама өткіздім. 2 Қ-213 тобында, жалпы 25 оқушы. Сауалнамаға 24 оқушы қатысты. Сауалнаманың қорытындысы, пайызбен:

Қорыта айтатын болсам, дебатты семинар сабақтарында қолдану өте тиімді:

1. Оқушылар өз ойын еркін білдіруге үйренеді;
2. Білімдері мен дағдаларын жетілдіреді;
3. Сөйлеу мәдениетін арттырады;
4. Алдына қойған мақсатын шешуге үйретеді.

Баяндамамды орыс тарихшысы В.О.Ключевскийдің сөзімен аяқтаймын «Мұғалімге сөз өз ойын сапырластырып айту үшін берілмейді, басқаның ойына қозғау салу үшін беріледі» дегендей, сабақ үрдісінде түрлі әдіс-тәсілдерді қолдануы қажет.

№	Сұрақ тізімі	Иә	Жоқ	«Иә» жауабы	«Жоқ» жауабы
1	Пікірталас нәтижесінде шешендік дағдыңыз жетілді ме?	17	7	70,8%	29,2%
2	Талқыланып жатқан мәселені түсіндіңіз бе?	20	4	83,3%	16,7%
3	Қоғамның саяси дамуын түсіндіңіз бе?	19	5	79,2%	20,8%
4	Мәселені қорытындылап және шешім жасай білуді үйрендіңіз бе?	18	6	75%	25%
5	Ашық қоғам құруға үлес қостыңыз ба?	10	14	41,7%	58,3%
6	Фактілерді зеттеп, болжап, баға бере алдыңыз ба?	15	9	62,5%	37,5%
7	Өз бағытыңызды дұрыс ұғындыңыз ба?	22	2	91,7%	0,3%
8	Көп әдебиеттерді оқып үйрендіңіз бе?	9	15	37,5%	62,5%
9	Мәселеге шығармашылықпен қарап, топтармен жұмыс жасауды үйрендіңіз бе?	10	14	41,7%	58,3%
10	Пікірталас ойыны сізге ұнады ма?	24	-	100%	0%

Логикалық есептерді шешу – ойлау қабілетін дамытудың негізі

Мәдина СЕРІКБАЕВА,
«Есептеу техникасы және ақпарат жүйесі»
ЦК оқытушысы

Түйінді сөздер: педагогикалық технологиялар, логика

Кез-келген шығармашылықтың түрінде сан алуан сұрақтар мен жауаптар болады. Бағдарламалау – бұл әртүрлі тапсырмалар, көрнекі құрылымдар, ұзақ байқау, тез арада табылған интуитивті шешімдер. Студенттің қызығушылығы үйірмелерге, олимпиадаларға, байқауларға, сайыстарға қатысу арқылы және де оқу бағдарламасы бойынша қосымша дайындалып, қиын және әртүрлі есептерді шешетін болса артатын болады.

Бағдарламалауда тың көзқарасты талап ететін стандартты емес тапсырмалар ерекше орын алады. Мұндай тапсырмалар тек қызығушылық тудырып қана қоймай, сондай-ақ, бағдарламалауды тереңінен түсінуге мүмкіндік береді. Пәнге қызығушылық пен пәнді түсіну психологиялық түрде тығыз байланысты.

Логикалық тапсырма дегеніміз не? Кеңінен қарастыратын болсақ, логикалық деп, оны шешу үшін ерекше (арнайы) білімдер емес, тек қана логикалық ойлау қабілетті қажет ететін тапсырмаларды айтамыз. Мұндай тапсырмалардың математикалық немесе бейстандартты болуы міндетті емес. Қарапайым арифметикалық тапсырмаларды логикалық тапсырмаларға жатқызуға болады.

Мысалы, келесі тапсырманы алайық: шалшықта 70 бас үйрек пен ешкі жайылып жүр, барлығы 200 тұяқ. Олардың арасында қанша үйрек бар?

Бұл тапсырма алгебралық түрде келесі түрде шешіледі: үйректердің санын x деп, ал ешкі $70 - x$ болады; жзалпы тұяқтар санын аламыз: $2x + 4(70 - x) = 280 - 2x$. Бұдан $x = 40$ екені белгілі болады. Ал мынау арифметикалық(логикалық) шешімі: әрбір жануардың кемінде екі тұяғы болғандықтан, $2 \cdot 70 = 140$ тұяқ аламыз; қалған $200 - 140 = 60$ тұяқ ешкіге тиесілі; сондықтан, 30 ешкі мен 40 үйрек бар. Шешімдерін салыстырайық. Алгебралық жолмен шешу стандартты және әмбебап болады, қазіргі кезде оқу орындарында осы жолды қолданады. Логикалық шешу жолы білім алушыларды ойландырады. Бірінші тәсіл технологиялық,

алгоритмдік, құзіретті оқыту моделіне сәйкес келеді. Екінші тәсіл тапсырманың жағдайын түсінуді қажет етеді, ол білі берудегі білімділік жағына жауап береді. Әрине, білім алушыларға екі тәсіл де үйретілуі тиіс, бірінші логикалық, содан соң алгебралық. Бірақ, есептерді логикалық жолмен шешу баланың логикалық ойлау қабілетін, ары қарай жалпы ойлау қабілетін дамытады.

Логикалық тапсырмалар – бұл ойға арналған өзіндік жаттығу, әрбір ойлау қабілетін бар адамның өзінің білімі мен интеллектін дамыту қажеттілігін қамтамасыз ететін құрал.

Колледждегі психологиялық қызмет: кеше, бүгін және болашақта

Назым ТӨЛЕУОВА,
«Қаржы академиясы» АҚ колледжінің
педагог-психологы

Түйінді сөздер: Бүгінгі таңда колледждің басты мақсаты: білімді, мәдениетті, шығармашылық, белсенді және азаматтық құндылықтары толысқан тұлғаны қалыптастыру.

Ол үшін педагогиканың, психологияның және психофизиологияның жалпы заңдарын біріктіре, үйлестіре қолдануға тура келеді. Себебі, оқытудың психологиялық негіздерін білу әрбір студенттердің таным деңгейін дұрыс саралауға да көмектеседі. Студентті жеке тұлға ретінде жан-жақты зерттеп білу - оның даму бағытын айқындаудың басты шарты. Сондықтан, қазіргі таңдағы психологияны студенттердің саналы әрекетіне мән бере бастауының бір себебі осында. Қазіргі колледждегі психологиялық

қызмет жүйесінің атқартын істерінің ауқымы мол. Колледждегі студенттер, оқытушылар, ата-аналар деп аталатын санаттарды қамти отырып, психологиялық қызмет - оқу-тәрбие үрдісін жақсартуға үлес қосуда. [3].

Осыған орай, психолог мамандарына үлкен жауапкершілік жүктеліп отыр. Жас ұрпақты тәрбиелеуде, оның бойындағы туа біткен табиғи мүмкіндіктерін дамыту, бағалау, сенім, үлгі көрсету, талап ету арқылы жауапкершілігін жетілдіруге, ынтымақтастық мен педагогикалық-психологиялық заңдылықтарды пайдалану арқылы жеке тұлғаны қалыптастыруға жол ашылады. Сондықтан қазіргі таңдағы психолог оқу-тәрбие процесін өңдеуге, колледждегі студенттерді оқыту мен тәрбиелеуде кездесетін қиындықтарды шешуге көмектесуге міндетті. Оқытушыға практик-психолог белгілі жас кезеңіне, студенттің психикалық ерекшелігіне және жасына байланысты пайда болған жаңалығына адекватты (сәйкес) әдістерді, тәсілдерді, формаларды жасауға жәрдем беруге тиіс.

Колледждерде педагог-психолог мамандығы енгізілген сәттен бастап мен де өз мамандығым бойынша алған теориялық білімді оқу орнының профессор-оқытушылармен байланыста құра отырып бастадым. Алғашқы кезде бұл мамандыққа деген түсініспеушіліктер, жете бағаламау, мамандықты тек сөз жүзінде құрғақтай қабылдау кезеңі өткендігі байқалды. Қазіргі таңда әлемдік білім мен инновацияға интеграцияланған кезеңде мамандыққа деген оң пікірлері қалыптасты. Бүгінгі таңда оқу орындарында мектеп, колледж, жоғары оқу орыны талапкерлерінің арасында дәл осы мамандыққа сұраныстың жоғары екендігі, түрлі мекемелер мен өмір жағдайларында дәл осы мамандықтың білгір мамандарының керектігі дәлелденді.

Қарапайым өзіміздің колледжімізді алатын болсақ, дәл осы маман иесін студенттер асыға күтіп, өзіндік ішкі әлемімен бөлісуге, жеке дара қасиеттерін анықтауда, бағыттарын айқындауда тіпті ата-аналар да педагог-психолог маманын колледж дәліздерінде күтіп тұратыны қуантады. Колледждегі психологқа қойылатын талап өте көп және оны орындау психолог шеберлігіне, біліктілігіне, шығармашылық ізденісіне байланысты. Колледж жағдайында ыңғайлы сараптамалық бақылау, әңгімелесу, оқушының іс-әрекет өнімдері, тест, анкеталық сауалнама жүргізу қолайлы болып келеді. Бұл әдістер тәжірибеде кеңінен қолданып, нақты нәтижесін көрсетіп жүр.

Әрі ғалым, әрі ұстаз Ахмет Байтұрсынұлы: «Бала оқытуды жақсы білейін деген адам әуелі балаларға үйрететін нәрселерін өзі жақсы білу керек, екінші, балалардың табиғатын біліп, көңіл сарайын танитын адам болу керек. Оны білуге баланың туғаннан бастап, өсіп жеткенше тәнімен қатар, ақылы қалай кіретінің жолын білуге болады», - деген психологиялық мәні бар ой тұжырымында, психолог студенттердің психологиялық ерекшеліктерін есепке алу қажеттілігін ескере отырып, сондай-ақ, жеке тұлғаның өзіндік табиғатына көңіл аудару қажет. [2].

Қорыта келе, Кеше: мамандықты дұрыс бағаламау, теріс түсінушілік пен істің сөз жүзінде ғана болуы байқалады. Бүгін: отандық ғылымның дамуы, әдістемелік құралдардың жарық көруі, халық сұранысының артуы мен маман иесіне деген оң көзқарастың қалыптасуы көрінеді. Болашақта: өзіндік бағыты айқын, мақсат, міндетін көре алатын, интеллектуалдық дәрежесімен әлемдік интеграцияға ене алатын психологиялық негізі мықты, өзіне нық сеніммен болашаққа қадам баса алатын жеке тұлғалар мен қарым-қатынастағы жоғары психологиялық ортаның орнайтындығы елестейді.

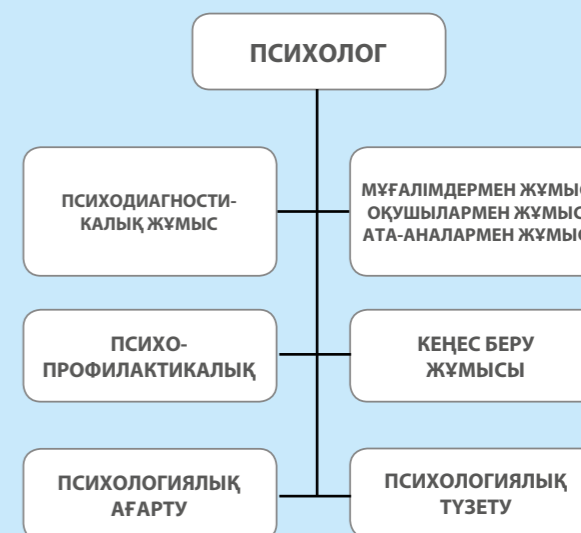
Әрбір бала – бір жұлдыз, сондықтан оның жарқырауына көмектесу керекпіз!

Пайдаланған әдебиеттер:

1. // Мектептегі психология № 4 2009ж. – 17бет
2. Советхан Ғаббасов «Халық педагогика негіздері» - 1995ж.
3. Бап – Баба Сәбет. Жалпы психология / - Алматы. – Дарын. – 2005. – 365.

ПЕДАГОГ-ПСИХОЛОГ ТӨМЕНДЕГІ БАҒЫТТАРДА ЖҰМЫС ЖҮРГІЗУДЕ:

НАЦИОНАЛЬНЫЙ БАНК РК: ВСЕ, ЧТО ВЫ ХОТЕЛИ ЗНАТЬ О НАЦИОНАЛЬНОЙ ВАЛЮТЕ

Когда была введена национальная валюта, какой защитный комплекс имеет, какие серии банкнот выпущены, как менялся номинальный ряд? Какие банкноты находятся в обращении, планируется ли модификация?

Национальная валюта Республики Казахстан – тенге – введена 15 ноября 1993 года.

В этот день в обращение выпущена первая серия банкнот, которую условно можно назвать «Портреты». Она была представлена следующими банкнотами:

- 1 тенге – портрет Аль-Фараби;
- 3 тенге – портрет Суюнбая;
- 5 тенге – портрет Курмангазы;
- 10 тенге – портрет Чокана Валиханова;
- 20 тенге – портрет Абая Кунанбаева;
- 50 тенге – портрет Абулхаир-хана;
- 100 тенге – портрет Абылай-хана.

Кризисная ситуация в экономике страны, высокая инфляция и девальвация тенге в первые годы обращения национальной валюты, а также увеличение доходов населения и развитие ряда отраслей экономики, последовавшие в конце 1990-х и начале 2000-х годов, явились факторами, создавшими потребность в выпуске банкнот большего номинала. Эти банкноты составили вторую серию – «Аль-Фараби», которая формировалась последовательным выпуском их в обращение.

Развитие компьютерных технологий, доступных широкому кругу лиц, создавало (и создает) риск подделки банкнот. Поэтому параллельно с выпуском банкнот большего номинала принимались меры по совершенствованию уже выпущенных банкнот серии «Аль-Фараби». Эти банкноты выпускались в следующем порядке:

- 1 марта 1994 года – 200 тенге;
- 27 июля 1994 года – 500 тенге;
- 14 февраля 1995 года – 1 000 тенге;
- 15 ноября 1996 года – 2 000 тенге;
- 15 ноября 1999 года – 5 000 тенге;
- 1 сентября 2000 года – первая модификация банкнот

200 и 500 тенге;

2 ноября 2001 года – модификация банкнот 1 000 и 2 000 тенге;

16 декабря 2001 года – частичная модификация банкнот 100 и 5 000 тенге;

15 ноября 2002 года – вторая (частичная) модификация банкнот 200 и 500 тенге;

28 июля 2003 года – 10 000 тенге.

Монеты национальной валюты также выпускались двумя сериями, если не принимать во внимание тиыны, первоначально выпущенные в бумажном исполнении.

При вводе национальной валюты в обращение одновременно с банкнотами серии «Портреты» в обращение выпускались бумажные тиыны номиналом 1, 2, 5, 10, 20, 50. В начале 1994 года в обращение выпущены монеты тенге номиналом 1, 3, 5, 10 и 20 тенге и для замены бумажных тиынов – монеты номиналом 2, 5, 10, 20 и 50 тиын. Эти монеты составили первую серию монет образца 1993 года.

Инфляционные процессы в последующие годы привели к тому, что тиыны быстро утратили свою покупательную способность. Сравнительно крупный размер монет тенге и мелкое изображение номинала на отдельных монетах создавали неудобства при расчетах, хранении. В этой связи в 1997 году был утвержден новый ряд монет тенге, призванный заменить прежние монеты и банкноты мелких номиналов. Выпуск этих монет состоялся 11 ноября 1998 года. Меры, принятые Национальным банком и направленные на ускорение замены монет образца 1993 года и банкнот низших номиналов, привели к тому, что к концу 2001 года мелкие номиналы банкнот и старые монеты были полностью заменены на монеты образца 1997 года.

В последующем монетный ряд 1997 года модифицирован путем дополнения двух номиналов: 2 тенге и 100 тенге. Монеты 100 тенге выпущены 1 июля 2002 года для замены банкнот аналогичного номинала, которые перестали производиться.

15 ноября 2006 года в обращение выпущены банкноты нового дизайна номиналом 200, 500, 1 000, 2 000, 5 000

и 10 000 тенге. Аналогичные номиналы старого дизайна банкнот оставались законным платежным средством еще один год. Остальные номиналы банкнот утратили свою платежность с указанной даты. Так появилось семейство новых банкнот, связанных между собой единой идеей, замыслом и исполнением.

Все банкноты выполнены в едином стиле, лицевая сторона содержит преимущественно вертикальные изображения, обратная сторона – горизонтальные. В целом разнообразный дизайн отображает современность Казахстана, включает все государственные символы, изображения архитектурных объектов и природных ландшафтов страны. Основным элементом на новых банкнотах является изображение монумента «Астана-Байтерек» – достопримечательности новой столицы Казахстана, в связи с чем данная серия банкнот получила условное название «Байтерек».

Казахстанские банкноты полностью исключают вероятность ошибочного восприятия какого-либо номинала, так как все номиналы отличаются как по цветам, так и по размеру. Каждый следующий номинал больше предыдущего на 4 мм по длине и на 3 мм по ширине.

На банкнотах образца 2006 года использовано максимально возможное количество защитных элементов, определяемых без специальных средств, т. е. визуальные и видимые на просвет, а также определяемые на ощупь. Кроме того, на банкнотах присутствуют скрытые элементы, распознаваемые при помощи специальных технических средств, но основой акцент сделан на быстрое и простое установление подлинности денежного знака.

С 2011 года Национальный банк производит поэтапную замену банкнот крупного номинала образца 2006 года на банкноты новой серии, которая называется «Самрук». Отличительной особенностью новых банкнот является наличие на лицевой стороне банкнот изображения монумента «Қазақ елі» (птица Самрук). Так, в настоящее время наряду с банкнотами образца 2006 года имеют

параллельное хождение банкноты номиналом 5 000 тенге образца 2011 года, 2 000 тенге и 10 000 тенге образца 2012 года, 1 000 тенге образца 2014 года. Следует отметить, что замена банкнот на новую серию производится в плановом режиме и не оказывает какой-либо нагрузки на население.

В дизайне и защитных признаках новых банкнот применены и использованы последние достижения в области печатания банкнот, применяемые в международной практике по воспроизводству сложных элементов полиграфии, – рельефность изображений, металлический блеск красок, различная высота цифр, усложненный водяной знак, повышенная защищенность бумаги, особо сложные цветоколористические соотношения с лицевой и обратной сторон банкноты.

Защитные свойства купюр разные: по уменьшению номинала уменьшаются и их защитные средства. Например, у купюры в 200 тенге защитных средств будет меньше, чем у купюры в 10 000 тенге. Всего же у последних банкнот 18 степеней защиты.

Таким образом, за время функционирования национальной валюты сформирован ряд денежных знаков из шести номиналов банкнот и семи номиналов монет.

Номинальный ряд построен так, что включает в себя преимущества двоичной и десятичной систем исчисления – наиболее частой схемы построения номинального ряда валют разных стран как в настоящее время, так и в прошлом.

Какие степени защиты имеют купюры тенге, сколько их всего? Насколько купюры защищены от подделки?

Казахстанские тенге, как и денежные знаки других стран мира, имеют целый комплекс защитных элементов: для населения, для кассовых работников и для экспертов. Защитные элементы вводятся на различных этапах изготовления банкнот: изготовление бумаги, изготовление специальной краски, использование специальной печати. На казахстанских банкнотах имеются степени защиты, легко распознаваемые населением, при этом их очень сложно воспроизвести. Это такие элементы, как SPARK, элемент, нанесенный цветопеременной краской, нити с цветопеременным эффектом, голограммы, высокорельефные изображения и многое другое.

В целом наши купюры являются одними из самых защищенных банкнот мира.

Каким образом можно узнать, что купюра является подделкой?

Для того чтобы отличить фальшивый денежный знак от подлинного, необходимо, прежде всего, внимательно посмотреть на купюру. Независимо от номинала, изображение на подлинной банкноте чистое и четкое, т. е. отсутствует растекание краски на отдельных частях банкноты. Необходимо также проверить минимум три защитных элемента. На всех банкнотах национальной валюты имеется несколько защитных элементов: водяные знаки в виде птицы Самрук и номинала банкноты, совмещающиеся изображения, которые при просмотре на просвет составляют единое изображение, метки для людей с ослабленным зрением – высокорельефные элементы, хорошо различимые на ощупь.

Чем выше номинал, тем больше и сложнее защитные элементы. Например, на банкноте номиналом 10 000 тенге имеются прозрачное окно, расположенное на полимерной полосе с характерным металлическим блеском, защитная нить с цветопеременным эффектом, а также специальный защитный элемент в виде голубя, который при изменении угла наклона банкноты плавно меняет цвет от зеленого до золотого. На банкнотах номиналом 5 000 тоже имеются специальный защитный элемент в виде крыла барса, который при изменении угла наклона банкноты плавно меняет цвет от зеленого до золотого, защитная нить с цветопеременным эффектом, а также на оборотной стороне банкноты расположена голографическая полоса с изображениями летящей птицы, яблока и цифры номинала.

Планирует ли Нацбанк повышать степень защиты тенге? Когда и какие дополнительные степени защиты будут введены?

Национальный банк при разработке очередного дизайна банкноты изучает и анализирует имеющиеся в мировой практике защитные элементы, что позволяет достигнуть высокого уровня защиты национальной валюты. Работа по повышению степеней защиты тенге ведется планомерно: сначала выпускаются «домашние банкноты» для оценки возможности воспроизводства при массовой печати, затем новые защитные элементы тестируются на юбилейных и памятных банкнотах, а затем лучшие из защитных элементов используются в серийных банкнотах.

Национальный банк при введении нового защитного элемента руководствуется следующими принципами: защитный элемент должен легко распознаваться населением или кассовой техникой и быть сложным для имитации. Например, в 2008 году защитный элемент SPARK на банкноте 5 000 тенге образца 2008 года, посвященной 15-летию тенге, был признан лучшей инновацией в защите банкнот, а сейчас защитный элемент SPARK используется на банкнотах новой серии.

Сколько фактов подделки тенге (монеты, купюры) было выявлено?

Общее количество выявленных филиалами НБРК поддельных денежных знаков, по состоянию на 1 октября 2014 года, составляет не менее 10 поддельных банкнот на один миллион банкнот в обращении, а количество поддельных монет составило примерно одна на один миллион монет в обращении.

Купюры, монеты какого номинала фальшивомонетчики подделывают чаще всего? Как вы думаете, с чем связана такая тенденция?

Национальный банк фиксировал редкие случаи подделки банкнот всех номиналов: 200, 500, 1 000, 2 000, 5 000 и 10 000 тенге. Среди них случаи подделки 2 000 тенге выявляются чаще остальных номиналов, так как эта банкнота не очень крупного номинала и у населения часто является разменной купюрой, поэтому, к сожалению, мало кто обращает внимание на подлинность данного номинала. Поддельные монеты встречались номиналами 20, 50 и 100 тенге.

Планирует ли Нацбанк выпускать 20 тысячную купюру либо купюры, банкноты нового номинала?

Выпуск нового высшего номинала (в частности, выпуск банкноты номиналом 20 000 тенге) должен быть связан с объективными потребностями экономики страны. На текущий момент такой потребности со стороны экономики не наблюдается. Таким образом, в среднесрочной перспективе выпуск банкнот нового высшего номинала либо других не планируется.

Планирует ли Нацбанк менять дизайн банкнот, монет? Если да, то какого номинала и с чем это связано?

Согласно п. 17 ст. 12 главы 3 Закона Республики Казахстан от 15 марта 1999 года № 349 «О государственных секретах», сведения о выпуске новых банкнот и монет национальной валюты Республики Казахстан и (или) их замене, если последнее влечет изъятие из обращения банкнот и монет (кроме юбилейных и памятных), с даты принятия решения и до момента передачи этих сведений в средства массовой информации для публикации об их выпуске в обращение относятся к государственным секретам Республики Казахстан в области экономики.

Сколько было потрачено государством на эмиссию банкнот, выпуск монет в 2014-м и 2015 годах? Сколько в среднем составляет себестоимость производства одной банкноты?

Информация о сумме, затраченной на эмиссию, разработку дизайна, объемах производства и защитных элементах банкнот или монет национальной валюты любого года выпуска и номинала относится к разряду конфиденциальной информации и не может быть озвучена Национальным банком Республики Казахстан. При этом ни один из эмитентов не выпускает наличные деньги дороже номинала.

Монетный двор при изготовлении монет стал добавлять в их состав сталь. Каков состав монет в настоящее время? Планируется ли в 2015 году изменить состав монет? С чем это связано?

Металлы на мировом рынке значительно возросли в цене, и Национальный банк столкнулся со значительным увеличением себестоимости монет. В целях минимизации затрат Национальный банк начал заказывать монеты из стали, покрытые медно-никелевым сплавом. В настоящее время монеты номиналами 1, 5, 10 и 20 тенге изготовлены из стали, покрытой медно-никелевым сплавом. Следует отметить, что данный способ изготовления циркуляционных монет практикуется во многих странах мира.

На каких условиях обмениваются обветшалые банкноты национальной валюты? Каковы правила обмена?

Согласно Правилам определения платежности банкнот и монет национальной валюты Республики Казахстан, к разряду ветхих платежных банкнот относятся:

- 1) залитые красящими веществами, в том числе имеющие надписи, нанесенные растекающимися красками;
- 2) имеющие посторонние надписи, которые видны при ультрафиолетовом свете;
- 3) имеющие посторонние надписи, которые перекры-

вают машиночитаемые признаки;

4) разорванные банкноты, склеенные или несклеенные части которых, бесспорно, принадлежат одной и той же банкноте и вместе составляют площадь более пятидесяти процентов от установленного Национальным банком размера банкноты;

5) утратившие от угла или края более одного процента площади, но при этом сохранившие более пятидесяти процентов от установленного Национальным банком размера банкноты;

6) имеющие надрывы более десяти миллиметров в длину, в том числе склеенные прозрачной липкой лентой;

7) имеющие отверстия, проколы и дыры от трех и более миллиметров в диаметре, за исключением случаев, когда наличие проколов на банкноте свидетельствует о ее погашении;

8) имеющие потертости, которые привели к утрате изображения банкноты;

9) обожженные и прожженные, но при этом сохранившие более пятидесяти процентов от установленного Национальным банком размера банкноты;

10) утратившие защитную нить;

11) имеющие загрязнение поверхности лицевой и (или) оборотной стороны, которые привели к снижению изображения и яркости банкноты. Под загрязнением подразумевается состояние банкнот, которое характеризуется потемнением поверхности банкноты вследствие наличия пыли, грязи, масел и других загрязняющих веществ;

12) имеющие разрыхление и потерявшие жесткость бумаги.

Ветхие банкноты национальной валюты – тенге – принимаются филиалами Национального банка, банками второго уровня и юридическими лицами, получившими лицензию на совершение кассовых операций, и обмениваются на годные банкноты или монеты национальной валюты на сумму принятых к обмену банкнот.

Банкноты, сохранившие не менее 70% от установленных Национальным банком размеров банкнот, и знаки (письменные или цифровые), обозначающие их номинал, и имеющие незначительные повреждения (если они не препятствуют определению подлинности банкнот), в том числе ветхие, обмениваются в любых банках второго уровня и в филиалах Национального банка. Банки второго уровня (далее – БВУ) за обмен банкнот могут взимать комиссию.

Банкноты, сохранившие менее 70%, но более 50% от установленных Национальным банком размеров банкнот, принимаются всеми филиалами Национального банка. БВУ принимают вышеуказанные банкноты только для передачи на экспертизу в филиалы Национального банка для установления подлинности и платежности. Экспертиза в филиале Национального банка осуществляется бесплатно. При этом БВУ имеют право взимать комиссию за передачу на экспертизу банкнот. Банкноты обмениваются на действующие сразу после проверки либо передаются на дополнительную экспертизу, которая может проводиться в течение тридцати дней.

Обязаны ли индивидуальные предприниматели принимать обветшалые банкноты национальной валюты? Если отказали, то куда следует обратиться?

Все индивидуальные предприниматели и юридические лица Республики Казахстан, осуществляющие прием платежей и переводы наличными деньгами, обязаны без ограничений принимать платежные банкноты национальной валюты, в том числе имеющие незначительные повреждения (если они не препятствуют определению подлинности банкнот), а также ветхие купюры.

Согласно статье 206 Кодекса Республики Казахстан «Об административных правонарушениях», отказ в приеме по нарицательной стоимости банкнот и монет национальной валюты, находящихся в обращении на территории Республики Казахстан и подлежащих приему в соответствии с нормативными правовыми актами Национального банка, влечет штраф на индивидуальных предпринимателей, юридических лиц, являющихся субъектами малого или среднего предпринимательства или некоммерческой организацией, в размере 10 месячных расчетных показателей (далее – МРП), на юридических лицах, являющихся субъектами крупного предпринимательства, – в размере 25 МРП.

Отказ банками и организациями, осуществляющими отдельные виды банковских операций, в приеме, размене и обмене банкнот и монет национальной валюты, находящихся в обращении на территории Республики Казахстан и подлежащих приему в соответствии с нормативными правовыми актами Национального банка, влечет штраф в размере 50 МРП.

В случае отказа в приеме или обмене банкнот нужно направить письменную жалобу в соответствующий территориальный филиал Национального банка.

Какие казахстанские банкноты и монеты получили международное признание?

Казахстанская памятная банкнота номиналом 1 000 тенге, посвященная тюркской письменности «Күлтегін», признана «Лучшей банкнотой 2013 года» по версии международного банкнотного сообщества (IBNS). Она отмечена как самая красивая и защищенная банкнота.

В число претендентов на звание лучшей банкноты 2013 года по версии IBNS попали: 100 рублей (Россия, памятная олимпийская банкнота), пять евро, пять реалов (Бразилия), 50 динаров (Ливия), 10 тысяч крон (Исландия), 100 долларов (США), 10 долларов (Канада), 100 долларов (Фиджи), 50 долларов (Барбадос) и 50 долларов (Соломоновы острова).

Памятная банкнота номиналом 1 000 тенге является данью памяти всем тюркским народам и памятником величии тюркской цивилизации, предоставляя нынешнему поколению хороший образовательный и поучительный объем знаний о своих исторических корнях. Банкнота выпущена в обращение 12 декабря 2013 года ограниченным тиражом в количестве 10 миллионов штук.

Отметим, что такую награду казахстанские купюры завоевывают уже третий год подряд. В 2011 году победу одержала банкнота номиналом 10 тысяч тенге, которая была выпущена 4 июля 2011 года к 20-летию независимости Казахстана. В 2012 году лучшей купюрой была признана банкнота в пять тысяч тенге, на лицевой стороне которой изображены монумент «Қазақ Елі» и летящие голуби.

Отдельного внимания заслуживают казахстанские монеты из драгоценных металлов, которые вот уже много лет прочно занимают призовые места на престижных

международных нумизматических выставках.

14 отечественных монет были отмечены в 19 различных номинациях.

Монеты Национального банка РК «Родина яблок» и «Международная космическая станция» стали победителями Восьмого международного конкурса памятных монет «Монетное созвездие-2014» (COINS 2014), который прошел 18 сентября в городе Москве.

Так, монета «Родина яблок» признана лучшей сувенирной монетой 2014 года, заняв первое место в номинации «Сувенирная монета», а монете «Международная космическая станция» досталось третье призовое место в номинации «Оригинальная технология».

Выбор перед жюри стоял нелегкий, поскольку в конкурсе участвовало около 260 памятных монет и 25 монетных серий из 31 страны, выпущенных с 1 января по 31 декабря 2013 года.

К слову, для коллекционной серебряной монеты Национального банка Республики Казахстан «Родина яблок» это вторая громкая победа на подобных престижных конкурсах.

В мае 2014 года монета получила главный приз в номинации «Самая красивая серебряная монета 2014 года» на международном конкурсе памятных монет, проходившем в рамках 28-й Конференции директоров монетных дворов с 11 по 17 мая 2014 года в городе Мехико (Мексика). Напомним, монета «Родина яблок» выпущена в обра-

щение 13 ноября 2013 года. Она является пятой в серии «Достояние Республики».

В свою очередь, монета «Международная космическая станция» выпущена в обращение 18 октября 2013 года в честь Международной космической станции (МКС) – пилотируемой орбитальной станции, используемой как многоцелевой космический исследовательский комплекс. МКС – совместный международный проект, в котором участвуют 15 стран (в алфавитном порядке): Бельгия, Бразилия, Германия, Дания, Испания, Италия, Канада, Нидерланды, Норвегия, Россия, США, Франция, Швейцария, Швеция, Япония.

Биколорная (составная) монета имеет форму круга, состоящего из концентрично расположенных кольца и диска. Внутренний диск монеты изготовлен из тантала, внешнее кольцо – из серебра. Впервые при изготовлении монеты применена технология изменения цвета тантала.

Из какого материала делают бумагу для казахстанских денег?

Бумага для производства банкнот изготавливается из 100-процентного хлопка. Применение хлопка связано с необходимостью изготовления прочной бумаги. Состав бумаги контролируется по ГОСТ 75 00. Банкнотная бумага выдерживает до 5 000 изгибов.

Что происходит со списанными банкнотами? Как уничтожают списанные банкноты?

Порядок уничтожения списанных банкнот регламентирован Правилами организации эмиссионно-кассовых операций и обеспечения сохранности ценностей в филиалах Национального банка Республики Казахстан, утвержденными 26 августа 2009 года за № 177. Уничтожение банкнот проводится на автоматическом уничтожителе с выдачей сертификата об уничтожении банкнот по каждой партии уничтоженных банкнот.

Все ветхие, т. е. не годные к обращению банкноты, изымаемые из обращения банкноты и неплатежные банкноты уничтожаются в Центре кассовых операций и хранения ценностей Национального банка Республики Казахстан.

Куда попадают порванные деньги?

Согласно Правилам определения платежности банкнот и монет национальной валюты Республики Казахстан, утвержденным 26 декабря 2003 года за № 477, банкноты, имеющие надрывы более десяти миллиметров в длину, имеющие отверстия, проколы и дыры от трех и более миллиметров в диаметре, утратившие от угла или края более одного процента площади, но при этом сохранившие более пятидесяти процентов от установленного Национальным банком размера, являются ветхими и подлежат уничтожению.

Сколько лет купюры могут находиться в обороте?

Жизненный цикл банкнот зависит от условий обращения с ними. В основном мелкие номиналы, которые больше ходят в обращении, т. е. больше используются, изнашиваются быстрее. Банкноты высокого номинала, которые население обычно хранит, изнашиваются медленнее. Если говорить усредненно, банкноты могут ходить в обращении до 5 лет.

Сколько банкнот произведено со времен независимости?

Согласно нормативным актам Национального банка Республики Казахстан количество изготовленных банкнот относится к конфиденциальной информации и не подлежит разглашению.

Сколько килограммов денег выпускают в год?

В зависимости от потребности экономики в наличных деньгах в год может изготавливаться от 200 до 500 тонн банкнот.

Из какого материала делают монеты?

Монеты номиналом 100 тенге являются биколорными. Внутренний диск монеты изготовлен из сплава «нейзильбер» белого цвета, внешнее кольцо – из сплава «нибрасс» желтого цвета. Монеты номиналом 50 тенге изготавливаются из нейзильбера.

Металлы на мировом рынке значительно возросли в цене, и Национальный банк столкнулся со значительным увеличением себестоимости монет. В целях минимизации затрат Национальный банк начал заказывать монеты из стали, покрытые медно-никелевым сплавом. В настоящее время монеты номиналами 1, 5, 10 и 20 тенге изготовлены из стали, покрытой медно-никелевым сплавом. Следует отметить, что данный способ изготовления циркуляционных монет практикуется во многих странах мира.

Какие памятные и юбилейные монеты выпустили с начала 2015 года?

С начала 2015 года Национальным банком РК выпущены в обращение памятные серебряные монеты proof-качества номиналом 500 тенге: «Тайказан» из серии монет «Сокровища степи», «Шәкен Айманов», посвященная 100-летию со дня его рождения, биколорная монета «Буран» из серии «Космос», «Абай» из серии «Портреты на банкнотах», «70 лет Великой Победе», «550 лет Казахскому ханству», «2015 – Год Ассамблеи народа Казахстана», «Райская мухоловка» из серии «Фауна и флора Казахстана», «Год обезьяны» из серии «Восточный календарь».

Памятные серебряные монеты proof-качества номиналом 100 тенге: «8 Марта» из серии монет «Монета-подарок», «Amir Timur» из серии монет «Великие полководцы», «Баскетбол. Олимпийские игры-2016» из серии «Спорт».

Памятная биколорная монета «Буран» из серии монет «Космос» proof-качества номиналом 500 тенге.

Монеты обязательно должны быть круглыми?

Монета «Тайказан» имеет форму четырехгранника. В качестве выступающего канта по периметру монеты использованы элементы национального орнамента. Изображение тайказана на монете выполнено с применением технологии оксидирования (химической окраски) изображения.

Монета «8 Марта» – первая монета РК, имеющая прямоугольную форму (45 x 30 мм). Монета выполнена с применением тампографической печати.

Монета «Буран», как и другие монеты серии «Космос», выполнена с применением тантала – металла, широко используемого в аэрокосмической промышленности. Впервые с применением технологии изменения его цвета на золотистый.

В каком количестве были выпущены дизайнерские памятные и юбилейные монеты?

«Тайказан», максимальный тираж – 5 тысяч штук;
«Шәкен Айманов», «Буран», тираж – 3 тысячи штук;
«8 Марта», тираж – 4 тысячи штук;
«Amir Timur», максимальный тираж – 13 тысяч штук;
«Баскетбол. Олимпийские игры-2016», максимальный тираж – 8 тысяч штук.
«70 лет Великой Победе», тираж – 7 тысяч штук;
«Абай», из серебра тираж – 3 тысячи штук, из золота – 1 тысяча штук;
«550 лет Казахскому ханству», тираж – 5 тысяч штук;
«2015 – Год Ассамблеи народа Казахстана», тираж – 5 тысяч штук;
«Райская мухоловка», тираж – 3 тысячи штук;
«Год обезьяны», из серебра тираж – 3 тысячи штук, из золота – 1 тысяча штук.

Из какого материала делают юбилейные монеты?

В настоящее время юбилейные и памятные монеты чеканят:
из серебра 925 пробы;
из золота 999 пробы;
из сплава «нейзильбер».
В биколорном исполнении (из двух металлов):
– серебро 925 пробы/тантал (Та);
– нейзильбер/нибрасс.

Подготовлено специалистами
Национального Банка РК

ИСТОРИЯ МИНИСТЕРСТВА ФИНАНСОВ РК В ЛИЦАХ

Туллубек АБДИКАДИРОВ

Руководил Министерством финансов РК в 1990–1992 годы.

Родился 8 февраля 1940 года в селе Канака Гиссарского района Таджикской ССР.

Окончил Казахский государственный университет им. С. Кирова, экономист, кандидат экономических наук.

После окончания университета в 1961 году работал старшим экономистом комбината «Каратау», затем – контролером-ревизором по Таласскому и Сарысуйскому районам, заведующим Каратауским горфинотделом, заведующим Меркенским райфинотделом Джамбульской области, заместителем заведующего Джамбулским облфинотделом, начальником отдела, заместителем заведующего, заведующим, начальником Алма-Атинского горфинуправления, первым заместителем председателя Алма-Атинского горисполкома – председателем горплана, министром финансов РК.

Еркешбай Жайлаубаевич ДЕРБИСОВ

Руководил Министерством финансов РК в 1992–1994 годы.

Родился 1 сентября 1941 года в селе Коян-Кус Илийского района Алма-Атинской области.

Первые трудовые навыки он получил на крестьянском поле, помогая матери присматривать за скотом. Учился сначала в селе, а потом в Алма-Ате, проживая, как сын погибшего фронтовика, в интернате. Сразу после школы устроился работать учеником слесаря на Алма-Атинский молкомбинат, затем – рабочим коллекторного бурения в экспедицию Института геологических наук. В 1961 году, по совету геологов, поступает в Казахский государственный университет (позже – Институт народного хозяйства) на экономический факультет. Окончив вуз с отличием, был направлен в центральный аппарат Минфина республики, где проработал свыше 26 лет экономистом, начальником управления госдоходов, заместителем министра, первым заместителем министра финансов РК. После этого руководил Госкомитетом по ценам, налоговой службой. В ноябре 1992 года был назначен министром финансов РК.

Александр Сергеевич ПАВЛОВ

Руководил Министерством финансов РК в 1994–1998 годы и с января по август 2002 года.

Родился 1 января 1953 года в городе Павлодаре.

Окончил финансово-кредитный факультет Белорусского государственного института народного хозяйства им. Куйбышева, экономист. Окончил Академию общественных наук при ЦК КПСС.

После окончания института в 1974 году работал старшим экономистом отдела финансирования и контроля сельского хозяйства Павлодарского областного финансового отдела, заместителем начальника, начальником планово-экономического отдела ПО «Павлодарский тракторный завод им. Ленина», начальником финансового управления Павлодарского облисполкома, заместителем председателя Павлодарского облисполкома, заместителем главы Павлодарской областной администрации, начальником Главной налоговой инспекции – первым заместителем Министерства финансов РК.

В октябре 1994 года был назначен министром финансов РК. В 1996–1998 годах работал заместителем Премьер-министра РК – министром финансов РК. С 1998-го по январь 2002 года работал вице-президентом ЗАО «Казахмыс». С 29 января по август 2002 года трудился в должности заместителя Премьер-Министра РК – министра финансов РК.

ИСТОРИЯ МИНИСТЕРСТВА ФИНАНСОВ РК В ЛИЦАХ

Сауат Мухаметбаевич МЫНБАЕВ

Руководил Министерством финансов РК в 1998–1999 годы.

Родился 19 ноября 1962 года в селе Учарал Талды-Курганской области.

Окончил Московский государственный университет им. М. Ломоносова, экономист-кибернетик, кандидат экономических наук.

После окончания университета и аспирантуры работал преподавателем, доцентом Алма-Атинского института народного хозяйства, затем – заместителем директора научно-консультационного центра ФКСНТР, президентом биржи «Казахстан», первым заместителем председателя правления Казкоммерцбанка, заместителем министра финансов РК – начальником Казначейства.

В 1998 году был назначен министром финансов РК.

Ураз Алиевич ДЖАНДОСОВ

Руководил Министерством финансов РК с мая по октябрь 1999 года.

Родился 26 октября 1961 года в городе Алма-Ате.

Окончил Московский государственный университет им. М. Ломоносова, экономист-кибернетик.

После окончания учебы работал младшим научным сотрудником Института экономики Академии наук Казахской ССР, затем – консультантом, заведующим отделом аппарата Высшего экономического совета при Президенте РК, первым заместителем председателя Национального агентства по иностранным инвестициям при Министерстве экономики РК, первым заместителем министра экономики РК – председателем Национального агентства по иностранным инвестициям при Министерстве экономики РК, первым заместителем, председателем правления Национального банка РК. В феврале 1998 года работал первым заместителем Премьер-министра РК – председателем Государственного комитета РК по инвестициям.

В мае 1999 года был назначен министром финансов РК.

Мажит Тулубекович ЕСЕНБАЕВ

Руководил Министерством финансов РК в 1999–2002 годы.

Родился 28 апреля 1949 года в городе Павлодаре.

Окончил Казахский политехнический институт им. В. Ленина, инженер-экономист.

После окончания учебы работал в НИИ планирования и нормативов при Госплане Казахской ССР, затем – преподавателем кафедры марксистско-ленинской философии и политэкономии Карагандинского пединститута, заместителем начальника главного планово-экономического управления Карагандинского облисполкома, председателем Комитета по экономике, заместителем председателя облисполкома, заместителем главы Карагандинской областной администрации – председателем Комитета по экономике и финансам, начальником Главной налоговой инспекции Министерства финансов РК – первым заместителем министра финансов РК, председателем Государственного налогового комитета РК, акимом Карагандинской области.

В декабре 1999 года был назначен министром финансов РК.

ИСТОРИЯ МИНИСТЕРСТВА ФИНАНСОВ РК В ЛИЦАХ

Зейнулла Халидоллович КАКИМЖАНОВ

Руководил Министерством финансов РК в 2002–2003 годы.

Родился 15 августа 1959 года в городе Чарске Семипалатинской области. После службы в армии окончил экономический факультет Московского государственного университета им. М. Ломоносова, экономист-кибернетик. Окончил аспирантуру Института экономики и прогнозирования Академии наук СССР в городе Москве, кандидат экономических наук.

После окончания учебы работал младшим научным сотрудником, и. о. старшего научного сотрудника Научно-исследовательского института экономики, планирования и нормативов при Госплане Казахской ССР, затем – научным консультантом Научно-консультационного центра Фонда культурного, социального и научно-технического развития Казахской ССР, вице-президентом АО «Республиканская строительная биржа «Казахстан», генеральным директором компании «КИНКО», генеральным директором Казахстанской межбанковской валютной биржи, управляющим ИПФ «Новое поколение», председателем правления АОЗТ «Акционерный народный сберегательный банк Казахстана», президентом государственного банка «Объединенный банк Казахстана». В 1997 году был назначен помощником Президента Республики Казахстан заместителем председателя Высшего экономического совета при Президенте РК, затем трудился в должности помощника Президента Республики Казахстан, заместителя председателя Национального совета по устойчивому развитию.

В 1999 году был назначен министром государственных доходов РК.

В августе 2002 года был назначен министром финансов РК.

Ерболат Аскарбекович ДОСАЕВ

Руководил Министерством финансов РК в 2003–2004 годы.

Родился 21 мая 1970 года в городе Алма-Ате. Окончил Алматинский энергетический институт, Московский государственный технический университет им. Баумана, инженер электронной техники.

После окончания учебы работал менеджером МНПП «Искер», затем – заместителем директора, директором, первым вице-президентом, генеральным директором АОЗТ «Корпорация «Акцепт», заместителем председателя правления ЗАО «Банк Туран-Алем», председателем правления ЗАО «Алматинский торгово-финансовый банк», советником Премьер-министра РК, вице-министром энергетики, индустрии и торговли РК, вице-министром финансов РК, председателем Агентства Республики Казахстан по регулированию естественных монополий и защите конкуренции.

В июне 2003 года был назначен министром финансов РК, управляющим Европейским банком реконструкции и развития (ЕБРР) в Казахстане.

Арман Галиаскарович ДУНАЕВ

Руководил Министерством финансов РК в 2004–2006 годы.

Родился 7 октября 1966 года в селе Кугалы Талды-Курганской области.

Окончил Казахский государственный университет им. С. Кирова, аспирантуру Московского государственного университета им. М. Ломоносова, экономист, кандидат экономических наук.

После окончания учебы работал ассистентом кафедры Джамбулского гидрометеорологически-строительного института, затем – консультантом по экономическим вопросам научно-технического объединения «Сервис-центр», главным специалистом, заведующим отделом внешнеэкономических связей аппарата главы Чимкентской областной администрации, главным специалистом финансового отдела, начальником отдела внешних связей, начальником отдела инвестиционных проектов – директором по инвестициям, директором управления инвестиционных программ «Астана-Холдинг», начальником управления инвестиционных и международных программ ОАО «Банк ТуранАлем», и. о. директора департамента государственного долга и кредитования, директором департамента государственного заимствования Министерства финансов РК.

В 2001 году был назначен вице-министром финансов РК. Затем работал вице-министром экономики и бюджетного планирования РК, председателем правления АО «Национальный инновационный фонд», первым вице-министром финансов РК.

В апреле 2004 года был назначен министром финансов РК.

ИСТОРИЯ МИНИСТЕРСТВА ФИНАНСОВ РК В ЛИЦАХ

Наталья Артемовна КОРЖОВА

Руководила Министерством финансов РК в 2006–2007 годы.

Родилась 8 апреля 1958 года в городе Сарканде Талды-Курганской области. Окончила Алма-Атинский институт народного хозяйства, экономист, доктор экономических наук.

После окончания учебы работала экономистом, старшим экономистом, начальником отдела, начальником управления Министерства финансов Республики Казахстан, затем – начальником департамента социальной сферы Министерства финансов РК.

В ноябре 1996 года была назначена министром труда и социальной защиты населения РК. Затем работала вице-министром финансов РК, первым вице-министром экономики и бюджетного планирования РК.

В январе 2006 года была назначена министром финансов РК.

Болат Бидахметович ЖАМИШЕВ

Руководил Министерством финансов РК в 2007–2013 годы.

Родился 28 июня 1957 в селе Алтын-Эмель Гвардейского района Талды-Курганской области.

Окончил Казахский сельскохозяйственный институт, экономист, кандидат экономических наук.

После окончания учебы работал младшим научным сотрудником, ведущим научным сотрудником, ученым секретарем КазНИИ экономики и организации агропромышленного комплекса, референтом, заместителем председателя исполкома Конгресса предпринимателей Казахстана, заместителем директора департамента экономических исследований и прогнозов, директором Центра перспективных исследований, директором департамента исследований и статистики Национального банка РК, директором Национального пенсионного агентства Министерства труда и социальной защиты населения РК, вице-министром труда и социальной защиты населения РК, вице-министром, первым вице-министром финансов РК, вице-министром внутренних дел Республики Казахстан, заместителем председателя Национального банка РК, председателем Агентства РК по регулированию и надзору финансовых организаций, заместителем председателя правления, управляющим директором по проектной деятельности Евразийского банка развития (ЕБР).

В ноябре 2007 года был назначен министром финансов РК.

Бахыт Турлыханович СУЛТАНОВ

Руководит Министерством финансов РК с ноября 2013 года.

Родился 29 ноября 1971 года в городе Алма-Ате. Окончил Казахский национальный технический университет по специальности «инженер-электрик», а также Казахскую государственную академию управления по специальности «бизнес и менеджмент».

После окончания учебы работал ведущим экономистом отдела акционирования и лицензирования управления ценных бумаг финансового рынка Министерства финансов РК, затем – начальником отдела, заместителем начальника управления, заместителем директора бюджетного департамента, директором департамента по государственным закупкам, заместителем директора Казначейства, директором департамента государственного бюджета Министерства финансов РК, директором департамента бюджетной политики и планирования Министерства экономики и бюджетного планирования РК.

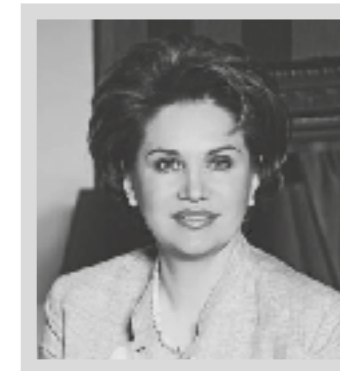
В 2003 году был назначен вице-министром экономики и бюджетного планирования РК, затем работал председателем Агентства по статистике РК, вице-министром финансов РК.

В августе 2007 года был назначен министром экономики и бюджетного планирования РК.

Работал помощником Президента РК, заместителем руководителя Администрации Президента РК.

В ноябре 2013 года был назначен заместителем Премьер-министра Республики Казахстан – министром финансов Республики Казахстан.

С августа 2014 года трудится в должности министра финансов Республики Казахстан.

Модернизация системы государственных закупок

Законопроект «О государственных закупках», разработанный с учетом международного опыта и заключенных РК международных договоров, в настоящий момент находится на рассмотрении в Мажилисе Парламента Республики Казахстан.

О ключевых моментах модернизации системы госзакупок, а также об ожидаемых результатах рассказывает вице-министр финансов Руслан БЕКЕТАЕВ.

– Расскажите, пожалуйста, на кого распространяются нормы нового законопроекта? Касаются ли они закупок национальных холдингов и нацкомпаний?

– На закупки национальных компаний и холдингов действие закона не распространяется. Это не согласуется с нормами ВТО.

Так, по требованиям ВТО законодательство о государственных закупках не должно регулировать закупки товаров, работ, услуг, используемых в коммерческих целях или предназначенных для коммерческой перепродажи.

К тому же закупки национальных компаний регулируются своими правилами.

– Качество строительства и ремонта дорог, школ, больниц – большой вопрос для казахстанского общества. Предусматривает ли новый проект закона нормы в части гарантийного срока обслуживания или удержания определенной суммы денег на период гарантийного срока?

– Не предусматривает. Вопросы гарантийного срока эксплуатации объектов регламентируются гражданским законодательством и Законом об архитектурной и градостроительной деятельности.

– Предусматривает ли новый проект закона возможность возмещения ущерба поставщикам

при девальвации национальной валюты?

– Увы! Учитывая, что договор о государственных закупках заключается в соответствии с гражданским законодательством, все вопросы возмещения ущерба регулируются названным законодательством.

– Решает ли данный законопроект вопросы приобретения качественных товаров?

– Да. В целях приобретения качественных товаров законопроектом предлагается ряд мер, в частности внедряется новый способ закупок с применением предварительного квалификационного отбора. Также в правилах государственных закупок устанавливаются дополнительные неценовые критерии определения победителя в части опыта работы, наличия квалифицированных специалистов и расширяются критерии установления демпинга.

– Какие меры принимает Министерство финансов в части недопущения участия в закупках лиц, аффилированных с заказчиками?

– Законопроект предусматривает норму, согласно которой потенциальный поставщик при подаче заявки дает согласие на получение сведений о нем в информационных системах государственных органов. Члены конкурсной комиссии и контролирующие органы получают доступ к государственным информационным системам, содержащим сведения о потенциальных поставщиках, подавших заявку на участие в конкурсе, – база данных «Юридические лица», «Физические лица», «Регистр недвижимости» и другие.

Данная мера позволит эффективнее выявлять и пресекать факты участия аффилированных лиц в государственных закупках.

– Сохраняются ли нормы по поддержке отечественных товаропроизводителей? И как это соответствует требованиям ВТО и Договору о Евразийском экономическом союзе?

– Увы, нормы, касающиеся поддержки отечественных производителей, исключены в соответствии с требованиями ВТО и Договора о Евразийском экономическом союзе.

Однако законопроект при этом предусматривает возможность установления изъятий из национального режима сроком на два года. Данный механизм реализуется путем принятия Правительством РК соответствующего нормативного правового акта.

– Увеличилось ли количество участников-нерезидентов в закупках Казахстана после введения национального режима?

– Количество нерезидентов осталось неизменным – около 0,1% от общего объема закупок РК. В Казахстане практически все государственные закупки осуществляются в электронном формате посредством веб-портала, а вопрос взаимного признания электронной цифровой подписи на сегодняшний день в полной мере не реализован.

Думаю, что количество нерезидентов в закупках Казахстана может увеличиться только после взаимного признания электронной цифровой подписи.

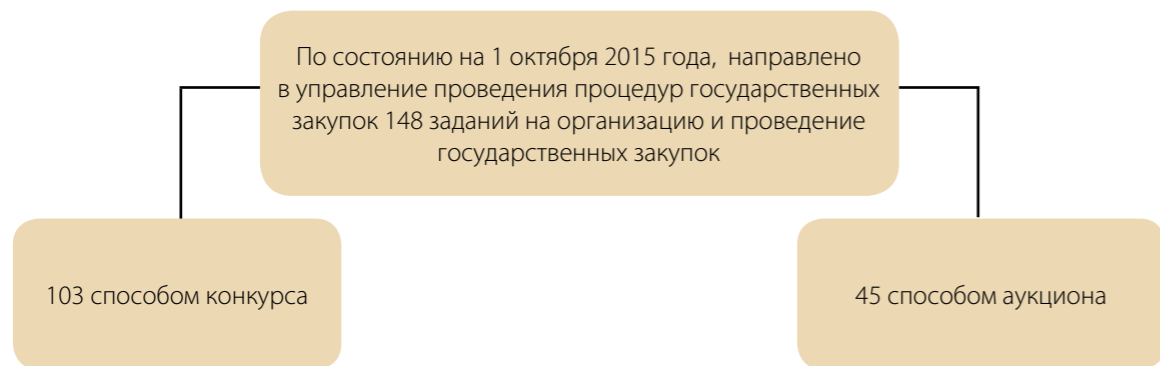
– Предусмотрены ли меры экономии бюджетных средств?

– Об экономии бюджетных средств можно будет говорить только в том случае, если будет обеспечена конкуренция в закупках.

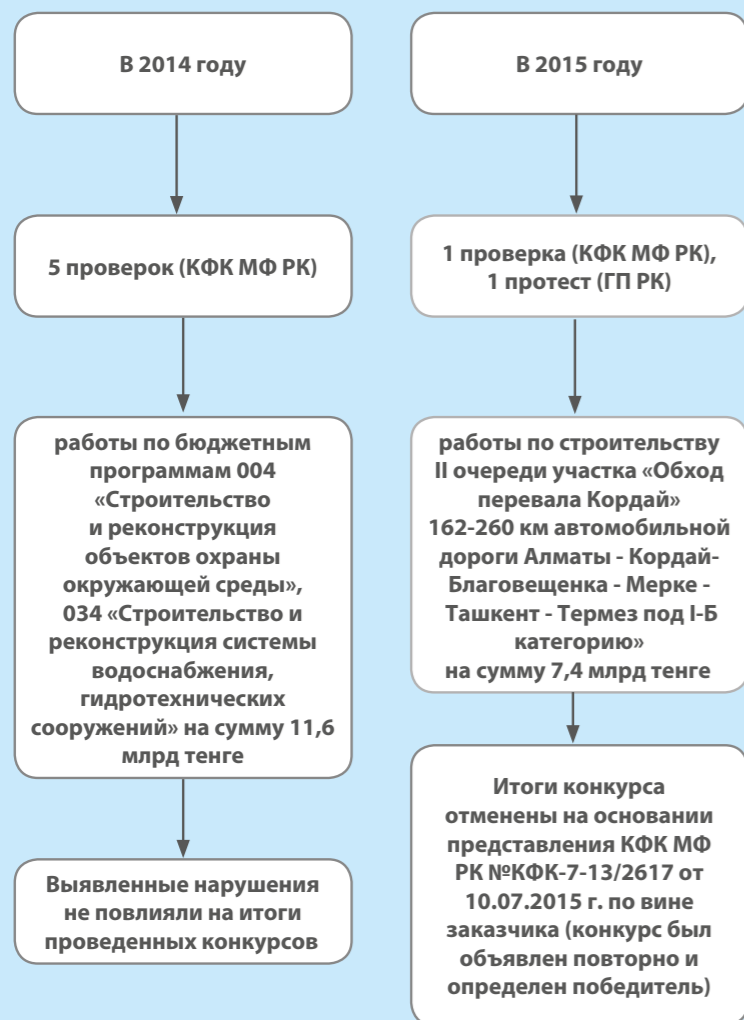
Так, анализ проведенных закупок показывает, что экономия средств наблюдается только в государственных закупках, проведенных конкурентными способами закупок. Это

Информация о заданиях на организацию и проведение государственных закупок, поступивших в КГЗ за 9 месяцев 2015 года

НА ОСНОВАНИИ ЖАЛОБ ПОТЕНЦИАЛЬНЫХ ПОСТАВЩИКОВ были проведены:

конкурс, аукцион и запрос ценовых предложений. В государственных закупках способом из одного источника экономия средств практически отсутствует.

К сожалению, сегодня большой объем государственных закупок осуществляется именно так – напрямую из одного источника либо через несостоявшийся конкурс. Поэтому одной из главных целей законопроекта является увеличение доли конкурентных способов государственных закупок.

Законопроектом сокращается перечень закупок из одного источника и одновременно ужесточаются требования к таким закупкам через обязательство заказчиков размещать на веб-портале отчет с указанием обоснования выбора поставщика, цены заключенного договора и иных существенных условий договора.

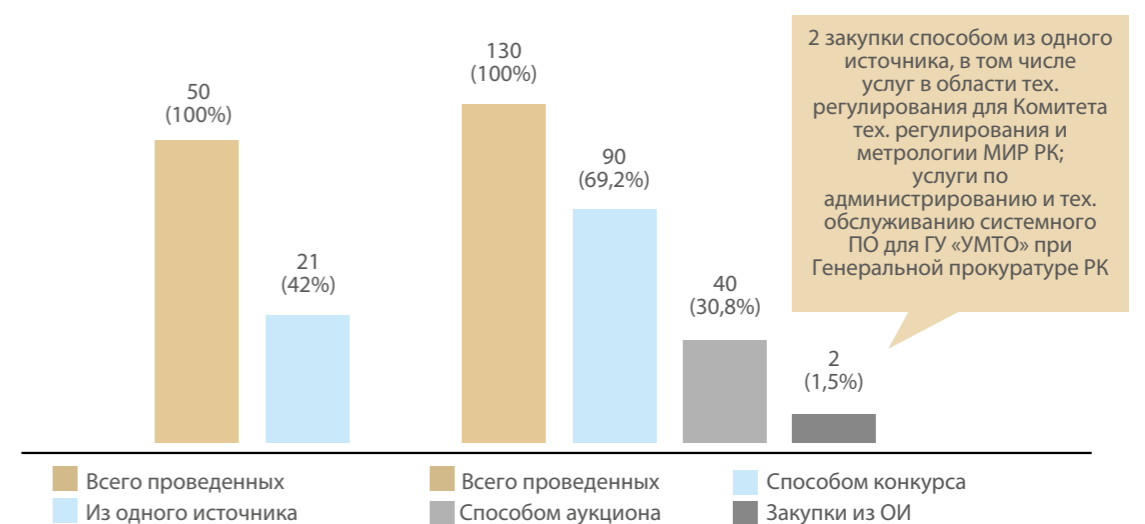
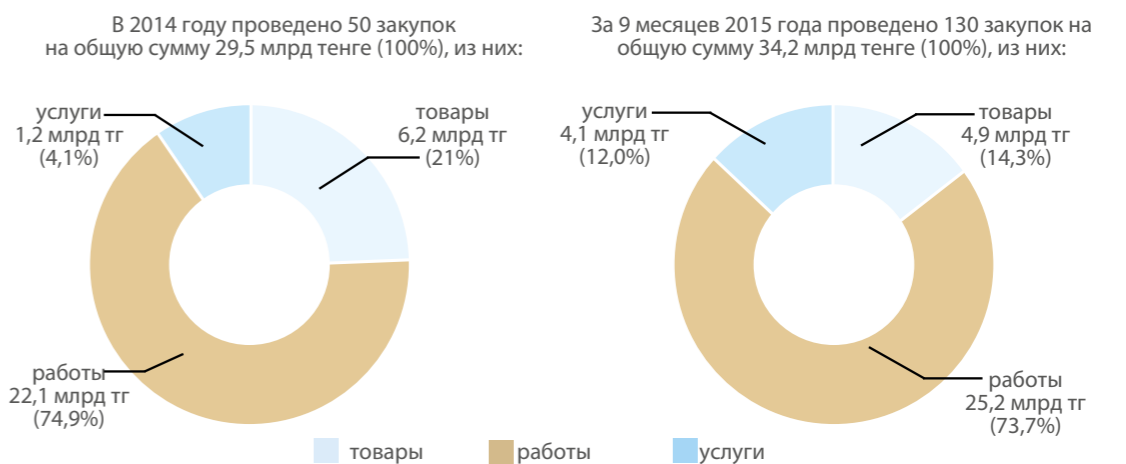
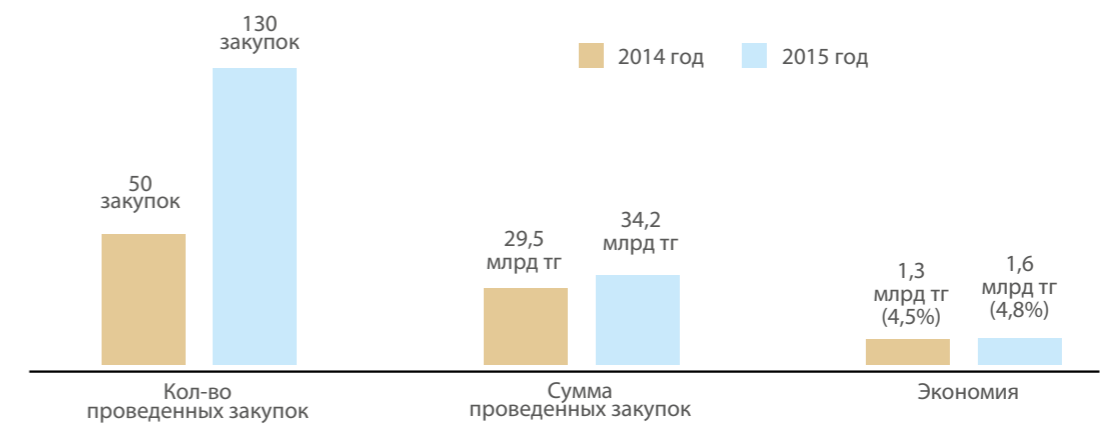
– Какие меры принимаются по недопущению технических сбоев в системе веб-портала?

– В ближайшее время будет запущена новая платформа, которая обеспечит стабильную работу веб-портала, увеличит его скорость и исключит технические сбои.

В целом считаю, что совершенствование процедур позволит повысить прозрачность при проведении государственных закупок и решить имеющиеся вопросы.

Беседовал Алмас НУРМАГАНБЕТОВ

Сведения о проведенных государственных закупках за 2014 год и 9 мес. 2015 года

Евразийский женский форум – новая площадка международного сотрудничества

Гаухар АБАСОВА

24–26 сентября 2015 года в Санкт-Петербурге прошел Первый Евразийский женский форум, который собрал порядка 750 делегатов из 80 стран мира.

Евразийский женский форум был проведен по инициативе председателя Совета Межпарламентской ассамблеи государств – участников СНГ, председателя Совета федерации РФ Валентины Матвиенко.

Достижение мира, гармонии и социального благополучия оказалось под пристальным вниманием участников форума. Кроме того, обсуждались актуальные вопросы образования и социальной защиты граждан, вопросы защиты семьи, детства и материнства.

Казахстанскую делегацию на данном мероприятии возглавляла госсекретарь РК Гульшара Абдыкаликова. В ее состав вошли женщины – депутаты Парламента, руководите-

ли государственных органов и члены Национальной комиссии Республики Казахстан по делам женщин.

Государственный секретарь РК в своем докладе на форуме подчеркнула важные направления развития гендерной и семейно-демографической политики Казахстана.

В Евразийском женском форуме также приняла участие ответственный секретарь Министерства финансов РК Наталья Коржова. Она выступила с докладом на тему роли женщин в управлении финансовыми системами в период кризиса.

В выступлении Натальи Коржовой отражены современные тенденции в казахстанской экономике и уровень вовлеченности в них женщин. На сегодняшний день участие женщин в работе государственных структур Казахстана возросло и достигло 55% от общего числа госслужащих. По данным Комитета по статистике Министерства национальной эконо-

мики РК, в составе республиканских органов управления женщины занимают 47,6%, в деятельности, связанной с налогообложением, – 50,6% от общего числа работников управления. В системе регулирования и содействия эффективному ведению экономической деятельности на долю женщин приходится 41,8%.

Количество женщин, занимающих ключевые государственные посты, в том числе в финансовом секторе, растет и в мире.

Так, показательным примером назначения женщин на руководящие должности в сфере управления финансами могут служить назначения главой Международного валютного фонда министра экономики и финансов Франции Кристин Лагард и Эльвиры Набиуллиной на должность председателя Центрального банка Российской Федерации. Мало того, в один из самых сложных моментов в истории, когда регулятор начал по-

степенно сворачивать стимулирующие меры, Федеральную резервную систему США впервые возглавила женщина – Джанет Йеллен.

Очевиден тот факт, что эти женщины приступили к работе при полной нестабильности финансового рынка.

Во всем мире идет поиск новых идей развития, отказ от дискриминационной политики. Запад все больше склоняется к экономической интеграции и взаимным связям. Последовательная реализация этих принципов позволит избежать территориального национализма и повысить экономический рост страны, после чего можно будет проводить соответствующие реформы.

Казахстан, в свою очередь, уже с середины 90-х годов реализует идею международного мира и экономической интеграции. Устойчивым базисом для этого служат авторитет нашего Президента и его прагматичная многовекторная политика. Ее результатом стало подписание в Астане 29 мая 2014 года договора о Евразийском экономическом союзе (ЕАЭС), в который уже вступили Армения и Кыргызстан.

Также Казахстан активен и на международных рынках капитала. Так, для поддержки экономического роста, ориентированного на реализацию страновой программы развития, 16 июля 2015 года Правительство РК в лице Министерства финансов в рамках контрциклической фискальной политики и в целях финансирования дефицита республиканского бюджета завершило сделку по выпуску 10- и 30-летних еврооблигаций на сумму 4 млрд долларов по формату REG S/144 A в рамках Программы среднесрочных нот.

Важную роль при этом играет взаимодействие с ведущими международными финансовыми институтами, в том числе в многостороннем формате.

Таким форматом на сегодняшний день является реализация совместных проектов в рамках рамочных соглашений о партнерстве между Правительством Республики Казахстан и международными финансовыми организациями.

Основными целями таких соглашений являются создание условий для устойчивого развития и инклюзивного экономического роста, обеспечение благополучия для наименее обеспеченных слоев населения, диверсификация экономики и повышение ее конкурентоспособности.

В 2014 году была утверждена Программа сотрудничества по развитию Казахстана в рамках реализации рамочных соглашений о партнерстве между Правительством Республики Казахстан и Международными финансовыми организациями (МФО).

В Программе определен перечень совместных проектов с МФО для реализации в 2015–2021 годы, которые направлены на развитие малого и среднего бизнеса, финансового сектора, ЖКХ и транспортной инфраструктуры, электроэнергетики, возобновляемых источников энергии и повышение энергоэффективности, проведение институциональных реформ.

В целом индикативный портфель инвестиционных и институциональных проектов составляет 11 840,5 млн долларов. Доля МФО в них – 8 101,5 млн долларов, софинансирование со стороны Правительства РК требуется в размере 2 252,9 млн долларов. Кроме этого, предполагается привлечение частных инвестиций на сумму 1 481,3 млн долларов.

Из них софинансирование со стороны Всемирного банка составляет 4 472,0 млн долларов, со стороны АБР – 1 520,0 млн долларов, со стороны ЕБРР – 1 511,5 млн долларов, ИБР – 598,0 млн долларов.

В республиканском бюджете на 2015–2017 годы предусмотрено выделение целевого трансферта на обеспечение доли софинансирования со стороны Правительства РК для реализации данных проектов в следующем объеме: 2015 год – 142,5 млн долларов, 2016 год – 191,1 млн долларов, 2017 год – 233 млн долларов.

Финансирование МФО проектов по развитию малого и среднего предпринимательства позволяет активизировать процесс инновационного производства, направленного на внедрение нового технологического оборудования, передовой технологии, позволяющей повысить конкурентоспособность производства и пополнить потребительский рынок широким ассортиментом качественных товаров и услуг.

Помимо прочего, реализация проектов в рамках рамочных соглашений с МФО предполагает и наличие положительного социального эффекта.

К проектам, имеющим социальную направленность, можно отнести следующие: «Повышение конкурентоспособности малого и среднего бизнеса и их доступа к финансированию» – 46 млн долларов, «Кредитные линии для малого и среднего бизнеса» – 200 млн долларов, «Стимулирование продуктивных инноваций» – 110 млн долларов, «Развитие и модернизации системы образования» – 100 млн долларов, «Развитие трудовых навыков и стимулирование рабочих мест» – 137 млн долларов, «Социальное медицинское страхование» – 90 млн долларов.

В дни проведения форума ответственным секретарем Министерства финансов РК в ходе дискуссий обсуждены вопросы лекарственного и пенсионного обеспечения, а также медицинского обслуживания с вице-премьером правительства Российской Федерации Ольгой Голодец.

Так, по данным Министерства здравоохранения и социального развития РК, общий объем фармацевтического рынка в Казахстане в 2014 году составил 1,218 млрд долларов. 42% из них, или 516,7 млн долларов, – доля лекарственных средств в составе гарантированного государством объема бесплатной медицинской помощи, а 58%, или 705 млн долларов, – розничный рынок. В 2016 году на обеспечение лекарственных средств и изделий медицинского назначения в рамках гарантированного государством объема бесплатной медицинской помощи предполагается направить уже порядка 676 млн долларов.

Что касается социального обеспечения, как известно, в соответствии со статьей 29 Конституции Республики Казахстан, граждане республики вправе получить бесплатно гарантированный объем медицинской помощи, установленный законом и финансируемый из республиканского и местных бюджетов. Расходы государственного бюджета на эти цели составили: в 2014 году – 2,416 млрд долларов, в 2015 году – 2,658 млрд долларов.

Действующим законодательством иностранцам и лицам без гражданства, постоянно проживающим на территории Республики Казахстан, предусмотрено право на пенсионное обеспечение наравне с гражданами Республики Казахстан, если иное не предусмотрено законами

В Министерстве финансов РК подвели итоги деятельности за 9 месяцев 2015 года и определили задачи на предстоящий период. В работе коллегии под председательством министра Бахыта Султанова приняли участие руководители подразделений и территориальных органов министерства.

«Главным принципом работы фискальных ведомств во всем мире является обеспечение финансовыми ресурсами поставленных руководством страны задач без нарушения макроэкономической устойчивости государства», – сказал министр, открывая заседание коллегии. В связи с этим он напомнил, что поиск резервов в фискальной части, обеспечение рационального расходования средств государственного бюджета, эффективная контрольная работа и содействие развитию бизнеса – важнейшие направления деятельности Министерства финансов РК. В текущем и будущем году деятельность Министерства финансов направлена на выполнение задач по реализации Плана нации «100 конкретных шагов», Пяти институциональных реформ, обозначенных Главой государства.

В ходе работы коллегии были подведены итоги 9 месяцев т. г., обсуждены имеющиеся проблемы и определены задачи, направленные на полноту исполнения бюджета до конца 2015 года, проведение легализации и приватизации.

Вопросы текущей деятельности были рассмотрены в рабочем формате с обсуждением проблемных ситуаций и рисков зон функционирования практически каждого территориального подразделения всех ведомств.

Министр, обращаясь лично к руководителям территориальных органов государственных доходов, обратил особое внимание на имеющиеся недоработки в части проведения налогового аудита, сокращения недоимки, по вопросам налогового и таможенного администрирования, в том числе противодействия лжепредпринимательству. Даны конкретные поручения по мерам снижения теневой экономики. Бахыт Султанов предупредил о личной ответственности первых руководителей по обеспечению полноты сбо-

В Министерстве финансов подвели итоги деятельности за 9 месяцев 2015 года

ра поступлений в бюджет без излишней нагрузки на предпринимательство.

При этом было отмечено, что создание службы государственных доходов ставит целью повысить эффективность выявления правонарушений.

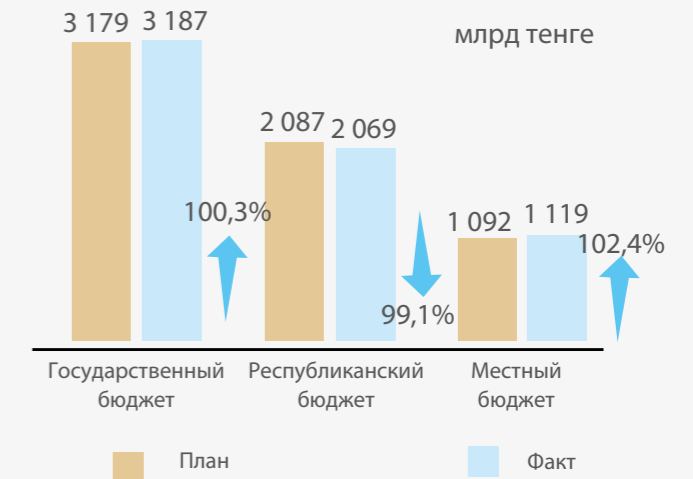
На заседании коллегии были обсуждены задачи, запланированные на краткосрочную перспективу. Отмечена важность реализации планов по улучшению бизнес-климата в Казахстане, в том числе в части сокращения числа документов, введения «Единого окна» для таможенных процедур, электронных счетов-фактур, контрольно-кассовых машин с онлайн передачей данных, переноса акцента таможенного контроля на «пост-фактум», легализации имущества и т. д.

Для содействия развитию бизнеса поручено усилить темпы работы по разгосударствлению экономики. В том числе обеспечить четкость соблюдения графика выставления на торги объектов приватизации. Министерство намерено продолжить работу по анализу правоприменительной практики для подготовки действенных изменений в законодательство по обеспечению прозрачности процедур управления активами государства.

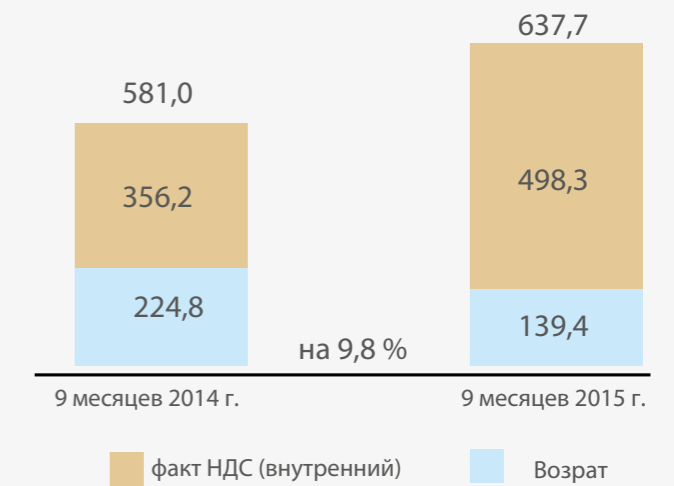
Глава госоргана акцентировал особое внимание на вопросах системного противодействия коррупции и проведения внутренней кадровой политики, включая обязательную ответственность руководящего звена за несоблюдение антикоррупционного законодательства вверенным персоналом.

По результатам заседания коллегии Министерства финансов поставлены четкие задачи перед всеми подразделениями государственного органа по исполнению годовых плановых показателей по доходам и расходам на 2015 год и расширению применяемых инструментов снижения теневой экономики, коррупции и недопущению недостатков в работе.

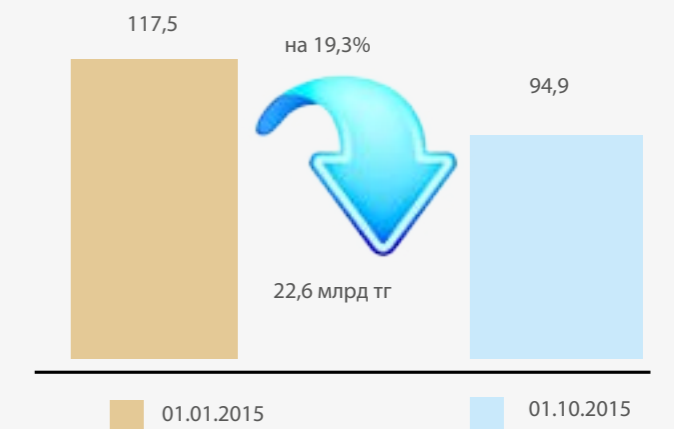
Исполнение плана по доходам (в компетенции КГД)

Динамика валового вступления НДС

Снижение недоимки

Пресс-служба МФ РК

и международными договорами. Пенсионное обеспечение граждан государств – участников СНГ осуществляется в соответствии с Соглашением о гарантиях прав граждан государств – участников СНГ в области пенсионного обеспечения, утвержденным в Москве 13 марта 1992 года.

С целью сокращения государственного присутствия в бизнесе и усиления экономики в Казахстане проводится реализация Комплексного плана приватизации на 2014–2016 годы. Так, по состоянию на 5 октября 2015 года, на продажу выставлено 386 объектов, из них продано 210 объектов, в том числе 10 объектов республиканской собственности, 95 – коммунальной собственности, 58 – СПК и 47 объектов холдингов.

Через зачисление денег на специальные банковские счета банков второго уровня, а также через возможность приобретения государственных ценных бумаг Правительством РК реализуется план по легализации имущества. Делается это, с одной стороны, для снижения теневой экономики, привлечения дополнительных резервов для оживления экономики страны, с другой – для получения гражданами реальных доходов.

По легализации имущества, находящегося на территории Республики Казахстан, в комиссии при местных исполнительных органах поступило 54 086 заявлений на легализацию имущества на общую сумму 1,902 млрд долларов.

В целом можно отметить, что данный форум создал уникальную площадку для обмена мнениями и опытом. Женщины имели возможность высказать свое мнение по решению социальных и экономических проблем в мире, по выработке антикризисных мер для устойчивого экономического роста, а также наметить план совместных действий на перспективу.

В свою очередь, женщины выразили инициативу проводить региональные форумы и расширять сотрудничество в рамках женских организаций для совместных действий по социальному развитию, для принятия мер по борьбе с мировыми проблемами, которые представляют серьезные угрозы здоровью, благополучию, миру и безопасности народов.

С 2020 года планируется ввести декларирование доходов и имущества всех физических лиц

Декларирование доходов и имущества физических лиц как инструмент налогового контроля реальных доходов населения и противодействия теневой экономике применяют многие страны мира: США, Канада, Германия, Франция, Швеция, Финляндия, Дания, Австралия, Чехия, Италия, Новая Зеландия, Сингапур, Швейцария, Чили, Великобритания, Бельгия, Греция, Венгрия, Польша, Португалия, Испания, Эстония, Норвегия, Нидерланды, Словения и другие.

В Республике Казахстан решено также внедрить декларирование доходов и имущества всеми физическими лицами, поскольку в настоящее время отсутствует возможность осуществления эффективного контроля за источниками происхождения доходов и имущества всех физических лиц, так как декларация о доходах и имуществе представляется только ограниченным кругом лиц (госслужащими, депутатами, судьями).

В связи с чем в настоящее время разработан проект закона Республики Казахстан «О внесении изменений и дополнений в некоторые законодательные акты Республики Казахстан по вопросам декларирования доходов и имущества физических лиц» (далее – законопроект).

Законопроект разработан во исполнение Плана нации «100 конкретных шагов» по реализации Пяти институциональных реформ Главы государства, антикоррупционной стратегии Республики Казахстан на 2015–2025 годы, концепции по переходу к всеобщему декларированию доходов и имущества гражданами Республики Казахстан и лицами, имеющими вид на жительство, а также отраслевой программы по противодействию коррупции в Республике Казахстан на 2011–2015 годы.

Законопроектом предусматривается поэтапное вхождение в систему декларирования доходов и имущества. Так, на первом этапе, в 2017 году, декларации представят работники государственных учреждений, а также ра-

ботники государственных предприятий и национальных компаний, как наиболее подготовленная категория физических лиц. Второй этап, с 2020 года, затронет уже все остальные физические лица.

Декларацию будут представлять совершеннолетние граждане Казахстана, оралманы и лица, имеющие вид на жительство, несовершеннолетние при наличии зарегистрированного на них имущества (обязанность по представлению декларации будет возложена на законных представителей несовершеннолетних лиц), а также иностранцы при наличии имущества на территории Республики Казахстан или необложенных доходов из Республики Казахстан.

Вхождение в систему декларирования будет осуществляться путем представления декларации об активах и обязательствах («входной» декларации), в которой будут отражаться сведения об имеющемся в Казахстане и за его пределами имуществе, накоплениях, а также о требованиях и обязательствах физического лица. В последующем представляется декларация о доходах и имуществе физического лица (ежегодная декларация), в которой будут отражаться доходы, сведения об отчуждении или приобретении имущества, подлежащего государственной или иной регистрации (недвижимость, транспорт, ценные бумаги, доля участия и др.), расходы на приобретение такого имущества, а также источники таких расходов.

При этом лица, не имеющие дохода либо получившие только заработную плату или пенсию, которые не являются госслужащими, депутатами, судьями, самозанятыми лицами, будут представлять декларацию в упрощенном формате на одном листе.

Реализация вышеуказанных поправок, по мнению разработчика законопроекта, будет способствовать осуществлению полноценного контроля в целях выявления уклонения от налогообложения и снижения размеров теневой экономики.

Пресс-служба МФ РК

Амнистия граждан в связи с легализацией имущества

Парламент страны внес изменения и дополнения в законодательство

22 октября 2015 года Сенат Парламента РК одобрил проект закона Республики Казахстан «О внесении изменений и дополнений в некоторые законодательные акты Республики Казахстан по вопросам амнистии граждан Республики Казахстан, оралманов и лиц, имеющих вид на жительство в Республике Казахстан, в связи с легализацией ими имущества».

Законопроект разработан Министерством финансов в рамках реализации поручений Главы государства о пересмотре в сторону облегчения процесса легализации имущества и обеспечения гарантий от незаконного преследования со стороны правоохранительных органов и в соответствии с реализацией 41 шага Плана нации «100 конкретных шагов».

Законопроект предусматривает следующие основные положения:

I. В части гарантий для субъектов легализации предусматривается:

первое: включение в налоговое и банковское законодательство нормы о запрете представления сведений и информации о легализованном имуществе;

второе: исключение возможности использования в качестве доказательств по уголовному делу информации, полученной в ходе легализации;

третье: конкретизация и ужесточение норм уголовного законодательства в части дополнительной защиты субъектов легализации наряду с введением нормы о запрете конфискации легализованного имущества.

II. Во исполнение поручения Главы государства с целью создания более благоприятных и привлекательных условий проводимой акции и активизации участия населения предлагается три опции легализации денег:

1. Возможность зачисления денег на банковские счета без обязательств по их хранению, без уплаты сбора, с распоряжением по своему усмотрению без ограничений.

2. Возможность легализации денег без зачисления их на счета БВУ («декларативная форма») с уплатой сбора в размере 10%.

3. Возможность инвестирования легализованных денег в МФЦА без уплаты сбора.

III. По легализации имущества предлагается:

В комиссиях при акиматах оставить только легализацию недвижимого имущества, находящегося на территории РК, права на которое не оформлены.

В части же остального имущества, находящегося как на территории республики, так и за ее пределами (движимого, а также имущества, право на которое оформлено

на субъекта легализации или на другое лицо), легализация будет проводиться путем представления декларации в органы государственных доходов.

Кроме того, предполагается расширение перечня имущества, подлежащего легализации, имуществом, расположенным за пределами территории Республики Казахстан, которое передано в доверительное управление (траст) с уплатой 10-процентного сбора.

IV. Также предлагается норма по исключению двойного обложения при реализации легализованного имущества за рубежом.

V. При этом для активизации процесса легализации предлагаются следующие стимулирующие меры:

1) ужесточение административного наказания за недекларирование счетов за рубежом;

2) введение дополнительного требования обязательного декларирования имущества за рубежом.

Вышеизложенные меры будут способствовать созданию более благоприятных и привлекательных условий в целях активизации участия населения в данной акции.

Как следствие, для реализации вышеизложенных мер предусматривается продление срока легализации до 31 декабря 2016 года.

Реализация законопроекта потребует внесения изменений в шесть законодательных актов.

Принятие законопроекта будет способствовать созданию более благоприятных и привлекательных условий легализации, в том числе упрощающих процесс ее проведения, в целях активизации участия населения в данной акции. Кроме того, законопроект позволит принять дополнительные меры для быстрого, простого и надежного возврата денег в экономику страны, улучшения процесса снижения уровня «теневой» экономики, а также дополнительных поступлений в бюджет.

Пресс-служба МФ РК

Танатар СЕРГАЗИЕВ,
главный эксперт Комитета государственных
доходов Министерства финансов РК

В связи со вступлением Республики Казахстан во Всемирную торговую организацию (ВТО) Комитет государственных доходов Министерства финансов Республики Казахстан проводит разъяснительную работу для налогоплательщиков и участников внешнеэкономической деятельности по отдельным аспектам таможенного декларирования. Одним из таких аспектов является законодательство РК в сфере СЭЗ и защиты объектов интеллектуальной собственности.

Как известно, Казахстан принял стратегию вхождения в число тридцати наиболее развитых стран мира к 2050 году. Таковую задачу народу Казахстана определил Президент Республики Казахстан в своем Послании «Казахстанский путь – 2050: Единая цель, единые интересы, единое будущее».

Для выполнения поставленной задачи как одного из факторов обеспечения стабильности и развития экономики важным аспектом является привлечение иностранных инвестиций. В этой связи основную роль могут сыграть специальные экономические зоны, созданные на территории нашего государства.

Говоря о специальных экономических зонах Казахстана и дальнейших перспективах их развития, необходимо отметить реализацию более 80 проектов (из которых более 60 находится на стадии реализации), создание поряд-

Законодательство РК в сфере СЭЗ и защиты объектов интеллектуальной собственности в рамках вступления республики в ВТО

ка 6 тыс. рабочих мест, а также производство продукции на сумму более 300 млрд тенге.

В Республике Казахстан Указом Главы государства наряду с шестью функционирующими СЭЗ в 2011–2012 годах созданы четыре новых СЭЗ: «Хоргос – Восточные ворота», «Сарыарка», «Павлодар» и «Химический парк – Тараз».

Все 10 СЭЗ условно можно разделить на четыре группы. Это промышленно-производственные зоны – «Морпорт Актау», «Онтүстік», «Национальный индустриальный нефтехимический технопарк», «Сарыарка», «Павлодар», «Химический парк – Тараз»; сервисные зоны – «Бурабай», «Астана – новый город»; технико-внедренческая зона «Парк информационных технологий», а также транспортно-логистическая зона «Хоргос – Восточные ворота».

Для осуществления таможенного декларирования и таможенного администрирования в СЭЗ в целях реализации указа Президента создано 10 таможенных постов.

Правовое регулирование вопросов, связанных с применением льготных процедур, определяется положениями Соглашения по вопросам свободных (специальных, особых) экономических зон на таможенной территории Таможенного союза и таможенной процедуры свободной таможенной зоны, ратифицированного Законом Республики Казахстан от 30 июня 2010 года № 312-IV.

Положениями данного Соглашения о СЭЗ определены концептуальные моменты по созданию и функционированию СЭЗ, в частности определены типы СЭЗ, включающие свободные, портовые и логистические (специальные, особые) экономические зоны.

Также соглашением определены виды деятельности, осуществляемые в свободной (специальной, особой) экономической зоне, подразделяющиеся на приоритетные в целях содействия социально-экономическому развитию государств – членов Таможенного союза, привлечения инвестиций, создания и развития производств, основанных на новых технологиях, развития транспортной инфраструктуры, туризма и санаторно-курортной сферы.

Соглашением также установлены случаи возникновения и прекращения обязанности по уплате таможенных пошлин, налогов и сроки их уплаты в отношении товаров, помещаемых (помещенных) под таможенную процедуру свободной таможенной зоны.

Необходимо отметить, что, учитывая специфику каждой СЭЗ отдельно, таможенные органы в части таможенного администрирования оказывают содействие, исходя из особенности каждой СЭЗ. Так, к примеру, на территории СЭЗ «Астана – Жаңа қала» действует индустриальный парк и ведется строительство таких объектов, как жилые дома и административные здания. С учетом особенности данной СЭЗ таможенный контроль осуществляется на части территории СЭЗ, в которой применяется таможенная процедура СТЗ.

В дальнейшем Астана станет привлекательной для туристов и комфортной для жителей и гостей столицы, городом с благоприятной деловой средой, с высокой степенью инновационного развития, играющим центральную роль в процессе региональной и глобальной интеграции страны.

СЭЗ «Бурабай» расположена в курортной зоне, и основой данной СЭЗ является развитие туризма на данном участке территории республики. С учетом этой особенности, а также беспрепятственного перемещения туристов по курортной зоне и свободной миграции животных таможенное администрирование на СЭЗ осуществляется на части территории СЭЗ в период строительства объектов, предназначенных для реализации приоритетных видов деятельности данной СЭЗ.

Необходимо отметить особенности СЭЗ «Хоргос – Восточные ворота», расположенной вблизи приграничной зоны между Китаем и Казахстаном, которая создает все условия для создания крупного логистического центра республики и одного из крупнейших в мире. Учитывая уникальность СЭЗ «Хоргос – Восточные ворота» и новшества логистического центра, Комитетом государственных доходов МФ РК (далее – комитет) в целях реализации приоритетных видов деятельности в рамках законодательства Таможенного союза рассматриваются такие вопросы, как функционирование логистического центра и оптимальное применение таможенных процедур с учетом особенности для логистической СЭЗ.

Также хотелось бы обратить внимание на нормотворческую деятельность в части таможенного регулирования специальных экономических зон, проводимую комитетом.

Для реализации отсылочных норм международного Соглашения по СЭЗ на национальное законодательство Республики Казахстан комитетом разработан Приказ министра финансов Республики Казахстан «О некоторых вопросах специальных экономических зон», который позволяет решить ряд проблемных вопросов, связанных со взаимодействием участника СЭЗ с органом государственных доходов при осуществлении таможенного администрирования.

В целях упрощения ввоза казахстанских товаров на территорию СЭЗ по инициативе комитета в 2013 году были направлены предложения в Евразийскую экономическую комиссию по внесению изменений в Решение Комиссии Таможенного союза от 20 мая 2010 года № 263 в части использования вместо декларации на товары транспортных (перевозочных) и коммерческих документов.

По итогам заседаний сторон предложения комитета были одобрены и утверждены решением ЕЭК № 6 от 21 января 2015 года. Кроме того, в рамках проводимых работ по внесению изменений в Таможенный кодекс Евразийского экономического союза комитет инициирует рассмотрение вопросов по упрощению норм действующего законодательства для участников СЭЗ.

Международный опыт

В рамках Евразийского экономического союза хочется отметить соседей по союзу, в частности Российскую Федерацию, где каждую особую экономическую зону государство наделяет специальным юридическим статусом, который дает инвесторам ряд налоговых льгот и таможенных преференций, а также гарантирует доступ к инженерной, транспортной и деловой инфраструктуре. Издержки инвесторов при реализации проектов в СЭЗ в среднем на 30% ниже общероссийских показателей. При этом особые экономические зоны создаются на 49 лет.

В Беларуси иностранные инвесторы могут вкладывать деньги в любые сферы национальной экономики, включая СЭЗ, функционирующие во всех шести областях страны. Исключение составляет производство оружия и наркотических веществ. Регистрация в качестве субъекта СЭЗ осуществляется при условии реализации им проекта с объемом инвестиций не менее 1 млн евро. Налог на прибыль уплачивается резидентами СЭЗ по ставке, уменьшенной на 50%, т. е. в размере 9%. Прибыль резидентов СЭЗ, полученная от реализации товаров (работ, услуг) собственного производства, освобождается от обложения налогом на прибыль в течение пяти лет с даты объявления ими прибыли.

Примечателен и зарубежный опыт. В настоящее время СЭЗ ОАЭ способствуют притоку и развитию бизнеса иностранных компаний на Ближнем Востоке. Среди основных преимуществ для вливаний иностранного капитала на территории СЭЗ ОАЭ следует отметить стопроцентное освобождение дохода и прибыли от налогов, возможность стопроцентной репатриации капитала и налогов, возможность для иностранных граждан владеть бизнесом на 100%, упрощенный порядок регистрации и оформления документов при открытии компании, конкурентоспособные импортные пошлины, а также отсутствие таможенных пошлин на товары, ввезенные либо произведенные в СЭЗ. Кроме того, на компании, созданные в СЭЗ, не распространяется законодательство ОАЭ, включая закон о коммерческих компаниях.

Подводя итоги вышесказанного, важная роль в экономике отводится созданию благоприятного делового климата, развитию предпринимательства и привлечению иностранных инвестиций. Казахстан является одной из самых быстро растущих экономик мира, характеризуется высокой степенью политической и социальной стабильности. Страна последовательно проводит реформы, направленные на дальнейшее совершенствование деловой и инвестиционной среды, что подтверждается неуклонным ее ростом в мировых рейтингах.

Ранее в рамках требований международных экспертов при проведении переговоров по вступлению Республики Казахстан в ВТО нормы национального законодательства в сфере защиты прав интеллектуальной собственности таможенными органами были приведены в соответствие с международными требованиями, в частности с Соглашением по торговым аспектам прав интеллектуальной собственности, и закреплены главой 53 Кодекса Республики Казахстан «О таможенном деле в Республике Казахстан» (в Таможенном кодексе Таможенного союза данные нормы установлены главой 46).

В настоящее время меры по защите прав на объекты интеллектуальной собственности таможенными органами в основном принимаются на основании таможенного реестра

объектов интеллектуальной собственности по заявлениям правообладателей.

При этом многие известные товарные знаки включены в таможенный реестр ОИС КГД МФ РК, и по ним принимаются меры по защите прав интеллектуальной собственности.

Комитетом государственных доходов МФ РК в территориальные таможенные органы направляются указания об усилении ведомственного и организационного контроля за исполнением функций по защите прав на объекты интеллектуальной собственности в рамках установленной компетенции, а также соответствующие практические и методические пособия.

Принята в работу компонента «Интеллектуальная собственность» Таможенной автоматизированной информационной системы (ТАИС-2), в результате чего в настоящее время вся информация по товарам, содержащим объекты интеллектуальной собственности, включенным в реестр, вносится в данную систему. В процессе таможенной очистки и декларирования товаров осуществляется контроль по кодам товарной номенклатуры внешнеэкономической деятельности в автоматизированном

режиме посредством интеграции с системой контроля и управления рисками (СКУР).

Разработаны и утверждены стандарт и регламент государственной услуги «Включение объектов авторских и смежных прав, товарных знаков, знаков обслуживания и наименований мест происхождения товаров в таможенный реестр объектов интеллектуальной собственности».

Дополнительно департаментами таможенного контроля на основании указания Комитета государственных доходов МФ РК совместно с территориальными органами юстиции, внутренних дел и финансовой полиции разработаны планы мероприятий, направленных на выявление фактов незаконного ввоза контрафактной продукции, в том числе по обмену информацией о товарах, в отношении которых возбуждаются уголовные дела о контрабанде, в целях привлечения к ответственности за незаконное использование объектов интеллектуальной собственности (ввоз контрафактной продукции).

Комитетом государственных доходов МФ РК проводятся семинары на тему «Таможенные меры по защите прав интеллектуальной собствен-

ности» с участием сотрудников территориальных таможенных органов, представителей таможенных служб других стран, представителей Европейской сети правообладателей по борьбе с контрафактом, экспертов департамента по правам интеллектуальной собственности МЮ РК, представителей иностранных компаний – правообладателей товарных знаков, на которых рассматриваются вопросы практического применения мер по защите прав на объекты интеллектуальной собственности таможенными органами.

Сотрудники таможенных органов РК на базе Учебного центра филиала РГКП «Национальный институт интеллектуальной собственности» КПИС МЮ РК принимают участие в обучающих семинарах на тему «Правовая охрана объектов интеллектуальной собственности и защита прав владельцев интеллектуальной собственности».

Справка: по состоянию на 1 октября 2015 года, в таможенный реестр объектов интеллектуальной собственности включено 345 товарных знаков (96 правообладателей) по 1 335 наименованиям товаров. ■

Правительство отстояло особые условия при вступлении в ВТО

В течение переходного периода будут привлечены передовые технологии, освоено производство конкурентоспособных товаров и услуг.

До 1 января 2021 года государство сохранит обязательства по местному содержанию товаров на закупки недропользователей в рамках ВТО. Об этом сообщил вице-министр энергетики РК Магзум Мирзагалиев на пресс-конференции в Службе центральных коммуникаций.

«Мы сохранили обязательства по местному содержанию товаров действующих контрактов на недропользование, заключенные до 1 января 2015 года либо до окончания изначального срока действия контрактов в зависимости от того, что наступит раньше», – отметил чиновник.

По словам Мирзагалиева, правила и нормы ВТО ограничивают допустимые инструменты государственной поддержки, но согласно достигнутому в ходе переговорного процесса условиям переходного периода до 1 января 2021 года сохранены обязательства по местному содержанию в товарах.

«Вступление в ВТО, с одной стороны, существенно расширяет возможности для отечественных производителей, а с другой – является вызовом, создавая реальные конкурентные условия в Казахстане в связи с тем, что правила этой организации значительно ограничивают инструменты государственной поддержки в области местного содержания», – заявил вице-министр энергетики РК.

Кроме того, Мирзагалиев отметил, что при вступлении в ВТО Казахстан отстоял право устанавливать требование о местном содержании в контрактах на недропользование на уровне до 50%. При этом сохраняется 20-процентная условная скидка в отношении казахстанских производителей работ и услуг в закупках недропользователей.

Напомним, переговоры о вступлении в ВТО продолжались более 19 лет. Казахстан подал заявку 29 января 1996 года.

Официально 162-м членом Всемирной торговой организации наша страна станет на 10-й министерской конференции ВТО в Кении, которая пройдет с 15 по 19 декабря текущего года. ■

СТАНЬ УСПЕШНЕЕ НА МИЛЛИОН!

АО «Финансовая академия»
Министерства финансов Республики Казахстан
при поддержке «1С Казахстан»

ОБЪЯВЛЯЕТ РЕСПУБЛИКАНСКИЙ КОНКУРС!!! ЛУЧШИЙ ПО ПРОФЕССИИ «БУХГАЛТЕР»

Информация на портале www.1ccc.kz
телефон: +7 7172 788 296

ПРИЗОВОЙ ФОНД:

- 1 МЕСТО – 1 000 000 тенге**
- 2 МЕСТО – 500 000 тенге**
- 3 МЕСТО – 300 000 тенге**

Победитель становится членом консультативного органа по вопросам бухгалтерского учета и аудита при Министерстве финансов РК

**Финалистам вручаются:
Благодарственные письма министра финансов РК,
Сертификаты на курсы повышения квалификации.**

Определение страны происхождения товаров в рамках вступления РК в ВТО

Светлана АБДЫКЕРОВА,
главный эксперт Комитета государственных доходов МФ РК

В связи со вступлением Республики Казахстан во Всемирную торговую организацию (ВТО) Комитет государственных доходов Министерства финансов Республики Казахстан проводит разъяснительную работу для налогоплательщиков и участников внешнеэкономической деятельности по отдельным аспектам таможенного оформления. Одним из таких аспектов является определение страны происхождения товаров.

Правила определения страны происхождения товаров представляют собой установленную систему определенных критериев, согласно которым устанавливается, где был произведен товар, то есть страна его происхождения. Таможенные пошлины и ограничения в некоторых случаях зависят именно от источника импорта.

Правила происхождения являются важной частью торговых правил из-за дискриминирующей практики между экспортирующими странами: квотирование, преференциальные ставки таможенных пошлин, антидемпинговые действия и др. Кроме всего прочего, правила происхождения товаров используются как для статисти-

ческих целей, так и для использования в маркировке товаров. Все это усложняется вследствие глобализации и возможности переработки и производства товаров в разных странах до их поступления к конечному потребителю.

Существуют различные практики применения правил происхождения товаров. Наряду с тем, что требования о достаточной обработке/переработке товара универсально признаны, некоторые страны применяют требования по изменению тарифной классификации товаров, другие – адвалорный критерий, третьи – критерий производства.

Регулирование в рамках ВТО

Соглашение по правилам происхождения товаров (далее – Соглашение ВТО по правилам происхождения) является основополагающим в области установления правил определения происхождения товаров в рамках ВТО.

Соглашение ВТО по правилам происхождения требует от членов ВТО, чтобы их правила происхождения были прозрачными, не оказывали ограничивающего, искажающего, разрушительного эффекта на международную торговлю. Данные правила должны применяться последовательным, однообразным, беспристрастным и целесообразным образом. Помимо этого, правила происхождения товаров должны быть основаны на «позитивном стандарте», т. е. они должны утверждать, что предоставляет происхождение товаров.

В долгосрочной перспективе Соглашение ВТО по правилам происхождения нацелено на создание общих (гармонизированных) правил происхождения товаров для всех членов ВТО. В результате единые правила происхождения должны быть применены в любых обстоятельствах, за исключением преференциальной торговли. Тем не менее работа в этом направлении движется медленными темпами, и на сегодняшний день членам ВТО не удается прийти к всеобщему согласию по данному вопросу.

Необходимо отметить, что положение, разрешающее применение таможенных пошлин по двойной ставке РНБ к импорту товаров неизвестного происхождения, было отменено Казахстаном в соответствии с Законом № 211-III «О внесении изменений в Таможенный кодекс Республики Казахстан» от 8 января 2007 года. Следовательно, к такому импорту применяется обычная ставка РНБ. В соответствии с нормами Договора о ЕАЭС и Протоколом о тарифных преференциях Казахстан применяет единую систему тарифных преференций ЕАЭС для развивающихся и наименее развитых стран (далее – система ЕСП ЕАЭС). Перечни развивающихся и наименее развитых стран – пользователей системы ЕСП ЕАЭС, а также перечень товаров, происходящих и ввозимых из развивающихся стран и наименее развитых стран, подпадающих под действие системы ЕСП ЕАЭС, утверждены Решением

Межгосударственного совета ЕврАзЭС № 18 и приняты Решением Комиссии ТС № 130 «О едином таможенно-тарифном регулировании Таможенного союза Республики Беларусь, Республики Казахстан и Российской Федерации» от 27 ноября 2009 года (далее – Решение Комиссии ТС № 130).

Согласно системе ЕСП ЕАЭС, ввозные таможенные пошлины, применяемые к товарам, происходящим из развивающихся стран пользователей ЕСП, установлены на уровне 75% от ставки таможенной пошлины РНБ, а для товаров, происходящих из наименее развитых стран, – на уровне 0%.

Тарифные преференции на товары, происходящие из развивающихся и наименее развитых стран, подпадающих под действие ЕСП ЕАЭС, будут предоставляться, если товары были приобретены в этой стране у резидента данной страны. Такие товары должны быть доставлены напрямую либо транзитом через третьи страны на территорию ЕАЭС, без помещения данных товаров в свободное обращение в этих третьих странах в случае транзита.

С момента вступления Казахстана в ВТО система ЕСП для развивающихся и наименее развитых стран будет применяться в соответствии с релевантными положениями ВТО.

Положениями Таможенного кодекса Таможенного союза и национальным таможенным законодательством предусмотрено предоставление по запросу участников ВЭД предварительных решений по стране происхождения товаров.

Принятие таможенными органами предварительных решений о стране происхождения товаров внесено в перечень государственных услуг, утвержденных постановлением Правительства Республики Казахстан от 18 сентября 2013 года № 983 «Об утверждении реестра государственных услуг». Данная норма соответствует положениям Соглашения по Правилам происхождения товаров ВТО (пункт h) статьи 2).

Национальная палата предпринимателей Казахстана «Атамекен» является уполномоченным органом по оформлению, удостоверению и выдаче сертификатов о

происхождении вывозимых и реэкспортируемых товаров из Республики Казахстан.

Регулирование в рамках Евразийского экономического союза

Со вступлением в силу Договора о Евразийском экономическом союзе компетенция по установлению правил страны происхождения ввозимых товаров была передана в наднациональный уровень. Так, в соответствии со статьей 37 Договора о ЕАЭС, применяются единые правила определения происхождения товаров, ввозимых на таможенную территорию союза.

При этом, согласно статье 102 Договора о ЕАЭС, до вступления в силу решения комиссии, устанавливающего правила определения происхождения товаров, предусмотренные статьей 37, применяются Соглашение о единых правилах определения страны происхождения товаров от 25 января 2008 года и Соглашение о правилах определения происхождения товаров из развивающихся и наименее развитых стран от 25 января 2008 года.

Таким образом, на сегодняшний день в отношении товаров, ввозимых из третьих стран (за исключением преференциальных правил), необходимо руководствоваться двумя вышеперечисленными соглашениями.

Правила происхождения товаров, происходящих из СНГ (за исключением Туркменистана и Узбекистана), устанавливаются Соглашением о правилах определения страны происхождения товаров в СНГ от 20 ноября 2009 года и Правилами определения страны происхождения товаров от 24 сентября 1993 года в отношении Узбекистана и Туркменистана. В отношении Грузии применяются Правила определения страны происхождения товаров, утвержденные Решением Совета глав правительств СНГ от 30 ноября 2000 года. С Республикой Сербия, в соответствии с Соглашением о свободной торговле между Правительством Казахстана и Правительством Сербии, происхождение товаров определяется на основе протокола, который является неотъемлемой частью соглашения. ■

У наших соседей

Президент России запретил муниципальным депутатам владеть имуществом и счетами за рубежом

Президент России Владимир Путин подписал закон, которым в законодательные акты вносятся изменения в части, касающейся противодействия коррупции. Об этом сообщается на сайте Кремля.

В частности, Федеральным законом предусматривается распространение запретов, ограничений и требований, установленных в целях противодействия коррупции, на глав

муниципальных образований и депутатов представительных органов муниципальных образований. Среди них, в том числе, запрет на владение имуществом и счетами за рубежом.

Кроме того, документ вводит ответственность в виде досрочного прекращения полномочий члена Совета Федерации, депутата Государственной Думы и депутата законодательного органа субъекта Федерации за непредставление или несвоевременное представление ими

сведений о своих доходах, расходах, об имуществе и обязательствах имущественного характера.

Ранее сообщалось, что Совет Федерации одобрил закон, позволяющий лишать полномочий парламентариев всех уровней, а также сенаторов и муниципальных чиновников за непредставление в положенный срок деклараций о доходах и имуществе. ■

Внесены изменения и дополнения в законодательство по вопросам реабилитации и банкротства

22 октября 2015 года Парламентом Республики Казахстан принят Закон Республики Казахстан «О внесении изменений и дополнений в некоторые законодательные акты Республики Казахстан по вопросам реабилитации и банкротства», разработанный в рамках Плана нации по реализации 100 шагов.

Данным законом предлагаются альтернативные пути сохранения предприятий после признания их банкротами.

Это возможность применения процедуры реабилитации и заключение мирового соглашения между должником и кредитором на любой стадии процедуры банкротства, а также продажа компании-банкрота

и смена собственника.

С целью предотвращения банкротства предлагается новый механизм по сохранению действующих производств – урегулирование неплатежеспособности между должником и кредиторами путем заключения соглашения.

Кроме того, законом для сокращения сроков проведения процедур реабилитации и банкротства введена подсудность споров в делах о реабилитации и банкротстве, ограничено обжалование судебных актов доапелляционной инстанцией, а решения судов о признании должника банкротом подлежат немедленному исполнению.

Введение вышеуказанных мер позволит обеспечить максимальное сохранение действующих производств, рабочих мест, а также сократить сроки проведения процедур реабилитации и банкротства

Пресс-служба МФ РК

Определение таможенной стоимости ввозимых товаров в рамках вступления РК в ВТО

В связи со вступлением Республики Казахстан во Всемирную торговую организацию (ВТО) Комитет государственных доходов Министерства финансов Республики Казахстан проводит разъяснительную работу для налогоплательщиков и участников внешнеэкономической деятельности по отдельным аспектам таможенного оформления. Одним из таких аспектов является определение таможенной стоимости ввозимых товаров.

Одним из условий вступления Республики Казахстан во Всемирную торговую организацию являлось приведение норм таможенного законодательства в соответствие с

нормами ГАТТ/ВТО, а именно Марракешским соглашением по таможенной оценке или Соглашением по применению статьи VII ГАТТ/ВТО. В соответствии с данным соглашением определено шесть методов определения таможенной стоимости товаров:

- 1) по стоимости сделки с ввозимыми товарами;
- 2) по стоимости сделки с идентичными товарами;
- 3) по стоимости сделки с однородными товарами;
- 4) на основе вычитания стоимости;
- 5) на основе сложения стоимости;
- 6) резервный метод.

Процесс обследования по данному вопросу со стороны Всемирной торговой организации был начат еще в 2002 году. Определенные коррективы в рамках процесса совершенствования таможенного законодательства по таможенной стоимости пришлось вносить в связи с вступлением Казахстана в Таможенный союз.

Еще в Законе РК от 20 июля 1995 года «О таможенном деле в Республике Казахстан» были заложены основные нормы определения таможенной стоимости ввозимых товаров на основе Соглашения по применению статьи VII ГАТТ/ВТО: методы определения таможенной стоимости и порядок их применения.

Следующим этапом совершенствования явился Таможенный кодекс Республики Казахстан от 5 апреля 2003 года, где также были заложены основные нормы определения таможенной стоимости в соответствии с Соглашением ВТО по таможенной оценке товаров. С началом процесса по вступлению Республики Казахстан в ВТО начался процесс приведения в полное соответствие с этим соглашением.

Так, по требованию ВТО, в 2005-м, 2007-м и 2009 годах был внесен ряд уточняющих поправок в редакцию Таможенного кодекса в соответствии с текстом Соглашения по применению статьи VII ГАТТ/ВТО.

Основным требованием явилось включение прямой нормы, указывающей, что таможенная стоимость ввозимых на таможенную территорию Республики Казахстан товаров основывается на общих принципах таможенной оценки Генерального соглашения по тарифам и торговле и Соглашения по применению статьи VII Генерального соглашения по тарифам и торговле.

Вторым требованием экспертов ВТО было исключение применения ценовых справочников из резервного метода определения таможенной стоимости товаров.

Соответствующие требования были исключены из норм казахстанского таможенного законодательства, и содержание статьи, касающейся резервного метода определения таможенной стоимости, приведено в соответствие с нормами Соглашения ГАТТ/ВТО.

Следующим этапом развития нормативной базы по таможенной стоимости товаров явилось вступление Республики Казахстан в Таможенный союз, и уже на подготовительном этапе в 2008 году был разработан ряд международных документов между Республикой Беларусь, Республикой Казахстан и Российской Федерацией.

Одним из базовых соглашений явилось Соглашение об определении таможенной стоимости товаров, перемещаемых через таможен-

Ержан ТАНИЕВ,
главный эксперт Комитета государственных доходов МФ РК

ную границу Таможенного союза, подписанное в Москве 25 января 2008 года и ратифицированное Законом Республики Казахстан от 23 февраля 2009 года № 139-IV.

Данное соглашение в максимальной степени, практически зеркально, приведено в соответствие с текстом Соглашения ВТО по таможенной оценке. На это повлияло обстоятельство процесса вступления в ВТО не только нашей республики, но и Российской Федерации.

Соответственно, экспертами ВТО теперь обследовались нормы международного акта Таможенного союза и сделаны выводы о соответствии текста Соглашения об определении

таможенной стоимости товаров, перемещаемых через таможенную границу Таможенного союза, тексту Соглашения ВТО.

Одним из новшеств данного соглашения явилось отложенное определение таможенной стоимости, когда необходимо уточнение таможенной стоимости ввиду отсутствия каких-либо данных на момент ввоза товаров.

Таким образом, законодательство Республики Казахстан изначально базировалось на Соглашении по применению статьи VII ГАТТ/ВТО и в настоящее время полностью соответствует его требованиям. ■

О социально-экономическом развитии Казахстана в новых условиях

Дастан УМИРБАЕВ,
и. о. директора департамента макроэкономического анализа
и прогнозирования Министерства национальной экономики РК

Экономика Казахстана находится в условиях особого экономического периода – переживает период серьезных испытаний на фоне резкого изменения внешней конъюнктуры.

Среди множества факторов можно выделить падение темпов роста экономик России и Китая, сопровождающееся ослаблением внешнего спроса и укреплением доллара к ос-

новным валютам мира.

Переход западных стран к посткризисному восстановлению, помимо неразрешенных вопросов притока мигрантов и долгового кризиса, сопровождается наращиванием санкционного давления на российскую экономику.

Данные тенденции оказывают негативное влияние на ряд макроэкономических показателей Казахстана.

Краткосрочный экономический индикатор – показатель, рассчитываемый по шести базовым отраслям (промышленность, сельское хозяйство, транспорт, строительство, торговля, связь), в январе – августе 2015 года составил 101% к январю – августу 2014 года.

Основным фактором замедления роста экономики стало уменьшение промышленного производства на 0,6% за январь – август 2015 года к январю – августу 2014 года, в том числе горнодобывающей промышленности – на 0,9%. При этом в обрабатывающей промышленности произошло увеличение на 0,5%.

Снижение темпов роста в горнодобывающей промышленности связано со спадом добычи железной руды на 17,7%, угля и лигнита – на 7,8%, сырой нефти – на 0,4%, металлических руд – на 1,9%. При этом добыча природного газа увеличилась на 9,5%, руд цветных металлов – на 3,6%.

В разрезе секторов обрабатывающей промышленности наблюдается увеличение производства в металлургической промышленности – на 15,2%, что обусловлено ростом цветной металлургии на 25,4%. Также выросла химическая промышленность на 2,4%, производство одежды – на 4,4%, минеральной продукции – на 1,1%. При этом спад производства отмечается в машиностроении – на уровне 29%.

В сельском хозяйстве наблюдается сохранение положительных темпов роста на уровне 102,7%. Рост объема производства продукции сельского хозяйства обусловлен увеличением производства продукции животноводства на 3,1%.

Строительный сектор сохраняет положительную динамику прошлых лет. Рост объема строительных работ сложился на уровне 4,1%, в том числе за счет введения в эксплуатацию 5,5 млн кв. м жилья.

В разрезе производства услуг устойчивый рост на уровне 106% наблюдается по транспорту и складированию. Рост торговли составил 101,2%, информации и связи – 101,9%.

В результате реализации индустриально-инновационных и инфраструктурных проектов, а также государственной программы «Нұрлы жол» на 2,9% возросли инвестиции в основной капитал.

Вместе с тем ухудшились показатели финансового сектора. Объемы кредитования экономики на 1 августа 2015 года составили более 10,6 трлн тенге и снизились на 12,7% по сравнению с аналогичной датой 2014 года. Объемы депозитов в банковской системе составили 11,8 трлн тенге и снизились на 1,5%.

Международные резервы страны на 1 сентября 2015 года уменьшились на 6,8% по сравнению с соответствующей датой 2014 года и составили 97,9 млрд долларов, в том числе активы Национального фонда снизились на 11,0% до 68,8 млрд

долларов. Золотовалютные активы Национального банка составили 29,1 млрд долларов и выросли на 4,8%.

В результате спада экономики России, замедления роста экономики Китая и ведущих стран ЕС, которые являются основными торговыми партнерами Казахстана, отмечается сокращение спроса на казахстанские товары. Это, в свою очередь, привело к значительному сокращению объемов экспорта.

Так, в январе – июле 2015 года внешнеторговый оборот Казахстана составил 45,9 млрд долларов и по сравнению с соответствующим периодом прошлого года уменьшился на 36,2%, в том числе экспорт – 27,8 млрд долларов (снижение на 43,2%), импорт – 18,1 млрд долларов (снижение на 21,2%).

Несмотря на ухудшение экономической ситуации, условия на рынке труда остаются достаточно стабильными. Уровень безработицы в августе 2015 года составил 4,9%. Среднемесячная заработная плата в январе – августе 2015 года, по оценке, составила 123,9 тыс. тенге, что на 5,9% больше, чем в январе – августе 2014 года в номинальном выражении, в реальном выражении – на 1,0%.

В августе 2015 года инфляция к началу года составила 1,8%, в том числе цены на продовольственные товары выросли на 0,9%, непродовольственные товары – на 1,4%, цены и тарифы на платные услуги – на 3,3%.

С учетом вышеуказанных макроэкономических тенденций, обусловленных факторами внешней конъюнктуры и внутренней динамикой, Правительством РК принимаются меры оперативного и системного характера для обеспечения устойчивого роста экономики в среднесрочной перспективе.

В рамках реализации контрциклической экономической политики Правительства, по поручению Главы государства Республики Казахстан Н. Назарбаева принята и реализуется Государственная программа инфраструктурного развития «Нұрлы жол», которая является драйвером и призвана обеспечить дополнительный экономический рост Казахстана.

В настоящее время полным ходом идет реализация таких основных направлений Государственной про-

граммы, как модернизация жилищно-коммунального хозяйства, укрепление жилищной инфраструктуры, поддержка субъектов предпринимательства, институциональное развитие через структурные реформы и развитие инфраструктуры в сфере электроэнергетики и образования.

Кроме того, в феврале 2015 года на заседании Правительства Республики Казахстан принят План мероприятий по реализации поручений Главы государства, данных на расширенном заседании Правительства 11 февраля 2015 года, с учетом мер экономической политики «особого периода».

Национальному банку поручено обеспечить финансовую стабильность, сохраняя стабильность цен и обеспечивая реальный сектор финансовыми ресурсами. Этому будут способствовать дедолларизация экономики и сокращение проблемных кредитов.

В мае этого года Правительством Казахстана принят План первоочередных действий на 2015 год, направленный на сохранение набранных темпов роста экономики в текущем году, подготовку условий для дальнейшего роста и обеспечение экономического благополучия страны.

Также в августе 2015 года Правительством РК одобрен План оперативных мер по обеспечению экономического роста в 2015–2016 годах. Он направлен на поддержку реального сектора экономики и стимулирование частных инвестиций, создание рабочих мест и поддержку занятости, поддержку финансовой стабильности, недопущение роста цен на социально значимые продовольственные товары, эффективное использование средств Национального фонда, пересмотр государственных и отраслевых программ и обеспечение сбалансированности республиканского бюджета.

В настоящее время в условиях глобальных изменений в мировой экономике Правительством Республики Казахстан совместно с Национальным банком Республики Казахстан разрабатывается План мер по обеспечению экономического роста в среднесрочной перспективе. ■

Беларусь проводит деноминацию национальной валюты

Анна ИВАНОВА

Президент Беларуси Александр Лукашенко подписал указ о третьей в истории страны деноминации национальной валюты. Она будет проведена в июле 2016 года из расчета 10 тыс. к одному. Новые денежные знаки напечатаны еще в 2008 году, но тогда Нацбанк республики был вынужден отложить деноминацию из-за кризиса.

Указ об очередной деноминации президент Беларуси Александр Лукашенко подписал 4 ноября. Процедура продлится с 1 июля по 31 декабря 2016 года. Рубли образца 2000 года будут обменивать на банкноты и монеты образца 2009 года в соотношении 10 000:1. Самый низкий номинал банкноты, действующий в настоящее время, – 100 руб. – будет равен 1 коп. С учетом выбранного масштаба деноминации с 1 июля 2016 года будут пересчитаны все цены, зарплаты, пенсии, стипендии, балансы предприятий и т. д. и до 31 декабря 2016 года все ценники будут указывать две цены – старую и новую. С 1 января 2022 года рубли образца 2000 года станут недействительными.

Третья по счету деноминация белорусского рубля (перед этой: в 1994 году, – 10:1 и в 2000 году – 1 000:1) планировалась еще в 2009 году, но была отложена из-за мирового экономического кризиса и ухудшения ситуации в стране. Все это время напечатанные в 2008 году новые рубли хранились в Нацбанке республики. Но пауза выгодно затянулась – только за 2014 год белорусский рубль ослаб к доллару на 25%, а инфляция составила 16,2%. Новая волна девальвации накрыла белорусский рубль в 2015 году – если в январе 2015 года за доллар давали 11,9 тыс. белорусских рублей, с августа 2015 года – более 17 тыс., тогда как ожидаемая Нацбанком в этом году инфляция составляет около 18%. Белорусский рубль наряду с иранским риалом, сомалийским шиллингом и вьетнамским донгом на сегодняшний день одна из самых слабых валют по отношению к доллару США.

Впрочем, в 2016 году новых экономических потрясений денежные власти республики, похоже, не ожидают. «Процесс деноминации носит технический характер и не повлияет на покупательную способность белорусского рубля, курс национальной валюты по отношению к иностранным валютам, а также фактически сложившийся уровень инфляции», – говорится в сообщении регулятора. Экономический смысл такого решения в совершенствовании денежного обращения, упрощении учета и расчетов, поддержании оптимального купюрного строения денежной массы и значительного сокращения госрасходов на обслуживание наличного денежного обращения, поясняют там.

На новых белорусских деньгах будет орфографическая ошибка

На новых белорусских деньгах, которые войдут в обращение в Беларуси с июля 2016 года, временно будет орфографическая ошибка и подпись одного из бывших глав Национального банка страны, сообщила пресс-служба регулятора.

Нацбанк объясняет это тем, что новые дензнаки были изготовлены заранее – в 2008 году, до принятия изменений в правила белорусской орфографии.

«Подготовка к проведению деноминации заняла достаточно длительный период. Так, новые денежные знаки, которые будут введены в обращение с 1 июля 2016 года, были изготовлены по заказу Национального банка еще в 2008 году», – говорится в сообщении. Поясняется, что тогда в связи с мировым экономическим кризисом и, как следствие, ухудшением экономической ситуации в стране проведение деноминации было отложено, а изготовленные денежные знаки переданы в Центральное хранилище Национального банка.

«С учетом времени изготовления новые белорусские рубли имеют определенные особенности», – предупреждает регулятор.

«На выпускаемых в обращение банкнотах образца 2009 года размещено факсимиле подписи занимавшего на тот момент должность председателя правления Национального банка Петра Прокоповича», – отмечается в сообщении.

Кроме того, на новой банкноте номиналом 50 рублей размещена надпись «пяцьдзясят» (с белорусского – «пятьдесят»), которая не соответствует действующим в настоящее время правилам белорусской орфографии (изменения в правила приняты летом 2008 года. – Ред.). Это слово должно писаться через букву «я» во втором слоге – «пяцяздзясят», – отмечается в сообщении.

Там подчеркивается, что при осуществлении Национальным банком последующих заказов на изготовление новых банкнот указанные несоответствия будут устранены.

Колледж АО «Финансовая академия»: 50 лет истории и успеха

Колледж АО «Финансовая академия» является одним из ведущих учебных заведений в системе технического и профессионального образования Республики Казахстан. Профессиональная подготовка квалифицированных и конкурентоспособных специалистов среднего звена является главной задачей преподавательского коллектива колледжа.

50-летний опыт работы в образовательной сфере страны позволил создать уникальную структуру подготовки кадров для финансовой системы Казахстана, основанную на современной учебно-материальной базе, высоком профессиональном и творческом потенциале педагогов. Со дня своего основания техникум является учебным заведением республиканского значения и осуществляет подготовку специалистов средней квалификации для финансовых и страховых органов республики.

Колледж был основан в 1965 году Постановлением Совета министров Казахской ССР № 623 и назван «Целиноградский финансово-экономический техникум Министерства финансов Казахской ССР». Его первым директором был назначен Михаил Харжевский, под руководством которого формировался первый педагогический коллектив, создавалась учебно-материальная база.

В 1967 году осуществлен первый выпуск специалистов.

В 1969 году введено в эксплуатацию общежитие на 630 мест.

В 1975 году Постановлением Совета министров СССР № 1174 техникум Министерства финансов Казахской ССР передан в Министерство финансов СССР.

В 1985 году в честь 20-летия со дня образования учебного заведения на его базе была проведена Всесоюзная конференция работников финансовой системы.

В 1997 году техникум был преобразован в колледж, а в 1999 году Постановлением Правительства РК № 20 преобразован в Республиканское государственное казенное предприятие «Акмолинский финансово-экономический колледж».

В 2001 году колледж стал победителем республиканского конкурса, объявленного Министерством образования, «Лучший колледж».

В 2005 году колледж прошел государственную аттестацию и отметил 40-летие со дня основания.

В 2006 году колледж получил сертификаты соответствия системы менеджмента качества в области оказания образовательных услуг по направлениям среднего профессионального образования требованиям СТ РК ИСО 9001:2001 и МС ИСО 9001:2000.

В разное время техникум-колледж находился в подчинении Министерства финансов РК, Министерства образования и науки РК.

В 2009 году на базе Акмолинского финансово-экономического колледжа при поддержке Министерства финансов РК было создано высшее учебное заведение – АО «Финансовая академия», и колледж как структурное подразделение вошел в его состав.

Колледж успешно развивается, создавая условия для становления мобильного, компетентного специалиста, способного к профессиональному самосовершенствованию и востребованного современным рынком труда. Благодаря тесному сотрудничеству с Министерством финансов РК студенты имеют возможность проходить практику

в структурных подразделениях и комитетах министерства, а выпускники – распределяться в финансовые органы регионов.

Сегодня колледж осуществляет подготовку специалистов по специальностям «финансы», «учет и аудит», «информационные системы», «оценка», «вычислительная техника и программное обеспечение» по системе непрерывного образования от среднего профессионального до высшего.

Обучение ведется на государственном и русском языках и осуществляется за счет средств местного бюджета, а также на договорной основе с полным возмещением затрат.

Материально-техническая база колледжа соответствует условиям для подготовки специалистов со средним профессиональным образованием и обеспечивает выполнение учебных планов и программ, предусмотренных ГОСО Республики Казахстан.

В 2015 году контингент обучающихся колледжа составляет 1 058 человек, из них на государственном языке обучаются 389 человек (36,8%), по образовательному государственному заказу (гранту) – 175 человек (16,5%).

После завершения обучения в колледже выпускники, желающие продолжить свое образование по программе бакалавриата, могут поступить на соответствующие специальности в Финансовую академию.

Подготовку специалистов в колледже обеспечивают 72 преподавателя, 50% из них имеют высшую и первую категории. Два преподавателя награждены медалью «Почетный работник образования РК», еще два – знаком «Отличник образования», многие отмечены почетными грамотами и благодарственными письмами Министерства образования и науки РК, управления образования г. Астаны.

Педагогический коллектив колледжа целенаправленно работает над внедрением в учебно-воспитательный процесс современных образовательных технологий. Много внимания уделяется внедрению активных форм обучения, сближению теоретического обучения с практикой, созданию учебно-методических комплексов.

Приоритетной задачей колледжа была и остается подготовка специалистов, отвечающих требованиям современного рынка труда. Выпускников колледжа отличают высокая степень адаптации к профессии и знания прикладных программ по специальностям. Внедрение инновационных методов обучения служит крепким фундаментом современных отношений между рынком труда и рынком образования.

С целью повышения уровня подготовки кадров и в соответствии с потребностями экономики страны 18 июня 2013 года между

Министерством финансов РК и АО «Финансовая академия» заключен меморандум по внедрению дуальной системы обучения.

В Казахстане АО «Финансовая академия» является единственным учебным заведением, которое имеет возможность внедрять в учебный процесс дуальную систему обучения для подготовки кадров для финансовых органов страны при поддержке государственного ведомства – Министерства финансов РК.

В рамках подписанного меморандума о внедрении дуального обучения между Министерством финансов Республики Казахстан и АО «Финансовая академия» разработана система подготовки кадров среднего звена для обеспечения экономики квалифицированными специалистами.

Специалисты Министерства финансов РК активно участвуют в разработке рабочих учебных планов по специальностям колледжа, являются членами Итоговой государственной аттестационной комиссии, квалификационной комиссии по проведению оценки уровня профессиональной подготовленности.

Колледж проводит эффективную работу по трудоустройству выпускников и показывает стабильные результаты: более 90% трудоу-

стройства студентов. Также следует отметить увеличение количества выпускников, продолживших обучение в АО «Финансовая академия» по программам высшего профессионального образования.

В настоящее время коллектив колледжа работает над сохранением и приумножением имеющегося профессионального и творческого потенциала, материально-технической базы, укреплением высокого престижа выпускников колледжа.

Свой исторический путь развития колледж тесно связывает с развитием финансовой системы страны. Все годы в колледже осуществляется целевая подготовка специалистов среднего звена для финансовых, банковских, страховых и таможенных органов для всех регионов Казахстана по дневной и заочной формам обучения.

За период с 1967 по 2015 год колледжем подготовлено более 32 000 специалистов. Многие из них трудятся как в Республике Казахстан, так и за ее пределами, занимают высокие государственные посты. Среди них – ученые, депутаты маслихатов, акимы, заместители акимов районов, председатели комитетов, начальники управлений, директора департаментов и специалисты Министерства финансов РК, Министерства экономики

и бюджетного планирования РК, специалисты банков и других организаций.

Колледж неоднократно доказывал свой высокий уровень в образовательной сфере на региональном и республиканском уровнях. В 2012/2013 учебном году колледж стал обладателем диплома в номинации «Үздік сапа» за качественную подготовку специалистов среди учебных заведений технического и профессионального образования города Астаны. В сентябре 2013 года колледж успешно прошел государственную аттестацию на право ведения образовательной деятельности.

По итогам 2013 года колледж стал обладателем номинации «Лучший социальный партнер» в городском конкурсе «Лучшее образовательное учреждение по подготовке, переподготовке и повышению квалификации безработных граждан», награжден дипломом и кубком бывшего акима города И. Тасмагамбетова.

В феврале 2014 года по итогам городской олимпиады по общеобразовательным дисциплинам студенты колледжа в командном зачете заняли второе призовое место.

Педагогический и студенческий коллективы колледжа принимают активное участие в общественной и культурной жизни города и страны.

Полвека созидательного труда

Рысты АЛИБЕКОВА

Свой полувековой юбилей колледж АО «Финансовая академия» встречает полным сил и творческой энергии. Будучи ведущим учебным заведением страны, он завоевал статус авторитетного, перспективного объекта образования, стабильно готовящего специалистов среднего звена для финансовой системы страны. Колледж имеет богатую историю. За прошедшие пять десятилетий им подготовлено более 32 тысяч специалистов. Многие из них и в бывшем Союзе, и в Казахстане, и далеко за его пределами занимают высокие государственные должности. Среди них есть ученые, депутаты маслихатов, председатели комитетов, начальники управлений, директора департаментов, акимы, работники министерств, банков и других организаций.

Оглянувшись на пройденный путь, рассказать о сегодняшнем дне учебного заведения мы попросили директора колледжа АО «Финансовая академия» Лаззат ШАЯНДИНУ.

– Лаззат Жаппасовна, в истории колледжа, как в капле воды, отражается история становления нашего государства, финансовой системы страны. Если вспомнить прошедшие десятилетия, какие основные вехи развития колледжа вы бы определили как наиболее значимые?

– Наш колледж был создан в 1965 году на основании постановления Совета министров Казахской ССР как Целиноградский финансово-экономический техникум Министерства финансов Казахской ССР. С первых же дней он осуществлял подготовку специалистов средней квалификации для финансовых и страховых органов республики.

В то время специализированных учебных заведений финансовых органов было считанное количество: наряду с нашим колледжем действовали Семипалатинский финансово-экономический и Целиноградский кооперативный техникумы. Поэтому, оказавшись в любом уголке Казахстана, мы каждый раз убеждаемся, что о нашем учебном заведении люди слышаны, что оно по праву пользуется признанием и авторитетом. Со дня своего основания наш колледж является учебным заведением республиканского назначения.

За прошедший период он прошел ряд реорганизаций: после распада Советского Союза в 1995 году был преобразован в Акмолинский финансово-экономический техникум, через два года – в Акмолинский финансово-экономический колледж. В 1999 году были переданы в ведение Министерства образования и науки РК. А в 2008 году вновь вернулись в компетенцию Министерства финансов, уже будучи акционерным обществом.

Через год, а именно 15 июля 2009 года, на базе нашего колледжа была основана Финансовая академия, осуществ-

влен первый прием в бакалавриат. Спустя еще год открылась магистратура. Колледж вошел в состав Финансовой академии как структурное подразделение.

А 2006-й год ознаменовался для нас проведением сертификационного аудита системы менеджмента качества, в результате которого получены сертификаты в области оказания образовательных услуг по направлениям среднего профессионального образования сербского сертификационного органа EVROCERT, казахстанского сертификационного органа EUROASIA MS, австрийского сертификационного органа IQS и международного сертификационного органа IQNet.

– Колледж был создан в советский период, преодолел перипетии перестроечного времени, нашел свою нишу в рыночной экономике. Что помогло ему выстоять в сложное время, идти в ногу со временем?

– На сегодня обучение у нас идет по пяти специальностям: «финансы», «учет и аудит», «оценка», «вычислительная техника и программное обеспечение», «информационные системы».

А в советский период мы готовили по таким направлениям, как «госстрах», «госдоходы», «бюджет и бюджетный учет», «сберегательное дело», «бухгалтер сельского хозяйства», «бухгалтер промышленности». Чуть позже, в начале 2000-х, были открыты «таможенное дело», «финансы и финансовое право», «банковское дело».

В 2008 году Правительство пересмотрело стандарты технического профессионального образования, и в результате у нас осталась специальность «финансы», которая в условиях рыночной экономики не стала дробиться по звеньям, а включила в себя специальности по налоговому, казначейскому, банковскому делу. В будущем эти ребята становятся экономистами по финансовой работе.

Если раньше мы готовили по специальности «экономика, бухгалтерский учет и аудит», то после изменения классификатора она стала называться «учет и аудит», что означает выпуск экономистов-бухгалтеров, бухгалтеров.

Обучившиеся «вычислительной технике и программному обеспечению» получают квалификацию «программист-техник», «информационным системам» – квалификацию «техник», «оценке» – квалификацию «техник-оценщик». Таким образом, мы ввели новую специальность – «оценка».

Все эти специальности, по которым мы готовим учащихся в колледже, есть и в бакалавриате, и в магистратуре Финансовой академии. Выстроена четкая вертикаль колледж – бакалавриат – магистратура, позволяющая нашим студентам получать непрерывное обучение, шаг за шагом повышать свою компетенцию.

Мы принимаем ребят на базе и 9-го, и 11-го классов. После окончания колледжа многие из них поступают в бакалавриат, кто желает, продолжает обучение в магистратуре. У нас насчитывается не один, не два, а больше

тысячи выпускников, прошедших все эти три ступени.

Даже в рядах преподавательского состава есть бывшие студенты, выпускники нашего колледжа, которые преодолели все три этапа, а сегодня передают свои знания и умения подрастающему поколению.

Так, к примеру, в коллективе работают Светлана Сушина, Тамара Резаева – преподаватели пенсионного возраста, которые связали свою жизнь с техникумом. После его окончания они остались здесь и по сей день трудятся.

Преподаватель Надежда Макарова – первая выпускница нашего техникума, после окончания которого она также здесь осталась. В ее в трудовой книжке есть одна-единственная запись – в ней значится наш техникум. Будучи на пенсии, она продолжала педагогическую деятельность, и только два года назад вышла на заслуженный отдых.

В 2017 году исполнится 40 лет с того времени, как в нашем учебном заведении работает ветеран педагогического труда, Почетный работник образования РК Алтын Куанышева.

В штате колледжа – 64 преподавателя. Из них больше 20 лет проработали шестеро, более 15 лет – 11 человек, более 10 лет – 23. У нас сформирован стабильный костяк преподавателей, практически нет текучести кадров.

К слову, о профессиональном уровне преподавателей говорит тот факт, что у нас 38 преподавателей имеют высшую и первую категории, 32 преподавателя – вторую категорию. В колледже работают два кандидата наук, один доктор Ph, 18 магистров. Четыре преподавателя являются почетными работниками образования РК, три преподавателя – отличники образования.

Какие бы перемены в обществе ни происходили, наш колледж изначально готовил специалистов среднего звена для финансовой инфраструктуры Казахстана и свой статус не потерял. Все эти 50 лет, работая в образовательной системе страны, учебное заведение продолжает следовать своему профилю, гордо неся его все эти годы.

– Какими качествами должен обладать сегодня финансист? И что делает колледж, чтобы формировать кадры для сегодняшнего времени?

– Я думаю, на первом месте – честность, порядочность. Мы об этом непременно напоминаем ребятам. Особенно тем, кто собирается идти в банки, финансовые управления, где они будут соприкасаться с деньгами. Приводим много примеров по этому поводу.

И, конечно, чтобы «финансы не пели романсы», они должны быть компетентными, знать все тонкости своего дела, вести правильный учет, причем не в убыток, а в рост.

Для качественного освоения профессии в колледже созданы все условия. Это не только высокий профессиональный и творческий потенциал педагогического коллектива, но и современная учебно-материальная база. В колледже оборудованы четыре мультимедийных кабинета, восемь кабинетов с интерактивной доской, все 287 компьютеров – последнего поколения. Библиотечный фонд составляет 32 780 экземпляров книг. Колледж располагает пятиэтажным общежитием. В 2013 году мы успешно прошли государственную аттестацию на право ведения образовательной деятельности сроком на пять лет.

– Несомненно, сильной стороной колледжа является высокий уровень трудоустройства, что немаловажно в наше время...

– Действительно, ежегодно порядка 94% наших выпускников пополняют ряды действующих финансистов, бухгалтеров, оценщиков, программистов. Наиболее популярны специальности «финансы» и «учет и аудит». По этим двум профилирующим направлениям спрос стабильно высок.

Примечательно, что на «учет и аудит» идут преимущественно те, кто с самого начала ориентирован на определенное место работы. Скажем, родители, близкие имеют свой бизнес, являются индивидуальными предпринимателями, открывают свое АО или ТОО и хотят, чтобы дети продолжали их дело, были заняты на их предприятии.

В нашем колледже очень много семейных династий. Когда мы спрашиваем у абитуриентов, откуда они узнали о нашем учебном заведении, то нередко слышим, что здесь учились либо их мама, папа, либо бабушка, дедушка, тетя и так далее.

Например, у третьекурсника Алишера Сапиева, обучающегося по специальности «финансы», колледж стал альма-матер для отца, работающего сейчас директором департамента госдоходов Целиноградского района Акмолинской области, для тети, руководящей своим ТОО, и для сестры.

Выпускница нашего техникума-колледжа, а ныне преподаватель Светлана Сушина проработала здесь 42 года. Здесь же она познакомилась с мужем, который также окончил наше учебное заведение. Неудивительно, что и оба их сына обучались у нас и сейчас работают по специальности в частных фирмах.

Надежду Макарову также колледж связал с супругом, ныне покойным, выпускником нашего учебного заведения. Колледж окончили и их дочери.

Сын нашей сотрудницы Заиды Ерназаровой после окончания колледжа поступил в финансовую академию, сейчас продолжает обучение в магистратуре.

Завуч Жайнагуль Садвакасова – выпускница нашего техникума. Получила высшее образование. Начала преподавателем, выросла до заместителя директора по учебной работе.

На протяжении 28 лет работает у нас Гульнар Ахметова. Ее двое детей – сын и дочь – также выпускники этого колледжа. И такие примеры можно приводить бесконечно.

В основном преподавателями у нас работают выпускники этого учебного заведения.

Наши ребята работают в крупнейших банках страны: «Народном», «Казкоммерцбанке», «Каспийбанке», «Цеснабанке».

Как показал анализ, практически 65% работников Министерства финансов окончили наш техникум-колледж.

– Наверняка выпускники колледжа имеют шансы быстро найти работу по душе благодаря дуальной системе обучения.

– Конечно, это сказывается на их трудоустройстве. В 2013 году был подписан меморандум между Министерством финансов и Финансовой академией о внедрении

дуального обучения. В рамках сотрудничества наши ребята на выпускном курсе проходят занятия в Министерстве финансов. В профильном ведомстве оформлен методкабинет, открыто два ученических кабинета. Учебные практики проходят по специальностям «финансы», «учет и аудит», «вычислительная техника», «информационные системы». К занятиям привлекаются практики – сотрудники Министерства финансов. Среди них – Зайфун Ерназарова – кандидат экономических наук, директор департамента бюджетного законодательства МФ, Ак-бала Алиева – руководитель управления методологии бухгалтерского учета и аудита реального сектора МФ, Мафтуха Исабекова – руководитель управления организации обеспечения информационно-телекоммуникационной инфраструктуры департамента информационных технологий МФ. Они являются также председателями итоговой государственной аттестации.

Благодаря дуальному обучению по окончании колледжа трудоустроен ряд выпускников. В их числе Асет Амангельдин – РГУ «Управление государственных доходов по Есильскому району департамента государственных доходов по городу Астане» Комитета госдоходов Министерства финансов РК, Зайтуна Мобаракқызы – управление государственных доходов по Аккольскому району Комитета госдоходов Министерства финансов РК, Азат Идрисов – РГУ «Управление государственных доходов по Есильскому району департамента государственных доходов по городу Астане» Комитета госдоходов Министерства финансов РК, Дина Алишева – департамент бюджета и социальной сферы Комитета финконтроля Министерства финансов РК.

– Как организуется производственная практика студентов?

– Рынок труда предъявляет повышенные требования к выпускникам учебных заведений в связи с ростом конкуренции. Поэтому работодатели все активнее участвуют в оценке качества выпускников, представители работодателей входят в состав итоговой государственной аттестации. Для системы профессионального образования такое партнерство явля-

ется естественной формой существования в нынешних условиях. Только в тесном контакте с работодателями возможна эффективная реализация основной функции – обеспечение рынка труда необходимыми специалистами, востребованными в различных секторах экономики.

Стоит отметить, что производственная практика у нас поставлена на высокий уровень. Колледж заключил 17 договоров с предприятиями и организациями, в которых ребята проходят технологическую и производственную практику. Это и госу-

дарственные учреждения, и частный сектор. К примеру, практика организуется в Министерстве финансов, его комитетах и департаментах, в канцелярии суда Астаны, АО «Национальные информационные технологии», аппарате акима Сарыаркинского района города Астаны и так далее.

По итогам производственной практики в адрес руководства колледжа поступают положительные отзывы от руководителей баз практик. В отзывах отмечается, что обучающиеся имеют хорошую теоретическую базу, умеют работать с законодатель-

С юбилеем, альма-матер!

Алия БАЙГОШКАРОВА,
«золотая» выпускница колледжа,
студентка АО «Финансовая академия»

– С детства я мечтала стать финансистом. По окончании школы решила идти в АФЭК, потому что он считается одним из лучших колледжей города, готовящих сильных специалистов. Многие выпускники Акмолинского финансово-экономического колледжа стали настоящими профессионалами, нашли свое достойное место в жизни, работают в различных финансовых органах.

Студенческая пора в колледже была очень плодотворной и насыщенной. Особенно запомнилось, как буквально каждую неделю проводились различные олимпиады, конкурсы, концерты, а также мероприятия, посвященные отдельным событиям, например, недели языков, финансов, учета и аудита и так далее. Конечно, неизменно ярко и красочно 15 ноября в стенах колледжа проходило мероприятие, посвященное Дню национальной валюты – тенге.

Самое главное, за что я благодарна своей альма-матер, – это крепкие знания, практические навыки, позволившие мне продолжить дальнейшее образование.

Не жалея своих сил и времени, открывали нам путь в профессию, знакомя со всеми тонкостями финансовой науки наши преподаватели Тамара Васильевна Резаева, Светлана Генриховна Сушина, Клара Нуракановна Сапарова, Зарина Исаевна Картоева.

Окончив в прошлом году колледж, я решила продолжить образование в Финансовой академии. Поскольку, еще будучи студенткой финансово-экономического колледжа (АФЭК), я была наслышана о том, что Финансовая академия развивается быстрыми темпами, дает глубокие знания в сфере финансов. Я была счастлива, когда узнала, что зачислена на грант в АО «Финансовая академия». Мне кажется, профессия финансиста – очень востребованная, и любое предприятие заинтересовано в приеме специалиста, способного грамотно управлять финансами.

У меня много планов на будущее. Одна из главнейших задач – на «отлично» окончить Финансовую академию и устроиться на работу в сфере финансов, чтобы стать профи своего дела, приносить пользу предприятию и всему обществу.

ным и инструктивным материалом, а также они проявляют ответственность, самостоятельность, мобильность.

– Принимает ли колледж ребят по госзаказу?

– С 2013 года мы готовим специалистов по государственному образовательному заказу, который размещается в нашем колледже из местного бюджета Астаны по специальностям «вычислительная техника», «программное обеспечение» и «информационные системы». В 2013 году мы приняли 50 человек, в 2014-м – столько же и в 2015 году – уже 75. Словом, с каждым годом размещение госзаказа увеличивается. По остальным специальностям прием ведем на договорной основе. Оплата составляет 195 тысяч тенге в год. Помощь в обучении на договорной основе учащимся оказывают хозяйства, предприятия. К примеру, в течение последних семи лет ТОО «Родина» ежегодно за свой счет обучает в нашем колледже выпускников школ. В основном они приобретают профессии бухгалтера, финансиста, программиста.

В колледже обучаются семеро детей-сирот, для которых действует скидка в размере 25% на обучение, организовано бесплатное питание. Кроме того, предоставляем скидки на обучение детям-инвалидам (их у нас трое), детям из многодетных семей.

– Что бы вы пожелали своим коллегам в канун юбилея?

– Желая коллегам и их близким здоровья, долгих лет жизни, благополучия и, конечно, неиссякаемой энергии на благо становления компетентных, сильных специалистов финансовой сферы страны!

ПЕРВЫЙ ДИРЕКТОР рассказывает, как все начиналось...

Рысты АЛИБЕКОВА

Постановление Совмина республики об открытии Целиноградского финансово-экономического техникума, строящийся учебный корпус, первый колышек, забитый на стройплощадке будущего общежития, первый преподавательский коллектив, первый набор студентов. Это не просто страницы 50-летней истории сегодняшнего колледжа АО «Финансовая академия». Это те события, в которых Михаил Харжевский принимал непосредственное участие. Первый директор Целиноградского финансово-экономического техникума стоял у истоков создания и становления учебного заведения и считает тот период самым значимым в своей жизни. Редакции нашего журнала Михаил Владимирович рассказал о той сложной, но интересной поре, а также...

О приезде в Целиноград

В 1957 году Михаил Владимирович с супругой окончили в Украине Львовский торгово-экономический институт, который в то время был едва ли не единственным торговым вузом в Союзе. Пожелались они за несколько месяцев до окончания вуза, поскольку знали, что по государственному распределению необходимо будет обязательно отработать три года. Решили создать семью и вместе начать свой трудовой путь. Молодым специалистам, с отличием окончившим институт, предоставили выбор.

– В разгар целины вся молодежь, конечно, рвалась сюда, – рассказывает Михаил Владимирович. – И мы приехали в августе 1957 года в Целиноград, где за год до этого открылся кооперативный техникум, которому

требовались преподаватели специальных дисциплин.

Так случилось, что небольшой областной центр на берегу Ишима стал для них второй родиной. Здесь они с семьей живут уже 58-й год. Здесь родились дети, внуки и появилась на свет правнучка – представитель уже четвертого поколения.

Супруга проработала в кооперативном техникуме со дня поступления до пенсии, а сам Харжевский три года был преподавателем, еще столько же – завучем этого учебного заведения.

О назначении директором

В марте 1963 года состоялись выборы в местные советы, на которых директора кооперативного техникума Александра Корольченко избрали депутатом городского совета, а на сессии – зампределителем горисполкома, курировавшим социальную сферу.

На освободившийся пост назначили 29-летнего, на тот момент одного из самых молодых руководителей средних учебных заведений республики, Михаила Харжевского.

К слову, сейчас такое трудно даже представить себе, но в первый год работы в кооперативном техникуме не было даже электричества, студенты учились при свете керосиновых ламп.

Через 2 года вновь прошли выборы в местные советы, однако Корольченко уже не избрали по каким-то причинам.

– Он был крепкий хозяйственник, бывший фронтовик, капитан, командир учебного батальона. Я многому у него учился, – делится мнением Михаил Владимирович.

Через два года вновь прошли выборы в местные советы, однако Ко-

рольченко уже не избрали.

– Он был крепкий хозяйственник, бывший фронтовик, капитан, командир учебного батальона. Видимо, из-за жесткого характера его не стали выбирать во второй раз, – делится мнением Михаил Владимирович.

По закону бывший директор техникума мог вернуться на прежнюю должность, и хотя ему предлагали разные варианты работы, он решил воспользоваться этим своим правом.

В свою очередь, Михаилу Харжевскому в крайком партии предложили либо вернуться завучем в кооперативный, либо возглавить создаваемый финансово-экономический техникум.

Новое учебное заведение существовало только на бумаге – вышел соответствующий документ. В апреле учебный корпус еще возводился московским трестом «Мосстрой». А уже в сентябре надо было начинать учебный год. Посоветовавшись с семьей, Михаил Владимирович принял это предложение. Он полетел в Алматы на прием к министру финансов, прошел у него собеседование. И приказом министра финансов за № 458 от 13 апреля 1965 года Харжевский был назначен директором техникума.

О создании техникума

Буквально за несколько месяцев предстояло провести огромную организационную работу: укомплектовать преподавательский состав, приобрести учебники, завести мебель, набрать учащихся. В техникуме в то время подготовка проходила по трем специальностям – по госбюджету, госдоходам и госстраху. Несмотря на сжатые сроки, удалось своевременно завершить работу и 1 сентября приступить к учебным занятиям.

Когда встал вопрос о строительстве общежития на 640 мест, то средства были выделены, но возникла другая проблема – место для него выделили недалеко от Евразийского университета. Детям пришлось бы добираться на учебу через весь город.

Поэтому Михаил Владимирович, будучи депутатом городского совета, председателем планово-бюджетной комиссии горсовета, решил восполь-

зоваться своими полномочиями на благо родного техникума. Он зашел к председателю горисполкома с ходатайством о том, чтобы общежитие построили поближе к техникуму. Глава исполнительной власти ответила, что сможет помочь: за магазином «Экспресс» располагался одноэтажный барак, в котором жили 20 семей, можно было снести его, освободив место для общежития. Но она поставила условие: чтобы Минфин выделил полмиллиона рублей на благоустройство города. Михаил Владимирович обратился к давним связям, в Минфине пошли ему навстречу. А общежитие техникума и сейчас действует, и учащимся до него – рукой подать!

– С благодарностью вспоминаю

бывших работников Минфина: заместителя министра по кадрам Кульзаду Садыкову, начальника отдела кадров Дору Иванову, инспектора отдела кадров, курировавшую учебные заведения, Полину Пышлакову. Все трое всегда держали руку на пульсе, помогали с нуля строить наш техникум, – говорит собеседник. – Особо хочу отметить бывшего первого заместителя министра финансов Раимбека Байсеитова, участника войны, ведавшего финансовыми ресурсами. Он был очень деловой человек. К нему мы заходили один раз: он или скажет «нет», и уже ничего не надо делать, или скажет «да» и все сделает. Хотя и сейчас есть много руководителей, которые говорят

«ладно, посмотрим, через месяц обратись», а на самом деле ничего не предпринимают. Раимбек Байсеитов все вопросы решал очень оперативно и хорошо нам помогал.

Еще раньше по инициативе первого директора был построен 80-квартирный жилой дом. Многих специалистов удалось тогда привлечь благодаря предоставляемым квартирам.

– С преподавателями по общеобразовательным предметам было проще: они с удовольствием переходили к нам из школ, можно было выбрать наиболее опытных людей. А вот находить специалистов, работающих в банках, рай- и горфинотделах, было гораздо сложнее. Тем не менее этот ответственный вопрос формирования преподавательского состава мы решили, – замечает Михаил Владимирович.

В первое время, пока не ввели в строй общежитие, половину дома занимали учащиеся. Они проживали в квартирах по 5–10 человек.

За несколько лет техникум занял достойное место среди средних специальных учебных заведений города. В ведении Минфина в то время находилось два финансово-экономических колледжа – в Целинограде и Семипалатинске, которым оно оказывало всестороннюю поддержку, чтобы техникумы всегда были на высоте.

Вскоре Михаила Харжевского, несмотря на его молодость и небольшой опыт, выбрали председателем совета директоров средних специальных учебных заведений Целинограда. Руководители всех 11

действовавших тогда техникумов собирались раз в квартал, обменивались опытом, обсуждали проблемы.

В становление техникума, по мнению его первого руководителя, большой вклад внесла замдиректора по учебной работе Мария Болотина, проживающая сейчас в Усть-Каменогорске. Она была преподавателем истории, энергичным, инициативным человеком, душой коллектива, благодаря ее участию техникум завоевывал признание у жителей города.

О партийной работе

Директором колледжа Михаил Владимирович проработал 7 лет. Потом неожиданно его вызвали в горком партии и предложили пост завотделом пропаганды. Это не было его желанием. И права выбора в те времена партийные органы не предоставляли.

Уходил он с болью в сердце. Вместо большого дружного коллектива, в котором насчитывалось более 50 преподавателей, свыше 800 студентов, бурлящей, кипящей жизни техникума, став завотделом пропаганды и агитации горкома партии, он вместе с тремя инструкторами проверял учебные заведения, готовил справки, материалы для бюро, секретарей обкома, словом, занимался скучной, неинтересной работой.

Позже Михаил Харжевский занимал высокие посты в партийных органах: работал в обкоме партии, в частности, возглавлял отдел науки и учебных заведений обкома партии, был депутатом областного совета, членом обкома. По сей день является членом президиума Центрально-

го совета Республиканской ветеранской организации.

Однако ключевыми в своей жизни он считает те семь лет, в течение которых руководил Целиноградским финансово-экономическим техникумом. Это была возможность проявить организаторские способности, проверить свои силы, с нуля создать среднее специальное учебное заведение, оставив в жизни значимый след. А самое главное – он видел результаты своего труда, когда студенты завоевывали призовые места в чемпионатах, конкурсах, когда техникум объявляли одним из лучших в республике, а молодые люди, выходявшие из стен техникума, становились крепкими профессионалами, пополняли ряды финансистов страны, и это приносило огромное удовлетворение от работы.

– Я очень рад, что заложенные в первые годы организации и становления учебного заведения добрые традиции, какой-то опыт и успехи не утрачены сегодня, а напротив приумножены и совершенствованы, – сказал в завершение встречи Михаил Владимирович. – И ныне, теперь уже колледж, является одним из ведущих учебных заведений не только столицы, но и всей республики. Здесь стал несравненно выше качественный состав преподавательских кадров, а значит, растет уровень квалификации готовящихся специалистов. Он стал образцом нового типа учебного заведения, дающего возможность получить не только средне-специальное, но и высшее образование. Хотел бы от души пожелать коллективу учебного заведения новых успехов! ■

40 лет на благо колледжа

Роза АЛИЕВА

В трудовой книжке Надежды Макаровой значится всего одна запись – «Целиноградский финансово-экономический техникум». Более 40 лет своей жизни она связала с колледжем, ставшим ей родным. И сегодня бывший преподаватель специальных дисциплин, вышедшая на заслуженный отдых, – желанный гость этого учебного заведения.

Сложно даже представить себе, скольким учащимся за эти годы она передала свои знания и любовь к финансовым дисциплинам, помогла молодым людям постичь азы профессии, стать грамотными, надежными, ответственными специалистами!

– В техникум я поступила в 1966 году, на следующий год после его образования, а окончила в 1968-м, – вспоминает Надежда Андреевна. – Затем около двух лет, до 1970-го, работала в Вишневоком райфинотделе, одновременно училась в Алматинском институте народного хозяйства. А на работу в Целиноградский финансово-экономический техникум меня пригласил его первый директор Михаил Владимирович Харжевский.

Надежда Макарова работала вначале преподавателем, затем стала председателем цикловой комиссии финансовых дисциплин, заведующей финансовым отделением колледжа. За добросовестный труд трижды была награждена почетной грамотой министра образования и науки РК, отмечена грамотой обкома Профсоюза работников учреждений образования.

Без преувеличения можно сказать, что за время работы в колледже она в совершенстве освоила методику преподавания специальных дисциплин. Начиная со второго года работы, не реже одного раза в год проводила открытые занятия.

Новаторский дух, огромный творческий потенциал, стремление вносить в занятия все самое интересное для своих учащихся обусловили внедрение ею новых методик обучения, комплексное реформирование всех элементов учебного процесса: от самостоятельной подготовки, лекций до семинарских и практических занятий.

Как рассказывает председатель цикловой комиссии финансовых дисциплин Зальида Ширгатовна, Надежда Андреевна стремилась через обучение готовить студентов к самостоятельной деятельности, систематически тренировала в них навыки принятия решений в ситуациях, близких к жизни.

– Ее характеризовал постоянный поиск альтернативных способов передачи учебного материала, которые делают учебный процесс интересным, мотивируют их на самостоятельное обучение. Возможность реализации этой цели – практико-ориентированные задания и активизация учебно-познавательной деятельности студентов, – считает Зальида Рауиловна.

Накопленный практический опыт преподавания нашел отражение в учебных пособиях, разработанных Надеждой Макаровой. И для учащихся, и для преподавателей большим подспорьем являются написанные ею учебники «Бюджет и бюджетная система РК», «Финансы и кредит», «Банковское дело». Они включают как тестовые задания, контрольные вопросы, ситуационные задачи, так и образцы бланкового и раздаточного материала. В них подробно расписаны квалификационные требования, с которыми преподаватель систематически знакомит учащихся.

В 2011 учебном году электронный учебник Надежды Макаровой по дисциплине «Бюджет и бюджетная система» был размещен в Интернете.

Эти учебные издания призваны обеспечить единство учебного процесса и современных инновационных научных исследований, то есть целесообразность использования новых информационных технологий в учебном процессе, в том числе электронных учебников. Ее труды принесли желаемые результаты: с внедрением новых методов обучения значительно повысилась успеваемость учащихся.

Выйдя восемь лет назад на заслуженный отдых, наша собеседница связи с колледжем не теряет. Неугомонный характер, любовь к своему делу не позволяют ей засиживаться на пенсии: она готовит к изданию учебные пособия, оказывает методическую помощь студентам при написании творческих работ.

– Хочется выразить огромную благодарность техникуму, который дал мне знания и путевку в жизнь, первому директору техникума Михаилу Владимировичу, пригласившему меня на работу в качестве преподавателя, всем коллегам, которые на протяжении всей моей работы помогли в преподавательской деятельности, – сказала в завершение встречи Надежда Андреевна. – Накануне юбилея хочется поздравить коллектив колледжа с праздником и пожелать ему дальнейшего процветания!

Использование технологии «Метод проектов» в процессе изучения русского языка и литературы

Заида ЕРНАЗАРОВА,
преподаватель русского языка
и литературы колледжа

Ключевые слова: педагогические технологии, проектная деятельность, национальная валюта, исторические деятели, исследовательская работа, секреты успеха, результаты деятельности

В человеке заложены безграничные источники творчества, иначе бы он не стал человеком. Нужно их освободить, ставя человека в подходящие общественные и материальные условия.

А. Н. Толстой

К основным задачам современного образования относятся формирование активной самостоятельной и инициативной позиции студентов в учении и развитие общенаучных умений и навыков (исследовательских, рефлексивных, самооценочных). Педагогической технологией, реализующей вышеназванные задачи, может служить проектное обучение.

Проект в обучении – это специальным образом оформленная детальная разработка определенной проблемы, предусматривающая поиск условий и способов достижения реального практического результата; это самостоятельное развитие выработанных умений, применение знаний, полученных на уроках русского языка, литературы, профессионального русского языка, но уже на новом, продуктивном, поисковом уровне.

В основу метода проектов положена идея о направленности учебно-познавательной деятельности на результат, который получается при решении той или иной практически или теоретически значимой проблемы.

На уроках метод проектов целесообразно использовать не вместо систематического предметного обучения, а наряду с ним, как компонент системы образования.

Учебный проект должен соответствовать определенным требованиям, в которые входят:

- 1) наличие социально значимой задачи (проблемы) – исследовательской, информационной, практической;
- 2) планирование действий по разрешению проблемы;
- 3) исследовательская работа обучающихся.

Результатом работы является «продукт», т. е. средство, которое разработали участники проектной группы для разрешения поставленной проблемы. Подготовленный «продукт» должен быть представлен в виде презентации.

Как сказано выше, стержнем проектной деятельности является проблема, значимая для студента, на решение которой направлена исследовательская деятельность. Он должен самостоятельно или с помощью преподавателя определить цель и задачи деятельности над проектом, решить, какие знания,

умения, навыки и способы познавательной деятельности ему понадобятся для решения проблемы, что и в какой последовательности он должен сделать, как и когда проконтролировать и в случае необходимости откорректировать собственную деятельность.

Метод проектов позволяет развивать у студентов в единстве и во взаимосвязи все компоненты лингвистической компетенции. Проектная деятельность учит:

- 1) самостоятельно приобретать знания;
- 2) использовать приобретенные знания для решения новых практических и познавательных задач;
- 3) вырабатывать на основе освоенных приемов исследовательской деятельности собственные когнитивные стратегии, в основе которых лежат развитые умения и навыки регуляции учебно-познавательной деятельности.

Кроме того, в процессе проектной деятельности происходит формирование ценностных ориентаций и мотивов познавательной деятельности.

Проектная технология позволяет решать ряд специфических и очень важных образовательных задач, а именно: выдвигать темы проектов; определять свою позицию; вырабатывать самостоятельный взгляд на решение проблемы и в то же время понимать роль и значение групповой работы. В случае разработки и защиты групповых проектов развивается умение

работать в коллективе; ощущать себя членом команды; брать ответственность за выбор решения на себя; разделять ответственность с другими; анализировать результаты деятельности и др. Метод проектов можно использовать на уроках русского языка и литературы. Приведу пример реализованного проекта.

Разработка урока по дисциплине «Профессиональный русский язык»

Тема: «Известная личность. Как добиться успеха?»

Цели занятия:

Образовательная

– познакомить обучающихся с достижениями и творческим наследием известных исторических личностей; формировать интерес к истории страны; умение извлекать информацию из книг, презентаций, а также анализировать и высказывать.

Развивающая

– формировать культуру умственного труда; выработать у обучающихся потребность развивать свою личность и стремление достигать своей цели.

Воспитательная

– воспитывать уважение к историко-культурному и духовному наследию казахского народа; воспитание суверенной личности гражданина-патриота; расширение представлений о себе.

Методы: метод проектов

Обнащение занятия: Мультимедийная презентация, словари, книжная выставка.

Видеосюжет «История национальной валюты».

Межпредметные связи: «История Казахстана», «Казахская литература».

Литература:

Дополнительная

Ожегов С. И. – Словарь русского языка. Москва, 1986 г.

– Словарь синонимов русского языка. Москва, 1996 г.

– Фразеологический словарь. Москва, 1996 г.

Ход занятия

I Оргмомент (2 мин.).

- а) санитарное состояние аудитории;
- б) выяснение отсутствующих;
- в) подготовка к восприятию новой темы.

Мы продолжаем изучение дисциплины «Профессиональный русский язык». Сегодня, обобщая раздел «Финансист и его трудовая деятельность», мы прове-

дем урок развития речи. Откройте тетради, запишите число и тему «Историческая личность. Как добиться успеха?». Начнем занятие словарной работой. На столах вы видите словари.

Задание: дать толкование словам «личность, успех»:

1-й стол – используя толковый словарь;

2-й стол – словарь синонимов;

3-й стол – подбор фразеологизмов (делать записи в тетрадях).

Успех – хорошие результаты в работе, учебе.

Пример: Хорошие, плохие успехи. Успехи в музыке. Производственные успехи

2. – общественное признание.

Пример: Шумный у. спектакля. Книга имеет у.

3. – удача в достижении чего-нибудь

Пример: Добиться успеха. Развивать у. Синонимы – удача.

Фразеологизмы и устойчивые сочетания:

добиться успеха

делать успехи

Личность – человек как носитель каких-нибудь свойств.

Пример: Неприкосновенность, свобода личности. Светлая л. Роль личности в истории.

2. – обидные замечания, намеки.

Пример: Прошу без личностей. Перейти на личности.

Синонимы – лицо, индивидуальность

Фразеологизмы и устойчивые сочетания:

переходить на личности

культ личности.

II. Основная часть – защита проектов.

1. Вступительное слово (2 мин.).

До получения независимости Казахстан прошел сложный, тернистый путь, и каждый период становления богат известными личностями, поэтому мы будем исходить от прошедших на днях праздниках: 20-летие национальной валюты (исторические личности на первой национальной валюте); День Первого Президента (Лидер нации, государства – Н. Назарбаев).

Для этого группа разделена на подгруппы: «Биографы», «Библиографы», «Психоаналитики».

Каждой подгруппе были даны опережающие задания. Если «Биографы» дают

краткие сведения об известных личностях, то «Библиографы» знакомят нас с творческим наследием этих личностей. «Психоаналитики» расскажут о секретах технологии достижения успеха. Обучающиеся, исследуя различные источники информации, представят свои проекты

Эпиграф занятия:

«Человек, который хочет передвинуть гору, начинает с того, что переносит мелкие камни». Китайская пословица.

2. Выступление команд (30 мин.).

а) «Биографы» – краткие сведения об известных личностях;

б) «Библиографы» – знакомство с творческим наследием;

Абай Кунанбаев – «Слова назидания», Слово 33 (4 мин.)

Чокан Валиханов – «Поездка в Кашгарию» (4 мин.)

Аблайхан (2 мин.)

В этом году мы отмечаем 300-летие Аблайхана.

Курмангазы Сагырбаев – Кюй «Балбыраун» (5 мин.)

Н. Назарбаев – «На пороге XXI века», видеосюжет (5 мин.)

Что вы знаете об Аль-Фараби и Сунбаеве?

(Обратите внимание на книжную выставку. Более подробную информацию об этих известных личностях вы можете получить из книг нашего библиотечного фонда.)

Мы раскрыли первую часть темы. Как добиться успеха? Какие советы нам подготовили психоаналитики?

в) «Психоаналитики» – секреты технологии достижения успеха (6 мин.).

3. Психологический тренинг (педагог-психолог Назым Тулеуова) (4 мин.).

Для обобщения советов психоаналитиков на занятие приглашена педагог-психолог Назым Бейбитказиевна Тулеуова. Слово предоставляется ей.

III. Подведение итогов (5 мин.).

1. Рефлексия.

Прописывание и озвучивание целей (музыкальная пауза (4 мин.))

Успех бывает и в общественной, и в профессиональной, и в семейной жизни. Успех – это способность сделать нашу жизнь такой, какой вы сами хотите, чтобы она была. Это добиваться поставленных целей и получать от этого удовольствие и удовлетворенность. Остановитесь на мгновение, покиньте на некоторое время бешеный круговорот современной

жизни и задумайтесь, к чему вы стремитесь? В чем вам необходимо признание? Чьего расположения вы жаждите? Каким богатством желаете обладать? Какое лично для вас понятие успеха? Сделайте это прямо сейчас, и вы получите точный компас, который проложит вам верный курс для плавания в море жизни. Он проведет вас через все бури и штормы, поможет сохранить твердость и уверенность в любых ситуациях и выведет к вашей заветной бухте, имя которой «Мечта»!

Возьмите стики и пропишите то, что бы вы хотели достичь в жизни. Психологи утверждают, что цели нужно проговаривать, прописывать. Следуя советам, вы пропишите, проговорите цели, пройдите, прикрепите к магнитной доске.

Помните! Чем больше вы достигнете, тем счастливее вы будете.

Станете ли вы известной личностью или нет?! Вы должны всегда помнить, что от ваших дел, поступков будет зависеть то, насколько наше государство станет процветающим и будем ли вы являться достойными гражданами своей страны. Страны, которая более 200 лет боролась за свою Независимость.

Вам открыты пути,
Вам шагать далеко,
Вы в ответе за все
Перед вечностью

2. Комментирование оценок (1 мин.).

IV. Инструктаж домашнего задания (1 мин.).

Подготовить информацию по теме «Органы финансовой системы» (1 мин.).

Таким образом, проектная деятельность – один из лучших способов для совмещения современных информационных технологий, личностно-ориентированного обучения и самостоятельной работы учащихся. Главное – продумать способы введения метода проектов в структуру уроков.

Литература.

1. Горбунова Н. В., Кочкина Л. В. Методика организации работы над проектом. Материал подготовлен на основе анализа педагогической литературы и зарубежного опыта, представленного в сети Интернет. //Образование в современной школе. – 2000, № 4. с. 21–25.
2. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования. – М. Academia. 2003
3. Проектная деятельность на уроках русского языка и литературы // Методический вестник. Опыт учителей школ г. Чайковского. – 1999. № 4. с.21–28
4. «Метод проектов на уроках русского языка», с. 215 // Инновационная деятельность образовательного учреждения в современной системе образования: материалы региональной научно-практической конференции. – Воронеж: ВОИПКПРО, 2008 г. с. 291.

Организация групповой работы при дифференцированном методе обучения

Жанна АБДИНА,
преподаватель математики
колледжа
АО «Финансовая академия»

Ключевые слова: Дифференцированность, разноуровневые задания, программированный контроль, технологическая карта, динамичность, профессионализм, компетентность, мобильность.

Современный динамично развивающийся мир предъявляет качественно новые требования к содержанию подготовки специалистов технического и профессионального образования. От специалиста требуются высокий профессионализм и компетентность, мобильность, способность к профессиональной адаптации, постоянно самосовершенствованию, владение информационными технологиями и необходимыми

рыночных отношений и включение национальной экономики в мировую хозяйственную систему предлагают глубокие качественные перемены в профессиональном образовании и предъявляют новые требования к интеллектуальному уровню общества, к его совершенствованию через образованность, профессионализм, многосторонность, коммуникабельность.

Поэтому проблема подготовки современных высококвалифицированных рабочих и специалистов среднего звена, обеспечение их непрерывного профессионального роста, повышение качества и эффективности их труда являются одними из ключевых задач системы технического и профессионального образования.

В Послании Главы государства Н. Назарбаева записано: «Мы должны добиться предоставления качественных услуг образования

знаниями в области экономики и управления.

Одной из задач, поставленных перед системой образования Республики Казахстан, является повышение качества подготовки высококвалифицированных и конкурентоспособных кадров для всех отраслей страны. Развитие

по всей стране на уровне мировых стандартов.

Переход к новой образовательной системе и внедрение национальной модели образования, ориентированного на результат, на нынешнем этапе связаны с решением проблемы повышения уровня образования учащихся

Достижение этих целей, как показывает практика, возможно при использовании новых технологий обучения.

Одним из возможных путей повышения качества образования учащихся является применение технологии, основанной на дифференцированном подходе к обучению. Дифференцированный подход в учебном процессе означает внимание преподавателя как к группам учащихся одного уровня знаний по предмету, так и к каждому учащемуся, проведение групповых и индивидуальных занятий для повышения качества обучения и развития каждого учащегося. При обучении математике я применяю педа-

гогическую технологию обучения, основанную на принципах дифференциации. Она состоит из следующих критериев:

1. Гарантия достижения обязательного уровня усвоения, определенного Госстандартом образования.
  2. Динамичность – конкретность, дающая возможность увидеть результат различных уровней усвоения.
  3. Объективная оценка промежуточных и конечных результатов обучения.
- Выполнение всех этих критериев, дает возможность получить следующие результаты:
1. Обеспечение успеваемости учащихся.

2. Снятие перегрузки учащихся.
3. Обеспечение каждого из них дифференциальным домашним заданием.
4. Снятие с учащихся синдрома «боязнь неуспеха».

Данная технология позволяет качественно проверить знания учащихся. При дифференцированном подходе для организации процесса обучения разрабатываю разноуровневые задания в виде раздаточного материала для самостоятельной работы – это карточки для программированного контроля знаний по данной теме и контрольной работы по каждой теме соответственно требованиям уровней.

Методики применения дифференциального обучения.

Групповая, работа парами, индивидуальная работа выявляют у учащихся творческие способности. В ходе проведения урока я пользуюсь «технологической картой», разработанной и предложенной В. Монаховым. В эту карту вносятся цели урока, материалы для усвоения (задания) и исправления. В графу «Исправления» заносятся в ходе решения примеров, которые нужно исправить. Для этого провожу дополнительные занятия, консультации. Чтобы учащиеся самостоятельно могли решать задания, они могут воспользоваться «карточкой-консультантом».

Групповая работа учащихся дает возможность вместе, сообща, советуясь, решить задание, а затем кто-нибудь из группы показывает на доске решение и объясняет. Так как задания у каждой группы свои, то учитель может проверить решение сразу нескольких заданий.

Работа парами – двое учащихся выполняют задание, проверяют друг друга, а затем выставляют друг другу оценки. Индивидуальная работа

учащихся – каждый из учащихся обязательно выполняет задания первого уровня и по своим способностям выполняет задания высших уровней. При этом появляется интерес учащихся для решения других задач. Решение заданий высших уровней становится целью каждого учащегося.

Использование на уроке мультимедийного проектора – это экономия времени учителя, в то же время вызывает интерес у учащихся как наглядность.

Задания делятся на три уровня:

К заданиям первого уровня относятся задания, подобные тем, которые решались на первых уроках. Эти задания направлены на усвоение изученного в процессе применения изученных правил, определенных и формул.

К заданиям второго уровня относятся задания на система-

тизацию и упорядочение изученного материала.

К заданиям третьего уровня относятся задания познавательного-поискового типа, в процессе выполнения которых учащиеся вместе с совершенствованием и углублением ранее усвоенных знаний приобретают новые знания.

При решении разноуровневых заданий на помощь учащимся приходит «карточка-консультант», на этой карточке они могут увидеть основные формулы, решение одного или нескольких примеров, а затем самостоятельно решают остальные задания. Например, при изучении и решении примеров на тему «Производная функции». Правила вычисления производных, производная степенной функции» для учащихся «карточка-консультант» оказывает большую помощь.

Патриотизм – великая ценность народа

Ляззат МУХАМЕДКАЛИЕВА,
колледж АО «Финансовая академия»,
преподаватель казахского языка
и литературы

Ключевые слова: казахстанский патриотизм, Родина, Отечество, воспитание, гражданский долг, страна, обязанности, права

В этом году Финансовой академии исполняется 50 лет. Достоянная дата, требующая серьезного осмысления. Формулу успеха найти трудно, но, скорее всего, она заключается в видении результата, который мы хотим получить в отдаленной перспективе, в ориентации на экономические процессы в стране, на тесный контакт с социальными партнерами, на понимание проблем и тенденций отрасли. Как отмечал в свое время Г. Олдер: «Рецепт стратегического успеха заключается в том, чтобы в первую очередь думать о том, куда вы хотите попасть, а лишь затем о том, как туда добраться».

Я работаю в колледже с 1989 года. В это время директором колледжа был Виктор Маркс. За это время, а это более четверти века, я работала со студентами разных специальностей. В своей педагогической деятельности большое внимание уделяю патриотическому воспитанию студентов нашего колледжа. Ведь я учу студентов казахскому языку и литературе. Убеждена, что современное образование должно дать выпускнику не просто сумму знаний, а компетенции, обеспечивающие готовность студентов к выполнению социальных ролей гражданина, специалиста, избирателя, патриота на основе реализации его прав и обязанностей.

Основной целью Государственной программы патриотического воспитания является формирование у граждан высокого патриотического сознания, чувства гордости за свою страну, воспитание готовности к выполнению государственного долга и конституционных обязанностей.

Система патриотического воспитания предусматривает формирование и развитие гражданственности и патриотизма в образовательных учреждениях. Перед нашим образованием ставится задача воспитания личности в духе казахстанского патриотизма и толерантности. Актуальность этой проблемы объясняется не только задачами методического плана, но и возросшим уровнем требований к обучению молодежи.

«Быть патриотом своей родины – значит носить Казахстан в своем сердце», – говорил Н. Назарбаев в своем обращении к молодому поколению страны. Понимание патриотизма имеет глубокую теоретическую традицию, уходящую корнями вглубь веков.

За последнее время все большее распространение в рамках данного направления приобретает взгляд на патриотизм как на важнейшую ценность. Обобщая, можно дать такое определение: «Патриотизм – одна из наиболее значимых, непреходящих ценностей, присущих всем сферам жизни общества и государства, является важнейшим духовным достоянием личности, характеризует высший уровень ее развития и проявляется в ее активно-деятельностной самореализации на благо Отечества».

Патриотизм олицетворяет любовь к своему Отечеству, неразрывность с его историей, культурой, достижениями, проблемами и в служении Родине.

Важнейшей составной частью воспитательного процесса является формирование патриотизма и культуры межнациональных отношений, которые имеют огромное значение в социально-гражданском и духовном развитии студентов, активное восприятие художественных произведений в контексте создавшей их культуры. История казахской и русской литературы убедительно свидетельствует, что культурные, социальные, политические связи между народами нашли отражение и в фольклоре, и в письменной литературе. Так, при изучении темы «Семейно-обрядовая поэзия», связанная с рождением ребенка, знакомимся и с обрядами казахского народа: ак бата (благопожелание), когда впервые укладывают ребенка в колыбельку (бесик), в день разрезания пут ребенку, током кагу (первый отъезд ребенка из дома), тилашар.

При изучении раздела «Мифология» целесообразным считала знакомство с тюркской мифологией, взятой из книги К. Жанабаева «Золотая колыбель», а также мифами, записанными Ч. Валихановым, о происхождении богов, людей, о существовании трех миров. Это будет способствовать как развитию навыков сопоставления, так и воспитанию интереса к далекому прошлому казахского народа.

У народа с высокой культурой, несомненно, будут и стены крепкие, и сильное общество, и единство. Вот такие цели и задачи ставились Президентом нашей страны Н. Назарбаевым в рамках реализации Государственной программы «Культурное наследие».

Не зная истории страны, невозможно построить ее будущее. Казахский писатель Морис Симашко написал свою извест-

ную книгу о Великом Бейбарсе. Как признается Морис Симашко, толчком к написанию произведения послужило стихотворение Аполлона Майкова «Емшан», строчка из которого стала эпиграфом к повести, а также продолжительные беседы с Олжасом Сулейменовым о месте и роли кипчакских ханов в истории средневековья. В основе же стихотворения Аполлона Майкова «Емшан» лежит легенда казахского народа. Это стихотворение написано под впечатлением разговора Майкова с выдающимся сыном казахского народа Чоканом Валихановым. Идея произведения, выраженная в строчках «Смерть в краю родном милей, чем слава на чужбине», соотносится с казахской поговоркой: «Басқа елде сұлтан болғанша, өз елінде ұлтан бол!». Когда мы будем изучать тему «Эволюция естественного пейзажа в художественном мире литературы» на уроке по внеклассному чтению, рассмотрим произведение Роллана Сейсенбаева «День, когда рухнул мир». Писатель впервые поведал миру горькую правду о семипалатинской трагедии. Рассказ был переведен на многие языки мира, а в Англии был даже включен в школьную программу по внеклассному чтению.

На этом же уроке говорим об общественном движении «Невада – Семипалатинск», об Олжасе Сулейменове. О человеке, который поставил перед собой цель – восстановить утерянное этносом. Его высказывание: «Хватит щеголять своей забытостью... Мы сами отыщем корни и с глубиной прошедшего обретем широту настоящего, высоту будущего. Жеті сырын білмеген – ұлт емес. Знай семь веков, как семь своих предков. Не жди уважения – заслужи его. С гордым будь горд: он – не сын пророка. С вежливым будь вежлив: он – не раб твоего отца. Следуй этим заповедям отцов и возвысишь степь, не унизив горы!». Деятельность Олжаса Сулейменова, как главы движения «Невада – Семипалатинск», нашла отражение в его творчестве: в апреле 1992 года в ТЮЗе Алматы состоялась премьера спектакля по пьесе Олжаса Сулейменова и Б. Макаева «Заман акыр». В ней показана трагическая судьба семьи, испытавшей последствия ядерных взрывов. А в октябре того же года Олжас Сулейменов переводит в фонд театра миллион рублей.

На таких уроках и решается проблема патриотического воспитания на личном примере поэтов и писателей нашей страны. Жизнь и творчество поэтов – яркий пример служения своему Отечеству.

Воспитывать студентов патриотами – это значит, прежде

всего, прививать любовь к Родине, любовь к родному краю. Поэтому мы должны развивать это чувство, приучая их видеть красоту родной природы. Здесь же можно предложить студентам показать красоту и гор Кокше на примере легенд и поэмы Сакена Сейфуллина «Кокшетау».

Воспитывать студентов патриотами – значит прививать любовь к Родине. А любовь к родине начинается с любви к малой родине. Здесь же можно привести отрывок из романа Сабита Муканова «Промелькнувший метеор», где события разворачиваются в тех местах, что находятся у нас рядом, любоваться родной и близкой землей Айыртау, Имантау, Ботай.

Изучение сокровенного Слова о Независимости, с которым Глава государства обратился к нации 15 декабря 2014 года, его размышления у подножия Улытау содержат глубокий смысл, осознание этих вещей необходимо подрастающему поколению. Казахский патриотизм – это нечто особое. Так как речь в данном случае идет об отношении многонационального народа Казахстана к одной, общей для множества народов, Родине. Чувство казахского патриотизма не является врожденным, его необходимо воспитывать. Я думаю, что всему этому помогают уроки казахской литературы.

Литература:

1. Абдулина Г. К. Воспитание патриотизма – основа успеха нашего общества / Абдулина Г. К. // Воспитание школьника – Оқушы тәрбиесі. – 2014. № 3. с. 16–18.
2. Абишева Г. Значение краеведческой деятельности в работе школьных библиотек по воспитанию казахстанского патриотизма: [Патриотическое воспитание] / Абишева Г. // Учитель республики. – 2011. 8 марта. с.б.
3. Быков А. К. Формирование патриотического сознания молодежи / Быков А. К. // Педагогика. – 2010. № 9. с.10–20.
4. Безрукова Н. Активная гражданская позиция – залог успешного развития независимого Казахстана: Патриотическое воспитание / Безрукова Н. // Внеклассная работа в школе. – 2008. № 12. с. 26–29
5. Айтбенбекова З. Е. Роль патриотического воспитания на уроке литературы / Айтбенбекова З. Е. // Вопр. литературы. – 2009. № 3–4. с.126–129

Адаптация – непрерывный процесс

Асель ГАБДУЛЛИНА,
преподаватель
ЦК «Финансовые дисциплины»

Ключевые слова: адаптация, психологическая среда студентов, становление личности, трудности, интересы, жизненные планы, психологическая диагностика

Одной из наиболее важных проблем в современном колледже является адаптация организма студентов не только к учебной нагрузке, но и к резкой смене окружающей социальной и психологической среды.

Адаптация – это динамичный процесс, благодаря которому подвижные системы живых организмов, несмотря на изменчивость условий, поддерживают устойчивость, необходимую для существования и развития в постоянно меняющихся условиях среды.

Адаптация молодого человека в среднем профессиональном заведении является важным составным элементом в системе учебной деятельности. По причине того, что процесс адаптации чрезвычайно динамичен, его успех во многом зависит от целого ряда объективных и субъективных условий. Каждый человек по-разному

относится к одним и тем же событиям, а один и тот же воздействующий стимул у разных людей может вызвать различную ответную реакцию, поэтому изучение механизмов и закономерностей адаптации студента в разнообразных учебных условиях приобретает в настоящее время фундаментальное значение.

Успешная адаптация первокурсника к жизни в колледже является залогом дальнейшего развития каждого студента как личности и как будущего специалиста. Для эффективного решения данной проблемы изучаются: жизненные планы и интересы первокурсников; мотивы их

поступления в колледж; материальная обеспеченность; трудности, которые испытывают они в первые месяцы пребывания в колледже; какие дисциплины их интересуют больше всего; как проводят свободное время; каковы самооценка и способность в сознательной регуляции своего поведения.

Одним из важных моментов является совместная работа куратора группы и психологической службы колледжа. По просьбе куратора психологом проводится психологическая диагностика студентов с целью определения уровня социально-психологической адаптации первокурсников к условиям обучения в колледже, оценки уровня развития разнообразных отношений в группе, выявления коммуникативных и организаторских склонностей личности. По результатам диагностики и по мере необходимости психологом проводятся индивидуальные консультации, беседы студентов по преодолению стрессовых ситуаций, эмоциональных трудностей, осуществляется помощь в улучшении межличностных отношений. Результатом такого сотрудничества будет являться улучшение адаптационных возможностей студентов к специфическим условиям.

Успешную адаптацию студентов можно рассматривать как их включенность:

- в новую социальную среду;
- в учебно-познавательный процесс;
- в новую систему отношений.

Бывшие школьники, поступающие в колледж, – только на пути к самоопределению. Многие осознанно выбрали специальность, по которой хотели бы получить образование и трудиться в будущем, но есть и такие, у которых жизненные планы не определены. От того, как произойдет приобщение личности к новым условиям вхождения в социальную среду, насколько будут преодолены трудности с приобретением профессиональных навыков, зависит, как сформируется у студентов умение найти способы самореализации не только

в рамках профессии, но и вне нее.

Специфика процесса адаптации определяется различием в методах обучения и в его организации в средней школе и колледже, что порождает своеобразный отрицательный эффект – дидактический барьер. Первокурсникам не достает различных навыков и умений, которые необходимы в ссузе для успешного овладения программой. Попытки компенсировать это усидчивостью не всегда приводят к успеху. Проходит немало времени, прежде чем студент приспособится к условиям обучения в колледже. Многими это достигается слишком большой ценой. Отсюда и низкая успеваемость на первом курсе. Приспособление к новым условиям требует много сил, из-за чего возникают существенные различия в деятельности и результатах обучения в школе и колледже.

Для успешной адаптации студентов в нашем колледже создается атмосфера психологической комфортности, разработан механизм социальной защиты интересов и прав студентов.

В целом работа всего педагогического коллектива колледжа в сложный адаптационный период направлена на формирование у каждого студента системы общечеловеческих ценностей, на выполнение социального заказа, на воспитание личности, востребованной обществом, а самое главное – на здоровьесбережение уже на начальном этапе обучения.

Список литературы:

1. Абенова Е. А. Оқушыларының бейімделу проблемалары/ Алматы. Білім жолы. 2004. 130 б.
2. Бап – Баба Сәбет. Жалпы психология/Алматы. Дарын. 2005. 365 б.
3. Кәсіпке бейімделу мәселесінің психологиялық ерекшеліктері//Қайнар университетінің хабаршысы. Психология сериясы. 2004. № 2. 70 б.
4. Қалымбетова Э. К. Бейімделу болашақтың бейнесін құру ретінде//Ұлт тағылымы. 2005. № 3. 251 б.

Нетрадиционные формы проведения занятий по информационным дисциплинам

Айнур БАКТУБАЕВА,
преподаватель ЦК «ВТ и ПО»

Ключевые слова: педагогические технологии, информатика, творчество учителя

1. Условия возникновения и становления опыта.

Возникла проблема: как при малом количестве часов (1 час в неделю), довольно обширной программе и огромном интересе студентов сделать преподавание базового курса информатики интересным, наглядным, изучаемый материал – запоминающимся надолго, а не на один урок. Одним из методов, позволяющих добиваться положительной мотивации к учению и хороших результатов в активизации познавательных процессов, является использование нетрадиционных форм уроков.

2. Актуальность опыта.

Тема данного педагогического опыта – «Нетрадиционные формы проведения занятий по информационным дисциплинам» – актуальна и связана с целью и содержанием программы развития «Создание образовательного пространства, обеспечивающего реализацию образовательных потребностей учащихся с повышенной мотивацией к обучению». Программа направлена на модель, образ выпускника, подготовленного к жизни в современном обществе.

Актуальность работы заключается в развитии теории творческой деятельности учителя. Полученные результаты закладывают теоретические и практические основы перехода на парадигму «субъект – субъектных» отношений на уроке и в образовании.

Оценка, выставленная не за воспроизведение пройденного материала, а за старания самостоятельно расширить свои знания, найти им практическое применение, умение работать в коллективе, является хорошим стимулом для дальнейшего обучения. Использование нетрадиционных форм проведения уроков привело к повышению уровня мотивации учащихся через осознанное отношение к учебе, появились реальные условия для бесконфликтной педагогики, воспитания самокритичности, обучения самоанализу и рефлексии.

В последнее время все больше внимания уделяется применению нетрадиционных форм проведения уроков в процессе преподавания различных предметов школьной программы. На предмете «Информатика» этот метод помогает реализовать проблемное обучение как активизирующее и углубляющее познание, позволяет обучать самостоятельному мышлению и деятельности, системному подходу в самоорганизации, дает возмож-

ность учителю индивидуального подхода к каждому ребенку.

Научная ценность данной работы заключается в том, что обобщение приведенного в ней опыта работы применения нетрадиционных методов обучения можно использовать не только в урочной, он и во внеклассной работе.

Практическая ценность работы состоит в том, что приведенные примеры и результаты исследований могут быть использованы учителями в процессе преподавания информатики и информационных технологий.

3. Теоретическое обоснование опыта.

Сегодня все большее внимание уделяется человеку как личности – его сознанию, духовности, культуре, нравственности, а также высоко развитому интеллекту и интеллектуальному потенциалу. Соответственно, не вызывают сомнения чрезвычайно важность, острая необходимость такой подготовки подрастающего поколения, при которой колледж оканчивали бы образованные интеллектуальные личности, обладающие знанием основ наук, общей культурой, умениями самостоятельно и гибко мыслить, инициативно, творчески решать жизненные и профессиональные вопросы. В колледжах должен происходить постоянный поиск, цель которого – найти новые формы и приемы, позволяющие слить в единый процесс работу по образованию, развитию и воспитанию учащихся на всех этапах обучения. Коллективу учителей колледжа необходимо реализовать концепцию, которая предполагает необходимость обеспечения учащихся прочными знаниями материалом программы с одновременным осуществлением разноаспектного развития и формирования личности каждого обучаемого – с учетом его индивидуаль-

ных способностей и возможностей. Пути и способы реализации этих принципов должны быть в значимой степени творческими, нетрадиционными и в то же время эффективными.

Ученик становится субъектом образования своей жизни, инициатором и творцом процесса собственного учения, его системообразующим началом.

Современный мир нуждается в человеке, наделенном подлинной внутренней свободой, достоинством и личной ответственностью. В ответ на это требование педагогика выдвигает новые цели образования:

- создание условий для индивидуального-личностного развития учащихся;
- педагогическая поддержка детской индивидуальности.

В связи с этим в современном образовании становятся очевидными тенденции, свидетельствующие о переходе на качественно новый этап.

К таким тенденциям следует отнести «отказ от передачи подрастающему поколению проверенных «истин» и усиление самостоятельной культуросозидающей функции образования». Инновационное мышление реализуется в созданных за последние десятилетия концепциях личностно-ориентированного образования.

Основой личностно-ориентированного обучения является учебная ситуация или «личностно-ориентированная педагогическая ситуация».

Ситуация – это «особый педагогический механизм, который ставит воспитанника в новые условия, трансформирующие привычный ход его жизнедеятельности, требующие от него новую модель поведения, чему предшествуют рефлексия, осмысление, переосмысление сложившейся ситуации. Ситуационный подход связан с проектированием такого способа жизнедеятельности воспитанников, который

Таблица 1. Базовые технологии проектирования учебной ситуации.

Технология	Сущность
Технология задачного подхода	Элементы содержания представлены в виде разноуровневых личностно-ориентированных задач
Технология учебного диалога	Усвоение содержания происходит в условиях диалога как особой дидактико-коммуникативной среды, обеспечивающей субъектно-смысловое общение, рефлексии, самореализацию личности
Технология имитационных игр	Имитация социально-ролевых и пространственно-временных условий, обеспечивающих реализацию личностных функций в ситуациях внутренней конфликтности, коллизийности, состязания

адекватен природе личностного развития индивида», конструирование учебной ситуации предполагает использование трех типов базовых технологий: «задача – диалог – игра» (табл.1).

Современное обучение должно ориентироваться на интересы и потребности учеников и основываться на личном опыте ребенка. Основной задачей образования становится актуальное исследование окружающей действительности. Нетрадиционные уроки, как правило, проходят в необычной, нетрадиционной обстановке. Подобная смена привычной обстановки целесообразна, поскольку она снимает психический барьер, возникающий в традиционных условиях из-за боязни совершить ошибку. На таких уроках удается достичь самых разных целей методического, педагогического и психологического характера, которые можно суммировать следующим образом:

- осуществляется контроль знаний, навыков, умений и способов деятельности учащихся по определенной теме;
- обеспечиваются деловая, рабочая атмосфера, серьезное отношение учащихся к уроку;
- предусматривается минимальное участие в уроке учителя.

Нестандартный урок – это импровизированное учебное занятие, имеющее нетрадиционную (неустановленную) структуру. Нетрадиционные уроки, особенно пришедшие из средств массовой информации, с телевидения (пресс-конференции, «круглые столы», уроки-состязания, КВН, «Что? Где? Когда?» и др.), привлекли внимание необычностью формы, возможностью участия большого числа школьников, состязательностью,

интересным содержанием, они хорошо учитывают психологию школьного возраста. Ученик не декларативно, а действительно становится в центр учебного процесса.

Для учащихся нетрадиционный урок – переход в иное психологическое состояние, это другой стиль общения, положительные эмоции, ощущение себя в новом качестве, а значит, новые обязанности и ответственность. Такой урок – это возможность развивать свои творческие способности и личностные качества, оценить роль знаний и увидеть их применение на практике, ощутить взаимосвязь разных наук, это самостоятельность и совсем другое отношение к своему труду.

Нетрадиционные формы проведения уроков дают возможность не только поднять интерес учащихся к изучаемому предмету, науке, а также развивать их творческую самостоятельность, обучать работе с различными, самыми необычными источниками знаний.

Сама организация такого урока подводит учащихся к необходимости творческой оценки изучаемых явлений, особенно результатов деятельности человека, т. е. способствует выработке определенного позитивного отношения к природе.

В процессе проведения этих уроков складываются благоприятные условия для развития умений и способностей быстрого мышления, к изложениям кратких, но точных выводов.

Интерес к работе вызывается и необычной формой проведения урока, чем снимается традиционность урока, оживляется мысль.

Типы уроков				
Формы уроков	Уроки формирования новых знаний	Уроки обучения умениям и навыкам	Уроки повторения и обобщения знаний, закрепления умений	Уроки проверки и учета знаний и умений
	Уроки-экспедиции (путешествия), уроки-исследования, уроки-инсценировки, учебные конференции («пресс-конференции»), интегрированные уроки.	Практикумы, творческие работы, уроки-диалоги и семинары, уроки с ролевой, деловой игрой.	Семинары, повторительно-обобщающие диспуты, игровые – КВН, «Что? Где? Когда?», «Поле чудес», «Счастливый случай», интегрированные, театрализованные, уроки-консультации, уроки-конкурсы, уроки-соревнования.	Зачетные викторины, конкурсы, смотр знаний, защита творческих работ, проектов, творческие отчеты.

Такие занятия позволяют шире ввести элементы занимательности, что повышает интерес к предмету.

Нетрадиционные формы уроков содержат в себе неограниченные возможности в деле ликвидации перегрузки учащихся домашними заданиями путем использования различных способов изучения нового материала на уроке.

Анализ педагогической литературы позволил выделить несколько десятков типов нестандартных уроков. В качестве примера нетрадиционных уроков можно привести следующие:

Игровые технологии:

- деловая игра, время которой может занимать весь урок или несколько занятий;

- дидактическая игра;
- логическая игра;
- ролевые игры на уроке (инсценирование);
- игровая организация учебного процесса с использованием игровых заданий (урок-соревнование, урок-конкурс, урок-путешествие, урок- КВН);
- игровая организация учебного процесса с использованием заданий, которые обычно предлагаются на традиционном уроке (найди ошибку, задай правильный вопрос, что «в коробочке лежит» и т. д.);
- использование игры на определенном этапе урока (начало, середина, конец; знакомство с новым материалом, закрепление знаний, умений, навыков, повторение и систематизация изученно-

го); игровой момент урока: ребусы, кроссворды, шарады, и т. д.;

- различные виды внеклассной работы (КВН, экскурсии, вечера, олимпиады и т. п.), которые могут проводиться между учащимися разных классов одной параллели и другие.

У нетрадиционных уроков есть колоссальные образовательные возможности, если их рассматривать не разрозненно, а в системе. Можно, например, передвигаться от усвоения и использования фактов к их связям (от решения кроссвордов к их составлению), от описаний (уроки-путешествия) к объяснениям (уроки-экспедиции, исследования).

Классификация уроков нетрадиционной формы позволяет определить их ме-

сто в реализуемой учителем системе и, следовательно, более обоснованно планировать, используя всю их «палитру», добиваясь поставленных целей.

Согласованная и обоснованная система уроков нетрадиционной формы – существенный фактор усвоения знаний и развития личности учащихся.

4. Ведущая идея.

Найти новые эффективные методы обучения и методические приемы для активизации познавательной деятельности ученика на уроках информатики с учетом индивидуальных особенностей ребенка, обобщить опыт работы по применению нетрадиционных форм проведения уроков и поделиться им с коллегами.

5. Технология опыта.

Формула эффективности урока включает две составные части:

- тщательность подготовки;
- мастерство проведения.

Плохо спланированный, недостаточно продуманный, наспех спроектированный и не согласованный с возможностями учащихся урок качественным быть не может. Подготовка урока – это разработка комплекса мер, выбор такой организации учебно-воспитательного процесса, которая в данных конкретных условиях обеспечивает наивысший конечный результат.

В подготовке учителя к уроку выделяются три этапа:

- диагностика;
- прогнозирование;
- проектирование (планирование).

При этом предполагается, что учитель хорошо знает фактический материал, свободно ориентируется в своем учебном предмете. Он ведет и пополняет собственные так называемые тематиче-

ские папки или портфолио, куда заносит новейшие сведения, появившиеся в области преподаваемого им предмета, проблемные вопросы и задания, тестовые материалы и т. д. Для успешной подготовки урока, подчеркнут еще раз, важно, чтобы у педагога не было проблем с фактическими заданиями, чтобы он уверенно владел учебным материалом.

Подготовительная работа сводится к «приспособлению» учебной информации к возможностям класса, оценке и выбору оптимальной схемы организации познавательного труда и коллективного сотрудничества, которая даст максимальный эффект.

Диагностика заключается в «прояснении» всех обстоятельств проведения урока: возможностей учащихся, мотивов их деятельности и поведения, запросов и наклонностей, интересов и способностей, требуемого уровня обученности, характера учебного материала, его особенностей и практической значимости, структуры урока, а также во внимательном анализе всех затрат времени в учебном процессе – на повторение (актуализацию) опорных знаний, усвоение новой информации, закрепление и систематизацию, контроль и коррекцию знаний, умений.

Прогнозирование направлено на оценку различных вариантов проведения будущего урока и выбор из них оптимального по принятому критерию.

Проектирование (планирование) – это завершающая стадия подготовки урока, и заканчивается она созданием программы управления познавательной деятельностью учащихся. Программа управления – это краткий и конкретный произвольно составленный документ, в котором педагог фиксирует важные для него моменты управления процессом: кого и когда спросить, где вводить проблему, как перейти к следующему этапу занятия, по какой схеме перестроить

процесс в случае возникновения заранее предусмотренных затруднений и т. д.

Программа управления отличается от традиционного плана урока четким, конкретным определением управляющих воздействий.

Один из эффективных способов организации нестандартного урока информатики – «разборка» его на детали, чтобы стали видны и понятны плюсы и минусы взаимодействия всех его частей. Но прежде чем разбирать, имеет смысл определиться в том, что принимается за главное. В связи с этим требуется умение учителя «выделять основное». Это необходимо для того, чтобы все второстепенное подчинить главному, чтобы не расплываться по мелочам, расходуя на них драгоценное время. Понять главное в нетрадиционном уроке информатики помогают следующие принципы:

- 1) отказ от шаблона в организации урока, от рутинности и формализма в проведении;
- 2) максимальное вовлечение учащихся класса в активную деятельность на уроке. Различные формы групповой работы на уроке;
- 3) не развлекательность, а занимательность и увлечение как основа эмоционального тона урока;
- 4) поддержка альтернативности, множественности мнений;
- 5) развитие функции общения на уроке как условие обеспечения взаимопонимания, побуждения к действию, ощущения эмоционального удовлетворения;
- 6) «скрытая» (педагогически целесообразная) дифференциация учащихся по учебным возможностям, интересам, способностям и склонностям;
- 7) использование оценки в качестве формирующего (а не только результирующего инструмента).

Перечисленные группы принципов задают общее направление педагогическому творчеству, ориентируя на весьма конкретную деятельность обучения. Эти принципы и показывают основные отличия нетрадиционного урока информатики от традиционного.

Разумная, педагогически выверенная организация деятельности школьника обеспечивает активность во всех ее направлениях. Активность в обучении позволяет школьнику быстрее и успешнее осваивать социальный опыт, развивает коммуникативные способности, формирует отношение к окружающей действительности. ■

Современные педагогические технологии как средство развития профессиональной компетентности студентов

Зауреш ЖУНУСОВА,
методист колледжа АО «Финансовая академия»

Ключевые слова: деятельность колледжа, профессиональное образование, инновационная работа, компетентностный подход, современные педагогические технологии, подготовка выпускников колледжа

В настоящее время новые требования к профессиональному образованию вступают в противоречие с традиционными системами обучения. В связи с этим необходимы модернизация традиционного обучения и осуществление инновационного подхода к обучению. Сущность современного образовательного процесса заключается в обновлении содержания обучения, создании образовательной среды, способствующей развитию обучающихся творческого и критического мышления, опыта учебно-исследовательской деятельности, формированию умений самостоятельно пополнять знания, ориентироваться в стремительном потоке информации.

В связи с этим ключевое значение для деятельности колледжа имеют современные педагогические технологии формирования общих и профессиональных компетенций.

Способность к инновационной работе становится важным признаком профессиональной компетентности, в новых условиях существенно меняется роль преподавателя, он становится модератором образовательного процесса, при котором новые образовательные задачи решаются с помощью новых технологий на основе компетентностного подхода.

В современном обществе, когда речь идет о качестве подготовки выпускников, на первый план выходят потребности работодателя, которые связаны в основном с профессиональными требованиями к подготовке выпускников, с их умениями применять свои знания в реальных профессиональных ситуациях. Для решения этой проблемы необходимо вовлекать каждого обучающегося в активную познавательную и творческую деятельность. Этого можно добиться, используя современные педагогические технологии, необходимые для активной мыслительной деятельности, развития коммуникативной компетенции обучающихся, технологии, основанные на сотрудничестве, сотворчестве, где преподаватель выступает в роли партнера, координатора, консультанта. Наиболее перспективными, на наш взгляд, являются технологии, связанные с различными формами интерактивного обучения, проектной деятельности, нестандартными формами проведения занятий.

В нашем колледже более 87% преподавателей используют современные педагогические технологии в учебно-воспитательном процессе, причем наряду с педагогами, имеющими большой опыт работы, их применяют и молодые преподаватели. Перечень используемых технологий достаточно обширен:

- технология проектной деятельности;
- игровые технологии;
- технология проблемного обучения;
- технология развития критического мышления;

- технология коммуникативного обучения (Е. Пассов);
- технология модульного обучения;
- информационно-коммуникационные технологии;
- технология педагогических мастерских;
- технология активного обучения;
- технология анализа конкретных ситуаций (кейс-метод);
- здоровьесберегающие образовательные технологии;
- технология диалектической активности.

В целом по колледжу преобладают следующие технологии: Технологией проектной деятельности владеют практически все преподаватели (Т. Стасишина, М. Омарова, К. Болат, Б. Азатова, Э. Дубинина и др.), осуществляется разработка курсовых и дипломных проектов (на специальности «вычислительная техника и программное обеспечение» 100% выпускных квалификационных работ выполнены в форме проекта), кураторы используют технологию проектной деятельности в рамках воспитательной работы со студентами. Выбор данной технологии не случаен. В соответствии с проектным подходом в обучении формирование общих и профессиональных компетенций обучающихся рассматривается как специально организованная самостоятельная образовательная деятельность обучающихся под руководством педагога по решению значимой для них проблемы. Именно проектный метод позволяет сформировать конкретные единицы проектировочных умений, которые образуют основу общих и профессиональных компетенций будущего

специалиста. Технология проектной деятельности развивает интеллектуальный и творческий потенциал, самостоятельность, способствует успешной социализации личности.

Информационно-коммуникационные технологии активно применяют в образовательном процессе З. Ерназарова, У. Исатаева, З. Картоева, Б. Тулеубаева, А. Маханова, М. Хасенова, Л. Мухамедкалиева, М. Бебезова и многие другие. Популярность вышеназванной технологии связана с тем, что современный период развития общества характеризуется влиянием на него компьютерных технологий, которые проникают во все сферы человеческой деятельности, обеспечивают расширение информационных потоков в обществе, образуя глобальное информационное пространство. В рамках реализации стандартов нового поколения особая роль отводится информатизации образования.

В рамках реализации новых стандартов актуальность использования методов дифференцированного обучения возрастает, так как она содействует развитию самостоятельности студентов, обеспечивает индивидуализацию обучения, самоуправляемый рефлексивный образовательный процесс. Данную технологию применяют преподаватели Г. Досмагамбетова, Г. Есмурзина, С. Мукатова, Ж. Абдина и другие. Так, на основе данной технологии творческой группой «Триада» разработаны сборники задач, учебно-методические комплексы.

С целью развития познавательной деятельности, формирования определенных умений и навыков, необходимых в практической деятельности, развития

общих компетенций педагога А. Абдина, А. Габдуллина, А. Бустекбаева, А. Абиляхсенова и другие используют на занятиях игровые технологии, кейс-методы. Практика подтверждает эффективность применения игровых технологий, в особенности на вторых курсах, поскольку они способствуют преодолению трудностей, связанных с процессом адаптации студентов к новым условиям обучения.

Технологии активного и проблемного обучения применяют в учебном процессе преподаватели А. Куандыкова, З. Садырбаева, Т. Резаева, С. Сушия, А. Куанышева и другие. Технологии направлены на активизацию учебно-познавательной деятельности обучающихся, развитие самостоятельного творческого и профессионального проблемного мышления, развитие способности квалифицированно решать нестандартные профессиональные задачи.

Преподаватели истории К. Сапарова, С. Кенжетеева успешно работают над развитием критического мышления студентов.

Технология критического мышления предполагает развитие творческого мышления, умение принимать взвешенные решения, работать с информацией, анализировать различные стороны явлений, высказывая при этом собственное мнение.

Здоровьесберегающие образовательные технологии играют особую роль в организации учебно-воспитательного процесса. Данные технологии формируют культуру здоровья, развивают мотивацию к осознанному отношению к здоровью, обеспечивают информацией и технологиями в области формирова-

ния здорового образа жизни. Их используют педагоги О. Иванов, Г. Баймаков, С. Дубинин.

На наш взгляд, в чистом виде использовать только одну технологию невозможно, целесообразно сочетать различные методы, приемы и формы организации образовательного процесса для достижения наибольшего эффекта от их использования. Можно утверждать, что апробированные в образовательном процессе технологии, интерактивные методы, приемы способствуют достижению результатов современного образования.

Литература:

1. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования : учеб. пособие для студентов педвузов и системы повышения квалификации пед. кадров/Е. С. Полат, М. Ю. Бухаркина, М. В. Моисеева, А. Е. Петров // Под ред. Е. С. Полат. – М.: Изд. центр Академия, 2002.
2. В. Ю. Питюков. Современные педагогические технологии / В. Ю. Питюков. –3-е изд., испр. и доп. – М.: Изд-во Гном и Д., 2001.
3. Инновационные педагогические технологии. Модульное пособие для преподавателей профессиональной школы/Под ред. Е. В. Иванова, Л. И. Косовой, Т. Ю. Аветовой. – СПб.: Изд-во ООО «Полиграф-С», 2004. с. 160.
4. «Государственная программа развития образования РК на 2011–2020 годы» от 7 декабря 2010 № 1118.
5. Послание Президента РК Н. Назарбаева «Казахстанский путь – 2050: одна цель, одни интересы, одно будущее» от 18.01.2014 г.

Важность организации самостоятельной работы на уроках информатики

Тынгули СЕИТОВА,
преподаватель ЦК «ВТ и ПО»

Ключевые слова: инновационная работа, компетентностный подход, педагогические технологии, информатика

В современном обществе высококвалифицированный специалист должен обладать такими качествами, как самостоятельность, умение доводить начатое до конца, свободомыслие, ставить перед собой цель и стремиться к ней. Для формирования такой личности необходимы саморазвитие, самообразование, самовоспитание.

Во время познавательной работы важность самоорганизации огромна. Эту проблему исследовали многие ученые, такие как, например, Е. Ястребова, М. Ерецкий, М. Гарунов, Р. Блохина, В. Сабодашев, А. Вербицкий и др. Актуальностью этих исследований является освоение студентами теоретических и практических знаний, работа по интеллектуальному развитию. Студенты не должны ограничиваться знаниями, которые дают преподаватели, они должны уметь самостоятельно изучать, анализировать, сравнивать, находить что-то новое.

Студенты должны уметь самостоятельно выполнять поставленные задачи со школьной скамьи. Все чаще мы сталкиваемся с проблемой, когда первокурсники затрудняются решать определен-

ные задачи самостоятельно из-за неумения работать в одиночку. Например, 80% студентов первого курса практически не умеют анализировать, систематизировать материал и применять теоретические знания для решения практических задач. Некоторые студенты не умеют использовать в своей работе энциклопедии, словари, электронные библиотеки. Поэтому актуальным становится вопрос оказания помощи студентам в организации самостоятельной работы.

Современному обществу нужны одаренные, талантливые личности. Развитие системы знаний показывает статус развития общества. Особенностью самостоятельной работы является достижение студентами самостоятельных результатов. Но вся работа дополняет друг друга. Задания самостоятельной работы должны быть понятны и интересны для студента. Трудность задачи и время, потраченное на нее, тоже должны предусматриваться. Не то студенты научатся безответственности и неаккуратности работы.

По-моему, самостоятельные работы лучше давать в конце занятия, во время подведения итогов. Если студент сам будет искать, самостоятельно изучать, то это приведет к улучшению памяти.

Для студентов выполнение самостоятельных задач очень важно. Если студент сам будет искать и выполнять, то эти задачи останутся у него в памяти надолго. Если каждый студент будет активным во время занятия, будет преодолевать все трудности, которые ему по силам, будет находить все ответы на итоговые вопросы, то это послужит развитию познавательной активности.

Самостоятельная работа – это выполнение задания в определенное время без помощи учителя. В самостоятельной работе мы должны выделить следующее:

- определить цель и содержание самостоятельной работы;
- сделать план выполнения самостоятельной работы;
- дать студентам направление для выполнения задания.

Самостоятельная работа учащихся – эффективный способ развития опыта и знаний. Учащийся, занимаясь самостоятельной работой, открывает в себе способности, необходимые современному специалисту, а также расширяет свои возможности.

В основном самостоятельная работа ребенка является самым эффективным инструментом его дальнейшего развития, как специалиста. Стремление к знаниям и саморазвитию – это чувства, которые есть в любом ребенке без исключения. Немало детей, стремящихся к сбору информации и ее анализу. Умение самостоятельно работать необходимо для учеников любой сферы. Развитие поисковых свойств любого ученика достигается благодаря использованию различных форм и способов обучения. Поэтому при распределении самостоятельных работ уместно использование различных способов. К примеру, использование нескольких способов решения для одного задания.

При организации самостоятельной работы важно умение объединять несколько заданий – одно как продолжение другого. В содержание работы включать различные материалы и информацию повседневной жизни. Эффективно было бы давать самостоятельную работу на дом, потому что в этом случае работа учителя будет не прямой, а косвенной. Это не только увеличивает багаж знаний ученика, но и самое главное – это помощь его стремлению к знаниям, развитию творческих способностей и самостоятельно-го мышления.

В современном мире, в котором научная информация увеличивается по экспоненту, крайне необходимо саморазвитие студента. В заключение можно прийти к следующему утверждению: самостоятельная работа определяется активностью работы студента. При выполнении самостоятельной работы у студента должна быть некая проблема или задача, которую он будет решать на протяжении всей самостоятельной работы. При выполнении

самостоятельной работы каждый студент делает ее, опираясь на свои знания и опыт. Во время организации самостоятельной работы учитель дает студенту дополнительное задание, которое студент должен осмыслить и объяснить. Сначала рассматривается содержание задания, потом, опираясь на свои навыки и опыт, он понимает цель заданного. Во-вторых, продумывает способ решения задания, то есть выполняет задание. В-третьих, рассматривает результат и делает выводы. Самостоятельные работы, заданные студентам по дидактике, делятся на три группы: самостоятельная работа для получения багажа знаний; самостоятельная работа для использования этих знаний; самостоятельная работа для проверки теоретических знаний студента. Самостоятельное изучение нового материала учитель может дать как домашнее задание. Чтобы приучить студентов к самостоятельной работе, необходимо научить их отвечать на вопросы по новым материалам. Для корректной и эффективной самостоятельной работы необходимо определить ее содержание, область задания, сложность. Вывод должен быть эффективным, а для этого нужно распределять самостоятельные работы по их уровню. Самое необходимое студенту – это определять крайне нужную информацию из приобретенного материала.

Литература:

1. Ғылыми – көпшілік журнал «Зерде», 2001 год. № 4.
2. Ғылыми – әдістемелік журнал «Математика және физика», 2004 год. № 2.
3. В. Т. Лисичкин, И. Л. Соловейчик. Математика. М., «Высшая школа» 1991. с. 197–206.
4. Ж. Әбиев, С. Бабаев, А. Қудиярова. Педагогика. Дарын – Алматы-2004.
5. Ж. Б. Қоянбаев, Р. М. Қоянбаев. Педагогика. Алматы, 2004.

Применение дебатов при изучении финансовых дисциплин

Асель КУАНДЫКОВА,
преподаватель ЦК
«Финансовые дисциплины»

Ключевые слова: педагогические технологии, дебаты, инновации

В Законе РК «Об образовании» сказано: «Основными обязанностями системы образования является внедрение новых технологий обучения, информативное, выход на международную коммуникационную сеть». Сейчас многие учебные заведения в своей практике применяют разные педагогические технологии.

Я в своей практике изучила технологию «дебатов» и применяю ее в изучении финансовых дисциплин. Дебаты – это технология, предложенная известным американским социологом Карлом Поппером. Первоначально дебаты создавались как программа для учащихся, позволяющая обучить умению рассуждать, критически мыслить, продуктивно организовывать процесс дискуссии. Модель дебатов, применяемой на уроке, имеет свою структуру, свои законы, сферу применения и ограничение по времени. Ее отличием является то, что противоположная группа на основании определенного закона соревнуется, чтобы отстоять свою точку зрения и доказать свою правоту.

Основные элементы для применения дебатов:

- Тема (тема дебатов)
- За
- Против
- Критерий и аргументы
- Доказательство
- Вопросы-ответы противоположной группе
- Заключение

Сначала я ознакомливаю студентов с сущностью и особенностями проведения дебатов, а также с правилами организации, которые заключаются в следующем:

- в дебатах принимают участие все (часть студентов выступает в ролях спикеров, председателя, секретаря и экспертов, остальные – в роли зрителей, которые подбирают аргументы «за» и «против», формулируют вопросы);
- к концу игры каждый определяет свою позицию и аргументирует ее;
- в процессе выступлений все соблюдают регламент, в противном случае председатель имеет право прервать выступающего;
- каждый участник команды имеет право выступить только один раз;
- в случае затруднений при ответах на вопросы каждый спикер, кроме подводящего итоги, имеет право взять один тайм-аут длительностью до двух минут;
- спикер имеет право не отвечать на вопрос без объяснения причин;
- эксперты оценивают аргументы, но не участников.

После определения темы дебатов перед учащимися ставится задача подобрать, изучить и проанализировать основную ли-

тературу по теме. В процессе изучения и анализа информации студенты определяют свою позицию, делают выписки, обосновывающие обе точки зрения. Целесообразно рекомендовать им делать это на листе, поделенном на две части, где с одной стороны будут фиксироваться аргументы «за», а с другой – аргументы «против». Результаты работы с основной литературой можно оформить в виде схем, таблиц, алгоритмов, отражающих обе позиции. Далее происходит распределение ролей. Непосредственно в игре участвуют председатель, секретарь и две команды («У» – утверждения и «О» – отрицания), состоящие из четырех человек-спикеров. Это основные участники игры. Кроме них, необходимо выбрать трех экспертов, которые будут оценивать деятельность спикеров. Остальные студенты играют роль зрителей. После распределения ролей спикеры команд ведут разработку кейса на основе ранее проделанной работы, а также подбора, изучения и анализа дополнительной литературы и фактических материалов.

В своей практике я провела дебаты в группе 2 К-213 на тему «Необходимость кредита» по дисциплине «Деньги, финансы, кредит». Для определения заключения урока-дебатов я провела опрос на тему «Для чего нужен дебат?». В группе 2 К-213 – 25 студентов. В опросе участвовали 24 студента. Результаты опроса в процентном соотношении:

№	Перечень вопросов	Да	Нет	«Да» ответ	«Нет» ответ
1	В результате дебата научились ли вы выражать свое мнение?	17	7	70,8%	29,2%
2	Поняли ли вы исследуемую тему?	20	4	83,3%	16,7%
3	Поняли ли вы социальное развитие общества?	19	5	79,2%	20,8%
4	Сумели ли вы сделать выводы по теме?	18	6	75%	25%
5	Смогли ли вы внести свой вклад в открытое общество?	10	14	41,7%	58,3%
6	Смогли ли вы изучить факты, спрогнозировать и оценить?	15	9	62,5%	37,5%
7	Поняли ли вы свою сторону?	22	2	91,7%	0,3%
8	Смогли ли вы изучить много литературы?	9	15	37,5%	62,5%
9	Научились ли вы работе с группой?	10	14	41,7%	58,3%
10	Понравилась ли вам игра в дебаты?	24	–	100%	0%

В заключение хочу сказать, что применять дебаты на уроке-семинар очень интересно:

1. Студенты учатся выражать свое мнение.
2. Улучшают знания и умения.
3. Улучшают разговорную речь.
4. Учатся решать вопросы, поставленные перед ними.

Влияние информационно-коммуникационных технологий на процесс обучения

Татьяна СТАСИШИНА,
преподаватель ЦК «ВТ и ИС»

Ключевые слова: инновационная работа, педагогические технологии, информатика, информационно-коммуникационные технологии

Планирование и проведение современных занятий сегодня немислимы без активного использования ИКТ. Преподаватели используют ИКТ на любом этапе занятия: при актуализации ранее пройденного материала, объяснении и закреплении.

Активное использование ИКТ в учебном процессе позволяет решить следующие дидактические задачи:

- 1) совершенствовать образовательный процесс со стороны организации преподавания, индивидуализировать обучение;
- 2) повышать продуктивность самоподготовки студентов;
- 3) усиливать мотивацию к обучению у студентов;

4) активизировать процесс обучения, в результате чего возникает возможность привлечения студентов к исследовательской деятельности;

5) образовательный процесс становится более гибким, на занятии растет объем выполненных заданий;

6) организовывать оперативные консультации студентов из центров дистанционного обучения;

7) формировать у студентов коммуникативные навыки и культуру общения, то есть умение кратко и четко формулировать собственные мысли, аргументированно доказывать свою точку зрения, уметь слушать и уважать мнение собеседника;

8) у студентов формируется умение «добывать» информацию из различных источников и обрабатывать ее с помощью компьютерных технологий;

9) сокращает разрыв между полученными теоретическими знаниями и действительным применением изученного материала;

10) обеспечивает непрерыв-

ность и преемственность в обучении.

Применение ИКТ будет эффективно в том случае, когда преподаватель мотивирован на его использование в своих занятиях, достаточно грамотно владеет программными средствами как общего, так и учебного назначения, при планировании своих занятий способен определить место ИКТ.

Из вышесказанного следует, что преподавателям при подготовке к занятиям с использованием ИКТ необходимо особое внимание обращать на педагогически осознанное их применение.

Педагогически грамотное и осознанное применение ИКТ в учебном процессе предполагает:

- 1) у преподавателей должен быть базовый уровень ИКТ-компетенции;
- 2) при использовании ИКТ на занятиях преподавателю необходимо знать их основные дидактические возможности;
- 3) преподаватель должен иметь представление, уметь работать с электронными образовательными ресурсами, владеть информацией о развитии рынка электронных изданий в области образования, которые будут ориентированы на предметно-профессиональную деятельность;

4) у субъектов образовательного процесса должно быть наличие представлений о ресурсах и технологиях дистанционной поддержки образовательного процесса и возможностях их включения в педагогическую деятельность;

5) умение использовать приемы для организации личного, индивидуального информационного пространства преподавателя и студента в рамках информационного пространства образовательного процесса;

6) владеть существующими методами методики использования цифровых образовательных ресурсов в учебно-воспитательном процессе.

Целесообразно использовать информационные технологии в обучении, учитывая, что современные компьютеры позволяют интегрировать в рамках одной программы тексты, графику, звук, анимацию, видеоклипы, высококачественные фотоизображения, достаточно большие объемы полноэкранного видео, качество которого не уступает телевизионному:

- 1) на этапе подготовки к занятию (использование электронных и информационных ресурсов, оформление их на электронных или бумажных носителях; создание педагогами УМК с помощью интернет-ресурсов, базовых программ);
- 2) при изложении нового материала – визуализация знаний (демонстрацион-

но-энциклопедические программы; программа презентаций Power Point; предметные коллекции, интерактивные модели, динамические таблицы и схемы, интернет-ресурсы, проецирование их на большой экран с помощью проектора);

3) закрепление изложенного материала (тренинг – разнообразные обучающие программы, лабораторные работы; фронтальные, групповые, индивидуальные и дифференцированные формы организации учебной деятельности студентов);

4) система контроля и проверки (контролирующие программы; итоговое тестирование – фронтальное, групповое или индивидуальное). Тесты проводятся по двум вариантам: в режиме online (на компьютере в интерактивном режиме, результат оценивается автоматически системой), в режиме offline (используется электронный или печатный вариант теста; оценку результатов осуществляет учитель с комментариями, работой над ошибками);

5) при возможности отказа от аудиторной системы: проведение интегрированных уроков по методу проектов, результатом которых будет создание web-страниц, проведение телеконференций, использование современных интернет-технологий;

6) тренировка конкретных способностей обучающихся (внимание, память, мышление и т. д.).

Несмотря на преимущества использования ИКТ в учебном процессе, также есть существенные недостатки, на которые необходимо обращать внимание преподавателям в своей профессиональной деятельности, так как использование современных средств ИКТ во всех формах обучения может привести и к ряду негативных последствий, в числе которых можно отметить ряд негативных факторов психолого-педагогического характера и спектр факторов негативно влияния средств ИКТ на физиологическое состояние и здоровье обучаемого.

Например, основным преимуществом использования средств ИКТ на занятиях является индивидуальность обучения. Однако, несмотря на преимущества, здесь также существует огромный недостаток, связанный с индивидуализацией обучения. Происходит дефицит живого общения в процессе обучения между участниками образовательного процесса – студентами и преподавателями, студентами между собой – им предлагается суррогат общения, который происходит в виде диалога «компьютер – студент».

Активный в речевом плане студент при работе со средствами ИКТ на занятиях надолго замолкает, особенно это

ярко выражено для студентов, которые обучаются с помощью открытых и дистанционных форм образования. В процессе обучения студент занимается тем, что молча, изучает необходимый материал. Таким образом, мы видим, что речь, которая является необходимым аспектом для формирования мыслительной деятельности человека, становится невостребованной в течение процесса обучения. Студенту не создаются условия для формирования навыков общения, умения слушать и уважать мнение собеседника, высказывать свою точку зрения, принимать участие в обсуждении проблемы, используя профессиональный язык, включая идиомы, соответствующие контексту. Опираясь на исследования психологов, следует отметить тот факт, что работа по формированию навыков диалогического общения направлена и на развитие монологической речи: умение устно презентовать свою работу, высказаться по какой-либо профессиональной проблеме, используя разнообразный словарный запас, включая соответствующую терминологию. Если студент задает самому себе вопросы и делает попытки найти на них ответы, значит, у него хорошо развиты навыки самостоятельного мышления, оценки действий, умение сопоставлять различные факты, рассматривать проблему с различных точек зрения, что свидетельствует о развитии высокоуровневых навыков согласно таксономии Блума. Если при обучении студентов использовать только индивидуализацию обучения при помощи персональных компьютеров, можно прийти к следующему результату: преподаватели упускают возможность для развития творческого мышления, которое основывается на диалогическом общении.

Кратковременная память человека обладает очень ограниченными возможностями. Обыкновенный человек может уверенно помнить и оперировать одновременно лишь семью различными мыслемыми категориями. Когда обучаемому одновременно демонстрируют несколько типов мультимедийной информации, может возникнуть ситуация, в которой он отвлекается от одних типов информации, чтобы уследить за другими. В вышеуказанном процессе есть возможность пропустить наиболее важную, значимую информацию по изучаемой теме. Помимо этого, возможности людей по одновременно использованию органов чувств ограничены, что может негативно сказаться на потенциале мультимедийных материалов.

«Обратная связь» с пользователем и ее возможности в учебных средствах

ИКТ, как правило, существенно ограничены. В большинстве случаев компьютеры не могут заменить очного преподавания, а только могут расширить его возможности. Как правило, «обратная связь» приложения ограничивается контролем ответов на уровне «правильно/неправильно» и не осуществляет поддержку возможности динамического выбора разнообразных стратегий обучения, не предоставляет дальнейших объяснений по поводу верного или ошибочного ответа, не анализирует типичные ошибки, возникающие у обучаемых при ответах на вопросы. Мультимедийные средства ИКТ не способны определить трудности или индивидуальные потребности студента и поэтому не могут ознакомить более подробно с ними преподавателя.

При анализе современных мультимедийных программ довольно часто можно встретить невысокое качество разрабатываемых авторских мультимедийных программ с точки зрения содержания и методики: в погоне за красивым оформлением возникает ущерб в содержании, появляется «неудачное методическое сопровождение».

При чтении информации с экрана возникают неприятные ощущения в глазах, то есть информацию, предоставленную в электронном виде, не так легко читать, как печатную. Текст, содержащий большой объем, который должен быть прочтен от начала до конца, удобнее читать на бумаге. Также в бумажном варианте удобнее читать журналы и книги. В большинстве случаев мультимедийные приложения предоставляют средства для поиска информации, существует возможность пользователю сначала найти требуемую информацию, распечатать ее и использовать для дальнейшего применения в процессе обучения.

Негативные моменты и определенные трудности могут происходить во время применения современных мультимедий-

ных средств ИКТ в системе традиционно и открытого образования. Например, некоторые студенты не могут воспользоваться свободой, предоставленной мультимедийными материалами, основанными на гиперссылках и гипертекстах.

Довольно часто сложные и запутанные способы представления информации являются причиной для отвлечения пользователя от изучаемого материала из-за различных несоответствий. Нелинейная структура мультимедийной информации подвергает студента «соблазну» следовать по предлагаемым ссылкам, что при неумелом и некорректном использовании может отвлечь обучаемого от основных моментов изложения изучаемого материала. Обширные объемы информации, которые предоставляются в мультимедийных приложениях, могут служить тем фактором, который будет отвлекать внимание студентов в процессе обучения.

Следующий немаловажный аспект, на который необходимо обратить внимание, – это использование информационных ресурсов, опубликованных в Интернете. Частое обращение к Сети приводит к негативным последствиям: бездумное копирование информации, использование и присвоение чужих идей. Но с другой стороны, при использовании средств ИКТ срабатывает свойственный всему живому «принцип экономии сил»: заимствованные из Интернета готовые доклады, сочинения, рефераты, проекты, решения задач на сегодняшний день стали привычным фактом, который не способствует повышению качества знаний и эффективности обучения и воспитания.

Но, несмотря на выше сказанное, использование ИКТ в учебно-воспитательном процессе оправданно, так как происходит активизация деятельности студентов, повышается профессиональный уровень преподавателя, появляются разнообразные формы межличностного

общения всех участников образовательного процесса. Также преподавателям необходимо помнить об ограничении доступа к информационным ресурсам, создавать условия для творческой и исследовательской деятельности студентов с различным уровнем развития.

Необходимо помнить, что использование ИКТ в учебном и воспитательном процессах не сводится лишь к использованию компьютера как печатной машинки для подготовки какого-либо раздаточного, иллюстративного материала. И не должно ограничиваться только демонстрацией презентаций при проведении занятий. Основное назначение – это использование огромного потенциала цифровых образовательных ресурсов для того, чтобы были достигнуты поставленные образовательным учреждением цели.

Использовать компьютер можно на любых этапах занятия. Существуют следующие возможности ИКТ. Компьютер как средство для поиска информации (текстовой, графической, видео- и звуковой). С этой целью используют ресурсы Интернета (электронные справочники, энциклопедии), информацию, которая записана на внешних носителях.

Компьютер как средство обработки информации: создание базы данных студентов, анализ их успеваемости, учет посещаемости занятий, составление портфолио студента, в котором отображается учет его достижений в различных сферах деятельности – профессиональной, спортивной и т. д.

Компьютер как основное средство для хранения информации, в котором содержатся базы данных, различные архивы (фото и видео), сборники творческих работ студентов и преподавателей, сайты.

Компьютер как основное средство, с помощью которого можно обеспечить наглядность на занятии: различные демонстрационные формы – обучающие системы, презентации, срочное фото, тематические газеты, издательская деятельность в печатном и электронном видах, моделирование конкретных ситуаций – игровые программы, викторины.

Компьютер как средство коммуникации, предназначенный для работы с информационными сайтами, почтой во время проведения телеконференций и на различных форумах.

Активное использование ИКТ в образовательном процессе является неизбежным – веление времени. Преподаватель востребован, пока он продолжает самообразование, повышает профессионализм, необходимый в его педагогической деятельности, то есть шагает в ногу со временем, может грамотно применить на своих занятиях новые технологии. ■

Эффективная организация кураторской деятельности в колледже АО «Финансовая академия»

Эльвира ДУБИНИНА,
заведующая отделением
«Информационные системы,
программное обеспечение и ВТ»
колледжа АО «Финансовая академия»

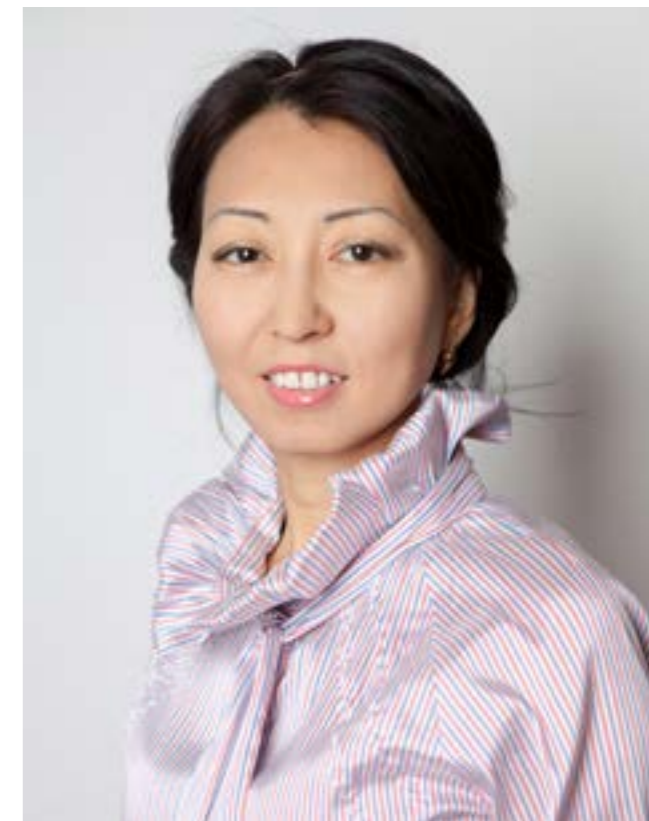
Ключевые слова: организация кураторской деятельности, педагогические технологии, информационно-коммуникационные технологии

Главной целью образования становится формирование профессионально и социально компетентной личности, способной к творчеству и самоопределению в условиях меняющегося мира, обладающей развитым чувством ответственности и стремлением к созиданию. Профессиональные знания, умения и навыки сами по себе являются лишь инструментом, способным принести обществу и человечеству в целом как пользу, так и вред, в зависимости от того, каковы нравственные качества профессионала.

Мы все знаем, с каким нравственным багажом приходит большая часть абитуриентов в колледжи. Наша реальность зачастую «калечит» ребят, питая их не нравственными, а безнравственными принципами. Очевидно, что в этой усложнившейся ситуации резко возрастает роль кураторов групп, особенно на первых курсах. В столь тонком деле, как воспитание, вряд ли существуют готовые рецепты. Стили и формы работы преподавателей во многом зависят от их опыта, авторитета, характера. Но ясно одно: хороших результатов куратор может добиться только при каждодневной добросовестной работе, а также при индивидуальном подходе к каждому студенту.

Сегодняшний студент представляет собой весьма противоречивую личность: с одной стороны, он под влиянием демократизации общества стал намного свободнее и независимее, а с другой – его общеобразовательная подготовка и культурный уровень резко снизились. Это чаще всего и заводит его в тупик с самого начала учебы. Еще многого не понимая, он с легкостью пропускает лекции и даже практические занятия. Поэтому одна из самых важных и первоочередных задач куратора – убедить студента, что на сегодняшний день самое главное для него – учеба. Необходимо именно на первых курсах пробудить у студентов интерес к учебе: для этого им надо показать интересные стороны как отдельных предметов, так и будущей специальности в целом.

Но нельзя сводить кураторство только к контролю за успеваемостью и посещаемостью студентов. Во-первых, надо помочь студентам адаптироваться в условиях нового для них студенческого быта. Опыт общения с первокурсниками показывает, что в основном вчерашние школьники не умеют пользоваться библиотекой (каталогами, справочно-библиографическим аппаратом и т. д.); не умеют записывать лекции, конспектировать литературу, готовиться к семинарам; вылетев из-под родительского крыла, не умеют жить в общежитии (совместно вести быт, распределять бюджет и т. д.). Во-вторых, молодые люди не всегда могут правильно распределить время для учебы и других дел; не сразу могут сориентироваться в многогранной жизни колледжа (кружках, секциях, клубах, общественных организациях и т. п.). В-тре-

тых, нужно «сплотить» группу. Дружный коллектив – большая удача и для самих студентов, и для педагогического коллектива.

При всей логичности воспитательного звена «преподаватель – студент» совершенно верно суждение о том, что это, казалось бы, вполне конкретное звено на самом деле довольно условно, потому что точнее нужно говорить «студент – преподаватели», ибо студент испытывает влияние не одного, а многих преподавателей. Значит, в этом случае уместно говорить о формировании преподавательской команды. И совершенно логично мы приходим к высокой значимости администрации во главе с директором. Именно от команды, которую они сформируют, зависит тот самый дух учебного заведения, что образует гармонично развитую личность.

Наряду с овладением теоретическим и практическим знанием студент приобретает в процессе обучения в нашем колледже опыт общения с сокурсниками, студентами других специальностей, взаимодействия с другими колледжами, организации совместной работы со студентами других курсов.

В колледже создано методическое объединение кураторов, в состав которого входят заместитель директора по ВР, заведующие отделениями и все кураторы групп. По решению этого объединения кураторов назначают заведующие отделениями по специальностям.

Кураторская работа в колледже осуществляется в соответствии с Положением о кураторе студенческой группы АО «Финансовая академия», утвержденным президентом-ректором. Главными целями деятельности куратора являются содействие

гармоничному многостороннему саморазвитию каждого студента группы, росту его профессионального уровня, контроль и поддержка учебной, учебно-методической и научной деятельности студенческих групп. Основные задачи деятельности куратора студенческой группы:

- активизация учебно-методической и воспитательной работы по вовлечению талантливых студентов в познавательный, научный и творческий процессы обучения в учебное и во внеучебное время;

- поддержание постоянных контактов со студентами курируемой группы со старостой группы, с родителями студентов;

- создание и сохранение между куратором и группой студентов отношений доверительности, искренности и доброжелательности при решении проблемных вопросов;

- оказание группе в целом и отдельным студентам необходимой учебно-методической и социально-психологической помощи в интересах здоровья и успешной учебы студентов;

- развитие студенческого самоуправления, самостоятельности студентов.

При организации кураторской работы на 1–4-м курсах кураторами всех групп определены три взаимосвязанные и взаимозависимые плоскости построения отношений в системе «куратор – группа – колледж». Первая плоскость – «Общественно-полезная деятельность» – комплекс мероприятий, выполняемых в индивидуальном и групповом порядке всеми студента-

ми с целью преобразования социальной действительности на факультете, в колледже, районе, городе. Вторая плоскость – «Студенческое самоуправление» – распределение полномочий и ответственности между членами группы с целью сплочения группы и совершенствования профессиональных организаторских умений студента. И третья плоскость – «Культурно-досуговая деятельность» – область культурно-массового значения для студенческой группы.

Основная и самая сложная работа кураторов – это работа на первых курсах, так как от этой работы зависит будущее и преподавателей, и студентов колледжа: их поведение, посещаемость, успеваемость, участие в общественной работе, поведение в общественных местах. В этом году заведующие отделениями по специальностям очень ответственно отнеслись к назначению кураторов на первых курсах.

В этом учебном году кураторы активно включились в работу с начала учебного года со своими подопечными – участвовали в больших мероприятиях: День Первого Президента (Г. Есмурзина, А. Габдуллина), День Независимости Республики Казахстан (Г. Досмагамбетова, Ж. Жуманова), посвящение в студенты (З. Картоева, Н. Толеуова, Ф. Абжамиева), Наурыз мейрамы

(З. Ерназаров, Э. Дубинина), празднование 70-летия Победы в ВОВ (С. Кенжетаяева, К. Сапарова, Ж. Жуманова), 20-летие Ассамблеи народа Казахстана (Г. Есмурзина, З. Картоева), социальный проект «Шаг навстречу» (Н. Толеуова, Г. Есмурзина, З. Картоева, Э. Дубинина).

В настоящее время в колледже наблюдается здоровый дух соревнования между кураторами и их группами. Люди болеют за порученное дело.

В процессе осуществления кураторской работы нам пришлось столкнуться с рядом трудностей: несвоевременное исполнение общественных поручений, пренебрежение возложенными обязанностями, отказ некоторых студентов от посещения внутригрупповых мероприятий, пропуск занятий по неважной причине.

Для преодоления возникших проблем возможно использование следующих приемов работы:

- личные беседы куратора со студентом для выяснения причин и обстоятельств возникновения трудностей;

- предоставление возможности исправить ситуацию (доделать работу, новое поручение и т. п.);

- назначение одного или группы помощников;

- перераспределение обязанностей между членами группы;

- отстранение студента от выполнения возложенных ранее на него обязанностей;

- усиление рекламной деятельности внутри группы для привлечения неактивных студентов к мероприятиям;

- общественное осуждение.

Сегодня повышаются требования к уровню профессиональной компетентности выпускников технического и профессионального образования, которые должны будут выдерживать конкурентную борьбу на рынке труда. Поэтому задачи, стоящие перед образовательными учреждениями, требуют иного подхода и подготовки творчески развивающейся, активной личности, которая сможет самостоятельно выбрать для себя жизненный путь. Только целеустремленный, уверенный, самоорганизованный студент способен успешно овладеть прочной системой научных знаний, развить в себе познавательные способности и творчески применить профессиональные навыки и умения на практике.

Литература

1. Настольная книга куратора: научно-методические рекомендации / Авт.сост.: Р. Х. Хайруллина, Э. А. Лутфрахманова. – Уфа: изд. УФГНТУ, 2006. 125 с.

2. Богданова Р. У. Многовариантный институт кураторства в вузе: учеб.-метод. пособие № 32. – СПб.: Изд-во «Автономная некоммерческая организация «Центр информатизации образования «КИО», 2007. 104 с.

3. Винниченко Н. Л. Педагогические аспекты воспитательной деятельности куратора: учеб.-метод. пособие. – Томск: Изд-во ТПУ, 2007. с. 64.

4. Косов Б. Б. Обобщенность содержания высшего профессионального образования как фактор его развития (личностно-развивающее образование) // Вопросы психологии. – 1995. № 6. с. 9–20.

5. Мартынова М. Д. Управление процессом профессионального и культурного становления студентов через институт кураторства// Университетское управление: практика и анализ. – 2004. № 5–6.

6. Эффективная организация кураторской деятельности: учеб.-метод.пособ. / Т. П. Царапина, Т. А. Ульрих, И. В. Никулина. – Пермь: Изд-во Перм. гос.техн. ун-та, 2010. с.147.

Дуальное образование как фактор модернизации системы социального партнерства в образовательном учреждении и предприятии

Бакытгуль АЗАТОВА,
колледж АО «Финансовая академия»

Ключевые слова: педагогические технологии, дуальное образование, социальное партнерство

Большой проблемой образования сегодня является разрыв между теорией, которую студенты получают в учебном заведении, и практическими навыками, которых ждут от них работодатели и рынок труда. Подобных недостатков в подготовке будущих специалистов лишена система дуального образования, совмещающая в учебном процессе и теоретическую, и практическую подготовку.

Преимуществом дуального обучения является обеспечение высокого процента трудоустройства выпускников, так как они полностью отвечают требованиям работодателя. Обучение максимально приближено к запросам производства. Примечательно, что участником дуального обучения может быть самая маленькая группа, в которой достигается высокая мотивация получения знаний, формируется психология будущего работника.

Бизнес-структуры на основе взаимовыгодного партнерства с учебными заведениями получают готовых специалистов, обученных по их требованиям. Для этого разрабатываются программы дуального обучения для колледжей и высших школ. Такие программы комбинируют теорию и практически апробированные ноу-хау. Суть преобразований сводится к тому, что дуальные знания студенты получают в двух различных учебных заведениях: практические фазы обучения проходят на предприятии, теоретические знания – в образовательных учреждениях, колледжах или академиях. Чередование практики и теории продолжается в течение всего процесса обучения. Этим алгоритмом дуальная система и отличается от классической, то есть более высоким содержанием практических знаний и навыков.

Дуальные системы обучения в первую очередь используются в таких областях, как экономика, техника и социальное обеспечение. Не практикуется дуальное обучение в процессе преподавания ис-

кусствоведческих и гуманитарных наук [1].

Ярким примером может служить система профессионального образования Германии, которая, по оценке Международного института мониторинга качества рабочей силы (Швейцария), является одним из лидеров по уровню квалификации кадров, а ее система дуального образования во многом является образцом для всего Европейского союза [2].

На сегодняшний день дуальная система подготовки – одна из самых эффективных форм подготовки кадров в мире, которая широко распространена в промышленности развитых странах и является основной системой подготовки кадров более чем в 60 странах.

Дуальная система отвечает интересам всех участвующих в ней сторон – предприятий, работников, государства.

Для предприятия – это возможность подготовить для себя кадры, экономия на расходах по поиску и подбору работников, их переучиванию и адаптации.

Для молодых людей дуальное обучение – отличный шанс рано приобрести самостоятельность и легче адаптироваться к взрослой жизни. Уже во время обучения они могут получать за свой труд на предприятии денежное вознаграждение, а после его окончания – работу, к которой хорошо подготовлены.

В безусловном выигрыше остается и государство, которое эффективно решает задачу подготовки квалифицированных кадров для своей экономики. В Германии основная нагрузка в области образования лежит на предприятиях, которые тратят на повышение профессиональной квалификации своих сотрудников более 40 млрд евро ежегодно – больше, чем обходится государству содержание образовательных учреждений. Государство поддерживает подготовку специалистов на предприятии, финансируя систему, при которой студенты получают хорошую практическую подготовку в рамках дуального образования.

Дуальная система постоянно совершенствуется благодаря новым учебным профессиям в новых сферах трудовой деятельности и модернизации организации профессиональной подготовки по уже существующим профессиям [3].

Этот тип обучения тесно связан с практикой. Поэтому сразу после окончания образования выпускник может предъявить потенциальному работода-

телю многолетний опыт работы по специальности. Однако на теоретическую подготовку он затратил меньше времени, чем его сверстники, обучавшиеся по классическим учебным программам [4].

Дуальная система в учреждениях образования требует педагогов нового формата. О дальнейшем развитии системы образования в дуальном формате можно сказать следующее: с одной стороны, необходимо сохранить сложившуюся систему образования, реализующую преемственность принципов «от простого – к сложному», а с другой – «от общего – к частному».

В настоящее время на дуальную систему образования начали переходить многие образовательные учреждения Казахстана. Перевод студентов на дуальную систему обучения производится только с третьего курса. Это объясняется тем, что к этому времени студенты полностью изучают цикл общеобразовательных дисциплин, приобретают базовые знания по специальности и приступают к изучению профилирующих дисциплин, формирующих основополагающие профессиональные знания, навыки и умения. В этом случае дуальная система становится для студентов полигоном, на котором проверяется качество полученных знаний, закрепляется теоретический материал, формируются практические навыки и умения, что очень важно в контексте требований компетентностной модели подготовки специалистов [5].

Определяя в общем виде суть дуальной системы подготовки, следует отметить, что она усиливает практическую направленность подготовки специалистов путем интеграции в учебный процесс большого объема производственной практики, что значительно повышает профессиональную мобильность выпускников. Вместе с тем внедрение дуальной системы предусматривает принципиальное изменение организации учебного процесса, в основе которого – рациональное сочетание в течение всего учебного года теоретической подготовки и расширенной производственной практики на предприятиях и в организациях. Внедряется принцип индивидуализации практической подготовки и приближенности ее содержания к реальным условиям хозяйствующих субъектов, которые проявляются в максимальной ориентации заданий на прак-

тику, курсовых и дипломных работ – на условия хозяйствования и требования предприятий и организаций – будущих потенциальных мест трудоустройства выпускников [6].

К неоспоримым преимуществам дуального обучения нужно отнести и то, что:

1. Обеспечивается высокий процент трудоустройства выпускников, так как они полностью отвечают требованиям работодателя. Обучение максимально приближено к запросам производства.

2. Достигается высокая мотивация в получении знаний. Формируется новая психология будущего работника. Студенты, сначала закрепившись на предприятии в качестве потенциальных работников, учатся совершенно по-другому, более осознанно и заинтересованно. Позиция пассивного потребителя учебной информации сменяется инициативной позицией специалиста на производстве, которому надо принимать решения и нести за них ответственность. Студент раньше адаптируется к производственным отношениям в коллективе, учится социальным поступкам.

3. Работает принцип «от практики к теории» – студент больше работает не с текстами и знаковыми системами, а с производственными ситуациями. Сложные теории легче осваиваются через практику и решение реальных профессиональных задач.

4. Оценка качества подготовки специалистов проводится самими работодателями. С первых дней студент большую часть времени проводит на рабочем месте, показывает свои навыки и старание. Работодатели получают возможность оценить уровень подготовленности будущих специалистов непосредственно в производственных условиях.

5. Преподаватели должны иметь не только хорошие теоретические знания, но и владеть всеми новшествами на производстве.

6. Снижается нагрузка на бюджет. Часть затрат по подготовке квалифицированных кадров несет предприятие.

Для развития системы образования Республики Казахстан в дуальном формате необходимо решить следующие задачи: в каждом районе и отрасли четко определить перечень специальностей, по которым возможно применение дуальной системы обучения; необходимо определить перечень базовых предприятий, готовых стать партнерами по внедрению дуальной модели образования, выработать требования к предприятиям, имеющим возможность внедрения дуальной системы обучения; разработать совместно с отраслевыми советами, объединениями работодателей рекомендации для пред-

приятий по внедрению дуальной модели обучения; обеспечить создание или выделение на предприятиях лекционных аудиторий, учебных полигонов и лабораторий для обучения по дуальной системе; управлению образования заключить договоры с предприятиями по обеспечению практик на предприятиях; ввести обязательную (один раз в год) стажировку преподавателей специальных дисциплин и мастеров производственного обучения на курсах повышения квалификации; вести работу по подготовке преподавателей в образовательных учреждениях к организации и методике преподавания дуального образования.

При выполнении вышеуказанных условий дуальная форма обучения могла бы решить многие существующие проблемы в образовании. Конечно, копировать зарубежный вариант обучения мы не можем по объективным причинам: у нас еще нет достаточно разработанной законодательной базы. Реализация элементов дуального образования возможна через социальное партнерство, нацеленное на максимальное согласование и реализацию интересов всех участников этого процесса. Совершенно очевидно, что подготовить современного специалиста невозможно в отрыве от реальных производственных условий практики. Только вместе с работодателями, объединив свои возможности, мы сможем провести модернизацию образования.

Для форсированного индустриального и инновационного развития Республики Казахстан необходимо разработать форму соглашения (договора) о сотрудничестве и социальном партнерстве в образовательных учреждениях республики с наиболее крупными и успешными предприятиями и отразить в ней перечень мероприятий, которые будут содействовать максимальному удовлетворению потребностей работодателя квалифицированными специалистами.

1. Учебные заведения и социальные партнеры должны совместно участвовать в разработке гибкой модульной программы для подготовки квалифицированных специалистов.

2. Для развития практических навыков студентов в учебных планах необходимо увеличить долю профессиональных практик.

3. Социальные партнеры для этого должны: расширять базу практик, начиная с третьего курса, предоставляя, если это возможно, оплачиваемые «рабочие места» студентам, успешно сочетающим учебу и работу; участвовать в корректировке учебных планов, рабочих программ, структуры организации учебы и практики студентов в соответствии со спецификой реальных условий дуальной

целевой подготовки.

4. Образовательные учреждения и социальные партнеры совместными усилиями должны выявлять и поддерживать талантливых, способных студентов, учреждать именные стипендии от работодателей. Эти совместные усилия и намерения по улучшению образования в сторону практикоориентированного обучения дают положительные результаты.

5. С целью качественной подготовки кадров и гарантированного трудоустройства необходимо разрабатывать и заключать трехсторонние договоры между образовательными учреждениями, предприятиями и студентами.

6. Для обеспечения корпоративности, прозрачности управления учреждений социальные партнеры могут создать Попечительский совет учебного заведения и принимать активное участие в его работе.

Таким образом, дуальная система обучения – это инновационный тип организации целевой профессиональной подготовки, который предполагает согласованное взаимодействие образовательной и производственной сфер по подготовке специалистов. Идея дуального обучения приобретает свои реальные практические контуры. Взаимодействие образования с бизнесом, субъектами рынка труда – это одна из составляющих современной модели, которая востребована обществом. Поэтому именно сейчас нужна всемерная поддержка программы дуального образования, и должна быть продолжена работа по ее реализации в тесном сотрудничестве с работодателями и социальными партнерами, заинтересованными в развитии дуального образования.

Литература:

1. Глайсснер О. Ю. Система высшего образования в Германии: великое множество путей // Alma mater. 2008. № 10. с. 59–60.
 2. Edner F. Die Berufsausbildung im Dualen System. M ü nchen: GRIN Verlag GmbH. 2004. 16 S.
 3. Аникеев А. А., Артуров Е. А. Современная структура образования в Германии // Alma mater. 2012. № 3. с. 67–68.
 4. Мисиков Б. Современный вуз: дуализм целей // Высшее образование в России. 2006. № 11. с. 167–168.
 5. Камербаев А. Ю., Кашук Л. И. Для подготовки кадров новой формации // Современное образование. 2012. № 2. с. 55–57.
 6. Полянин В. А. Образовательная система дуального формата и профессиональное самоопределение педагога // Образовательные технологии. 2010. № 2. с. 68–96.

Цикловая комиссия общеобразовательных дисциплин

Жанна АБДИНА, преподаватель математики колледжа АО «Финансовая академия»

Ключевые слова: Педагогическое мастерство, цикловая комиссия, квалификация

Одним из основных звеньев средних профессиональных учебных заведений, которое организует и осуществляет методическую работу по обучению и воспитанию студентов, являются цикловые комиссии (ЦК).

Цикловая (предметная) комиссия является основным организационным и творческим подразделением колледжа, которое занимается учебно-методическим обеспечением образовательного процесса.

Содержание работы цикловой комиссии определено в целом соответствующими документами учебного заведения. Формы и методы работы должны учитывать специфику преподаваемых предметов, контингент обучающихся, форму обучения, состав и квалификацию преподавателей. Цикловая комиссия решает и общие задачи, например, учит совершенствованием своих знаний, любить свою профессию. Преподаватели должны изучать индивидуальные особенности каждого обучающегося, прививать им навыки общественно-полезной работы и т. д. Поэтому план работы комиссии не может быть стереотипным, это работа творческая, определяемая, прежде всего, общими методическими задачами в соответствии с планом развития учебного заведения, а также анализом работы за истекший период.

Основной этап – организация работы цикловой комиссии, которая целиком и полностью лежит на председа-

теле, в его обязанности входит: составление планов работы цикловой комиссии, изучение работы членов комиссии, контроль за качеством проводимых ими занятий, организация взаимопосещений занятий преподавателями, оказание помощи в подготовке к открытым урокам и их обсуждение, организация внеклассной работы по дисциплинам цикловой комиссии (олимпиады, конференции, диспуты, проведение предметных недель, выставки и т. д.), а также предметных кружков и секций, оказание помощи молодым преподавателям, рассмотрение календарно-тематических планов преподавателей, организация работы по повышению успеваемости и качества знаний студентов по дисциплинам цикла, ведение учета и представление отчетов о работе цикловой комиссии, контроль за преподавателями по заполнению оценочных листов.

Такую большую и ответственную работу на протяжении многих лет существования нашего престижного колледжа, именно работу цикловой комиссии общеобразовательных дисциплин, выполняли Галия Абдрахманова, Гульбану Досмагамбетова, Марзия Саржанова, Умут Айтенова, Сандугаш Кенжетоева, Жанна Абдина.

В работе нашей цикловой комиссии общеобразовательных дисциплин значительное место занимают вопросы адаптации обучающихся, особенно первого курса, также ведутся подготовка и обучение студентов 1–3-го курсов всех специальностей по следующим дисциплинам: «История Казахстана», «Всемирная история», «Обществознание», «Основы политологии и социологии», «Основы философии», «Физическая культура», «Начальная военная подготовка», «Математика», «Основы высшей математики», «Химия и биология», «Физика», «Математика для

экономистов».

Основное внимание наша цикловая комиссия уделяет совершенствованию методики обучения и воспитания, что достигается постоянным повышением педагогического мастерства и квалификации преподавателей, оказанием помощи начинающим преподавателям. В нашей цикловой комиссии общеобразовательных дисциплин работают 15 преподавателей: Гульбаршын Сапарова, Сауле Мукатова, Жанна Абдина, Гульнар Алгалиева, Сандугаш Кенжетоева, Фания Асмандьярова, Гульбану Досмагамбетова, Гульгайша Есмурзина, Жанар Жуманова, Олег Иванов, Гусман Баймаков, Сергей Дубинин, Нурболат Жолдыбаев, Алия Кушмагулова, Муратбек Туржанов. Все преподаватели имеют высшее педагогическое образование, из них с высшей категорией – 10, с первой – один и четыре преподавателя имеют вторую категорию.

На государственном языке ведут занятия 10 преподавателей. Работа преподавателей заключается не только в преподавании, но и немаловажную роль играет умелое руководство научной, творческой работой студентов. Под руководством наших преподавателей студенты нашего колледжа занимают призовые места на городских, республиканских и международных научно-практических конференциях, так, например, преподаватель К. Сапарова – 1-е, 2-е, 3-е места, Ж. Жуманова – 2-е, 3-е места, Ж. Абдина – 1-е, 2-е места. Преподаватели математики и физики – Ж. Абдина, Ф. Асмандьярова, С. Мукатова, Г. Досмагамбетова – подготовили студентов на Международную открытую олимпиаду ФТА в номинации «Интеллектуальная орбита», которая проходила в Москве, победителей двое и двое призеров. Преподаватель физической культуры О. Иванов подготовил студентов и

сам принимал участие в Олимпийском дне бега, где студенты заняли 1-е, 2-е, 3-е места, преподаватель О. Иванов за честь Казахстана пробежал 42 км 195 м на XXV Сибирском международном марафоне в Омске за 3 часа 50 мин. 19 секунд. В рамках патриотического воспитания преподаватели К. Сапарова, С. Кенжетоева подготовили студентов для участия в городском конкурсе инсценирования патриотической песни, посвященном 70-летию Великой Победы, и заняли 3-е место. Ж. Абдина, Г. Досмагамбетова, С. Мукатова, Г. Алгалиева опубликовали материал на портале Республиканского информационно-методического центра «Просвещение». Ж. Жуманова провела открытый урок по химии в рамках городского педагогического семинара молодых педагогов «Использование возможностей информационно-коммуникативных технологий в работе педагога», в рамках городского семинара (аттестации) провели открытые уроки Г. Баймаков, С. Дубинин, С. Мукатова, С. Кенжетоева, Г. Досмагамбетова, Г. Алгалиева, Ж. Абдина, Г. Есмурзина, К. Сапарова, Ж. Жуманова, выступали с докладами на ежегодной Августовской педагогической конференции. Под руководством преподавателя М. Туржанова команда колледжа заняла 3-е место в военно-спортивной эстафете «Жас батыр», посвященной 6-летию молодежной политики при Президенте РК. В рамках нашей цикловой комиссии работают кружки «Радиус» (математический), дебатный клуб «Ақыл» при кружке «Парасат», «Жас ұлан мергені», аэробика, секции баскетбола, волейбола, футбола.

Этот учебный год для нашей цикловой комиссии является плодотворным. ■

NATIONAL BANK OF KAZAKHSTAN: everything you wanted to know about the national currency

– What security complex was used when the national currency was introduced? What series of banknotes were issued and how has the nominal changed? What banknotes are in circulation? Is any modification planned?

– The national currency of the Republic of Kazakhstan – tenge – was introduced on November 15th, year 1993.

This day the first series of banknotes, so called «Portraits» series, was released. These were the following banknotes:

- 1 tenge – a portrait of Al-Farabi;
- 3 tenge – a portrait of Suyunbaya;
- 5 tenge – a portrait of Kurmangazy;
- 10 tenge – a portrait of Shoqan Walikhanov;
- 20 tenge – a portrait of Abai Qunanbaiuli;
- 50 tenge – a portrait of Abul Khair Khan;
- 100 tenge – a portrait of Ablai Khan.

The crisis condition of national economy, high inflation rate and devaluation of tenge during the first years of the national currency introduction, along with the rise of population's income, and development of number of industries, which took place in the late 1990s and at the beginning of 2000s, resulted in necessity to issue banknotes of a higher value. These banknotes made up the second «Al-Farabi» series, which was formed by successive issue.

Development of technologies available to a wide range of people has been creating (and continues to create) the risk of forgery. Therefore, along with issue of high-denomination banknotes, measures to improve already existing banknotes of the «Al-Farabi» series were also taken. These banknotes were issued in the following order:

- March 1st, year 1994 – 200 tenge;
- July 27th, year 1994 – 500 tenge;

- February 14th, year 1995 – 1 000 tenge;
- November 15th, year 1996 – 2 000 tenge;
- November 15th, year 1999 – 5 000 tenge;
- September 11st, year 2000 – the first modification of banknotes of 200 and 500 tenge;
- November 2nd, year 2001 – modification of banknotes of 1000 and 2000 tenge;
- December 16th, year 2001 – partial modification of banknotes of 100 and 5000 tenge;
- November 15th, year 2002 – the second (partial) modification of banknotes of 200 and 500 tenge;
- July 28th, year 2003 – 10 000 tenge.

Coins of the national currency were also issued in two series, excluded the tiyins, originally issued as paper. «Tiyins» of 1, 2, 5, 10, 20, 50 denominations were issued at the same time with banknotes of the «Portraits» series. At the beginning of year 1994, the government introduced 1, 3, 5, 10 and 20 tenge coins. At that time tiyin coins of 2, 5, 10, 20 and 50 denominations replaced the paper. These coins made up the first coins series of 1993 sample.

Due to inflationary processes of the following years, tiyin dramatically lost its purchasing power. Rather large size of the coins, in combination with small nominal value, made it inconvenient for cash settlement and storage. In this regard in year 1997, a new type of tenge coins was introduced in order to replace the existing coins and banknotes of small nominal value. These coins were issued on November 11th, year 1998. Thanks to the measures of National bank, which aimed to quickly replace coins of year 1993 sample, and the low nominal value banknotes, banknotes of small denominations and coins of the previous batch, were completely replaced with coins of 1997 year sample by the end of 2001.

Later on, a new monetary set of year 1997 introduced two more denominations:

2 tenge and 100 tenge. 100 tenge coins were instituted on July 1st, year 2002 in order to replace the banknotes of the analogous nominal, which issue had been stopped.

November 15th, 2006 the government introduced the new design of 200, 500, 1 000, 2 000, 5 000 and 10 000 tenge banknotes. The same nominal value banknotes of old design remained as lawful means of payment for a year. Other banknote denominations lost fitness for use, from the mentioned date. So the new set of banknotes was created. These banknotes were bound up by uniform one and the same idea, intention and embodiment.

All banknotes are made in one style, the front has mainly vertical images, the backside – horizontal ones. In general, new design reflects modernity of Kazakhstan, and includes state symbols, images of architectural objects and natural landscapes of the country. A basic element of new banknotes design is the image of the «Astana-Bayterek» monument – the sight of the new capital of Kazakhstan. Hence, the name of the series – «Bayterek».

The Kazakhstani banknotes completely exclude probability of wrong perception of any nominal, as all of them differ both in colors and in size. Each succeeding nominal is larger than the previous one by 4 mm in length and 3 mm in width.

Banknotes of the 2006 sample feature maximum number of the protective elements, not requiring any special means. Such as elements visible on a gleam, as well as touch-definable elements. Furthermore, the banknotes feature hidden elements, distinguishable only by means of special technical equipment. However, the main focus was on fast and simple banknote authenticity.

Since 2011 the National bank has been

implementing stage-by-stage replacement of large denominations of the 2006 sample with banknotes of the new «Samruk» series. The main feature of new banknotes is the image of the «Kazakh Eli» monument (Samruk bird). Thus, at the present time, 5 000 tenge denomination of the 2011 sample, 2 000 tenge and 10 000 tenge of the 2012 sample, 1 000 tenge of the 2014 sample are used alongside with banknotes of the 2006 sample. It should be emphasized that banknote replacement is going as per schedule and the public does not feel any pressure or inconvenience.

The design and protective marks of new banknotes feature the latest advances in banknote printing. Such as printing of polygraphy difficult elements, as per the best global practices. These are: image relief, metal gloss of paints, various height of figures, sophisticated watermark, increased paper security, highly complicated correlation and ratio of colors at front and back sides of banknotes.

The security levels of banknotes are different: as nominal increases, so does the security level. For example, a 200 tenge banknote has a much lower security level, than a 10 000 tenge banknote. Thus, the highest nominal value banknote (10 000 tenge) has 18 levels of security.

Thus, in the course of national currency functioning, set of 6 banknotes denominations and 7 coins denominations has been developed.

A nominal set includes the advantages of binary and decimal systems of calculation which is the most frequent scheme of currency nominal set creation of the different countries both nowadays and in the past.

– What security levels does tenge have? How many of them are there? How well are the banknotes forgery-protected?

– The Kazakhstani tenge, have the whole complex of security elements: for the population, for cashiers and experts. Security elements are used at different banknote production phases: paper production, production of special paint, use of special press. The security marks on the Kazakhstani banknotes can be easily distinguished by the public, however it is very difficult to falsify them. These marks include such elements as SPARK, an element painted with optically variable ink, threads with optically variable effect, holograms, high-relief images and many other.

In general our banknotes are one of the most protected in world.

– How can we define that the note is fake?

– To distinguish the false banknote from the original one, it is necessary, first of all, to look attentively at it. Notwithstanding the nominal, the image on an original banknote is clear and accurate, i.e. there is no ink bleeding at any part of the banknote. It is also necessary to check at least three other security elements. There are several security elements on all banknotes of national currency: watermarks in the shape of a bird

Samruk and banknote nominal, coincidental images which become one image when viewing on a gleam, elements for people with the weakened eyesight – high-relief elements well distinguishable by touch.

The higher is nominal, the more sophisticated are protective elements. For example a banknote of 10 000 tenge has a transparent film located on a polymeric strip of distinguishing metal color. The banknote also has a protective color-shift thread and a special security element – an image of a pigeon which color smoothly changes from green to gold depending on angle of deflection. The banknotes of 5 000 tenge have also a special security element – an image of leopard wing which color smoothly changes from green to gold depending on angle of deflection and they contain a protective color-shift thread. There is also a holographic strip with images of the flying bird, apple and nominal figure on the backside banknotes.

– Does National bank plan to enhance tenge security? What additional protective measures do they plan to implement and when will they do it?

– While developing the next banknote design National bank studies and analyzes the security elements of world practice which allows to reach the high level of national currency security. Work on tenge security enhancing is conducted systematically: at first the government issues «home banknotes» in order to analyze the possibility of their mass issue, then it tests new security elements by means of anniversary and memorable banknotes, and only after that the best security elements are used in serial banknotes.

Introducing a new security element National bank applies the following principles: the security element must be easily distinguished by the population and cashiers and at the same time be difficult for forgery. For example, the security SPARK element on the banknote of 5 000 tenge of 2008 sample devoted to the 15 anniversary of tenge was recognized as the best innovation in banknotes security in 2008, and now the security SPARK element is used on banknotes of new series.

– How many tenge counterfeit (coins, notes) has been detected?

– According to the data of the 1st October, 2014 the total banknotes counterfeit detected by National bank branches made not less than 10 counterfeit banknotes to one million in circulation, and the quantity of counterfeit coins made about one coin to one million in circulation.

– What coins and banknotes nominals are counterfeited most frequently? How do you consider what such a tendency is connected with?

– National bank has detected very rare cases of banknotes counterfeit of all nominals: 200, 500,

1 000, 2 000, 5 000 and 10 000 tenge. But the cases of 2 000 tenge banknotes counterfeit are more often than that of other nominals as this banknote is of quiet small nominal and is often used by the population. Therefore, unfortunately, very few people pay attention to authenticity of this nominal. What comes to coins, usually the nominals of 20, 50 and 100 tenge are counterfeited.

– Does National bank plan to issue the notes of nominal 20 000 tenge or any other banknotes of new nominal?

– The introduction of the new highest nominal (in particular the introduction of a banknote of 20 000 tenge) has to be connected with objective requirements of national economy. At this very moment there is no such a requirement in economy. Thus, the introduction of new banknotes of the highest nominals or others is not planned in the foreseeable future.

– Does National bank plan to change the design of banknotes and coins? If yes, what nominal is National bank going to change? And what is the reason for that?

– According to paragraph 17 of the Article 12 of the chapter 3 of the Law of the Republic of Kazakhstan of March 15, 1999 No. 349 «About the state secret», information on the issue of new banknotes and coins of the national currency of the Republic of Kazakhstan and (or) their replacement, if the latter implies withdrawal of banknotes and coins (except for anniversary and commemorative), from the date of the decision and to the transfer of this information to the media for publication on their issue into circulation is qualified as the state secret of the Republic of Kazakhstan.

– How much money has the government spent on banknotes and coins issue in 2014 and 2015? What is the average prime cost of one banknote?

– Information on the sum spent on issue and design, production volume and national currency banknotes or coins security elements of any year of issue and nominal belongs to the category of confidential information and cannot be announced by National bank of the Republic of Kazakhstan. Furthermore no issuer issues banknotes more expensive than their nominal.

– The mint has begun to use steel in coin production. What is the reason for that? What the coins are made now of? Is it planned to change coin composition in 2015? What is the reason for that?

– The metal prices on the world market have considerably increased, and National bank faced

with significant increase in prime cost of coins. National bank has started ordering coins made of steel and covered with a copper-nickel alloy in order to minimize expenditures. At the present time the coins with nominals of 1, 5, 10 and 20 tenge are made of steel and covered with a copper-nickel alloy. It should be mentioned that this way of circulating coins production is practiced in many countries all over the world.

– On what terms is worn national currency exchanged? What are the exchange rules?

– According to Rules of definition of a fitness for use as currency of banknotes and coins of national currency of the Republic of Kazakhstan, the category of worn currency includes banknotes which are:

1) dirty, have inscriptions also written with ink which are visible at ultra-violet light, have spots, prints of stamps, those which are painted with dye-ware colors which partially changed the initial coloring;

2) torn banknotes the agglutinate or not agglutinate together parts of which, undoubtedly, belong to the same banknote and together make the surface more than 50% (fifty percent) of the banknote size established by National bank of the Republic of Kazakhstan (further – The National Bank);

3) lost on angles or edges more than 1% (one percent) of the banknote surface established by National bank;

4) have tears more than 10 (ten) millimeters in length;

5) have apertures, punctures and holes from 3 (three) and more millimeters in the diameter, except for cases when existence of punctures indicates its redemption;

6) the worn-out, those which are frayed or burned;

7) those which have lost a security thread.

Worn banknotes of the national currency (tenge) are accepted by the branches of National bank, second-tier banks and legal entities who have the license of cash operations commission. These banknotes are exchanged to new banknotes or coins of the national currency for the sum of the banknotes accepted to an exchange.

The banknotes which have kept not less than 70% of the sizes of banknotes established by National bank, and signs (written or numerical) which denote nominals and those banknotes which have insignificant damages (if they do not impede the banknotes authenticity determination) and also worn banknotes are exchanged in any second-tier banks and in branches of National bank. Second-tier banks can charge fees for banknotes exchange.

The banknotes which have kept less than 70%, but more than 50% of the sizes of banknotes established by National bank are accepted in all branches of National bank. Second-tier banks accept the banknotes described above only for submission to examination to branches of National bank, for authenticity and fitness detection. Examination in branch of National bank

is carried out for free. At the same time second-tier banks have the right to charge fees for submission to banknote examination. Banknotes are exchanged to the operating ones right after examination or are submitted to additional examination which can be carried out within thirty days.

– Are private entrepreneurs obliged to accept worn banknotes of the national currency? If they refused to accept it where should we address?

– All private entrepreneurs and legal entities of the Republic of Kazakhstan which carry out cash collection and remittance in cash are obliged to accept the payment banknotes of the national currency including those banknotes which have insignificant damages (if they do not impede the banknotes authenticity determination) and worn notes without any restrictions.

According to article 166-1 of «Administrative Offences Code», refusal to accept at nominal value of banknotes and coins of the national currency, circulating in the Republic of Kazakhstan and subject to accept in accordance with the normative legal acts of the National Bank of the Republic of Kazakhstan, – entails a fine for entrepreneurs, legal entities of small or medium-sized business or non-profit organization in the amount of ten, for legal entities of a large enterprise – in the amount of twenty five monthly calculation indices.

The refusal by banks and organizations, engaged in banking operations in the reception, change and exchange of banknotes and coins of the national currency, circulating in the Republic of Kazakhstan and subject to accept in accordance with the normative legal acts of the National Bank of the Republic of Kazakhstan, – entails a fine in the amount of fifty monthly calculation indices.

In case of refusal to accept or exchange of banknotes it is necessary to send the written complaint to the relevant territorial branch of National bank.

– What Kazakhstan banknotes and coins have gained the international recognition?

– The Kazakhstan memorable banknote of 1 000 tenge devoted to «Kultegin» Turkic script is recognized as «The best banknote of 2013» according to the International Bank Note Society (IBNS). The banknote was awarded as the most beautiful and protected banknote.

Who did we win? According to IBNS the claimants to the title of the best banknote of 2013 were: 100 rubles (Russia, memorable Olympic banknote), 5 euros, 5 reals (Brazil), 50 dinars (Libya), 10 thousand kroner (Iceland), 100 dollars (USA), 10 dollars (Canada), 100 dollars (Fiji), 50 dollars (Barbados) and 50 dollars (Solomon Islands).

The memorable banknote of 1 000 tenge is a tribute to the memory of all Turkic people and a monument to greatness of Turkic civilization, giving our present generation the good educational and instructive

volume of knowledge of the historical roots. The banknote is released on 12th December, 2013 in limited edition in number of 10 million banknotes.

It should be mentioned that the Kazakhstan banknotes have won such an award for the third time. In 2011 the victory was won by the banknote which was issued on 4th July, 2011 to the 20th anniversary of Kazakhstan independence. In 2012 of five thousand tenge denomination banknote was recognized as the best banknote. There are the «Kazakh Eli» monument and flying pigeons on its surface.

Coins of National bank of Kazakhstan «Homeland of apples» and «The international space station» became winners of the Eighth international competition of commemorative coins «Monetary constellation-2014» (COINS 2014) which was held on 18th September in the city of Moscow.

So, the coin «The homeland of apples» was awarded as the best souvenir coin of 2014, having won the first place in the «Souvenir Coin» nomination, and the coin «The international space station» got the third prize place in the «Original Technology» nomination.

Making a decision was very hard as about 260 commemorative coins and 25 monetary series from 31 countries issued from the 1st of January to 31st of December, 2013 participated in competition.

By the way, it is the second glorious victory at such prestigious competitions for a collection silver coin of National bank of the Republic of Kazakhstan «The homeland of apples».

In May, 2014 the coin won the first place in the «The Most Beautiful Silver Coin of 2014» nomination at the international competition of commemorative coins which took place within the 28th Conference of mints directors from 11th to 17th of May, 2014 in Mexico City (Mexico). Let me remind that the «The homeland of apples» coin was issued on 13th November, 2013. It is the fifth one in «The Property of the Republic» series.

In its turn the «The international space station»

coin was introduced on 18th October, 2013 in honor of the International Space Station (ISS). It is the piloted space station used as a multi-purpose space research complex. ISS is the joint international project with 15 participant states: Belgium, Brazil, Germany, Denmark, Spain, Italy, Canada, Netherlands, Norway, Russia, USA, France, Switzerland, Sweden, Japan.

The bicolor (compound) coin has a circle shape and consists of a ring and a disk arranged concentrically. The internal disk of a coin is made of tantalum and an external ring is made of silver. It was the first time when at coin producing the technology of tantalum color change was used.

– What kind of paper is used for the Kazakhstan money?

– Paper for banknotes production is made of 100 percent cotton. Use of cotton is connected with necessity to produce tough and resistant paper. The composition of paper is controlled in accordance with State Standard Specification (SSP) 75 00. The banknote paper withstands up to 5 000 folds.

– What happens to discarded banknotes? How are they destroyed?

– The order of destruction of the discarded banknotes is regulated by the Rules of the cash emission operations organization and values safety ensuring in branches of National bank of the Republic of Kazakhstan approved on 26th August, 2009 for No. 177. Banknotes destruction is conducted with usage of the automatic paper shredder with issue of the certificate on banknotes destruction for each party of the destroyed banknotes.

All the worn unusable banknotes, withdrawn and invalid banknotes are destroyed in the Center of cash operations and values storages of National bank of the Republic of Kazakhstan.

– What happens with torn banknotes then?

– According to the Rules of definition of a solvency of banknotes and coins of national currency of the Republic of Kazakhstan approved on December 26, 2003 for the No. 477, the banknotes which have tears more than ten millimeters in length and apertures, punctures and holes from three and more millimeters in the diameter, which lost on angles or edges more than

1% (one percent) of the banknotes surface established by National bank but which thus kept more than fifty percent from the original size are considered as worn banknotes and are subject to destruction.

– How many years can a note be in a circulation?

– Life cycle of banknotes depends on conditions of their treatment. Generally the banknotes of low nominals which are used much more frequently wear out quicker. Banknotes of high nominals which the population usually saves up wear out more slowly. In average banknotes can be in a circulation up to 5 years.

– How many banknotes have been issued since Kazakhstan gained independence?

– According to regulations of National bank of the Republic of Kazakhstan the quantity of the issued banknotes belongs to confidential information and is not subject to disclosure.

– How many kilograms of money are issued per year?

– It can be issued from 200 to 500 tons of banknotes depending on the economical need.

– What material are coins made of?

– Coins of 100 tenge are bicolor. The internal disk of a coin is made of alloy «German silver» of white color, an external ring is made of alloy «nickel brass» of yellow color. Coins of 50 tenge are made of German silver.

The metals prices have considerably increased on the world market, and National bank faced a significant increase in prime cost of coins. National bank started ordering the coins from steel covered with copper-nickel alloy in order to minimize the expenditures. Now coins of 1, 5, 10 and 20 tenge are made of steel covered with copper-nickel alloy. It should be underlined that this way of coin production is practiced in many countries all over the world.

– What commemorative and anniversary coins have been issued since the beginning of 2015?

– A commemorative bicolor coin «Snow-storm» from the «Space» coin series of proof-quality of 500 tenge. Commemorative silver coins of proof-quality of 100 tenge: «the 8th of March» from the «Coin gift» coin series, «Amir Timur» from the «Great commanders» coin series and the «Basketball. Olympic Games-2016» coins.

– Coins surely have to be round?

– The «Taykazan» coin has a tetrahedron form. As the flaring piping across the coin the elements of a national ornament are used. The image of a taykazan on a coin was made with use of image oxygenating technology (chemical coloring).

«The 8th of March» coin is the first coin of Kazakhstan which has a rectangular shape (45 x 30mm). The coin was made with use of tampographic press.

The «Snow-storm» coin, as well as other coins of the «Space series», is made with use of tantalum – the metal which is widely used in the space industry. It was the very first time when the technology of tantalum color change to the golden was used.

– How many of design commemorative and anniversary coins were issued?

– «Taykazan», the maximum edition is 5 thousand pieces;

«Shaken Aymanov», «Snow-storm», the edition is 3 thousand pieces;

«The 8th of March», the edition is 4 thousand pieces;

«Amir Timur», the maximum edition is 13 thousand pieces;

«Basketball. The Olympic Games-2016», the maximum edition is 8 thousand pieces.

– What materials are the anniversary coins made of?

– At the present time the commemorative coins are minted of:

silver of 925 fineness;

gold of 999 fineness;

«German silver» alloy.

In bicolor form (from two metals):

– silver of 925 fineness/tantalum (Ta);

– German silver / nickel brass.

PUTTING A FACE TO THE HISTORY OF MINISTRY OF FINANCE

Tuleubek ABDIKADIROV

He was the Chief of the RK Ministry of Finance during the period of 1990-1992.

He was born on 8th February, 1940 in the village of the Kanaka of the Gissarskaya oblast of the Tajik Soviet Socialist Republic.

He graduated from Kazakh State University named after S. Kirov as an economist and Candidate of economic Sciences.

Having graduated from the university in 1961 he worked as the senior economist in Karatau combine, then as a controller-auditor of the Talassk and Sarysuysk districts, a manager of Karatausk municipal accountants department, a manager of the Merkensky regional finance department of the Dzhambulskaya oblast, an assistant manager of the Dzhambul regional finance department, the head of department, an assistant manager, a manager, the chief of the Almaty municipal financial department, the first deputy chairman of the Almaty Executive Committee of the City Soviet of People's Deputies - the chairman of city planning department, a Minister of Finance of the RK.

Erkeshbay Zhaylaubayevich DERBISOV

He was the Chief of the RK Ministry of Finance during the period of 1992-1994.

He was born on 1st September, 1941 in the village of Koyan-Kus of the Iliysk district of the Alma-atinskaya oblast.

He gained the first labor skills on a farm field helping his mother in pasture. At first he studied in the village and then in Alma-Ata living in a boarding school as a son of the lost veteran. Right after school he worked as an apprentice mechanic in the Almaty dairy combine, then as a collector drilling worker in expedition of Institute of geological sciences. In 1961 on the advice of geologists he enters the economics department in the Kazakh State University (later – Institute of a national economy). Having graduated from higher education institution with honors, he was ordered to central office of the RK Ministry of Finance where he had worked more than 26 years as an economist, the head of department of the state income, a deputy minister, the First Deputy Minister of Finance of the RK. After that he directed the State Prices and Incomes and Tax Administration Board. In November 1992 he was appointed as a Minister of Finance of the RK.

Alexander Sergeevich PAVLOV

He was the Chief of the RK Ministry of Finance during the period of 1994-1998 and from January to August of 2002.

He was born on 1st January, 1953 in the city of Pavlodar.

He graduated from the financial and credit faculty of the Belarusian State Economic University as an economist. Also he graduated from Academy of social sciences at the Central Committee of CPSU.

Having graduated from the institute in 1974 he worked as the senior economist of department of financing and control of agriculture of the Pavlodar regional finance department, the deputy chief, the head of the economic department of «The Pavlodar tractor plant named after Lenin», a chief of financial management of the Pavlodar regional executive committee, the vice-chairman of the Pavlodar regional executive committee, the deputy head of the Pavlodar regional administration, the chief of General Tax Department, the first deputy of the RK Ministry of Finance.

In October, 1994 he was appointed as a Minister of Finance of the RK. During the period of 1996-1998 he worked as a deputy prime minister of the RK – a Minister of Finance of the RK. During the period of January 1998-2002 he worked as the vice-president of Kazakhmys JSC. From 29th January to August 2002 he worked as a deputy prime minister of the RK – a Minister of Finance of the RK.

PUTTING A FACE TO THE HISTORY OF MINISTRY OF FINANCE

Sauat Mukhametbayevich MYNBAYEV

He was the Chief of the RK Ministry of Finance during the period of 1998-1999.

He was born on 19th November, 1962 in the village of Ucharalin of the Taldy-Kurganskaya oblast.

He graduated from Moscow State University named after M. Lomonosov as an economist-cybernetician and Candidate of Economic Sciences.

Having graduated from the university and having finished the postgraduate training program he worked as a teacher - the associate professor in Alma-Aty institute of a national economy, then as the deputy director of the scientific and consultation center at «Fund of cultural, social, scientific and technical development of Kazakh Soviet Socialist Republic», the president of «Kazakhstan» stock exchange, the first vice-chairman of Kazkommertsbank, the Deputy Minister of Finance of the RK – a Paymaster-General.

In 1998 he was appointed as a Minister of Finance of the RK.

Uraz Aliyevich DZHANDOSOV

He was the Chief of the RK Ministry of Finance from May to October 1999.

He was born on 26th October, 1961 in the city of Alma-Ata.

He graduated from Moscow State University named after M. Lomonosov as an economist-cybernetician.

Having graduated from the university he worked as a junior research associate at the Institute of Economics of Sciences Academy of Kazakh Soviet Socialist Republic, then he worked as a consultant, the head of department of the Central Office of the Supreme economic council under the President of Kazakhstan, a First Deputy Chairman of National agency on foreign investments at the RK Ministry of Economics, the first deputy minister of Economics of the RK – the chairman of National agency on foreign investments under the RK Ministry of Economics, the first deputy and chairman of board of National Bank of Kazakhstan. In February, 1998 he worked as the First Deputy Prime minister of the RK – the chairman of the RK State committee on investments.

In May 1999 he was appointed as a Minister of Finance of the RK.

Mazhit Tuleubekovich ESENBAYEV

He was the Chief of the RK Ministry of Finance during the period of 1999-2002.

He was born on 28th April, 1949 in the city of Pavlodar.

He graduated from the Kazakh Polytechnic Institute named after V.Lenin as an engineer-economist.

Having graduated from the Institute he worked in research institute of planning and standards under the State Planning Committee of Kazakh Soviet Socialist Republic, then as a teacher of the Marxist-Leninist philosophy and political economy department of the Karaganda Teacher's College. He also worked as the deputy chief of the main economic planning management of the Karaganda regional executive committee, the chairman of Committee on economy, the vice-chairman of regional executive committee, the deputy head of the Karaganda regional administration – the chairman of Committee on economy and finance, the chief of General Tax Department of the RK Ministry of Finance – the First Deputy Minister of Finance of the RK, the chairman of the RK State tax committee, the Akim of the Karagandinskaya oblast.

In December 1999 he was appointed as a Minister of Finance of the RK.

PUTTING A FACE TO THE HISTORY OF MINISTRY OF FINANCE

Zeynulla Khalidolovich KAKIMZHANOV

He was a Chief of the RK Ministry of Finance during the period of 2002-2003.

He was born on 15th August, 1959 in the city of Charsk of Semipalatinskaya oblast.

After army service he graduated from the economics department of Moscow State University named after M. Lomonosov as an economist-cybernetician. He finished his postgraduate training program in the Institute of economy and forecasting of Academy of Sciences of the USSR in the city of Moscow as a Candidate of Economic Sciences.

Having finished studies he worked as a junior research associate and acting senior research associate of Research institute of economy, planning and standards at the State Planning Committee of Kazakh Soviet Socialist Republic, later as a scientific consultant of Scientific consultation center at «Fund of cultural, social, scientific and technical development of Kazakh Soviet Socialist Republic», a vice-president of «Republican Construction Exchange «Kazakhstan» JSC, the CEO of the KINKO company, the CEO of the Kazakhstan Interbank currency exchange, a managing director of investment privatization fund «Novoye Pokolenie», a chairman of the board of «Joint-stock National Savings Bank of Kazakhstan» CJSC, a president of the state bank «Joint Bank of Kazakhstan». In 1997 he was appointed as an Assistant to the President of the Republic of Kazakhstan by the vice-chairman of the Supreme economic council under the President of Kazakhstan, after that he worked as the Assistant to the President of the Republic of Kazakhstan and a vice-chairman of National council on a sustainable development.

In 1999 he was appointed as the RK minister of state revenues.

In August 2002 he was appointed as the RK Minister of Finance.

Erbolat Askarbekovich DOSAYEV

He was a Chief of the RK Ministry of Finance during the period of 2003-2004.

He was born on 21st May, 1970 in the city of Alma-Ata. He graduated from Almaty power engineering institute and Moscow state technical university named after Bauman as an engineer of electronic equipment.

Having finished studies he worked as a manager in «Isker», later as a deputy director, a director, the first vice-president, the CEO of «Accept Corporation» CJSC, a vice chairman of the board of «Bank Turan-Alem» CJSC, a chairman of the board of «Almaty Trade and Financial Bank» JSC, an adviser to the RK Prime minister, a vice-Minister of Energy, Industry and Trade of the RK, a vice-Minister of Finance of the RK (from February, 2000 till November, 2001), a chairman of Agency of the Republic of Kazakhstan on regulation of natural monopolies and competition protection (from September, 2002 till June, 2003).

In June 2003 he was appointed as a Minister of Finance of the RK and a managing director of the European Bank for Reconstruction and Development (EBRD) in Kazakhstan.

Arman Galiascarovitch DUNAYEV

He was a Chief of the RK Ministry of Finance during the period of 2004-2006.

He was born on 7th October, 1966 in the village of Kugala of the Taldy-Kurganskaya oblast.

He graduated from Kazakh State University named after S.Kirov and finished the postgraduate training program of Moscow State University named after M. Lomonosov as an economist and Candidate of Economic Sciences.

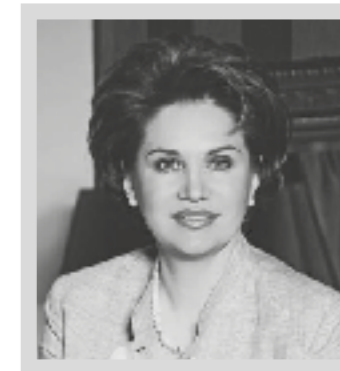
Having finished studies he worked as the assistant to department of the Dzhambul irrigation and drainage construction institute, later as the consultant on economic problems of the scientific and technical association «Service center», a chief specialist, the head of department of foreign economic affairs of administration of the Chimkentkaya oblast administration head, the chief specialist of finance department, the head of department of external affairs, the head of department of investment projects – as the investments director, the director of management of the investment Astana Holding programs, the head of department of investment and international programs of the «Turan-Alem Bank» JSC, the acting director of the department of a public debt and crediting, the director of the department of state loan of the Kazakhstan Ministry of Finance. In 2001 he was appointed as the vice-Minister of Finance of the RK. Later he worked as the vice-Minister of Economics and budget planning of the RK, the chairman of the board of the «National Innovative Fund» JSC, the first vice-Minister of Finance of the RK.

In April 2004 he was appointed as a Minister of Finance of the RK.

PUTTING A FACE TO THE HISTORY OF MINISTRY OF FINANCE

Natalya Artemovna KORZHOVA

She was the Chief of the RK Ministry of Finance during the period of 2006-2007.

She was born on 8th April, 1958 in the city of Sarkanda of the Taldy-Kurganskaya oblast. She graduated from Almaty institute of the national economy as an economist and Doctor of Economics.

Having finished studies she worked as an economist, a senior economist, the head of department and the managing director of the RK Ministry of Finance, later she worked as the head of the department of the social sphere of the RK Ministry of Finance.

In November 1996 she was appointed as a Minister of Labour and Social Protection of the RK. After that she worked as the vice-Minister of Finance of the RK and the first vice-Minister of Economics and budget planning of the RK.

In January 2006 she was appointed as a Minister of Finance of the RK.

Bolat Bidakhmetovich ZHAMISHEV

He was the Chief of the RK Ministry of Finance during the period of 2007-2013.

He was born on 2nd June, 1957 in the Altyn-Emel village of the Gvardeyskiy region of the Taldy-Kurganskaya oblast.

He graduated from the Kazakh agricultural institute as an economist and Candidate of Economic Sciences.

Having finished studies he worked as a junior research associate, a leading research associate, an academic secretary in the Kazakh Research Institute of economy and the organization of agro-industrial complex, an aide, the vice-chairman of executive committee of the Businessmen Congress of Kazakhstan, the deputy director of department of economic researches and forecasts, the director of the Center of perspective researches, the director of the department of researches and statistics of National Bank of Kazakhstan, the director of National pension agency of the RK Ministry of Labour and Social Protection, the vice-Minister of Labour and Social Protection of the population of the RK, the vice-minister and the first vice-Minister of Finance of the RK, the vice-Minister of Internal Affairs of the Republic of Kazakhstan, the vice-chairman of National Bank of Kazakhstan, the Chairman of the RK Agency on regulation and supervision of the financial organizations, the vice chairman of the board, the managing director of project activities of Eurasian Development Bank (EDB).

In November 2007 he was appointed as a Minister of Finance of the RK.

Bakhyt Turlykhanovich SULTANOV

He has been the Chief of the RK Ministry of Finance since November 2013.

He was born on 29th November, 1971 in the city of Alma-Ata. He graduated from the Kazakh national technical university as an electric engineer. He also graduated from the Kazakh state academy of management in «business and management».

Having finished studies he worked as the leading economist of incorporating and licensing department in the securities management of the financial market of the RK Ministry of Finance, and later as the head of department, the deputy head of department, the deputy director of the budgetary department, the director of the department of state procurements, the deputy director of Treasury, the director of the department of the state budget of the RK Ministry of Finance, the director of the department of the budgetary policy and planning of the RK Ministry of Economics and budget planning.

In 2003 he was appointed as the vice-Minister of Economics and budget planning of the RK, after that he worked as the chairman of the RK Statistics Agency, the vice-Minister of Finance of the RK.

In August 2007 he was appointed as the Minister of Economics and budget planning of the RK.

He also worked as the Assistant to the RK President and the deputy head of Administration of the RK President.

In November 2013 he was appointed as the deputy prime minister of the Republic of Kazakhstan – as a Minister of Finance of the Republic of Kazakhstan.

Since August 2014 he has been working as a Minister of Finance of the Republic of Kazakhstan.

MODERNIZATION OF GOVERNMENT PROCUREMENTS SYSTEM

The draft law «On Government Procurements» was drafted taking into account the international experience and the RK international treaties and at the moment it is in Mazhilis of the Parliament of the Republic of Kazakhstan.

The vice-Minister of Finance Ruslan BEKETAYEV tells about key moments of modernization of government procurements system and also about the expected results of it.

- Could you tell us over whom the standards of the new bill extend? Do they apply to procurements of national holdings and national companies?

- The force of legal act does not extend on procurements of the national companies and holdings. It does not accord with norms of the WTO.

So, according to the requirements of the WTO the legal act on government procurements should not regulate procurements of goods, works, services used for commercial purposes or intended for commercial resale.

Besides, procurements of national companies are regulated by special rules.

- The quality construction and repair of roads, schools and hospitals is a sore point for the Kazakhstan society. Does the new bill of act of norm warrant a warranty period of service or deduction of a certain sum of money for the warranty period?

- No, it does not. The matters of objects working life span are regulated by the civil legislation and the law on architectural and city-planning activity.

- Does the new bill provide damage compensation possibility to suppliers while

devaluation of the national currency?

- Alas! Having taken into consideration the fact that the contract on government procurements is signed according to the civil legislation, all the questions of damage compensation are regulated by the mentioned legislation.

- Does this bill resolve the issues of qualitative goods procurements?

- Yes, it does. In aid of qualitative goods procurements the bill offers a number of measures, in particular the new way of procurements with application of preliminary qualification selection. Also the rules of government procurements additionally set nonprice criteria of definition of the winner according to experience in a work sphere and presence of qualified specialists and at the present time there have been establishing criteria of dumping expansion.

- What measures are taken by the Ministry of Finance regarding the prevention of participation in procurements of the persons affiliated with customers?

- The bill provides norm according to which the potential supplier at application agrees to obtain data on him in information systems of the government bodies. Members of a contest committee and supervisory authorities will get access to the state information systems containing data on the potential suppliers who have submitted the application for participation in competition (data bases «Legal entities», «Private individuals», «Register of Real Estate» and others.

This measure will allow to reveal and prevent effectively the participation of affiliates in government procurements.

- Are the norms on domestic producers support insured? And how does it accord with requirements of the WTO and the Contract of Eurasian Economic Union?

- Alas, the norms concerning domestic producers support are excluded in accordance with requirements of the WTO and the Contract of Eurasian Economic Union.

However at the same time the bill provides possibility of establishment of exclusion from the national treatment for a period of 2 years. This mechanism is realized by the acceptance of the RK Government of the relevant regulatory legal act.

- Has the number of nonresident participants in procurements of Kazakhstan after introduction of the national treatment increased?

- The number of nonresidents remained unchanged - about 0,1% of the total amount of the RK procurements. Almost all Kazakhstan government procurements are carried out in an electronic format by means of a web portal, and the matter of mutual recognition of a digital signature is not fully realized at the present time.

I think that the number of nonresidents in procurements of Kazakhstan can increase only after mutual recognition of a digital signature.

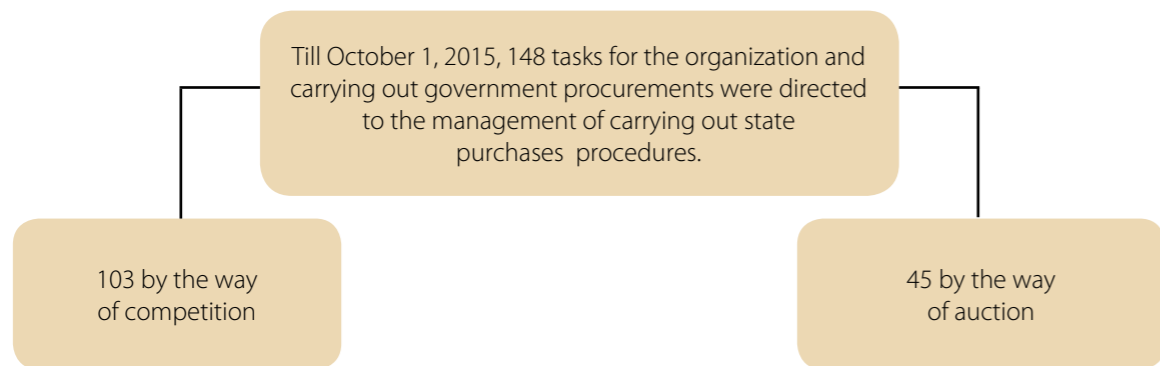
- Are the measures of budgetary funds economy ensured?

- It will be possible to speak about budgetary funds economy only if the competition in purchases is ensured.

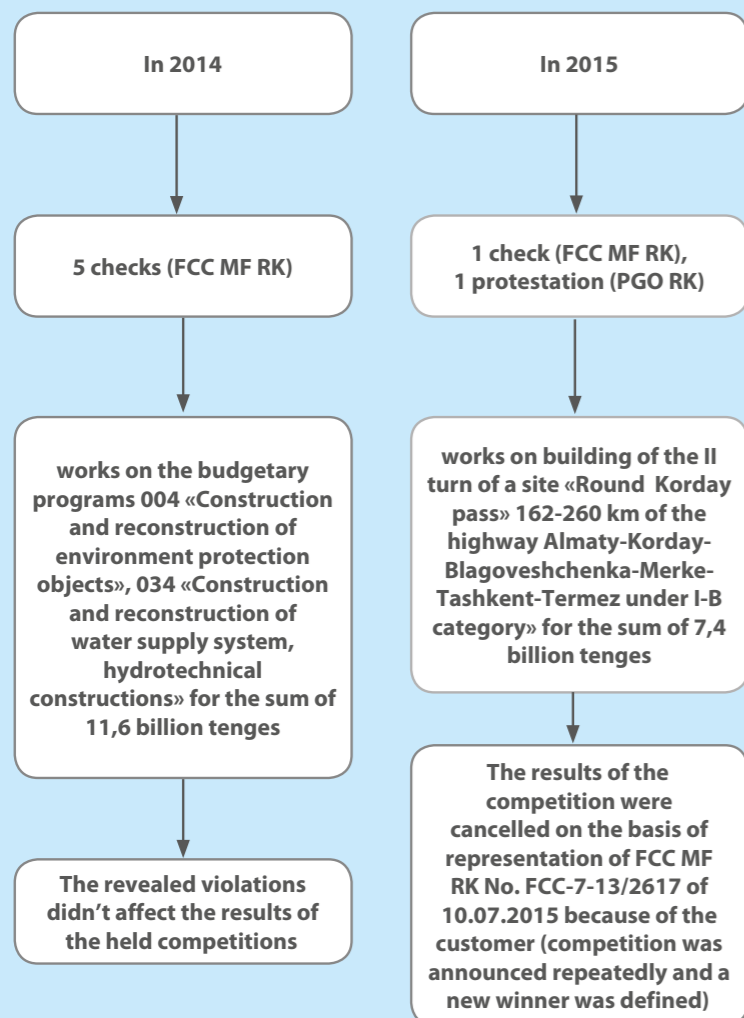
So, the analysis of the carried-out procurements shows that the budget economy is observed only in the government procurements

Information on the tasks for the organization and carrying out the government procurements, which have come to SRC in 9 months of 2015

ON THE BASIS OF COMPLAINTS OF POTENTIAL SUPPLIERS were carried out:

which are carried out under the conditions of competition. It is competition, auction and request of pricing proposals. In government procurements based on one source the budget economy is practically absent.

Unfortunately, nowadays a large volume of government procurements are carried out namely in this way – directly from one source or through competition which did not take place. Therefore one of main goals of the bill is to increase a share of competitive ways of government procurements.

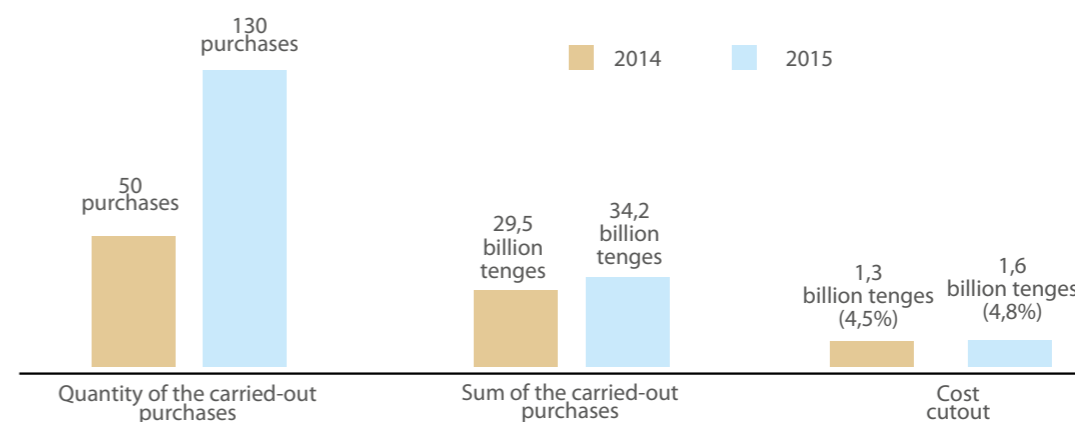
The bill reduces the list of procurements from one source and at the same time tightens the requirements to such procurements which are made through the obligation of customers to place on a web portal the report with the information about justification of a supplier choice, the price of the signed contract and other essential terms of the contract.

- What measures are taken on prevention of technical failures in system of a web portal?

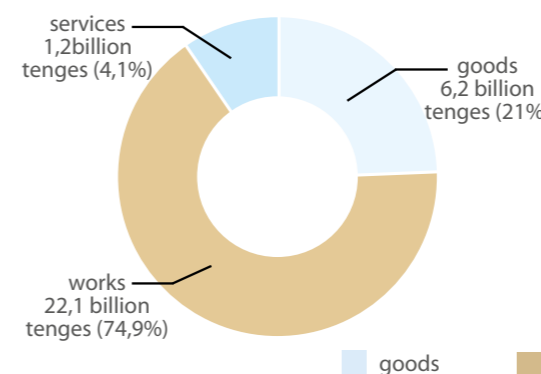
- Soon the new platform will start functioning. It will ensure stable functioning of a web portal, will increase the portal speed and will exclude technical failures.

In general I consider that improvement of procedures will increase clarity when of government procurements and resolve the pressing issues.

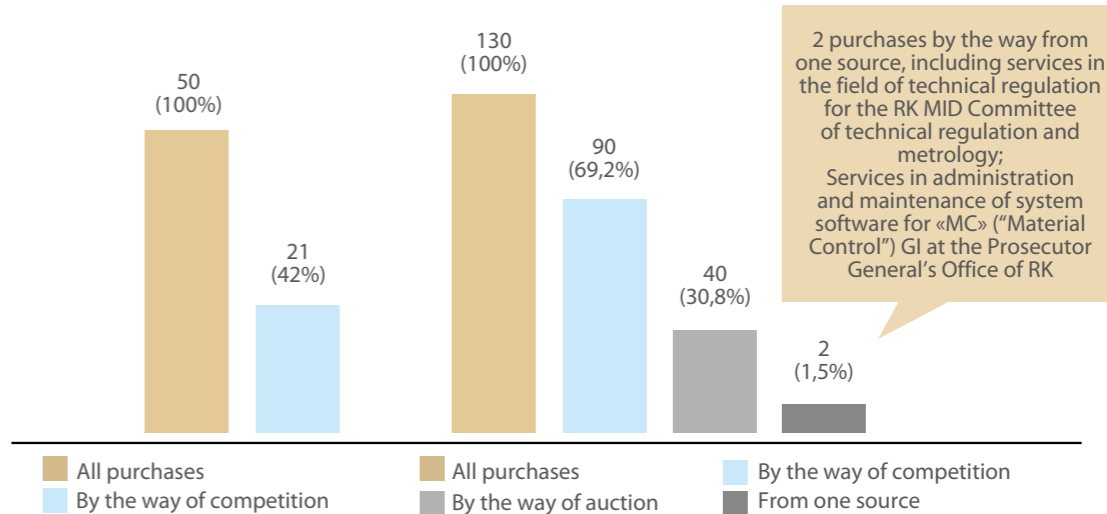
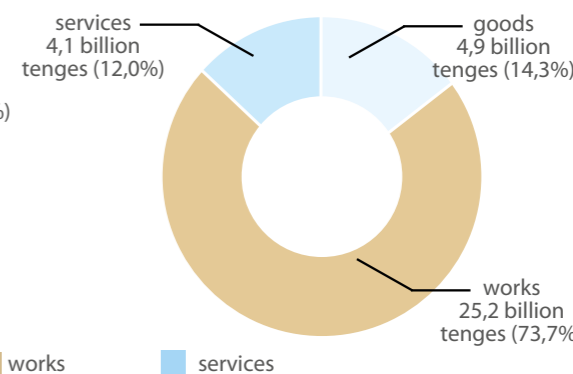
Data on the carried-out state purchases for 2014 and 9 months of 2015

In 2014 50 purchases are carried out for the total amount of 29,5 billion tenges (100%), among them:

In 9 months 2015 130 purchases are carried out for the total amount of 34,2 billion tenges (100%), among them:

2 purchases by the way from one source, including services in the field of technical regulation for the RK MID Committee of technical regulation and metrology; Services in administration and maintenance of system software for «MC» ("Material Control") GI at the Prosecutor General's Office of RK

The Ministry of Finance has summed up the work results in 9 months of 2015

The RK Ministry of Finance has summed up the work results in 9 months of 2015 and has determined tasks for the forthcoming period. Heads of divisions and territorial authorities of the Ministry took part in work of board under the chairmanship of the minister Bakhyt Sultanov.

«The main principle of fiscal departments work around the world is provision the tasks set by the country leaders with financial resources without violation of the state macroeconomic stability», - the minister told while opening a meeting of the board. In this regard he reminded that search of reserves in fiscal part, ensuring rational expenditure of the State Budget, effective control and assistance to business development are the most important activities of the RK Ministry of Finance. This and the next year the activity of the Ministry of Finance is focused on implementation of the «100 concrete steps» Nation Plan of Five institutional reforms» set by the Head of state.

The results of 9 months of this year were summed up during the work of board. The board discussed the pressing problems, set the tasks oriented to completeness of budget use until the end of 2015 and defined the legalization and privatization carrying out.

The questions of the current work were considered in a working format with discussion of problematic situations and functioning risk zones almost of each territorial division of all departments.

The minister, addressing personally to heads of territorial authorities of state revenues, made a point to the existing faults regarding tax audit carrying out, reduction of shortages, tax and customs administration including counteraction to pseudo-entrepreneurship. He gave concrete instructions on shadow economy decrease. Sultanov warned about personal responsibility of the first heads on ensuring completeness of money collecting to the budget without excessive pressure on business activity.

However, it was underlined that the state revenues service creation is aimed to increase efficiency of offenses detecting.

The board discussed the tasks for a short-term period. It was underlined the importance of implementation of plans for Kazakhstan business climate improvement including the documents number reduction, introduction of «Uniform Window» for customs procedures, electronic invoices, cash registers with online data transmission, transfer of customs control emphasis on «post factum», legalization of property, etc.

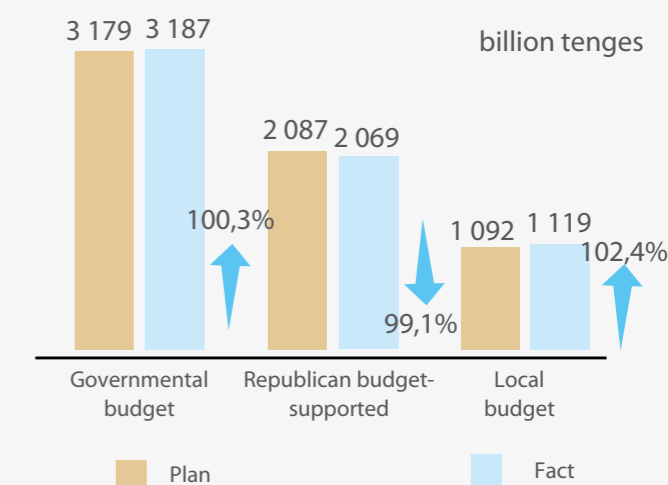
It was entrusted to speed up privatization of economy in order to facilitate the development of business, to provide precise timekeeping in auction tendering of privatization objects. The ministry intends to continue work on the analysis of law-enforcement practice to prepare the effective legislative amendments on ensuring clarity of the state assets management procedures.

The head of state agency emphasized importance of the questions of systematic corruption counteraction and domestic personnel policy carrying out and also the obligatory responsibility of administrative authorities for disregard of the anti-corruption legislation by the entrusted personnel.

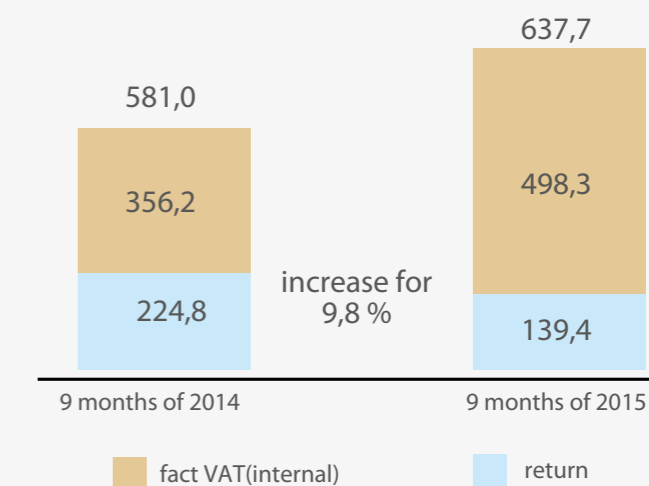
Having summed up all the board meeting results the Ministry of Finance set the tasks for all government body divisions on execution of annual plans regarding the income and expenses for 2015 and on expansion the range of used instruments of shadow economy counteraction, corruption and prevention of work shortcomings.

Press service of the Ministry of Finance

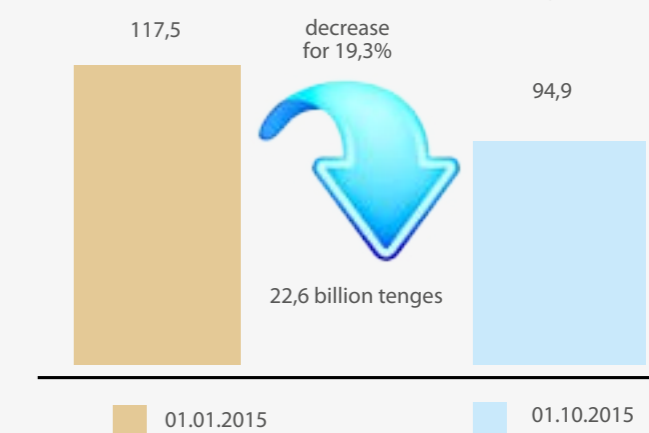
Execution of the plan for the income (in competence of the State Revenue Committee)

Dynamics of the gross introduction of the VAT

Decrease in the shortage

It is planned to adopt the declaration of income and property of all private individuals from 2020

The declaration of income and property of all private individuals as the instrument of tax control of the population real income and counteraction to shadow economy is applied by many countries all over the world (USA, Canada, Germany, France, Sweden, Finland, Denmark, Australia, Czech Republic, Italy, New Zealand, Singapore, Switzerland, Chile, Great Britain, Belgium, Greece, Hungary, Poland, Portugal, Spain, Estonia, Norway, Netherlands, Slovenia and etc).

In the Republic of Kazakhstan it is also decided to introduce declaration of income and property of all private individuals as now there is no possibility of implementation of effective control over income sources and property of all private individuals because the declaration of the income and property is submitted only by a limited circle of people (civil servants, deputies, judges).

In this connection the RK Government now is drafting the bill «On introduction amendments and additions to some legislative acts of the Republic of Kazakhstan concerning the matters of declaration of income and property of all private individuals» (further the bill).

The bill has been drafted in «100 concrete steps» Nation Plan execution for realization of five institutional reforms of the Head of state, for anti-corruption strategy of the Republic of Kazakhstan for 2015-2025, for the concept on transition to universal declaration of income and property by citizens of the Republic of Kazakhstan and the persons having residence permit and also for realization of the industry program for corruption combating in the Republic of Kazakhstan for 2011-2015.

The bill provides stage-by-stage adoption of the system of declaration of income and property. Therefore at the first stage in 2017 the declaration will be applied to employees of public institutions and also to employees of the state enterprises and national companies as they are the most

prepared category of private individuals. At the second stage, which starts in 2020, the declaration will be applied to all other private individuals.

The declaration will be submitted by the full age citizens of Kazakhstan, oralmans (people who returned to their historical Motherland Kazakhstan), the persons having residence permit, citizens under the full age having the property as the lawful owners of it (the duty for the declaration will be entrusted to lawful representatives of citizens under the full age) and also by foreigners having property on the RK territory or granted exemption from taxes in the Republic of Kazakhstan.

Entry into system of declaration will be carried out by introduction of the declaration of assets and duties (the «entrance» declaration). It will reflect all the data concerning property both in Kazakhstan and outside of its territory, savings and also requirements and duties of the private individual.

In the subsequent the declaration of income and property of the private individual (the annual declaration) will be introduced. It will reflect incomes, data on alienation or acquisition of property which is subject to the state or other registration (real estate, transport, security papers, shares, etc.), expenses on acquisition of such a property and also sources of such expenses.

At the same time the persons who do not have any income or who just have received only a salary or pension, who are not civil servants, deputies, judges and self-employed persons will submit the declaration in the simplified format on one page of paper.

According to the law drafter the implementation of the above amendments will facilitate full control implementation for tax evasion identification and for reduce of shadow economy.

Press service of the Ministry of Finance

Amnesty of citizens in connection with property legalization:

The parliament of the country has introduced amendments and additions to some legislative acts

On 22nd October, 2015 the Senate of the RK Parliament approved the draft law of the Republic of Kazakhstan «On introducing amendments and additions to some legislative acts of the Republic of Kazakhstan on the amnesty of the RK citizens, oralmans and persons having residence permit in the Republic of Kazakhstan, in connection with their property legalization».

The draft law was drafted by the Ministry of Finance within implementation of orders of the Head of state about revision towards simplification of property legalization process and warrant from law enforcement agencies illegal prosecution and according to realization of 41st step of the «100 concrete steps» Nation Plan.

The draft law provides the following basic provisions:

I. Regarding guarantees for legalization subjects it is provided:

the first: inclusion of the norm on a ban of provisions with data and information about the legalized property in the tax and banking legislation;

the second: elimination of the possibility of use of information which was gained during legalization as proofs on criminal case;

the third: a concretization and toughening of criminal legislation standards regarding additional legalization subjects protection along with introduction of norm on a ban of the legalized property confiscation.

II. In pursuance of an order of the Head of state it is ordered three options of money legalization in the purpose of creation of more favorable and attractive conditions of the carried-out action and population participation activation:

1. Possibility of charge the money to bank accounts without obligations for their storage, without duty payment and dispose the property without any restrictions.

2. Possibility of money legalization without its charging into accounts of second-tier banks («a declarative form») with duty payment of 10%.

3. Possibility of investment of the legalized money into «Astana» International Financial Center without duty payment.

III. Regarding property legalization it is offered:

To leave in the akimat commissions only legalization of the real estate which is situated on the territory of the RK the rights on which have not been issued.

Regarding other property which is situated both on the territory of the republic and outside of it (movable, and also the property the rights on which have been issued on the subject of legalization or on other person), legalization will

be carried out by submission of the declaration to bodies of state revenues.

Besides, it is supposed an extension of the list of the property which is subject to legalization by property located outside the territory of the Republic of Kazakhstan which is delivered in trust management (trust) with duty payment of 10 percent.

IV. Also it is offered the norm on an elimination of double taxation at the legalized property realization abroad.

V. At the same time for activation of legalization process the following facilitating measures are offered:

1) toughening of administrative punishment for a non-declaration of accounts abroad;

2) introduction of the additional requirement of obligatory property declaration abroad.

The above described measures will facilitate the creation of more favorable and attractive conditions for population participation activation.

As a result, for realization of the above described measures extension of legalization term till 31st of December, 2016 is provided.

Implementation of the law draft will demand amendments of six legal acts.

Adoption of the law draft will facilitate creation of more favorable and attractive conditions of legalization including simplifying process of its carrying out for population participation activation in this implementation. Besides, the law draft will make it possible to take additional measures for a quick, simple and reliable money refund to the national economy, to improve the process on shadow economy level decrease and also to gain additional revenues to the budget.

Press service of the Ministry of Finance

Tanatar SERGAZIYEV,
Chief expert of Committee of state
revenues of the Ministry of Finance
of the Republic of Kazakhstan

In connection with the entry of the Republic of Kazakhstan into the World Trade Organization (WTO) the Committee of state revenues of the Ministry of Finance of the Republic of Kazakhstan carries out explanatory work for taxpayers and participants of foreign economic activity on separate aspects of customs declaring. One of such aspects is the legislation of RK in the sphere of SEZ and protection of objects of intellectual property.

It is known that Kazakhstan accepted strategy of entry into number of thirty most developed countries of the world by 2050. Such task to the people of Kazakhstan was defined by the President of the Republic of Kazakhstan in the message «The Kazakhstan way - 2050: Uniform purpose, uniform interests, uniform future».

For performance of an objective as one of factors of ensuring stability and development of economy, an important aspect is attraction of foreign investments. In this regard the special economic zones created in the territory of our state can play the main role.

Speaking about special economic zones of Kazakhstan and further prospects of their development, realization of more than 80 projects (from which more than 60 is at a realization stage), creation of about 6

The legislation of RK in the sphere of SEZ and protection of objects of intellectual property within the entry of the republic into the WTO

thousand workplaces, and also production for the sum of more than 300 billion tenges should be noted.

In the Republic of Kazakhstan the Decree of the Head of state along with 6 functioning SEZ in 2011-2012 created 4 new SEZ: «Horgos – East gate», «Saryarka», «Pavlodar» and «Chemical park Taraz».

It is conditionally possible to divide all 10 SEZ into 4 groups. These are industrial and production zones - «Seaport Aktau», «Ontustik», «National industrial petrochemical science and technology park», «Saryarka», «Pavlodar», «Chemical park Taraz»; service zones - «Burabay», «Astana – the new city»; technology development zone «Park of Information Technologies», and also transport and logistic zone «Horgos — East Gate».

For implementation of customs declaring and customs administration in SEZ in order to realise the Decree of the President, 10 customs posts are created.

Legal regulation of the questions connected with application of preferential procedures is defined by provisions of the Agreement on questions free (special, exclusive) economic zones in the customs territory of the Customs union and a customs procedure of a free customs area ratified by the Law of the Republic of Kazakhstan of June 30, 2010 No. 312-IV.

Provisions of this Agreement on SEZ determined the conceptual moments by creation and functioning of SEZ, in particular the SEZ types including free port and logistic (special, exclusive) economic zones are defined.

Also the Agreement defined the kinds of activity which are carried out in free (special, exclusive) economic zones, subdivided on top-priority zones for assistance to social and economic development of member states of the Customs union, attraction of investments, creation and development of the productions based on new technologies, developments of transport infrastructure, tourism and the sanatorium sphere.

The agreement also established cases of emergence and termination of an obligation for payment of the customs duties, taxes and terms of their payment concerning the goods placed under a customs procedure of a free customs area.

It should be noted that considering specifics of each SEZ separately, customs authorities regarding customs control of administration render assistance, proceeding from feature of each SEZ. So, for example, in the territory of SEZ «Astana-Zhana kala» the industrial park works and building of such objects as houses and office buildings is conducted. Taking into account feature of this SEZ customs control is exercised on part of the territory of SEZ in which the customs procedure

of STZ is applied.

Further Astana will become attractive to tourists and comfortable for inhabitants and guests of the capital, the city with the favorable business environment, with high extent of innovative development, playing the central role in the course of regional and global integration of the country.

SEZ «Burabay» is located in a resort zone and a basis of this SEZ is development of tourism on this site of the territory of the republic. Taking into account this feature, and also free movement of tourists on a resort zone and free migration of animals, customs administration on SEZ is carried out on part of the territory of SEZ during construction of facilities intended for realization of top-priority kinds of activity of this SEZ.

The features of SEZ «Horgos-East Gate», located close a border zone between China and Kazakhstan, which creates all conditions for the creation of the large logistic center of the Republic and one of the world's largest, should be noted. Considering uniqueness of SEZ «Horgos-East Gate» and innovation of the logistic center, Committee of state revenues of RK MF (further - Committee) for realization of top-priority kinds of activity within the legislation of the Customs union such questions as functioning of the logistic center and optimum application of customs procedures taking into account feature for logistic SEZ are considered.

Also it would be desirable to pay attention to the rule-making activity regarding customs regulation of special economic zones which is carried out by the Committee.

For realization of referential standards of the international Agreement on SEZ on the national legislation of the Republic of Kazakhstan by the Committee the Order of the Minister of Finance of the Republic of Kazakhstan «About some questions of special economic zones», which allows to resolve a number of the problematic issues connected with interaction of the participant of SEZ with body of state revenues at implementation of customs

administration, is developed.

For simplification of import of the Kazakhstan goods on the territory of SEZ at the initiative of Committee in 2013 offers were sent to the Eurasian economic commission on modification of the Decision of the Customs union Commission No. 263 of May 20, 2010 regarding the use of transport (transportation) and commercial documents instead of the declaration on goods.

Following the results of meetings of the parties the offers of the Committee were accepted and approved by the solution of EEC No. 6 of January 21, 2015.

Besides, within the carried-out works on modification of the Customs code of the Eurasian economic union Committee initiates consideration of questions on simplification of standards of the current legislation for participants of SEZ.

International experience

Within the Eurasian economic union there is a wish to mark out neighbors in the union, in particular, the Russian Federation where the state allocates each special economic zone with the special legal status which gives to investors a number of tax privileges and customs preferences, and also access to engineering, transport and business infrastructure guarantees. Expenses of investors at implementation of projects in SEZ are on average 30% lower than the all-Russian indicators. Thus special economic zones are created for 49 years.

In Belarus foreign investors can invest money in any spheres of national economy, including SEZs functioning in all six areas of the country. The exception makes production of the weapon and narcotic substances. Registration as the subject of SEZ is carried out on condition of implementation of the project with the volume of investment not less than 1 million euros. Income tax is paid by residents of SEZ at the rate reduced by 50% i.e. at the rate of 9%. The profit of residents of SEZ got from realization of goods (works,

services) of own production, is exempted from taxation on profit within 5 (five) years from the date of the announcement of profits by them.

Also foreign experience is remarkable. Now SEZ of the United Arab Emirates promote inflow and development of business of the foreign companies in the Middle East. Among the main advantages to injections of the foreign capital in the territory of SEZ of the United Arab Emirates it should be noted that there is absolute release of the income and profit on taxes, possibility of absolute repatriation of the capital and taxes, opportunity for foreign citizens to own business for 100%, simplified order of registration and paperwork when opening the company, competitive import duties, and also lack of the customs duties on the goods imported or made in SEZ. Besides, on the companies created in SEZ the legislation of the United Arab Emirates, including the law on business firms doesn't extend.

Summing up the aforesaid, the important part in economy is assigned to creation of favorable business climate, development of business and attraction of foreign investments. Kazakhstan is one of the most fast-growing economies of the world, is characterized by high degree of political and social stability. The country carries consistently out the reforms directed on further improvement of the business and investment environment that is confirmed by its steady growth in world ratings.

Earlier within requirements of the international experts at negotiation on the entry of the Republic of Kazakhstan into the WTO standards of the national legislation in the sphere of protection of intellectual property rights by customs authorities were brought into accord with the international requirements, in particular, with the Agreement on trade aspects of intellectual property rights (further - TRIPS) and are fixed by chapter 53 of the Code of the Republic of Kazakhstan «About customs affairs in the Republic of Kazakhstan» (further - the Code) (in the Customs code

of the Customs union these norms are established by chapter 46).

Now measures for protection of the rights for objects of intellectual property by customs authorities are generally taken on the basis of the customs register of objects of intellectual property according to statements of owners.

Thus many known trademarks are included in the RK MF State Revenue Committee (SRC) customs register of Objects of Intellectual Property (OIP) and according to them measures for protection of intellectual property rights are taken.

Committee of state revenues of RKMFinstructions on strengthening of departmental and organizational control of execution of functions on protection of the rights for objects of intellectual property within the established competence, and also the corresponding practical and methodical grants go to territorial customs authorities.

Also foreign experience is remarkable. Now SEZ of the United Arab Emirates promote inflow and development of business of the foreign companies in the Middle East. Among the main advantages to injections of the foreign capital in the territory of SEZ of the United Arab Emirates it should be noted absolute release of the income and profit on taxes, possibility of absolute repatriation of the capital and taxes, opportunity for foreign citizens to own business for 100%, the simplified order of registration and paperwork when opening the company, the competitive import duties, and also lack of the customs duties on the goods imported or made in SEZ. Besides, on the companies created in SEZ the legislation of the United Arab Emirates, including the law on business firms doesn't extend.

Summing up the aforesaid results, the important part in economy is assigned to creation of favorable business climate, development of business and attraction of foreign investments. Kazakhstan is one of the most fast-growing economies of the world, is characterized by high degree of political and social stability. The country carries consistently out

the reforms directed on further improvement of the business and investitionsionny environment that is confirmed by its steady growth in world ratings.

Earlier within requirements of the international experts at negotiation in the entry of the Republic of Kazakhstan into the WTO of standard of the national legislation in the sphere of protection of intellectual property rights by customs authorities were brought into accord with the international requirements, in particular, with the Agreement on trade aspects of intellectual property rights (further - TRIPS) and are fixed by chapter 53 of the Code of the Republic of Kazakhstan «About customs affairs in the Republic of Kazakhstan» (further - the Code) (in the Customs code of the Customs union these norms are established by chapter 46).

Now measures for protection of the rights for objects of intellectual property by customs authorities are generally taken on the basis of the customs register of objects of intellectual property according to statements of owners.

Thus many known trademarks are included in the customs register of OIC of KGD MF RK and according to them measures for protection of intellectual property rights are taken.

Committee of state revenues of MFRK instructions on strengthening of departmental and organizational control of execution of functions on protection of the rights for objects of intellectual property within the established competence, and also the corresponding practical and methodical grants go to territorial customs authorities.

The Intellectual property component of the Customs automated information system (CAIS-2) is accepted in work therefore now all information on the goods containing the objects of intellectual property included in the register entered into this system. In the course of customs cleaning and declaration of goods control on codes of Product range of foreign economic activity in the automated mode by means of integration with a control and

management system for risks (SKUR) is exercised.

The Standard and the Regulations of the state service «Inclusion of Objects of Copyright and Related Rights, Trademarks, Service Marks and Names of Places of Goods Origin in the Customs Register of Objects of Intellectual Property» is developed and approved.

In addition Departments of customs control on the basis of the indication of Committee of state revenues of MF RK together with territorial authorities of justice, internal affairs and financial police developed the Plans of measures, the facts of illegal import of counterfeit production directed on identification, including exchange of information about goods concerning which criminal cases of smuggling, for accountability for illegal use of objects of intellectual property (import of counterfeit production) are brought.

The committee of state revenues of MF RK holds seminars on the subject «Customs Measures for Protection of Intellectual Property Rights» with participation of territorial customs authorities staff, other countries customs services representatives, the European network of owners on fight against a counterfeit representatives, Department in intellectual property rights of the RK MJ experts, foreign companies-owners of trademarks representatives on whom questions of practical application of measures for protection of the rights for objects of intellectual property are considered by customs authorities.

Customs officers of RK on the basis of Training center of branch Republican state budget-supported enterprise «National Institute of Intellectual Property» of Office of Intellectual Property of the MJ of RK participate in the training seminars on the subject «Legal Protection of Objects of Intellectual Property and Protection of the Rights of Owners of Intellectual Property».

Reference: as of 01.10.2015 the customs register of objects of intellectual property included 345 trademarks (96 owners) according to 1335 names of goods. ■

Financial Academy

is the specialized institution for the preparation of competitive specialists for the financial system and the economy of the Republic of Kazakhstan

**Ensure the future:
CAREER and SUCCESS!
COLLEGE - HIGH SCHOOL - EMPLOYMENT!**

“Financial Academy” JSC of the Ministry of Finance of the Republic of Kazakhstan

Academic collaboration

COLLEGE

State License AB № 0129849

- 0516000 - “Finance”
- 0518000 - «Accounting and Auditing»
- 0514000 - “Assessment”
- 1304000 - “Computer Engineering and Software”
- 1305000 - “Information Systems”

Masters

State license (AB №0064064)

- 6M050600 “Economy”
- 6M050700 “Management”
- 6M050900 “Finance”
- 6M050800 “Accounting and Auditing”

Bachelor

State License AB № 0064064

- 5B050900 - “Finance” (Geography)
- 5B050600 - “Economy” (Geography)
- 5B050700 - “Management” (Geography)
- 5B050800 - “Accounting and Auditing” (Geography)
- 5B030400 - “Customs business” (World History)
- 5B070300 - “Computer Engineering and Software” (Physics)
- 5B070400 - “Computer Engineering and Software” (Physics)

Digit code of the Finance Academy
in applying for a grant -
191

FINANCIAL ACADEMY

Astana,
Yesenberlin st., 25, Valikhanova str. 11
tel: +7 (7172) 11/31-67, 48-63-47
Almaty
Maulenov Str.

www.fin-academy.kz

www.fin-academy.kz

Definition of the country of goods' origin within the accession of RK to the WTO

Svetlana ABDYKEROVA,
chief expert of Committee of state
revenues of MF RK

In connection with the entry of the Republic of Kazakhstan into the World Trade Organization (WTO) the Committee of state revenues of the Ministry of Finance of the Republic of Kazakhstan carries out explanatory work for taxpayers and participants of foreign economic activity on separate aspects of customs registration. One of such aspects is definition of the country of goods' origin.

Rules of definition of the country of goods' origin represent the installed system of certain criteria according to which is established where the goods, that is the country of its origin were made. The customs duties and restrictions in certain cases depend on an import source.

Rules of an origin are important part of trade rules because of the discriminating practice between the exporting countries: quoting, preferential rates of the customs duties, anti-dumping actions, etc. Among other things, rules of goods origin are used both for the statistical purposes, and for use in marking of goods. All this becomes complicated owing to globalization and

possibility of processing and production of goods in the different countries, before their receipt to the end user.

There are various goods origin rules application practices. Along with that requirements about sufficient processing / processing of goods are universally recognized, some countries apply requirements for change of tariff classification of goods, others – *à valorem* criterion, the third – criterion of production.

Regulation within the WTO

The agreement on rules of goods origin (further – the Agreement of the WTO on rules of an origin) is fundamental in the field of goods origin definition rules establishment within the WTO.

The agreement of the WTO on rules of an origin demands from members of the WTO that their rules of an origin were transparent, didn't render the limiting, distorting, destructive effect on international trade. These rules have to be applied consistently, monotonously, impartially and expediently. In addition, rules of goods origin have to be based on «the positive standard», i.e. they have to claim that provides goods origin.

In the long term, the Agreement of the WTO on rules of an origin is aimed at creation of the general (harmonized) rules of goods origin for all members of the WTO. As a result uniform rules of an origin have to be applied in any circumstances, except for preferential trade. Nevertheless, work in this direction moves slow rates, and today members of the WTO don't manage to come to a consensus on the matter.

It should be noted that the situation allowing application of the customs duties at the double rate of RNB to import of goods of an unknown origin was cancelled according to the Law No. 211-III «About modification of the Customs code of the Republic of Kazakhstan» of January 8, 2007. Therefore, the usual rate of MFN is applied to such import. According to standards of the Contract on EEU and the Protocol on tariff preferences, Kazakhstan applies uniform system of tariff preferences of EEU for developing and the least developed countries (further - system of ESP EEU). Lists of the developing and least developed countries users of system of ESP EEU, and also the inventory occurring and imported from developing countries and the least developed countries falling under action of system of ESP EEU are approved by the Decision of Interstate council of EurAsEC No. 18 and accepted by the Decision of the Commission of the HARDWARE No. 130 «On uniform customs and tariff regulation of the Customs union of Republic of Belarus, the Republic of Kazakhstan and the Russian Federation» of November 27, 2009 (further –

the Decision of the Commission of the HARDWARE No. 130).

According to system of ESP EEU, the import customs duties applied to the goods coming from developing countries of users of ESP are established at the level of 75 percent from a rate of the customs duty of MFN, and for the goods coming from the least developed countries - at the level of 0%.

Tariff preferences on the goods occurring from developing and the least developed countries falling under action of ESP EEU will be provided if goods were acquired in this country at the resident of this country. Such goods have to be delivered directly or transitted through the third countries on the EEU territory, without placing these goods in free circulation in these third countries in case of transit.

From the moment of the entry of Kazakhstan into the WTO the system of ESP for developing and the least developed countries will be applied according to relevant provisions of the WTO.

By provisions of the Customs Code of the Customs union and the national customs legislation it is provided at the request of participants of foreign trade activities of preliminary decisions about the country goods origin.

Adoption by customs authorities of preliminary decisions on the country of goods' origin is brought in the list of the state services approved by the resolution of the government of the Republic of Kazakhstan of September 18, 2013 No. 983 «About the approval of the register of the state services». This norm corresponds to provisions of the Agreement on Rules of goods origin of the WTO (point h) of article 2).

The national chamber of businessmen of Kazakhstan «Atameken» is an authorized body registration, certification and issue of certificates on an origin of the taken-out and re-exported goods from the Republic of Kazakhstan.

Regulation within the Eurasian economic union

With coming into effect of the Contract on the Eurasian economic union competence on establishment of rules of the imported goods origin country was transmitted to supranational level. So, according to article 37 of the Contract on EEU, uniform rules of definition of goods origin, imported on the customs territory of the Union are applied.

Thus according to article 102 of the Contract on EEU before coming into effect of the decision of the Commission establishing the rules of goods origin definition provided by article 37 the Agreement on uniform rules of the country of goods' origin definition of January 25, 2008 and the Agreement on rules of goods origin definition from developing and the least developed countries of January 25, 2008 is applied.

Thus, today concerning the goods imported from the third countries (except for preferential rules) it is necessary to be guided by two above-mentioned Agreements.

Rules of goods origin, coming from the CIS (except for Turkmenistan and Uzbekistan), are established by the Agreement on rules of the country of goods' origin definition in the CIS of November 20, 2009 and Rule of the country of goods' origin definition of September 24, 1993 concerning Uzbekistan and Turkmenistan. The Rule of the country of goods' origin definition approved by the Decision of Council of heads of governments of the CIS of November 30, 2000 are applied to Georgia. With the Republic Serbia, according to the Agreement on free trade between the Government of Kazakhstan and the Government of Serbia, goods origin is defined on the basis of the Protocol which is an integral part of the Agreement.

Changes and additions are made to the legislation concerning rehabilitation and bankruptcy

On 22nd October, 2015 the Parliament of the Republic of Kazakhstan adopted the Law of the Republic of Kazakhstan «About modification and amending of some legislative acts of the Republic of Kazakhstan concerning the matters of rehabilitation and bankruptcy», which was drafted within the «100 concrete steps» Nation Plan.

This law offers alternative ways of the enterprises preservation after they were declared in bankruptcy.

It is a possibility to apply the procedure of rehabilitation and to reach agreement of peace between the debtor and the creditor at any stage of bankruptcy procedure. It is also sale of bankrupt company and change of owner.

There is a new mechanism on the existing industry preservation in order to prevent it from bankruptcy. It is a settlement of insolvency between the debtor and creditors by making an agreement.

Besides, the law on rehabilitation and bankruptcy procedures carrying out terms reduction introduced jurisdiction over disputes in cases of rehabilitation and bankruptcy, limited the appeal of court orders to appellate instance, and the court decisions about recognition of the debtor as a bankrupt are subject to immediate execution.

Introduction of the aforesaid measures will ensure the maximum preservation of the existing industries and workplaces and also rehabilitation and bankruptcy procedures carrying out terms reduction.

Press service of the Ministry of Finance

Determination of customs cost of imported goods within the accession of RK to the WTO

In connection with the entry of the Republic of Kazakhstan into the World Trade Organization (WTO) the Committee of state revenues of the Ministry of Finance of the Republic of Kazakhstan carries out explanatory work for taxpayers and participants of foreign economic activity on separate aspects of customs registration. One of such aspects is determination of imported goods customs cost.

One of conditions of the entry of the Republic of Kazakhstan into the World Trade Organization was reduction of standards of the

customs legislation in compliance with norms of the GATT/the WTO, namely the Marrakesh agreement on a customs assessment or the Agreement on application of article VII GATT / WTO. According to this Agreement six methods of determination of customs cost of goods are defined:

1. at the cost of the transaction with imported goods;
2. at the cost of the transaction with identical goods;
3. at the cost of the transaction with uniform goods;
4. on the basis of subtraction of cost;
5. on the basis of addition of

cost;

6. reserve method.

Process of inspection on the matter from the World Trade Organization was begun in 2002. Certain amendments within process of improvement of the customs legislation at customs cost had to be introduced in connection with the entry of Kazakhstan in the Customs union.

In the Law of the Republic of Kazakhstan of July 20, 1995 «About customs affairs in the Republic of Kazakhstan» the main norms of determination of imported goods customs cost on the basis of the Agreement on application of article

VII GATT / WTO were put: methods of determination of customs cost and order of their application.

The following stage of improvement was the Customs code of the Republic of Kazakhstan of April 5, 2003 where the main norms of determination of customs cost according to the Agreement of the WTO on a customs assessment of goods were also put. From the beginning of process according to the entry of the Republic of Kazakhstan into the WTO process of reduction in full compliance with this agreement began.

So, on request of the WTO in 2005, 2007 and 2009 a number of the specifying amendments to edition of the Customs code according to the text of the Agreement on application of article VII GATT / WTO was brought.

The main requirements were inclusion of the direct norm specifying that the customs cost of the goods imported on the customs territory of the Republic of Kazakhstan is based on the general principles of a customs assessment of the General agreement on tariffs and trade and Agreements on application of article VII of the General agreement on tariffs and trade.

The exception of application of price reference books of a reserve method of determination of customs cost of goods was the second requirement of experts of the WTO.

Relevant requirements were excluded from standards of the Kazakhstan customs legislation and the contents of article concerning a reserve method of determination of customs cost are brought into accord with standards of the Agreement of the GATT/the WTO.

The following stage of development of regulatory base at the customs cost of goods was the entry of the Republic of Kazakhstan in the Customs union, and already at a preparatory stage in 2008 a number of the international documents between Republic of Belarus, the Republic of Kazakhstan and the Russian Federation was developed.

One of basic agreements was

Yerzhan TANIYEV,
Chief expert of Committee of state revenues of MF RK

the Agreement on determination of customs cost of the goods moved through customs limit of the Customs union, signed in Moscow on January 25, 2008 and ratified by the Law of the Republic of Kazakhstan of February 23, 2009 No. 139-IV.

This agreement in the maximum degree, almost specularly, is brought into accord with the text of the Agreement of the WTO on a customs assessment. It was affected by circumstance of process of accession to WTO not only our republic, but also the Russian Federation.

Respectively, experts of the WTO standards of the international act of the Customs union were

examined now and conclusions are drawn on compliance of the text of the Agreement on determination of customs cost of the goods moved through customs limit of the Customs union, to the text of the Agreement of the WTO.

One of innovations of this agreement was the postponed determination of customs cost when specification of customs cost in view of absence of any data at the time of import of goods is necessary.

Thus, the legislation of the Republic of Kazakhstan initially was based on the Agreement on application of article VII GATT / WTO and now completely conforms to its requirements. ■

www.pcf.info

«Financial Academy» JSC: half a century of history and success

The «Financial Academy» JSC is one of the leading educational institutions in the system of technical and professional education of the Republic of Kazakhstan. Vocational training of the qualified and competitive experts of middle ranking is the main task of the teaching staff of the college.

50 years experience in the country's educational sphere allowed to create a unique structure of personnel training for a financial system of Kazakhstan based on modern educational material resources, high professional and creative potential of teachers. From the date of the foundation the technical school is an educational institution of republican importance and carries out training of specialists of intermediate vocational qualification for financial and insurance bodies of the republic.

The college was founded in 1965 by the Council Resolution of ministers of the Kazakh Soviet Socialist Republic No. 623 and was called Tselinograd financial and economic technical school of the Ministry of Finance of the Kazakh Soviet Socialist Republic». Harzhevsky Mikhail Vladimirovich was appointed as its first principal and under his leadership the first pedagogical collective and the educational material foundation were formed.

The first expert graduation was in 1967.

The hostel with 630 places started functioning in 1969.

In 1975 by the Council Resolution of ministers of the USSR No. 1174 the technical school was transferred from the Ministry of Finance of the Kazakh Soviet Socialist Republic to the management of the USSR Ministry of Finance.

In 1985 in honor of the 20th anniversary from the

educational institution foundation date the All-Union conference of financial system laborers was held on its base.

In 1997 the technical school was transformed to college and in 1999 it was transformed to the Republic state-owned public enterprise «Akmolinsk Financial and Economic College» by the RK Government Resolution No. 20.

In 2001 the college became the winner of the republican competition and was announced by the Ministry of Education as «The best college».

In 2005 the college attested the state certification and celebrated its 40th anniversary from the foundation date.

In 2006 the college received certificates of conformity of management system quality in the field of rendering educational services in a sphere of secondary professional education according to requirements of the RK ST ISO 9001:2001 and IS ISO 9001:2000.

At different times the technical school college was under supervision of the RK Ministry of Finance and the RK Ministry of Education and Science.

In 2009 the higher educational institution – «Financial Academy» JSC – was created on the basis of Akmolinsk financial and economic college with support of the RK Ministry of Finance. The college was created as an Academy structural subdivision.

At the present time the college successfully develops, creating conditions for formation of responsive and competent experts capable to professional self-improvement and demanded by the modern labor market. Thanks to strong partnership with the RK Ministry of Finance the students have opportunity to carry out their

practical trainings in structural subdivisions and committees of the ministry. The graduates have an opportunity to work in regional financial bodies.

Nowadays the college carries out training of experts on the specialties «Finance», «Account and Audit», «Information Systems», «Assessment», «Computer Facilities and Software» on the system of continuing education from the intermediate vocational education to the higher education.

Training is conducted in the state and Russian languages and carried out using local budget funds and also on a contractual basis with a full recovery of expenses.

The facilities and resources of the college correspond to conditions for training of specialists with the intermediate vocational education and provide implementation of the curricula and programs required by State Compulsory Educational Standard of the Republic of Kazakhstan.

According to the data of 2015 the total amount of students was 1058. 389 (36,8%) of them study in the state language and 175 people (16,5%) were awarded grants.

After completion of training in college the graduates who wish to continue the education with program of a bachelor degree can chose a suitable specialty in the Financial academy.

A specialist training in the college is provided by 72 teachers and 50% of them have the highest and first categories. Two teachers were awarded the medal «Honorary Worker of the RK Education», two more teachers were awarded the badge «Excellent Educator» and many of them have honorary certificates and letters of gratitude of the RK Ministry of Education and Science and Education department of Astana.

The college pedagogical staff purposefully works on the adoption of modern educational technologies in teaching and educational process. The special emphasis is paid to the adoption of active forms of education, unification of theoretical knowledge and practical skills, creation of educational and methodical complexes.

The college top target was and still is a training of specialists who satisfy the requirements of modern labor market. The college graduates are distinguished by high level of adaptation to a profession and knowledge of applied programs according to their specialization. Adoption of innovative methods of training forms the strong basis of the modern relationships between labor market and the education market.

On 18th June, 2013 according to requirements of the national economy it was

signed the Memorandum on dual training system adoption between the RK Ministry of Finance and «Financial Academy» JSC in order to increase the level of training.

In Kazakhstan «Financial Academy» JSC is the only educational institution which has opportunity to adopt the dual training system in educational process. It is devoted to train the specialists for financial bodies of the country and is conducted with the support of the state department – the RK Ministries of Finance.

Under the signed Memorandum on dual training system adoption between the Ministry of Finance of the Republic of Kazakhstan and «Financial Academy» JSC it was developed the system of training of middle ranking staff for providing economy with qualified specialists.

Specialists of the RK Ministry of Finance actively participate in development of working curricula for college specializations. They are also the members of the Final state certifying commission and the Qualification commission on professional qualifications level assessment.

The college carries out effective work on employment of graduates and shows stable results: more than

90% of students have jobs. Also it should be mentioned the increase in number of the graduates who continue education in «Financial Academy» JSC on the higher education programs.

At the present time the college staff works on preservation and enhancement of the present professional and creative potential and facilities and resources of the college, strengthening of high prestige of college graduates.

The historical way of college development is closely connected with development of the country financial system. During all these year the college carries out a target preparation of middle ranking specialists for financial, bank, insurance and customs authorities for all regions of Kazakhstan on intramural and extramural forms of studying.

During the period of 1967-2015 the college has prepared more than 32 000 experts. Many of them work both in the Republic of Kazakhstan and abroad and hold senior state positions. Among them there are scientists, parliamentary deputies, akims, deputies of region akims, chairmen of committees, heads of departments, directors of departments and specialists of the RK Ministry of Finance and the RK

Ministry of Economics and budget planning, experts of banks and of other organizations.

Not for the first time the college proves the high level in the educational sphere at the regional and republican levels. In 2012-2013 academic years the college became the owner of the diploma in the «Uzdyk Sapa» nomination for high-quality specialists training among Astana educational institutions of technical and professional education. In September 2013 the college was successfully attested the state certification on the right of conducting educational activity.

According to the results of 2013 the college became the owner of the nomination «The Best Social Partner» in the city competition «The Best Educational Institution on Preparation, Retraining and Advanced Training of Unemployed Citizens» and was awarded the diploma and City Akim's cup of I. Tasmagambetov.

According to the results of the city olympiades on general education disciplines the college students won the second place in the team competition in February 2014.

The college pedagogical and student staff actively participates in public and cultural life of the city and the country.

Half a century of a constructive labor

Rysty ALIBEKOVA

The semicentennial anniversary meets «Financial Academy» JSC college full of strength and creative energy. Being the leading educational institution of the country, it won the status of authoritative, perspective object of the education which is steadily training experts of an average link for the financial system of the country. The college has a rich history. For last five decades it the trained more than 32 thousand experts. Many of them in the former Union, and in Kazakhstan, and far beyond its limits hold high state positions. Among them there are scientists, deputies of maslikhats, chairmen of committees, chiefs of managements, directors of departments, akims, employees of the ministries, banks and other organizations.

To look back on the passable way, we asked Lazzat SHAYANDINU to tell about today's situation of the educational institution principals of «Financial Academy» JSC.

– Lazzat Zhappasovna, in the history of the college like in a water drop, the history of formation of our state, the financial system of the country is reflected. If to remember last decades, what main milestones of development of college you would define as the most significant?

– Our college was created in 1965 on the basis of the resolution of Council of ministers of the Kazakh Soviet Socialist Republic as the Tselinograd financial and economic technical school of the Ministry of Finance of the Kazakh Soviet Socialist Republic. From the very first days it carried out training of specialists of average qualification for financial and insurance bodies of the republic.

At that time there were few specialized educational institutions of financial bodies: along with our college there were Semipalatinsk financial and economic and Tselinograd cooperative technical schools. Therefore, being in any corner of Kazakhstan, we always see that people have heard a lot about our educational institution and it enjoys recognition and authority by right. From the date of the establishment our college is an educational institution of republican appointment.

For the last period it passed a number of reorganization: after disintegration of the Soviet Union in 1995 it was transformed to Akmolinsky financial and economic technical school, in two years – to Akmolinsky financial and economic college. In 1999 it was transferred to the jurisdiction of the Ministry of Education and Science of RK. And in 2008 it returned to competence of the Ministry of Finance again, being already a joint-stock company.

In a year, namely on July 15, 2009, on the basis of our college the Financial academy was founded, the first reception in a bachelor degree was carried out. A year later the master program opened. The college was a part of Financial academy as its structural division.

And the 2006th year was marked for us by carrying out certified audit of quality management system as a result of which certificates in the field of rendering educational services in the directions of secondary professional education of the Serbian certification authority of EVROCERT, the Kazakhstan certification authority of EUROASIA MS, the Austrian certification authority of IQS and the International certification authority of IQNet are received.

– The college was created during the Soviet period, overcame twists and turns of Perestroika time, found the niche in market economy. What helped it to stand in a hard time, to keep up to date?

– Today education in our college goes on five specialties: «Finance», «Account and Audit», «Assessment», «Computer Facilities and Software», «Information Systems».

And during the Soviet period we prepared professionals in such directions as «State Insurance», «State Income», «Budget and Budgetary Account», «Savings Business», «Accountants of Agriculture», «Accountants of the Industry». A bit later, at the beginning of the 2000th, «Customs Affairs», «Finance and the Financial Right», «Banking» were open.

The Government revised standards of technical professional education in 2008, and as a result we still had specialty «Finance» which in the conditions of market economy didn't begin to be split up on links, and included specialties on tax, treasury and banking. In the future these students become financial work economists.

If earlier we provided preparation in «Economy, Accounting and Audit», after change of the qualifier it began to be called «Account and Audit» that means release of economists-accountants, accountants.

Those who are trained to Computer Facilities and the Software» receive qualification «Programmer Technician», to «Information Systems» – qualification «Technician», «Assessment» – qualification «Technician-Appraiser». Thus, we introduced new specialty – «Assessment».

All these specialties on which we train students in college, are both in a Bachelor degree, and in a Master degree of Financial Academy. The accurate vertical college – a Bachelor degree – a Master degree – is built allowing our students to receive continuous education step by step to increase the competence.

We accept prospective students on the base of both

the 9th, and 11th classes. After the termination of the school many of them come to a Bachelor degree, who wishes continues education in a magistracy. Not one, not two, but more than one thousand students passed all these three steps in our college.

Even in the ranks of teaching structure there are former students, graduates of our college who overcame all three stages, and today impart the knowledge and abilities to younger generation.

So, for example, among our teachers are Svetlana Sushina, Tamara Rezayeva – teachers of retirement age who connected their lives with the work in our college. After the graduation of the college they stayed here to work and have been doing it to this day.

The teacher Nadezhda Makarova – the first graduate of our college after her graduation also stayed here. In her service record there is the one and only one record – our college. Being on pension, she continued pedagogical activity, and resigned for deserved rest only two years ago.

In 2017 it will be 40 years since the veteran of pedagogical work, the Honourable educator of RK Altyn Kuanysheva started to work in our educational institution.

In the staff of college there are 64 teachers. Among them six have been working for more than 15 years, 11 people - more than 10 years, 23 - more than 20 years. We created stable collective of teachers, practically there is no turnover of the staff.

By the way, the professional level of teachers is proved by the fact that 38 teachers have the highest and first categories, 32 teachers – the second category. In our college two Candidates of science, one Doctor of Ph, 18 Masters work. Four teachers are honourable educators of RK, three teachers are excellent students of education.

Whatever changes in society, our college initially trained experts of an average link for financial infrastructure of Kazakhstan and it didn't lose the status. All these 50 years, working in educational system of the country, the educational institution continues to follow the profile, is proud bearing it all these years.

– What qualities must the financier possess today? And what does the college do to form shots for today's time?

– I think, on the first place it is honesty, decency. We by all means remind of it to children. Especially those who are going to go to banks, financial managements where they will adjoin to money. We give many examples this matter.

And, of course, a good financier must be competent, must know all subtleties of the business, keep the correct account, and not at a loss but in growth.

All conditions are created for high-quality development of a profession in college. It is not only high professional and creative capacity of pedagogical collective, but also modern educational material resources. In our college there are four multimedia offices, eight offices with an interactive board, all 287 computers are of the last generation. The library stock

makes 32 780 copies of books. The college has the five-floor hostel. In 2013 we successfully passed the state certification on the right of conducting educational activity for a period of five years.

– Undoubtedly, strength of college is the high level of employment that is important presently ...

– Really, annually about 94% of our graduates join ranks of the acting financiers, accountants, appraisers, programmers. The specialties «Finance» and «Account and Audit» are the most popular. The demand in these two main directions is steadily high.

It is remarkable that on «the account and audit» study mainly those who from the very beginning have been focusing on a certain place of work. Say, parents, relatives have their own business, work as individual entrepreneurs, opened the joint-stock company or limited liability partnership and want that their children continue their business and work at their enterprises.

In our college there are a lot of family dynasties. When we ask entrants, from where they learned about our educational institution, quite often we hear that their mother, the father, or the grandmother, the grandfather, the aunt and so on studied here.

For example, in the family of the third-year student Alisher Sapiyev, who studies «Finance», the college became the Alma Mater for his father, who works now as Akmolinsky area Tselinograd region state income department director, for his aunt leading the limited liability partnership and for his sister.

The graduate of our technical school college, and nowadays the teacher Svetlana Sushina had been working here for 42 years. Here she got acquainted with her husband who also graduated from our educational institution. No wonder, as both of their sons studied in our college and now work in private firms.

Nadezhda Makarova also met her spouse, now deceased, in our college, he was also the graduate of our educational institution. Their daughters also graduated our college.

The son of our employee Zaida Ernazarova after the termination of the school came to our financial academy, now continues his studies in a magistracy.

The director of studies Zhaynagul Sadvakasova – the graduate of our college. She began as a teacher and grew to the deputy director for studies.

Gulnar Akhmetova has been working for us for 28 years. Her two children – the son and the daughter – are also graduates of this college. And such examples can be given infinitely.

Generally graduates of this educational institution work as teachers here.

Our students work in the largest banks of the country: «National», «Kazkommertsbank», «Kaspiybank», «Tsesnabank».

As the analysis showed, nearly 65% of employees of the Ministry of Finance graduated from our college.

– For certain, graduates of the college have chances to find quickly a congenial employment thanks to dual system of training.

– Of course, it affects their employment. In 2013 the memorandum between the Ministry of Finance and Financial academy of introduction of dual training was signed. Within cooperation our students on their final year pass courses in the Ministry of Finance. In the profile department curriculum office and two student's offices are opened. Educational practices pass on the specialties of «finance», «account and audit», «computer facilities», «information systems». Some practitioners – the staff of the Ministry of Finance - are involved in lessons. Among them – Zayfun Ernazarova – Candidate of Economic Sciences, the director of FM budgetary legislation department, Akbala Aliyeva – the chief of the accounting and audit methodology department of real sector of FM, Maftukha Isabekova – the chief of the department of providing information and telecommunication infrastructure of department of the FM information technologies organization. They are also chairmen of total state certification.

Thanks to dual training upon graduation from the college a number of graduates are employed. Among them Aset Amangeldin – RGU «Management of State Revenues on the Esilsky Area of State Revenues Around the City to Astana Department» of RK Ministry of Finance state income Committee, Zaytuna Mobarakyzy – management of state revenues on the Akkolsky area of KR Ministry of Finance state income Committee, Azat Idrisov – RGU «Management of State Revenues on the Esilsky Area of State Revenues Around the City to Astana Department» of RK Ministry of Finance state income Committee, Dina Alisheva – the budget and the social sphere department RK Ministry of Finance financial control Committee.

– How is work practice of students usually organized?

– Labor market imposes increased requirements to graduates of educational institutions in connection with competition growth. Therefore

employers participate more actively in an assessment of graduates knowledge and capabilities, representatives of employers are a part of total state certification. For a system of professional education such partnership is a natural form of existence in present conditions. Only in close contact with employers effective realization of the main function – providing labor market with the necessary experts demanded in various sectors of economy - is possible.

It should be noted that work practice in our college is put on high level. The college signed 17 contracts with enterprises and organizations in which students pass technological and work practice. It both public institutions and private sector. For example, practice will be organized in the Ministry of Finance, its committees and departments, in office of the Court of Astana, «National informational technologies» JSC, Saryarkinskii district of the city of

Happy anniversary to my Alma Mater!

Aliya BAYGOSHKAROVA,
«Financial Academy» JSC student

I have dreamed of becoming a financier ever since I was a kid. Having finished the school, I decided to enter AFEC (Akmola Financial Economic College), as it was considered one of the city's best colleges, responsible for many highly qualified professionals in the field. Many graduates of Akmola Financial Economic College grew to be high-level experts, gained visible positions in society and currently work for various financial bodies.

College was a highly replete time for me. Among my most vivid memories is that every week we would participate in various Olympiads, competitions, concerts, and actions devoted to different causes. For instance, the College administration held weeks dedicated to languages, finance, accounting or audit, etc. Naturally, every November fifteenth we put our hearts into celebrating the national currency day.

But most of all, I am grateful to my Alma Mater for the comprehensive knowledge and practical skills which helped me to continue education.

Our teachers Rezayeva Tamara Vasilyevna, Sushina Svetlana Genrikhovna, Saparova Klara Nurakanovna and Kartoyeva Zarinalsayevna showed us the way to our profession, unsparingly teaching us all the details of financial science.

Having graduated from college last year, I decided to continue education in Financial Academy. Still being the student of the financial and economic college AFECI had heard that the Financial Academy develops at the rapid pace and gives profound knowledge in the financial sector. I was very happy that I was awarded grant by «Financial Academy» JSC. I consider the profession of financier to be very demanded, and that every enterprise is interested in hiring the expert capable to operate finance competently.

I have many plans for the future. One of my major goals - is to graduate from Financial Academy with honor's bachelor degree, and to get a job in the financial sector to become the professional, to make a positive contribution to the enterprise and to whole society.

Astana Akim device and so on.

Following the results of work practice positive responses from heads of bases the practice arrive to the management of college. In responses it is noted that students have good theoretical base, are able to work with legislative and instructive material, and also they show responsibility, independence, mobility.

– Does the college accept school leavers by a state order?

– Since 2013 we prepare specialists in the state educational order which is placed in our college from the local budget of Astana for the specialties «Computer Facilities», «Software» and «Information Systems». In 2013 we accepted 50 people, in 2014 – as much as in 2013, and in 2015 – already 75. In a word, every year placement of a state order increases. On other specialties we conduct reception on a contractual basis. Payment makes 195 thousand tenges a year. Help in education on a contractual basis to students is given by farms, enterprises. For example, within the last seven years «Rodina» LLP annually pays for the education of school leavers in our college. Generally they get professions of the accountant, the financier, the programmer.

In college seven orphan children for whom the discount of 25% for education works study, free food is organized for them. Besides, we provide discounts for education to disabled children (three of them study in our college), to children from large families.

– What would you wish to your colleagues on the eve of anniversary?

– I wish to my colleagues and their relatives health, long years of life, wellbeing and, of course, inexhaustible energy for the benefit of formation of competent, strong experts in the financial sphere of the country! ■

HOW IT ALL BEGAN...

Rysty ALIBEKOVA

The Resolution of the Council of Ministers of the Republic on the opening of Tselinograd Financial and Economic College, education building under construction, the first peg hammered at the site of the future dormitory, the first teaching staff, the first selection of students. It's not just pages of the present «Financial Academy» College's 50-year history. These are events in which Michael Harzhevsky directly took part. The first director of Tselinograd Financial and Economic College was behind the creation and establishment of the institution and considers this period as the most significant in his life. In his interview for our magazine Mikhail spoke about this difficult but interesting time, as well as ...

About the arrival to Tselinograd

In 1957, Mikhail Vladimirovich and his wife graduated from Lvov Trade and Economic Institute in Ukraine, which at that time was perhaps the only commercial institution in the Soviet Union. They married a few months before graduation, because they knew that they would have to work three years according to the state distribution. They decided to create a family and start their careers together. As young professionals who graduated from the institute with honours they were given a choice.

– At the height of a virgin soil all youth, of course, was torn here, – Mikhail Vladimirovich tells. – And we came in August 1957 in Tselinograd, where a year before

opened Co-operative College, which required teachers of special subjects.

It turned out that a small regional center on the bank of Ishim has become their second home. Here all their family has been living for 58 year. Here all their children, grandchildren and a great-granddaughter – the representative of the fourth generation – were born.

The wife worked at the Co-operative College from the date of admission to the pension, and Mr. Harzhevsky himself was a teacher for three years and head teacher of the school for the same period of time.

About the appointment for the position of the Director

In March 1963, elections for local councils were held, in which the director of the Cooperative College Korolchenko Alexander was elected a deputy of the city council, and at the session – Deputy Chairman of the Executive Committee, who was in charge of the social sphere.

29-year-old Mikhail Harzhevsky was appointed to the vacant post, who at that time was one of the youngest heads of average educational institutions of the republic.

By the way, today it is difficult to imagine, but in the first year of work at the cooperative college there wasn't even electricity, students studied in the light of kerosene lamps.

Two years later, re-elections for local councils were held, but Korolchenko was not elected that time.

– He was a strong economic

manager, former soldier, captain, commander of the training battalion. Apparently, because of the rigid nature of his he was not chosen for the second time, – shares his opinion Mikhail Vladimirovich.

By virtue of law, the former director of the college might return to the previous position, and although he was offered various options for work, he decided to use this right.

In turn, the regional committee of party suggested to Mikhail Harzhevsky to take again the position of the director of studies in cooperative or to head the created Financial and Economic College.

The new institution existed only on paper – a corresponding document was released. In April the educational case was still being built by the Moscow trust «Mosstroy». And in September it was necessary to begin academic year. Having consulted to a family, Mikhail Vladimirovich accepted this offer. He departed to Almaty to the reception of the Minister of Finance and passed an interview with him. And by the order of the Minister of Finance for No. 458 of April 13, 1965 Harzhevsky was appointed the position of college director.

About the establishment of the college

Literally in some months it was necessary to carry out huge organizational work: to complete teaching structure, to get textbooks, to deliver furniture, to select students. At that time preparation of students in technical school was on three specialties – state budget, state income and state insurance. Despite short deadlines, it was succeeded to finish the work in due time and on September 1 to start studies.

When the question about the construction of a hostel for 640 places arose, the funds were allocated, but there was another problem – a place for it was set near the Eurasian University. Children would have to get to school through all the city.

Therefore, Mikhail, being the deputy of the city council, the

chairman of the Planning and Budget Commission of the City Council, decided to use his powers for the good of his native college. He went to the chairman of the executive committee with a request to build a hostel close to the college. The chief executive answered that will be able to help: behind Express shop there was one-storey barrack in which 20 families lived, it was possible to demolish it, releasing a place for the hostel. But she set a condition: that the Ministry of Finance allocated half a million rubles for improvement of the city. Mikhail Vladimirovich addressed to his old acquaintances in the Ministry of

Finance who made advances in it. And the hostel of technical school still works nowadays, and students are in a stone's throw from it!

– With gratitude I remember the former workers of the Ministry of Finance: Deputy Minister of Human Resources Kulzada Sadykova, head of the personnel department of the Dora Ivanova, HR, who supervised institutions, Polina Pyshlakova. All three of them are always kept abreast of, and helped to build from scratch, our college, – says the source. – I want to note the former First Deputy Minister of Finance Raimbek Baiseitov, participant of the war, he was in charge of financial resources. He was a

business man. We went only once to him, whether he said «no» and we had nothing to do with it or he said «yes» and did everything he could. Although now there are many leaders who say: «Well, we'll see, come back in a month», but in reality they do nothing. Raimbek Baiseitov resolved all issues very quickly and helped us very much.

Even earlier, at the initiative of the first director was built 80-apartment house. Many experts then managed to draw thanks to the apartments provided.

- With teachers of general subjects it was easier: they are happy to move on to our college, you can choose the most experienced people. But finding professionals working in banks, regional and city financial department was much more difficult. However, we have decided this crucial issue of forming the teaching staff - says Mikhail Vladimirovich.

For the first time, when the hostel was not yet ready, part of the house was occupied by students. They lived in apartments by 5-10 people.

In some years the technical college took a worthy place among average special educational institutions of the city. Two financial and economic colleges – in Tselinograd and Semipalatinsk to which it gave full support so that technical schools always were on the ball at that time were under authority of the Ministry of Finance.

Soon Mikhail Harzhevsky, despite his youth and a brief experience, was chosen as the chairman of the board of directors of average special educational institutions of Tselinograd. Heads of all of 11 technical schools operating then gathered quarterly, exchanged experience, discussed problems.

In formation of technical school, according to his first head, the big contribution was made by the deputy director on study Maria Bolotina living now in Ust-Kamenogorsk. She was the teacher of history, the vigorous, initiative person, soul of collective, thanks to her participation the technical school won recognition at residents.

About the Party

The director Mikhail Vladimirovich worked 7 years. Then unexpectedly he was called to the city committee of party and offered a post of the chief of department of promotion. It wasn't his desire. And in those days party bodies didn't grant an option.

He left with a heavy heart. Instead of a big friendly staff of more than 50 teachers, over 800 students, the raging, boiling life of technical school, having become the chief of department of promotion and propaganda of a city committee of party, he together with three instructors checked educational

institutions, prepared references, materials for bureau, secretaries of regional committee, say, was engaged in boring uninteresting work.

Later Mikhail Harzhevsky held high posts in party bodies: he worked in regional committee parties, in particular, led department of science and educational institutions of regional committee of party, was the deputy of regional council, the member of regional committee. To this day he is the member of presidium of Central office of the Republican veteran organization.

However, key in the life he considers those seven years during which he directed the Tselinograd financial and economic college. It gave an opportunity to show his organizing abilities, to check the forces, from scratch to create average special educational institution, having left in life a significant trace. And the most important – he saw results of the work when students took prizes in the championships, competitions when declared technical school one of the best in the republic, and the young people leaving walls of technical school became strong professionals, joined ranks of financiers of the country, and it brought huge satisfaction from work.

■

Modern pedagogical technologies as a means of students professional competency development

Zauresh ZHUNUSOVA,
context specialist of College of "Financial Academy" JSC

Key words: college activities, professional education, pioneering work, competency-based approach, modern pedagogical technologies, training of college graduates.

Today new requirements to professional education interfere with traditional education systems. In this regard there is a need to modernize traditional education and use innovative approach to education. The essence of modern educational process is renewal of educational content, creation of educational environment, having a beneficial effect on development of creative and critical thinking of students, educational and research work experience, development of skills to increase their knowledge by themselves and orient themselves in overwhelming flow of information.

In this respect modern pedagogical technologies of overall and professional competence building are of key importance for the college activities.

Capacity for innovative work becomes an important sign of professional competence, the role of a teacher changes significantly within the new context, he/she becomes the owner of educational process, where new educational tasks are performed by using new technologies, based on competency-based approach.

In our modern age, when it comes to quality of graduates training, an employer's needs, mainly related to professional requirements to graduates training, their capacity to apply their knowledge in real professional scenarios, become prominent. To address this issue it is necessary to involve each student in active cognitive and creative activity. This can be achieved through using modern pedagogical technologies necessary to active mental activity, development of communicative competence of students, technologies, based on cooperation, co-creation, where a teacher acts as a partner, coordinator, consultant. The most promising, to our opinion, are the technologies, related to different forms of on-line training, project activity, and irregular forms of giving lessons.

More than 87% of teachers in our college use modern pedagogical technologies through educational process, moreover, besides teachers with great experience, young specialists apply them as well.

List of used technologies is quite expensive:

- project activities technology;
- game technology;
- problem training technology;
- critical thinking development technology;
- communication teaching technology (Passov Y.I.);
- module training technology;
- information and communication technology;
- pedagogical workshops technology;
- active training technology;
- case analysis technology (case-method);
- health-saving educational technology;
- dialectic activity technology.

Generally speaking, following technologies prevail across the college:

Project activities technology – almost all teachers master this technology (Stashina T.G., Omarova M.T., Bolat K., Azatova B.A., Dubinina E.K., and others), development of course and diploma projects is carried out (100% of all graduate qualification works in "Computer science and software" are made in form of projects), curators use project activities technology as

part of their educational work. The technology is not a random choice. According to project approach in education general and professional competences of students are considered as specially concerted independent educational activity of students under the supervision of a teacher on solving problems important for them. It is the project method that allows forming of certain units of project skills which form the basis of general and professional competencies of a future specialist. Project activities technology develops intellectual and creative potential, independent behavior, and promotes successful socialization of a person.

Information and communication technology is actively used in the educational process by Yernazarova Z.A., Isatayeva U.A., Kartoyeva Z.I., Tuleubayeva B.K., Makhanova A.K., Khasanova M.K., Mukhamedkaliyeva L.O., Bebezova M.T., and many others. Popularity of abovementioned technology is related to the fact that modern society development period is marked by impact of computer technologies, which have penetrated all spheres of human activities, enables distribution of information flows in the society, forming global information space. In the frame of implementation of new generation's standards a special role is given to informatization of education.

In the frame of implementation of new standards usage of differential training methods becomes important since it facilitates development of students' independent behavior, provides individualization of education, and self-managed reflexive educational process. This technology is applied by following teachers: Dosmagambetova G.T., Yesmurzina G.K., Mukatova S.A., Abdina J.K., and others. For instance, creative team "Triada" has developed problem books and training packages based on this technology.

To develop cognitive

activities, to form certain skills and competences, needed in practice, to develop general competences, teachers Abdina A.R., Gabdullina A.M., Bustekbayeva A.T., Abilkhasanova A.S. and others use game technologies and case methods during their classes. The effectiveness of game technologies especially on 2 courses is confirmed in practice, since they facilitate overcoming difficulties, related to process of students' adaptation to new conditions of learning.

Active training and problem training technologies are applied in educational process by teachers: Kuandykova A.A., Sadyrbayeva Z.F., Rezayeva T.V., Sushina S.G., Kuanysheva A.J., and others. The technologies are directed at activation of learning and cognitive activity of students, development of independent creative and professional problem way of thinking, development of their ability to perform irregular job tasks.

History teachers – Saparova K.N. and Kenzhetayeva S.A. are successfully working at students' critical thinking development.

Critical thinking technology entails development of creative thinking, ability to take balanced decisions, work with information, analyze various aspects of occurrences, with offering their own opinions.

Health-saving educational technologies play a special role in organization of upbringing and education process. These technologies form health culture, develop motivation for conscious attitude to a health, provide information and technologies in the field of healthy life style development. They are used by following teachers: Ivanov O.A., Baymakov G.K., Dubinin S.N.

To our opinion it is impractical to use the only one technology alone, it is reasonable to combine different methods, techniques and forms of educational process organization to achieve the best effect form

their application. It is arguable that technologies, interactive approaches and techniques time-tested in educational process contribute to achievement of results from modern education.

References:

1. "New pedagogic and information technologies in education system: teaching aid for students from colleges of education and teacher training staff career development system" ("Новые педагогические и информационные технологии в системе образования : учеб. пособие для студентов педвузов и системы повышения квалификации пед. кадров") / Y. S. Polat, M. Y. Bukharkina, M. V. Moiseyeva, A. Y. Petrov // Edited by Y. S. Polat. - M. : "Akademiya" publishing center, 2002.

2. Pitukov, V. Y. "Modern educational technologies" ("Современные педагогические технологии") / V. Y. Pitukov. - 3rd edition, revised and enlarged - M. : "Gnom i d" publishing house, 2001.

3. "Innovative educational technologies. Modular teaching aid for teacher of professional school" ("Инновационные педагогические технологии. Модульное пособие для преподавателей профессиональной школы") / Edited by Y. V. Ivanov, L. I. Kosova, T. Y. Avetova. - Saint Petersburg: "Poligraf-5" LLC publishing house, 2004. - 160 p.

4. "State education development program of RK for 2011-2010" ("Государственная программа развития образования РК на 2011-2020 годы") as of December 07, 2010 №1118.

5. "The address of President of the Republic of Kazakhstan N.Nazarbayev "Kazakhstan's way-2050: common goal, common interests, common future" ("Послание Президента РК Н.Назарбаева "Казахстанский путь-2050: одна цель, одни интересы, одно будущее"); as of 01.18.2014 ■

Patriotism is a great value of a nation

Lyazzat MUKHAMEDKALIYEVA,
College of "Financial academy" JSC
Teacher of Kazakh language
and literature

Key words: Kazakhstani patriotism, motherland, homeland, upbringing, civic duty, country, responsibilities, rights

This year is the 50th anniversary of the Financial Academy. It is a considerable age requiring apprehension. It is not easy to find a formula for success; most probably it consists in visualization of the result we want to obtain in a long term, in commitment to economical processes in a country, close contact with social partners, knowledge of problems and trends of the field. As noted by H.Olderin his day " recipe for strategic success involves firstly thinking of the goal you want to achieve and not until that thinking of the way to do this".

I have been working at the college since 1989. At that time Marks Victor Leongardovich hold the position of a principal. During this time – more than a quarter of a century – I have worked with students of various specialties. I pay great attention to the patriotic education of students of our college in my pedagogical activity for I teach Kazakh language and literature. I am convinced that modern education should give a graduate not just know ledge but competencies to ensure the readiness of students to fulfil social roles of citizens, experts, voters, patriots through the implementation of their rights and obligations.

The main purpose of the Patriotic education state program is to develop patriotic consciousness, sense of pride in their country, raising the willingness to implement public duty and constitutional obligations.

The Patriotic education system provides for the formation and development of civic consciousness and patriotism in educational institutions. Our education system faces the aim of character education in the spirit of Kazakhstani patriotism and tolerance. The urgency of this issue is explained not only by methodological problems, but by the increased level of requirements to the training of young people.

"To be a patriot means to carry Kazakhstan in your heart" – said N.Nazarbayev in his address to young generation of the country. The understanding of patriotism has deep theoretical tradition dating back centuries.

Recently a focus on patriotism as an important value came into widespread acceptance in this area. Summarizing we can give the following definition: "Patriotism is one of the most important, enduring

values, common to all spheres of society and state, is an important spiritual asset of individuals, characterizes the highest level of their development and is manifested in its active-pragmatist self fulfilment for the good of motherland"

Patriotism represents love for the Homeland, the continuity of its history, culture, achievements, challenges and service to the Motherland.

The most important part of the educational process is the formation of patriotism and culture of international relations that are of great importance in socio-civic and spiritual development of students to perceive art works in the context of the culture that produced them. The history of Kazakh and Russian literature convincingly shows that cultural, social, and political ties between nations are reflected in the folklore and written literature. So when teaching the "Family-ritual poetry" associated with the birth of a child, we get acquainted with the rites of the Kazakh people: "akbata" (good wishes), a ceremony when a child for the first time is put in the cradle ("besik"), a day of cutting bondage, "tokymkagu" (the first departure of a child from his home), "tilashar".

When studying the mythology I deemed appropriate converse with Turkic myths taken from "Golden cradle" by K.Zhanabayev, and myths recorded

by S.Ualikhanov about the nature of gods, people, and existence of the three worlds. This will support both the development of comparison skills and development of interest to the distant past of the Kazakh people.

People with high culture will undoubtedly have strong walls, stable society, and unity. These are goals and objectives that were set by N.Nazarbayev, the President of our country in the framework of "Cultural heritage" state program.

It's impossible to build a future of a country without knowing its history. Maurice Simashko, a Kazakhstani writer wrote his famous book about Great Beibarys. As M.Simashko admits, a poem "Yemshan" by A.Maikov encouraged him to write the book, a line from which became the epigraph to the novel, as well as long talks with O.Suleimenov on the place and role of the Kipchak khans in the middle ages history. And what forms the basis of a poem "Amsan" by A.Maikov is a legend of the Kazakh people. This poem was written under the impression of conversation of A.Maikov with the outstanding son of the Kazakh people Sh.Ualikhanov. The idea of this work, expressed in the lines "Death in the native land better than fame in a foreign land", is correlated with the Kazakh proverb: "It is better to be a foot wrap in your own country than to be a sultan in a different country!"

When we will study "Evolution of the natural landscape in the artistic literature", we will also analyze "The day the world collapsed" by R.Seysenbayev on our home reading lesson. A writer R.Seysenbayev for the first time told the world the bitter truth about the tragedies of Semipalatinsk. The story was translated into many languages, and was even included in the school curricula in home reading in England. At the same lesson we will discuss "Nevada – Semipalatinsk" civic movement, and O. Suleimenov. He was the one with the goal to establish things lost by ethnos. Among his narratives:

"Stop trotting your intimidation... We will find our origin sour selves and with the depth of the past will achieve the width of the present and height of the future". Know seven centuries as your seven ancestors. Don't expect respect, earn it. Be proud with a proud one: he is not a son of prophet. Be polite with a polite one: he is not a slave to your father. Follow these commandments of fathers and you will raise the steppe without humiliating the mountains!" The activity of O.Suleimenov as the head of "Nevada-Semipalatinsk" movement was reflected in his works: in April 1992 Almaty Youth Theatre hosted the premiere of a play "AkyrZaman" by O. Suleimenov and B.Makaev. It shows the tragic fate of a family that experienced the effects of nuclear explosions. On October of the same year O.Suleimenov transferred a million rubles to the the atre'sfund.

On such lessons and through the example of poets and writers of our country the problem of patriotic education can be resolved. Life and work of poets is a demonstrative example of serving to Motherland.

To educate patriotism in students means, above all, to promote love to Motherland, love to native land. We must therefore develop this feeling and teach them to see the beauty of native nature. Here we can offer students to see the beauty of Kokshe mountains through the example of legends and a poem "Kokshetau" by S. Seifullin.

To educate patriotism in students is to promote the love to Motherland. The love to Motherland begins with love to small motherland. Here we can cite a piece out of a novel "Flashed meteor" by S.Mukanov, where events unfold in places that are next to us so we could admire the native land of Aiyrtau, Imantau, Botay.

The study of the hidden Wordon Independence with which the President addressed the nation on December 15, 2014, his reflections at the root of Ulytau contain profound

meaning, the realization of these things is necessary for the rising generation. Kazakhstani patriotism is something special as we speak in this case about the attitude of the multinational people of Kazakhstan to a single and common to many peoples homeland. The feeling of the Kazakhstani patriotism is not innate, it needs to be nurtured. I think the lessons of Kazakh literature help us in this.

References:

1. Abdulina G.K. Patriotic education is the basis for prosperity of our society (Russian: "Воспитание патриотизма – основа успеха нашего общества" / Abdulina G.K.// School child education– Оқушы тәрбиесі.–2014.-№3.– р. 16-18.

2. Abisheva G.The value of local history activity in the work of school libraries on education of Kazakhstani patriotism: [Patriotic education] (Russian: "Значение краеведческой деятельности в работе школьных библиотек по воспитанию казахстанского патриотизма: [Патриотическое воспитание]") / Abisheva G. // A teacher of the Republic. – 2011. – March 8. –р.6.

3. Выков А.К. The formation of Patriotic consciousness of young people (Russian: "Формирование патриотического сознания молодежи") / Выков А.К. //Pedagogics. – 2010 –№9. – р.10-205.

4. Bezrukova N.Active citizenship is the key for successful development of independent Kazakhstan: Patriotic education (Russian: "Активная гражданская позиция – залог успешного развития независимого Казахстана: Патриотическое воспитание") / Bezrukova N.// Out-of-school activities. – 2008.-№12. – р.26-29

5. Aitbenbekova Z.Y. The role of Patriotic education on lessons in literature (Russian: "Роль патриотического воспитания на уроке литературы")/ Aitbenbekova Z.Y.// Matters of literature.–2009.-№3-4-р.126-129

ҚАРЖЫ АКАДЕМИЯСЫ
Қазақстан Республикасының қаржы жүйесі және экономикасы үшін мамандар даярлайтын арнайы жоғары оқу орны

БОЛАШАҚҚА СЕНІММЕН!

МАНСАП ПЕН ТАБЫС:

КОЛЛЕДЖ –ЖОО – ҚЫЗМЕТКЕ ОРНАЛАСТЫРУ!

ҚАРЖЫ МИНИСТРЛІГІНІҢ «ҚАРЖЫ АКАДЕМИЯСЫ» АҚ

Академиялық ынтымақтастық

КОЛЛЕДЖ

Мемлекеттік лицензия:

АБ №0129849

- 0516000 – «Қаржы»
- 0518000 – «Есеп және аудит»
- 0514000 – «Бағалау»
- 1304000 – «Есептеу техникасы және бағдарламалық камтамасыз ету»
- 1305000 – «Ақпараттық жүйелер»

МАГИСТРАТУРА

Мемлекеттік лицензия:

АБ №0064064

- 6M050600 – «Экономика»
- 6M050700 – «Менеджмент»
- 6M050900 – «Қаржы»
- 6M050800 – «Есеп және аудит»

БАКАЛАВРИАТ

Мемлекеттік лицензия:

АБ №0064064

- 5B050900 – «Қаржы» (география)
- 5B050600 – «Экономика» (география)
- 5B050700 – «Менеджмент» (география)
- 5B050800 – «Есеп және аудит» (география)
- 5B030400 – «Келен ісі» (дүннежүзі тарихы)
- 5B070300 – «Ақпараттық жүйелер»(физика)
- 5B070400 – «Есептеу техникасы және бағдарламалық камтамасыз ету» (физика)

Білім грантына тапсыру өтінішінде көрсетілетін Қаржы академиясының ұлттық коды «191»

ҚАРЖЫ АКАДЕМИЯСЫ
Астана қаласы
Есенберлин к-сі, 25; Уәлиханов к-сі, 11
тел: +7(7172) 38-06-12, 48-63-47
Алматы қаласы
Мәуленов к-сі, 92, тел: +7(7272) 67-64-51

ФИНАНСОВАЯ АКАДЕМИЯ

специализированный ВУЗ по подготовке конкурентоспособных кадров для финансовой системы и экономики Республики Казахстан.

ОБЕСПЕЧИМ БУДУЩЕЕ:

КАРЬЕРА И УСПЕХ!

КОЛЛЕДЖ → ВУЗ → ТРУДОУСТРОЙСТВО!

АО «Финансовая академия» Министерства финансов Республики Казахстан

Государственные образовательные гранты

Непрерывное образование:
✓ колледж;
✓ бакалавриат;
✓ магистратура.

Дуальное, модульное и дистанционное обучение

Академическая мобильность

Образовательный Консорциум стран таможенного союза (двудипломные программы)

Программы профессионального развития:
✓ переподготовка
✓ повышение квалификации

Современная телекоммуникационная инфраструктура (Сети WiFi и компьютерные классы)

Поллингвизм (английские, китайские языки)

Общественные, электронные читальные залы, спортивный комплекс

Престижные бонусы прохождения практик

Трудоустройство в органах финансовой системы страны.

Академическое сотрудничество

Финансовый университет при Правительстве РФ (РФ, г. Москва)

Односторонний государственный институт (РФ, г. Омск)

Полный государственный университет (РФ, г. Новосибирск)

Санкт-Петербургский государственный университет

Транснациональная университетская система (развивающая и разрабатывающая) (РФ, г. Ташкент)

Национальный университет финансов и бухгалтерского учета (РФ, г. Алматы)

Финансы - Экономика Академия (РФ, г. Казань)

Парижский университет имени Лодона (Австрия, г. Линц)

КОЛЛЕДЖ

Государственная лицензия:
АБ №0129849

- 0516000 – «Финансы»
- 0518000 – «Учет и аудит»
- 0514000 – «Оценка»
- 1304000 – «Вычислительная техника и программное обеспечение»
- 1305000 «Информационные системы»

МАГИСТРАТУРА

Государственная лицензия:
АБ №0064064

- 6M050600 «Экономика»
- 6M050700 «Менеджмент»
- 6M050900 «Финансы»
- 6M050800 «Учет и аудит»

БАКАЛАВРИАТ

Государственная лицензия:
АБ №0064064

- 5B050900 – «Финансы» (география)
- 5B050600 – «Экономика» (география)
- 5B050700 – «Менеджмент» (география)
- 5B050800 – «Учет и аудит» (география)
- 5B030400 – «Таможенное дело» (всемирная история)
- 5B070300 – «Информационные системы» (физика)
- 5B070400 – «Вычислительная техника и программное обеспечение» (физика)

Трехналичный колл
Финансовой академии
при подаче
заявления на грант
«191»

ФИНАНСОВАЯ АКАДЕМИЯ
г. Астана, ул. Есенберлина, 25;
ул. Валиханова, 11
тел: +7(7172) 38-06-12, 48-63-47

г. Алматы, ул. Мауленова, 92
тел: +7(7272) 67-64-51

www.fin-academy.kz

"Союз Евразия"
Подписной индекс **74771**

www.postmarket.kz

"Қаржы" – "Финансы"
Подписной индекс **74734**

